

Genel Yayın Sıra No: 189
2011/1
ISBN No: 978-605-5614-80-5

Yayına Hazırlayan
İstanbul Barosu Yayın Kurulu

Tasarım / Uygulama / Baskı
Ege Basım
Esatpaşa Mah. Ziya Paşa Cad. No:4/1
Ege Plaza 34704 Ataşehir/İST.
Tel: 0216 470 44 70

Birinci Basım: Mayıs 2011
Bu kitap İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararı ile
üç bin adet basılmıştır.

Av. SÜMER ALTAY

İCRA HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMLARI

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

İstiklal Caddesi Orhan Adli Apaydın Sokak

1. Baro Han Beyoğlu / İstanbul

Tel: (0212) 251 63 25 (pbx) / Faks: (0212) 293 89 60

dergi@istanbulbarosu.org.tr

**Bu kitapçığı sevgili avukat stajyeri meslektaşlarımaya
armađan ediyor ve onlara başarı ve
mutluluklar diliyorum.**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

1. TEMEL KAVRAMLAR

I. CEBRÎ İCRA KAVRAMI

GİRİŞ17

II. İCRA HUKUNUNUN ANA KAVRAMLARI

- A. TAKİP HUKUKU19
B. İCRA TAKİBİNİN TARAFLARI20
C. CEBRÎ İCRA İŞLEMİ.....20
D. İCRA VE İFLAS KANUNUNDA YER ALAN BAZI TERİMLER.....21

III. CEBRÎ İCRA ÇEŞİTLERİ

- A. İCRA TAKİBİ.....22
1. İlamlı İcra (İİK. m. 24-41)22
2. İlamsız İcra.....23
3. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip24
B. KOLLEKTİF İCRA: İFLAS VE BENZER KURUMLAR.....24
1. İflas.....24
2. Konkordato.....25
3. Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma
Yoluyla Yeniden Yapılandırılması.....26
4. İcra ve İflas Hukukunun Kaynakları26
5. Kamu (Amme) Alacaklarının Tahsili27

2. İCRA ÖRGÜTÜ (TEŞKİLATI)

I. İCRA MÜDÜRÜ

- A. İCRA MÜDÜRÜNÜN GÖREVLERİ28
B. İCRA MÜDÜRLERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ..... 29
C. İCRA MÜDÜRÜNÜN OLUMSUZ YÜKÜMLÜLÜKLERİ30
D. İCRA MÜDÜRLERİNİN SORUMLULUKLARI30
E. İCRA MÜDÜRLERİNİN İŞLEMLERİNE KARŞI ŞİKÂYET31
1. KAVRAM31
2. ŞİKAYET NEDENLERİ32

b. İcra Müdürünün Yaptığı İşlemin Somut Olayın Özelliklerine Uygun Olmaması	32
c. Bir Hakkın Yerine Getirilmemesi	32
d. Bir Hakkın Sebepsiz Sürüncemede Bırakılması	32
3. ŞİKAYETİN TARAFLARI	33
4. ŞİKAYET SÜRESİ	33
5. ŞİKAYET USULÜ	33
6. ŞİKAYETİN SONUÇLARI	34
II. İCRA MAHKEMESİ.....	37
III. YARGITAY'IN İLGİLİ HUKUK DAİRELERİ	39
IV. GENEL MAHKEMELER.....	39
V. SAVCILAR VE ADALET MÜFETTİŞLERİ.....	39
3. İCRA HARÇ VE GİDERLERİ.....	39
4. SÜRELER, TATİL VE TALİKLER.....	40
I. SÜRELER.....	40
II. TATİL VE TALİKLER.....	41
5. İCRA TAKİBİNİN TARAFLARI.....	42
İKİNCİ BÖLÜM	
İLAMSIZ İCRA.....	43
6. GENEL HACİZ YOLUYLA TAKİP TALEBİ.....	44
I. KAVRAM	44
II. TAKİBİN KONUSU.....	44
III. GÖREV VE YETKİ	46
IV. TAKİP TALEBİNİN ŞEKLİ VE İÇERİĞİ.....	46
7. ÖDEME EMRİ	
I. KAVRAM	49
II. ÖDEME EMRİNİN İÇERDİĞİ KAYITLAR.....	51
8. ÖDEME EMRİNE İTİRAZ	53
I. BORCA İTİRAZ.....	54

A. MADDİ HUKUKA İLİŞKİN İTİRAZ.....	54
B. TAKİP HUKUKUNA İLİŞKİN İTİRAZ.....	55
II. İMZAYA İTİRAZ.....	56
III. ÖDEME EMRİNE İTİRAZ PROSEDÜRÜ VE HÜKÜMLERİ	57
IV. GECİKMİŞ İTİRAZ.....	59
9. ÖDEME EMRİNE İTİRAZIN BERTARAF EDİLMESİ YOLLARI.....	60
I. İTİRAZIN İPTALİ DAVASI	61
II. İTİRAZIN KESİN OLARAK KALDIRILMASI	64
III. İTİRAZIN GEÇİCİ OLARAK KALDIRILMASI VE BORÇTAN KURTULMA DAVASI	69
A. İTİRAZIN GEÇİCİ OLARAK KALDIRILMASI	69
B. BORÇTAN KURTULMA DAVASI	70
IV. KREDİ KURUMLARI BAKIMINDAN İTİRAZIN KESİN OLARAK KALDIRILMASI	72
10. İCRA TAKİBİNİN İPTALİ VE ERTELENMESİ	76
11. MENFİ TESPİT VE İSTİRDAT DAVASI	78
12. MAL BEYANI	80
13. HACİZ AŞAMASI	82
I. KAVRAM	82
II. TALEP ŞARTI	83
III. HACZİN YAPILMASI	84
A. HACZİN YAPILACAĞI İCRA DAİRESİ	84
B. HACZİN UYGULANMASI	84
C. HACİZ TUTANAĞI.....	86
IV. HACİZDE İZLENECEK SIRA.....	87
V. TAŞINIR MALLARIN HACZİ.....	88
VI. TAŞINMAZ MALLARIN HACZİ.....	88
VII. YETİŞMEMİŞ MAHSULLERİN HACZİ.....	89
VIII. İNTİFA HAKKI VE HİSSE HACZİ.....	90
IX. BORÇLUNUN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERDEKİ MAL VE ALACAKLARININ HACZİ (İİK. m. 89)	91
X. HACZİN ETKİSİ	94
XI. HACZİ KABİL OLMAYAN MAL VE HAKLAR.....	94
(İİK. m. 82)	94
XII. HACZE İŞTİRAK (İİK. m. 100-101)	97
A. KAVRAM	97
B. ÂDİ İŞTİRAK	97

C. İMTİYAZLI (AYRICALIKLI) İŞTİRAK	99
XIII. HACİZDE İSTİHKAK PROSEDÜRÜ	99
A. KAVRAM	100
B. HUKUKİ NİTELİĞİ VE YARGILAMA USULÜ.....	101
C. KONUSU	101
D. MALIN BORÇLU VE BORÇLU BİRLİKTE ÜÇÜNCÜ KİŞİ ELİNDE BULUNMASINA İLİŞKİN PROSEDÜR.....	102
E. MALIN ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN ELİNDE BULUNMASI FARAZİYESİNE İLİŞKİN PROSEDÜR.....	103
14. BORCUN TAKSİTLE ÖDENMESİ.....	104
I. KAVRAM	104
II. BORCUN ZORUNLU TAKSİTLE ÖDENMESİ	105
III. BORCUN RIZAİ TAKSİTLE ÖDENMESİ	105
IV. TAKSİTLE ÖDEME TAAHHÜDÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİ VE UYGULANACAK YAPTIRIM.....	106
15. SATIŞ (PARAYA ÇEVİRME).....	106
I. TAŞINIR MALLARIN SATIŞI	107
A. ARTTIRMAYA İLİŞKİN HAZIRLIK ÖNLEMLERİ.....	108
B. ARTTIRMANIN YAPILMASI VE GERİ BIRAKILMASI.....	108
C. SATIŞ BEDELİNİN ÖDENMEMESİ İHALE FARKLARININ TAHSİLİ ..	109
II. TAŞINMAZ MALLARIN SATIŞI.....	110
A. SATIŞ İSTEMİ VE DEĞER TAKDİRİ.....	110
B. AÇIK ARTTIRMADAN ÖNCE HAZIRLIK İŞLEMLERİ.....	110
1. Artırma İlanı	111
2. Şartname	112
3. Mükellefiyetler Listesi.....	113
4. İhale.....	115
D. SONRADAN KURULAN TAŞINMAZ MÜKELLEFİYETLERİ, İPOTEKLİ VE HACİZLİ TAŞINMAZLARIN KİRALANMASINDA HÜKÜM	117
E. SATIŞ BEDELİNİN ÖDENMEMESİ VE FARKIN TAHSİLİ.....	118
III. ALACAKLARIN PARAYA ÇEVİRİLMESİ (İİK. m. 120).....	119
IV. PARAYA ÇEVİRMENİN DİĞER TARZI.....	120
V. İHALENİN SONUÇLARI VE FESHİ.....	120
16. PARALARIN PAYLAŞTIRILMASI.....	124
I. KAVRAM.....	124
II. SIRA CETVELİ.....	125
A. KAVRAM.....	125

B. SIRA CETVELİNİN İÇERİĞİ.....	126
C. SIRA CETVELİNE İTİRAZ VE ŞİKÂYET.....	127
D. TEMİNAT KARŞILIĞI ÖDEME	128
III. SENEDİN GERİ VERİLMESİ VE İLÂMIN İCRASI BELGESİ (İİK. m. 144)	129
17. BORÇ ÖDEMEDEN ACİZ BELGESİ.....	130
18. KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLUYLA TAKİP.....	132
I. KAVRAM.....	132
II. TAKİBİN AŞAMALARI	133
III. ÖDEME EMRİNE İTİRAZ	133
A. ALACAKLININ TAKİBAT İCRASI HAKKINA YÖNELİK İTİRAZ.....	134
B. BORCA İTİRAZ.....	134
C. İMZAYA İTİRAZ.....	136
IV. ÖDEME EMRİNE KARŞI ŞİKÂYET.....	137
19. KİRALANAN TAŞINMAZLARIN İLAMSIZ TAKİP ÇERÇEVESİNDE TAHLİYESİNE İLİŞKİN PROSEDÜR	138
I. KAVRAM	138
II. KİRA BEDELİNİN ÖDENMEMESİ NEDENİYLE TAHLİYE	139
III. KİRA SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ NEDENİYLE İLAMSIZ TAHLİYE.....	143
IV. HAPİS HAKKI İÇİN DEFTER TUTULMASI VE KAÇIRILAN EŞYAYI TAKİP HAKKI	145
20. İLÂMLI İCRA.....	146
I. KAVRAM.....	146
II. İLÂM NİTELİĞİNDEKİ BELGELER.....	147
III. KESİNLEŞMEDEN İCRAYA VERİLEMeyeCEK OLAN KARARLAR.....	147
IV. TEMYİZ NEDENİYLE İLÂMIN İCRASININ DURDURULMASI PROSEDÜRÜ.....	148
V. İCRANIN İADESİ.....	149
VI. İLÂMLI İCRA PROSEDÜRÜ.....	151
A. YETKİ	151
B. TAKİP TALEBİ.....	151
C. İCRA EMRİ.....	151

VII. İCRANIN GERİ BIRAKILMASI.....	152
A. KAVRAM.....	152
B. İCRA EMRİNİN TEBLİĞİNDEN ÖNCEKİ VE SONRAKİ AŞAMALARDA İCRANIN GERİBIRAKILMASI.....	153
VIII. İLÂMIN İCRASI.....	154
A. PARA ALCAKLARI HAKKINDAKİ İLAMLARIN İCRASI	154
B. TAŞINIR MALLAR HAKKINDA İLAMLARIN İCRASI.....	155
C. TAŞINMAZ MALLAR HAKKINDA İLAMLARIN İCRASI	155
D. BİR ŞEYİN YAPILMASINA VEYA.....	158
YAPILMAMASINA İLİŞKİN İLÂMLAR.....	158
E. ÇOCUK TESLİMİNE İLİŞKİN İLÂMLARIN İCRASI.....	158
F. ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA DAİR İLAMIN İCRASI.....	159
G. ÇOCUK TESLİMİNE VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA DAİR İLAMLARIN İCRASINDA UZMAN BULUNDURULMASI.....	159
H. İRTİFAK HAKLARIYLA GEMİ ÜZERİNDEKİ İNTİFA HAKLARINA İLİŞKİN İLAMLAR.....	159
21. REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ.....	160
I. KAVRAM.....	160
II. TAŞINIR REHNİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ.....	160
III. İPOTEĞİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ	161
IV. TAKİBİN KESİNLEŞMESİNDEN SONRAKİ DÖNEMDE REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİNE İLİŞKİN ORTAK HÜKÜMLER.....	164
V. BORÇLU, CARİ HESAP VEYA KISA, ORTA, UZUN VADELİ KREDİ ŞEKLİNDE İŞLEYEN NAKDİ KREDİLERİ VE GAYRİNAKDİ KREDİLERİ TEMİNEN ALINAN İPOTEKLER.....	172
VI. İPOTEKLİ ALACAKTA ALACAKLININ BULUNAMAMASI VE PARAYI ALMAKTAN KAÇINMASI (İİK. m. 153)	175
22. İHTİYATİ HACİZ.....	176
I. KAVRAM.....	176
II. İHTİYATİ HACZİN ŞARTLARI.....	176
III. İHTİYATLI HACİZDE GÖREV VE YETKİ	178
IV. İHTİYATİ HACİZ KARARI.....	178
V. İHTİYATİ HACİZDE TEMİNAT	179

VII. İHTİYATÎ HACİZ KARARININ UYGULANMASI.....	179
VIII. TUTANAK DÜZENLENMESİ VE TUTANAĞIN TEBLİĞİ.....	180
IX. BORÇLUNUN GÖSTERECEĞİ GÜVENCE	
İLE HACİZLİ MALLARIN GERİ ALINMASI.....	181
X. İHTİYATÎ HACİZİ TAMAMLAYAN İŞLEMLER.....	182
XI. İHTİYATÎ HACİZ KARARINA İTİRAZ VE TEMYİZ.....	183
XII. İHTİYATÎ HACİZİN KALDIRILMASI.....	184
XIII. İCRAİ HACİZLERE İŞTİRAK.....	185
XIV. İHTİYATÎ HACİZDE İFLAS YOLUYLA TAKİP.....	185
XV. İHTİYATÎ HACİZDEN DOLAYI TAZMİNAT DAVASI.....	185
23. İCRA VE İFLAS SUÇLARI (CEZAÎ HÜKÜMLER).....	187

I. GENEL İLKELER VE İCRA MAHKEMESİNİN GÖREVİNE GİREN İCRA SUÇLARINDA PROSEDÜR187

II. MÜNFERİT İCRA SUÇLARI..... 191

A. Disiplin Hapsi ve Tazyik Hapsi Cezasını

Gerektiren Suçlar:192

1. Mal beyanında bulunmamak suçu (İİK. m. 337)192

2. Taahhüdü ihlâl suçu (İİK. m.340)..... 193

3. Nafakaya ilişkin kararlara uymamak (İİK. m. 344)..... 193

4. Çocuk tesliminden kaçınma (İİK. m. 341).....194

5. Mal beyanından sonra mal ve kazançta meydana gelen artışları bildirmemek (İİK. m. 339).....194

6. İİK. m. 30 ve 31'e aykırılık (İİK. m. 343).....194

B. Hapis ve Adli Para Cezasını Gerektiren İcra ve İflâs Suçları:194

1. Alacaklısını zarara sokmak koşuluyla mevcudunu azaltmak (İİK. m. 331).....194

1. Aczine kendi fiiliyle sebebiyet vermek veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırmak (İİK. m. 332).....196

2. Gerçeğe aykırı mal beyanında bulunmak.(İİK. m. 338).....197

3. Hükmen teslim edilen taşınmaz ve gemiye yeniden girmek (İİK. m. 342)..... 198

4. İflas ve Konkordato işlerinde kişisel menfaat temin etmek (İİK. m. 333)198

5. Konkordatoda yetkili kişileri hataya düşürmek, konkordato veya sermaye şirketleri ile kooperatiflerin yeniden

yapılanmasında yetkili kimseleri hataya düşürmek veya borçların uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırılması

koşullarına uymamak (İİK. m. 334).....199

6. Müflisin mallarını İflâs idaresine vermemek ve müflisin alacaklılarını icra dairesine bildirmemek.(İİK. m. 336).....	200
7. Sermaye Şirketinin iflasını istememek (İİK. m. 345/a)	200
8. Ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu(İİK. m. 333/a)	200
9. Ticareti terk edenlerin cezası (İİK. m. 337/a)	201
10. Üzerinde kiralayanın hapis hakkı bulunan eşyanın kaçırılması veya gizlenmesi ve tahliyesi gereken yerin başkasına işgal ettirilmesi (İİK. m. 335)	202
11. Artırmadan çekilme (İİK. m. 345/b).....	203
12. Yeddieminlik görevini kötüye kullanma (İİK. m. 336/a; TCK. m. 289).....	203
KAYNAKÇA	205
KAVRAM DİZİNİ	208

ÖNSÖZ

İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından Staj Eğitim Merkezi'nin kurulmasından itibaren ondört yıldan beri İcra ve İflas Bölümü sorumluluğu görevini sürdürmekteyim.

Staj Eğitim Kurulu (SEM) yönetiminde çeşitli dönemlerde görev üstlenen değerli yönetici meslektaşlarım uzun süreden beri verdiğim derslerin bir kitapçığa dönüştürülmesini benden ısrarla istemişlerdir.

Şimdi bu onurlu görevi yerine getirmenin güzel duygularını ve coşkusunu yüreğimde taşıyorum.

Bu kitapçık, "İflas Hukuku" konusunda yazmayı planladığım diğer küçük bir eserle tamamlanacaktır.

Bu çalışmanın sevgili avukat stajyerlerine yararlı olmasını yürekten diliyorum.

Av. Sümer ALTAY
Nişantaşı, 29 Eylül 2010

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL BİLGİLER

TEMEL KAVRAMLAR

I. CEBRÎ İCRA KAVRAMI

1. Maddî hukuktan kaynaklanan haklara ilişkin istemlerin devlet gücüyle gerçekleştirilmesi olgusu, cebri icra kavramını ifade eder. Cebri icra hukuku, takip hukuku olarak da adlandırılmaktadır. Uygar bir devlet yapısında bireylerin haklarını kendi güçleriyle elde etmeleri (ihkâk-ı hak) –kural olarak- yasaklanmıştır. Bu nedenle, maddî hukuka ilişkin bir hakkı ihlal edilen kişi, öncelikle hakkının devlet tarafından korunması için yargı organı önünde dava yoluna başvurur. Dava, iki yönlü bir kavramdır. Sübjektif hakkının ihlal edildiği iddiasıyla dava açan kişi davacı; davacının hakkını ihlal ettiğini ileri sürdüğü kişi de davalı olarak adlandırılır.

2. Mahkemece icra edilecek yargılama ve bu bağlamda yapılacak tahkikat sonucunda mahkemece davacının iddia ettiği sübjektif hak saptandığı takdirde, eda davalarında mahkemece davacının hakkının davalıdan alınarak davacıya verilmesi yolunda hüküm tesis edilir. Bu hükme “eda hükmü” denir. Mahkemece verilen kararların yazılı nüshalarına “ilam” denir. Eda hükümlerini içeren ilamlar cebri icra yoluyla yerine getirilerek hak sahibinin elinden alınan hakkına (maddî hakkına) kavuşması amaçlanır.

3. Cebri icra, alacaklının mahkemece tespit edilen maddî hakkına kavuşmasını öngören şekli hukuka ilişkin bir prosedürdür. Ancak bu şekli prosedür, maddî hukukun amacının gerçekleşmesine hizmet eder. Bu nedenle, maddî hukuk ile şekli hukuk kurallarının aynı amaç doğrultusunda kaynaştığını ifade etmek mümkündür. Bu nedenle şekli hukukun, maddî hukukun amacını gerçekleştiren etkin ve dinamik bir hukuk dalı olduğunu belirtmek gerekir. Hukukta amaç, hakkı çığnenen hukuk süjesinin sübjektif hakkına, yani maddî hakkına ulaşmasını sağlamaktır. Maddî hakkı, davanın kapsadığı yargılama süreci sonunda mahkeme bir hükümle tespit edecektir. Mahkeme kararının birinci bölümünü bu tespit unsuru yansıtır. İkinci unsuru ise, hakkın elde edilmesine yönelik eda hükmü teşkil eder.

İşte eda hükmünü taşıyan ilamlarda hükmedilen edanın (edimin) ilam alacaklısına verilmesi, bir seri işlemde oluşan cebri icra prosedürü ile gerçekleşir. Böylece, sonuçta maddi hukukun amacı, önce usul hukuku ve nihaî olarak da icra ve iflas hukuku ile gerçekleşerek hedefine ulaşır.

4. Yukarıda eda hükmüne değindik. Tespit davaları ve yenilik doğuran davalarda verilen tespit hükümleri ve yenilik doğuran (inşai) hükümlerden söz etmedik. Bunun nedeni, bu kategoriye giren mahkeme ilamlarının icrasına gerek olmamasıdır. Zira, yenilik doğuran hükümler hukukî sonuçlarını kendiliğinden meydana getirirler; tespit hükümleri ise, uygulama (infaz) gücüne sahip olmayan ve fakat sadece bir hukukî ilişkiyi tespit eden kararlardır. Ancak, gerek yenilik doğuran ve gerekse tespit hükmünü taşıyan kararlarda yer alan masraf ve vekalet ücretine ilişkin hüküm fıkralarının eda hükmü niteliği ile cebri icra yoluyla infaz edilmeleri mümkündür.

5. Yukarıda mahkeme kararı ile tespit edilerek yerine getirilmesine karar verilen maddi (sübjektif) hakların cebri icra prosedürüne konu teşkil edeceğini açıkladık. Mahkeme kararlarının infazına ilişkin bu prosedür “ilamlı icra” usulü olarak zikredilmektedir. Maddi haklar esas itibariyle mahkeme kararı ile tespit edilerek, eda hükmüne konu teşkil ederler. Çünkü, bir hakkın tespiti ancak iki taraflı bir adil yargılanma sonucunda hukuka ve adalete uygun olarak mümkün olabilir.

6. Ancak, hukuk sistemimiz ilamlı takiplerin yanı sıra, para ve teminat alacakları ile kiralanan taşınmazların tahliyesi yönlerinden “ilamsız icra” yoluna da olanak tanımıştır. Ancak ilamsız takip prosedürünün alacaklı bakımından başarıyla sonuçlanabilmesi için, takip borçlusunun maddi hukuk yoluna başvurmaması veya başvurduğu takdirde, genel mahkemelerin aksi yönde karar vermesi gerekmektedir.

Görüldüğü gibi, ilamsız icra takibini borçlu dilerse dava prosedürüne dönüştürebilmektedir. Ancak, ilamsız icra yolu sadece para, teminat alacakları ve kiralanan taşınmazların tahliyesine münhasır olarak öngörülmüştür. Cebri icra, takip borçlusunun malları üzerinde yürütülebilmektedir. Borçlunun kişiliği üzerinde cebri icra uygulanamaz. Her ne kadar, kanunumuzda “icra ceza” olarak tanımlanan borçlu hakkında özgürlüğü bağlayıcı cezalara ilişkin yaptırımları öngören hükümler var ise de; bu hükümler, borçlunun borcunu ödememesi ile ilgili sebeplere

dayanmamakta, doğru ve dürüst beyanda bulunmayarak, icra takibinin başarıyla yürütülmesini önlemeye yönelik kanunla düzenlenen suç ve cezalardan kaynaklanmaktadır. Örneğin; mal beyanında bulunmamak, gerçeğe aykırı beyanda bulunmak, ticareti terk prosedürünü yerine getirmemek, taahhüdü ihlal etmek ile ilgili suç ve cezalar bu kapsamdadır. Açıkladığımız gibi, sadece maddî hukuka ilişkin prensipler alacaklıya hakkına ulaştırmamakta, maddî hukuk prensiplerinin medenî usûl hukuku ve icra iflas hukuku kavram ve ilkeleri ile tamamlanması ve bu hukuk dalları arasında uyum ve entegrasyonun sağlanması gerekmektedir.

II. İCRA HUKUNUNUN ANA KAVRAMLARI

A. TAKİP HUKUKU

7. Takip hukukunun, maddî hukukun amacını gerçekleştirmesine hizmet eden kurallar bütünü olduğuna yukarıda değinmiştik. Bu noktada, maddî hukuk kavramının kısaca açıklanmasında ve netleştirilmesinde yarar vardır. Maddî hukuk süjelerinin sübjektif haklarını, unsurlarını göstererek tanımlayan, düzenleyen ve yaptırımlarını belirten bir kavramdır. Örneğin, mülkiyet hakkını, alacak hakkını, rehin hakkını, fikrî ve sınaî hakları tüm unsurları ile birlikte düzenleyen ve ihlalleri halinde, uygulanacak yaptırımları gösteren kurallar, maddî hukuk kurallarıdır.

Bu kurallar dahil oldukları hukuk dallarına göre MK, BK, TK, vs. alanlarına girerler. Buna karşılık, medenî usul hukuku, icra ve iflas hukuku gibi disiplinler ise, şeklî hukuk dalları olarak anılırlar. İcra ve iflas hukuku disiplini, bir şeklî hukuk dalı olmak itibarıyla “takip hukuku” olarak da zikredilmektedir.

Sübjektif hakları (maddî haklar) düzenleyen ve tanımlayan kurallar, nitelikleri itibarıyla maddî hukuk kurallarıdır. Bir maddî hukuk kuralının tanımladığı sübjektif hakka koşul olgu (şart vakıa) veya “hukukî olgu” denir. Hukukî olgu (koşul olgu) hukuk normunun soyut unsurudur. Hukuk normunun ikinci unsurunu, “yaptırım” (müeyyide) teşkil eder. Hukukî olgunun kapsadığı hakkı tanımlayan unsurlar, gerçek hayatta somut olaylar biçiminde gerçekleştiği takdirde, hukuk süjesi için bir maddi hak (sübjektif hak) meydana gelir. Fiili ve maddî yaşamda meydana gelen

ve hukuk normundaki “hukukî olguları gerçekleştiren olaylara “maddî olgu” (maddî vâkıa) denir. Medenî yargılama (usûl hukuku) sübjektif hakkı tespit fonksiyonunu yerine getirir. Tespit edilen maddî hakkın cebri icra yoluyla hak sahibine verilmesi ise, icra ve iflas hukukunun konusuna giren bir fonksiyondur. İşte, icra ve iflas hukukunun kapsamına giren kurallar, takip hukukunu meydana getirir.

B. İCRA TAKİBİNİN TARAFLARI

8. İcra takibinde, alacaklı ve borçlu olarak tanımlanan iki taraf vardır. İcra takibinde talepte bulunan hukuk süjesi “alacaklı”, aleyhine icra takibi yapılan pasif hukuk süjesi de “borçlu” olarak adlandırılır. İcra hukukundaki alacaklı ve borçlu sıfatları Borçlar Hukuku’nda bu sıfatlara tanınandan daha kapsamlı bir anlam ve içeriğe sahiptir. Şöyle ki, Borçlar Hukuku bakımından bir borçlanma işlemine dayanılarak kendisinden bir edimin ifası talep edilen kimseye “borçlu”, ifayı talep eden hukuk süjesine de “alacaklı” denir. Borçlar Hukukunda alacaklı ve borçlu sıfatları kişisel talep haklarına dayanır. Aynî haklar için bu sıfatlar Medenî Hukuk ve Borçlar Hukukunda kullanılmaz. Buna karşılık, icra hukukunda maddî hukuka dayalı taleplerde bulunan ve bu nedenle takip yapan kişiye alacaklı, alacaklının hakkını yerine getirmesi istenen takibin pasif süjesine de borçlu denir¹. Örnek olarak; bir aynî hakkın yerine getirilmesini veya çocuk teslimini isteyen ve bu nedenle takip yapan kişiye, icra hukukunda alacaklı ve onun kendisinden hak talep ettiği kişiye de borçlu denir.

C. CEBRÎ İCRA İŞLEMİ

9. İcra takip prosedürü, birbirini izleyen işlemlerden meydana gelir. Bu işlemlerden bazıları “taraf işlemi”, bazıları da “cebrî icra işlemi” olarak anılırlar.

Doğrudan doğruya cebri icranın ilerlemesini sağlayan ve icra organı tarafından borçluya karşı uygulanan işlemler cebri icra işlemleridir.

1 **POSTACIOĞLU İlhan E./ALTAY Sümer**, İcra Hukuku Esasları, 5. Bası, İstanbul 2010, s. 1-2.

Örneğin, ödeme veya icra emri tebliği, haciz ve satış işlemleri cebrî icra işlemi mahiyetini taşırlar².

Bir icra işleminin; taraf işlemi mi, yoksa cebrî icra işlemi mi olduğunun belirlenmesi, ortaya çıkacak hukukî sonuçlar bakımından büyük bir önem arz eder. Örneğin, cebrî icra işlemleri ile zamanaşımı kesilir; tatil ve talik hallerinde, kural olarak cebrî icra işlemi yapılamaz. Ancak, takip talebinde bulunulması cebrî icra işlemi (takip işlemi) sayılmadığından, tatil ve talik hallerinde icra takibi yapılabilir. Ayrıca, daha önce temerrüde düşürülmeyen borçlu, kendisine ödeme emri tebliği ile temerrüde düşer. Yargıtay'ımız hatalı olarak takip talebinde bulunulmamasıyla, borçlunun temerrüde düşeceği yolundaki görüşü benimsemektedir.

D. İCRA VE İFLAS KANUNUNDA YER ALAN BAZI TERİMLER

10. İİK. m. 23'te kanunumuz icra ve iflas hukukunun uygulanması bakımından bazı terimlerin nasıl anlaşılması gerektiğini açıklamıştır. Örneğin, ipotek deyiminin; ipotekleri, ipotekli borç senetlerini, irat senetlerini, gemi ipoteklerini, eski hukuk hükümlerine göre kurulmuş olan taşınmaz rehinlerini, taşınmaz mükellefiyetlerini, bazı taşınmazlar üzerindeki özel ayrıcalıkları ve taşınmaz eklentisi üzerine rehin işlemlerini ifade ettiğini; taşınır rehni deyiminin; teslimine bağlı rehinleri, Türk Medeni Kanunu'nun 940. maddesinde öngörülen rehinleri ticarî işletme rehnini, hapis hakkını, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinleri yansıttığını; sadece rehin deyiminin ipotek ve taşınır rehni deyimlerine giren tüm taşınır ve taşınmaz rehinlerini kapsadığını, taşınmaz deyiminin gemi siciline kayıtlı olan gemileri de kapsadığını, diğer gemilerin ise, İcra ve İflas kanunu'nun uygulanması açısından taşınır sayılacağını belirtmiştir.

III. CEBRİ İCRA ÇEŞİTLERİ

A. İCRA TAKİBİ

11. İcra takibi bireysel (cüz'î) icrayı yansıtır. Alacaklının borçlusu aleyhine yaptığı icra takibinde; icra takibinin alacaklı cephesinde bir veya birkaç alacaklı, borçlu cephesinde de bir veya birkaç borçlu yer alır. Alacaklı, borçlunun malvarlığına giren aktif unsurların haczi mümkün olan ve borcu karşılayacak miktar ve ölçüde olan kısmını haczeder. Haczin uygulanabilmesi için, icra takibinin kesinleşmesi gerekir. Hacze rağmen borç ödenmediği takdirde, alacaklı hacizli malların satışını ister ve icra müdürlüğüne kural olarak ihale yoluyla satış gerçekleştirilir. Satış hâsılatından borcun karşılanmasından sonra, bir miktar para arttığı takdirde, bu meblağ borçluya iade edilir.

Bireysel (cüz'î) icra aşağıdaki türlere ayrılır:

1. İlamlı İcra (İİK. m. 24-41)

12. Hukuk sistemimizde ilamsız icra istisnaî bir takip şekli olup, sadece para ve teminat alacakları (İİK. m. 42) ile kira konusu taşınmazların tahliyesi için (İİK. m. 269 vd.) öngörülmüştür. Bunun dışındaki diğer tüm maddî hakların cebri icra yoluyla elde edilmesi için, ilamlı icra prosedürüne başvurulması gerekir (İİK. m. 24-41). Alacaklının cebri icra konusunu teşkil eden eda hükmünü haiz bir mahkeme hükmü elde edebilmesi için öncelikle dava yoluyla mahkemeye başvurarak ihlâl edildiğini iddia ettiği maddî (sübjektif) hakkının iadesini talep etmesi ve bu konudaki yaptırımın davalıya uygulanmasına karar verilmesini istemesi gerekir. Mahkemece icra edilerek yargılama ve bu bağlamda yapılacak tahkikat sonucunda davacının sübjektif hakkı tespit edildiği takdirde, mahkemece bu maddî hakkın davalı tarafından yerine getirilmesine, yani ilamın icra ve infazına karar verilir. Daha önce de değindiğimiz gibi; bu nev'î kararlar, eda hükmünü içeren hükümlerdir. Yenilik doğran (inşai) kararlar ile tespit hükmünü içeren kararların cebri icra konusu olmayacaklarını; ancak, bu kararlarda yer alan eda hükmünü haiz yargılama giderleri ve vekalet ücretine ilişkin

hüküm fıkralarının bizatihi eda vasfını taşımaları nedeniyle ilamlı icraya konu olabileceklerini belirtmiştik.

İlamlı icra bir takip talebiyle başlar ve borçluya icra emri tebliğ edilir. Borçlu ilamlı takip prosedüründe sadece İİK. m. 33 doğrultusunda itfa (söndürme), imhal (erteleme) ve zamanaşımı sebepleriyle icranın geri bırakılmasını icra mahkemesinden talep edebilir. Borçlunun tahdidi olarak bu üç sebep dışında icra emrine karşı koyması (itiraz etmesi) mümkün değildir. Zira alacaklının hakkı, yargılama sonunda maddi hukuk incelemesi yapılarak hükümle tespit edilmiştir. Bu nedenle, borçluya münhasıran itfa, imhal (erteleme) ve zamanaşımı sebepleriyle icra emrine karşı icranın geri bırakılmasını isteme yetkisi tanınmıştır. Buradaki icranın geri bırakılması ibaresi aslında icra emrine itiraz mahiyetindedir.

2. İlamsız İcra

13. Daha önce sadece para ve teminat alacakları için ve kiralanan taşınmazların tahliyesine yönelik olarak ilamsız icra prosedürüne başvurabileceğini açıklamıştık. İlamsız icra sisteminde yetkili icra dairesi marifetiyle borçluya ödeme emri tebliğ edilir. Borçlu ,ödeme emrine yasal süresi içinde itiraz ederek icra takibini durdurma yetkisine sahiptir (İİK. m. 66/I). Borçlu ödeme emrine kanunda öngörülen süre içinde itiraz etmediği takdirde, ödeme emri ve icra takibi kesinleşir. Bu varsayımda kesinleşen ödeme emri cebri icra belgesi niteliğini kazanır. Bundan sonra alacaklı haciz ve satış taleplerinde bulunarak, bu işlemlerin icra müdürü tarafından gerçekleştirilmesini sağlar. Satış hasılatı alacaklının takip konusu alacağını ve eklentilerini karşıladığı takdirde, icra dosyası infaz edilmiş ve takip sona ermiş olur. Satış bedelinin borcun karşılanmasından sonra artan kısmı olursa, borçluya bu kısım iade edilir.

İcra takibi sonucunda borçlunun alacağı karşılamaya yeterli haczi kabil mal, hak ve alacakları bulunmadığı takdirde, alacaklıya aciz belgesi verilir (İİK. m. 143). Alacaklı ileride borçlunun mallarını bulduğu takdirde, aciz belgesinden yararlanarak bazı tahditler çerçevesinde borçlu aleyhine cebri icra işlemlerine başvurabilir; ayrıca, aciz belgesi alacaklıya hacze iştirak yetkisi ve olanağı sağlar (İİK. m. 100).

İlamsız icra prosedürü aşağıdaki üç şekilde gerçekleştirilebilir:

1. **Genel haciz yoluyla takip (İİK. m. 46-144),**
2. **Kambiyo senetlerine dayalı takip yolu (İİK. m. 167-176),**
3. **Kiralanın taşınmazların tahliyesi (İİK. m. 265-275).**

3. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip

14. Hukuk sistemimiz ve bu bağlamda icra ve iflas kanunumuz rehinle temin edilen alacaklar için özel bir takip yolu öngörmüştür. Bu bağlamda rehinle temin edilen alacakların tahsili için kural olarak haciz veya iflas yoluyla takibe başvurulması caiz görülmemiştir. Kanunda belirtilen istisnalar dışında alacaklının önce rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurması zorunludur (İİK. m. 45). Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ilamlı (İİK. m. 150 e, h, ı) ve ilamsız (İİK. m. 145, 149/b) takip şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Alacağı rehinle sağlanan alacaklı rehinle temin edilen borç vadesinde ödenmediğinde, rehin konusu malın satılmasını ve satış bedelinden alacağının ödenmesini talep edebilir. Bu takip şeklinde cebri icranın konusunu doğrudan doğruya rehinli mal oluşturur. Diğer bir deyişle, bu takip türünde, hacze gerek olmayıp bizatihî rehnin paraya çevrilmesi söz konusudur. Ancak, satış bedeli rehinli alacağı karşılamadığı takdirde, rehnin karşılamadığı kısım için haciz yoluyla veya borçlunun sıfatına göre iflas yoluyla takip yapılabilir.

B. KOLLEKTİF İCRA: İFLAS VE BENZER KURUMLAR

1. İflas

15. İflas, kolektif bir tasfiye kurumudur³. Bireysel (cüz'î) icradan farklı olarak iflas tasfiyesinde borçlunun tüm aktifi, alacaklıların tümünün tatminine özgülenir. Şu kadar ki, bu takip yoluna sadece iflasa tabi olan borçlular hakkında başvurulabilir.

3 İflas konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **ALTAY Sümer**, Türk İflas Hukuku, C. 1-2, İstanbul, 2004 (İflas).

16. İflas tasfiyesinde müflisin (borçlunun) haczi kabil bütün malvarlığı satılır ve sağlanan para sıra cetveli esas alınarak düzenlenen pay cetveli çerçevesinde iflas alacaklılarına ödenir; arta kalan bir para olursa, borçluya verilir. Tasfiye sürecinde müflisin malvarlığı tüm alacaklarını karşılamadığı takdirde; ödemeler İİK. m. 206'da öngörülen sıralar gözetilerek ve aynı sıra içinde garame ilkesine uyularak gerekli dağıtım ve paylaşırma gerçekleştirilir.

17. Borçlunun iflası mahkeme kararı ile açılır. İflas tasfiyesi, mahkemece iflas kararının iflas dairesine bildirilmesinden itibaren başlatılır. İflas müessesesi ileride ayrı bir kitapta ele alınacaktır.

2. Konkordato

18. Konkordato hafifletilmiş bir kolektif icra müessesesidir⁴. Malî durumu bozulan ve aciz haline düşen borçlulara kanunun tanıdığı bir atıfet kurumudur. Bu müessesenin amacı, borçlunun iflas etmemesini veya iflas etmiş ise, iflastan kurtulmasını sağlamaktır. Belli bir prosedürün uygulanmasından sonra alacak tutarının 2/3'ü ve alacaklı sayısının %50'sinden fazlasının olumlu oyuyla akdedilen konkordato, ticaret mahkemesinin konkordatoyu onamasıyla bağlayıcı nitelik kazanır. Konkordato önerisinde bulunan borçlu alacak miktarı ve alacaklı sayısı çoğunluğunun bu öneriyi kabul etmesi ve mahkemenin de onaylamasıyla borcunu, ödeme önerisinde (prosesinde) yer alan esas ve ilkeler çerçevesinde genellikle zamana yayılmış bir biçimde tam veya indirimli olarak ödeyebilir. İndirimli ödeme şekline dayalı konkordatolara "tenzilât konkordatosu" önceden belli vadelere bağlanmış olarak borcun zaman içinde ödenmesi esasına dayanan türdeki konkordatolara da "vade konkordatosu" denir.

Ayrıca, kanunumuzda 4949 Sayılı Yasa ile malvarlığının terki suretiyle konkordato türü de düzenlenmiştir (İİK. m. 309a-309k).

4

Konkordato konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **ALTAY Sümer**, Konkordato ve Yeniden Yapılanma Kurumu, C. 1-2, İstanbul, 2005 (Konkordato).

3. Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırılması⁵

19. Bu müessese ABD kökenli olup, 4949 sayılı yasa ile icra ve iflas kanununa getirilen hükümlerle düzenlenmiştir (İİK. m. 309m-309ü).

Bu kurumun amacı borca batıklık veya aciz halinde bulunan sermaye şirketleri ile kooperatiflerin; çeşitli gruplara ayrılmış alacaklılarıyla uzlaşarak borçlarını malî bünyesini de yeniden yapılandırarak gerekli teminatları göstermek suretiyle zaman içinde ödemeye ve ekonomik dar boğazdan böylece kurtulmasını sağlamaya yöneliktir.

4. İcra ve İflas Hukukunun Kaynakları

20. İcra ve İflas Hukukumuzun cumhuriyetin kurulmasını izleyen yıllardaki ilk ve önemli kaynağı 1929 yılında 1424 sayılı Kanun'la kabul edilen İcra ve İflas Yasası'dır. Bu ilk İcra ve İflas Yasası, İsviçre İcra ve İflas Kanunu'ndan iktibas edilmiş ve 1932 yılında önemli değişikliklere uğrayarak, 2001 sayılı İcra ve İflas Kanunu'muza dönüşmüştür. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda günümüze kadar birçok değişiklikler yapılmış ve en son 2003 yılında 4949 sayılı Kanun'la, daha sonra 2004 yılında 2092 sayılı Kanun'la ve son olarak 2004 yılında 5219, 2005 yılında 5311 ve 5358 sayılı Kanun'larla birçok maddeleri değiştirilmiş ve yapılan eklemelerle genişletilmiştir.

21. İcra ve İflas Hukukumuzun diğer kaynakları arasında 1932 tarihli İcra ve İflas Kanunu Nizamnamesi, Tüzüğü ve İcra ve İflas Yönetmeliği'dir. Ayrıca, İİK. m. 309ü uyarınca çıkarılan Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırılmasına Dair Yönetmelik, Mahcuz Malların Muhafaza Edileceği Adalet Bakanlığı Depo ve Garajlarının Çalıştırılmasına Dair Yönetmelik, Adalet Bakanlığı'na Ait Depo ve Garajlarda Muhafaza Edilen Mahcuz Mallar İçin Alınan Ücret Tarifesi, İflas İdaresi Ücreti, Yazı ve Tebliğ Masrafı Hakkında Tebliğ yer almaktadır. Bunlardan başka, diğer yasalarda da icra ve iflas hukuku ile ilgili hükümler bulunmakta ve İcra ve İflas Hukuku alanında kaynak özelliğini taşımaktadır.

5 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **ALTAY**, Konkordato, C. 2, s. 1277 vd.

22. Bu bağlamda, icra ve iflas hukukuna ilişkin Yargıtay kararlarının ve öğretide ileri sürülen bu konudaki bilimsel görüşlerin de kaynak değerine sahip olduğunda kuşku yoktur.

5. Kamu (Amme) Alacaklarının Tahsili

23. Kamu alacaklarının takip ve tahsili İcra ve İflas Kanunu'na göre değil, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun hükümlerine tâbidir. Ancak, devlet ve diğer kamu kuruluşlarının özel hukuktan kaynaklanan alacaklarının tahsili İcra ve İflas Kanunu'na tâbidir.

6183 sayılı Yasa sadece icra hukuku kurallarını düzenlemekte olup, iflas hukukuna ilişkin herhangi bir hüküm içermediğinden, kamu alacakları için iflas yoluyla takip ve iflas davası İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre cereyan edecektir. Keza iflas tasfiyesi de İcra ve İflas Kanunu hükümlerine tâbidir.

2. İCRA ÖRGÜTÜ (TEŞKİLATI)

24. İcra ve iflas hukukuna ilişkin maddî hakkın yerine getirilmesini öngören işlemler, icra örgütü (teşkilatı) tarafından gerçekleştirilir. İcra organlarını; icra dairesi (müdürü), icra mahkemesi, Yargıtay'ın ilgili hukuk daireleri, mahkemeler, savcılar ve adalet müfettişleri şeklinde ifade etmek mümkündür.

I. İCRA MÜDÜRÜ

25. Her asliye mahkemesinin yargı çevresinde yeteri kadar icra dairesi bulunur (İİK. m. 1). İcra müdürü icra dairesinin en yetkili amiridir. İcra işlerinde birinci derecede yetkili ve görevli makam icra dairesidir. İcra takibi alacaklının takip talebinde bulunması suretiyle icra dairesi nezdinde gerçekleştirilir. İcra dairesi borçluya ilamsız takiplerde ödeme emri, ilamlı takiplerde de icra emri gönderir. Ödeme emri kesinleşince para alacaklarında borçlunun haczi kabil mallarını haczeder ve satar. Elde edilen hasılat ile alacaklının alacağı ödenir; Konusu paradan başka bir şey olan ilamlar ise (İİK. m. 24-31), zorla icra edilir. İcra dairesinin başında icra

müdürü ve ona bağlı olarak görev ifa eden yeterli sayıda katip, mübaşir ve müstahdem yer alır. Ayrıca icra müdür yardımcısı sıfatını taşıyan görevli de icra müdürünün sahip olduğu yetkilerle donatılmıştır.

26. İcra dairesi bulunmayan yerlerde icra müdürünün görevi mahkeme yazı işleri müdürü tarafından yerine getirilir. Sadece sulh hukuk mahkemesi bulunan yerlerde Adalet Bakanlığı sulh hukuk mahkemesinin görevine giren işlerde icra yetkisini bu mahkemelere verebilir. Bu halde, icra müdürüne ait görev ve yetkiler mahkeme yazı işleri müdürü, onun yokluğu durumunda da, zabıt katibi tarafından yerine getirilir.

27. Birden fazla asliye mahkemesi bulunan yerlerde Adalet Bakanlığı icra dairelerini bir arada bulundurmaya ve aynı icra mahkemesine bu bağlamda yetkilidir. İcra müdür ve yardımcılarının disiplin cezasını gerektiren fiil ve işlemlerinden dolayı haklarında Devlet Memurları Kanunu'na disiplin cezalarına ilişkin hükümleri uygulanır (DMK. m. 124 vd.). icra daireleri, icra mahkemesi hakiminin gözetimi ve denetimi altında ise de, icra mahkemesine bağlı bir organ statüsünde değildir. İcra dairesi, kanun, tüzük ve yönetmeliklerin kendisine vermiş olduğu görevleri, icra mahkemesine danışmadan doğrudan doğruya kendisi yapar. İcra müdürü görevini yaparken kanuna aykırı davranırsa yaptığı işlem, ilgililerin şikayeti üzerine icra mahkemesi tarafından iptal edilir veya düzeltilir.

28. İcra müdürleri, müfettişleri ve cumhuriyet savcıları tarafından denetlenir.

A. İCRA MÜDÜRÜNÜN GÖREVLERİ

29. İcra müdürü, icra takip işlemlerini yapar. bu kapsamda, takip talebini işleme koymak, ödeme emrini düzenleyerek tebliğe çıkarmak, haciz ve satış yapmak, sıra cetveli ve borç ödemededen aciz belgesi düzenlemek belirtilebilir.

30. İcra müdürü kanun, tüzük ve yönetmeliklerin kendisine verdiği görevleri mutlak şekilde yerine getirmekle yükümlüdür. bu bağlamda icra müdürünün her talep hakkında olumlu veya olumsuz bir karar vermek ve işlemde bulunmak zorunluluğu söz konusudur. Ayrıca icra müdürü zor kullanma yetkisine sahip olup, yapacağı işlerde gerekli gördüğü takdirde güvenlik güçlerine ve köy muhtarlarına emir verebilir (İİK. m. 81; 270/III; 271/I).

B. İCRA MÜDÜRLERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

31. İcra müdürünün olumlu yükümlülüklerinden en başta geleni; yaptığı işlemler ve kendisine yapılacak talep ve beyanlar hakkında tutanak düzenlemek zorunda olmasıdır (İİK. m. 8/I). Bu talep ve beyanların altı ilgililere imzalatılır. Tutanaklar aleni olup, tutanak konusu ile ilgili olduğunu icra müdürüne ispat eden herkes tutanakları görebilir ve örneklerini alabilir (İİK. m. 8/II). Kanun icra müdürlerinin düzenledikleri tutanакlara belirli bir ölçüde ispat gücü tanımış olup, bunların aksi sabit oluncaya kadar geçerli olduklarını belirtmiştik (İİK. m. 8/III). Tutanakların aksini ispat, özel bir şekilde tâbi değildir. Ancak, HUMK'un senetle ispat kuralına ilişkin hükümleri icra tutanakları bakımından da geçerlidir.

32. İcra müdürünün diğer bir görevi, icra işlemleri dolayısıyla kendisine tevdi edilen para ve değerli şeyleri en geç alındığının ertesi iş günü çalışma saati sonuna kadar bankaya yatırmakla yükümlü olmasıdır (İİK. m. 9/I).

33. Ayrıca icra müdürleri, alacaklı hesabına icra dairesine yatırılan paraları kabul etmek zorundadır (İİK. m. 12). İcra müdürü ödemenin kısmî olduğu mülahazasıyla ödeme talebini reddedemez. Borçlunun icra dairesine yaptığı veya üçüncü şahıs tarafından kendi hesabına yapılan ödeme ile borçlu, borcundan kurtulur (İİK. m. 12).

Diğer yandan, icra dairesine sadece takip konusu yapılmış olan alacaklar için ödeme yapılması câiz olup, takip konusu yapılmamış olan alacaklar için icra dairesine ödeme yapılamaz.

İcra dairesine vâki ödemeler para ile yapılmak gerekir. İcra dairesine kural olarak ödemelerin Türk parası ile yapılması gerekir. Kanımızca, döviz bazında yapılan ödemelerin de TL'ye çevrilmek suretiyle kabulü gerekir. Ödemelerin BK. m. 84/I uyarınca öncelikle faize mahsubu gerekir. Borçlunun birden fazla borcu olduğu durumlarda borçlu ödemenin hangi borcuna karşılık olduğunu belirtmemiş ise, BK. m. 85 ve 86 hükümleri uygulanır.

C. İCRA MÜDÜRÜNÜN OLUMSUZ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

34. İİK. m. 10 ve 11, icra müdür ve memurlarının bir çıkarlarının söz konusu olduğu durumlarda, onların görev yapmalarını yasaklamıştır. Bunlar kendisinin, karı veya kocasının, nişanlısının veya kan ve sıhrî usul ve fûrunun veya üçüncü derece dahil olmak üzere bu dereceye kadar olan kan ve sıhrî hısımlarının, kanunî mümessili veya vekili ya da müstahdemi bulunduğu bir kişinin çıkarı olan işleri görmeyip, keyfiyeti derhal icra mahkemesine haber vermekle yükümlüdür. İcra mahkemesi icra müdürünün başvurusunu yerinde görürse, o işi başka bir icra müdürüne verir. İcra müdürü yoksa, icra mahkemesi mensuplarından bir memuru o işi yapmakla görevlendirir.

35. İcra müdür ve memurları, dairelerince takip edilmekte olan bir alacak veya satılmakta bulunan bir şey hakkında kiminle olursa olsun kendileri veya başkaları hesabına bir sözleşme yapamazlar. Yaparlarsa bu sözleşme hükümsüzdür. Kanun, icra mahkemesi hakimlerini de bu yasağa tâbi tutmuştur (İİK. m. 11).

Kanunda öngörülen bu yasaklara aykırı olarak yapılan sözleşmeler kesin hükümsüzlük yaptırımına tâbidir. Söz konusu işlem, tarafların çıkarlarına uygun olsa bile, taraflar butlan sonucunu ortadan kaldıramazlar. Butlan herkes tarafından ileri sürülebilir ve süresiz şikâyet prosedürü çerçevesinde her zaman icra mahkemesince butlanın tespitine karar verilebilir.

D. İCRA MÜDÜRLERİNİN SORUMLULUKLARI

36. İcra müdürlerinin ve icra dairesinde görevli olan diğer memurların kusurları ile ilgililere verdikleri zarardan dolayı söz konusu olan tazminat davalarının devlete karşı açılması gerekir. 3222 sayılı Yasa ile İİK.'nun değiştirilmesinden önce bu davalar doğrudan icra görevlilerine karşı açılabilirdi.

37. Tazminat davasına mahkûm olan devletin kusurlu davranışlarıyla zararın doğmasına yol açan icra görevlilerine karşı rücu hakkı saklıdır. İcra müdürünün kusurundan doğan zararın tazmini için açılacak dava icra

müdürünün bağlı olduğu Adalet Bakanlığı aleyhine açılır.

38. Tazmini gereken zarar, icra ve iflas dairesi görevlilerinin görevlerini yaparken üçüncü kişilere verdikleri zarardır. Bu dava, mahiyeti itibariyle ile haksız fiilden doğan tazminat davasıdır. Bu nedenle, davanın kanıtlanması için hukuka aykırılık, kusur, zarar ve nedensellik bağı koşullarının somut olayda gerçekleşmesi gerekir. Bu davalara adliye mahkemelerinde bakılır (İİK. m. 5). Görevli mahkeme müddeabihin (dava konusunun) tutarına göre belirlenir (HUMK. m. 8). Yetkili mahkeme ise, zarara sebep olan icra müdürünün hukuka aykırı işlemi yaptığı yer (HUMK. m. 21) veya devamlı idarenin bulunduğu yer olan Ankara mahkemeleridir (HUMK. m. 9). Dava zamanaşımı bir ve on yıllık sürelerle tâbidir. Ancak, bu eylemin cezalandırılması, ceza kanunu tarafından daha uzun bir zamanaşımı süresine bağlanmış ise, hukuk davasında da ceza zamanaşımı uygulanır (İİK. m. 7/II).

39. Bu bağlamda, icra dairesi görevlileri tarafından dosyaya yatırılan bir paranın zimmetlerine geçirilmesi halinde, bu para devletçe icra vizesi ödenir (İİK. m. 6). Bu halde, devletin zimmet suçunu işleyen memura rücu hakkı vardır. Devletin sorumlu görevliye karşı açacağı tazminat da İİK. m. 5 uyarınca adliye mahkemelerinde görülür.

E. İCRA MÜDÜRLERİNİN İŞLEMLERİNE KARŞI ŞİKÂYET

1. KAVRAM

40. İcra ve iflas dairelerinin takip hukukuna ilişkin işlemlerine karşı, hukukî yararları etkilenen ilgililer şikâyet yoluna başvurabilirler (İİK. m. 16). Bu bağlamda, icra ve iflas dairelerinin kanuna aykırı olan veya hadisenin niteliğine uygun bulunmayan işlemlerin iptali, düzeltilmesi veya söz konusu olan eksikliğin giderilmesi konusunda şikâyet yoluna başvurulabileceğini belirtmek gerekir. Şikâyetin konusu icra ve iflas dairesinin yaptığı takip hukukuna ilişkin işlemlerdir⁶.

6

Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 57-89.

2. ŞİKAYET NEDENLERİ

a. İşlemin Kanuna Aykırılığı Olması

41. İcra müdürünün yaptığı işlemlerin kanuna aykırılığı olması, bundan zarar gören ilgilinin şikayet prosedürüne başvurmasına olanak sağlar. Şikayet başvurusunun kanuna aykırılığı işlemi yapan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine yapılması gerekir.

Kanuna aykırılık kavramına sadece İcra ve İflas Kanunu değil, diğer yasalar, tüzükler ve yönetmelikler de girer. Diğer yandan, muayyen bir yasa hükmüne dayanmayan ve takip hukukunun genel kavram ve ilkelerini ihlal eden aykırılıklar da, şikayete konu teşkil eder.

b. İcra Müdürünün Yaptığı İşlemin Somut Olayın Özelliklerine Uygun Olmaması

42. Bu husus, icra müdürünün takdir hakkının söz konusu olduğu durumlarda gündeme gelebilir. Örneğin, icra müdürü takdir hakkını somut olayın mahiyetine uygun olarak kullanmamış ise, bu işlem şikayete tâbidir. İcra müdürüne takdir hakkı tanınan durumlar açıkça kanun metninden anlaşılabilir gibi, kanunun amacından da çıkarılabilir.

c. Bir Hakkın Yerine Getirilmemesi

43. İcra müdürü, kanun tarafından hak sahibine tanınan bir hakkı yerine getirmekten kaçınır ise, hak sahibi hakkının yerine getirilmesi için icra mahkemesi nezdinde şikayet yoluna başvurabilir. Örneğin, icra müdürünün takip talebini kabul etmektен kaçınması bu kapsamdadır.

d. Bir Hakkın Sebepsiz Sürüncemede Bırakılması

44. İcra müdürünün ifa etmek zorunda olduğu işlemi yasanın öngördüğü sürede ve kanunun emrettiği şekilde yapmaması bu kapsama girer.

3. ŞİKAYETİN TARAFLARI

45. Şikayet icra ve iflas dairelerinin işlemlerine karşı başvuru kendine özgü bir adli prosedürdür. Bu nedenle, şikayet prosedürü bir dava mahiyetinde değildir. Bununla birlikte, şikayetin aktif ve pasif sùjeleri; şikayet yoluna başvuru ve aleyhine şikayet prosedürüne başvuru kimsedir. Şikayet edilenin şikayet talebinde belirtilmemesi, şikayetin geçersizliği sonucunu doğurmaz.

4. ŞİKAYET SÜRESİ

46. Şikayet, kural olarak yedi günlük süreye tâbidir. Bu süre şikayete konu olan işlemin öğrenildiği tarihten itibaren işler. Öğrenme olgusu, işlemin ilgiliye tebliği, tefhimi ya da ilgilinin icra dosyasında şikayet konusu işlemden sonra işlemler yaparak böylece şikayetten haberdar olması suretiyle gerçekleşir. Şikayetin tâbi olduğu süre hak düşürücü nitelikte olup, icra mahkemesince şikayet süresinin geçip geçmediği re'sen göz önünde tutulur. Kural olarak şikayet öğrenme anından itibaren yedi günlük süreye tâbi ise de kanunumuz bazı hallerde şikayeti süreye bağlı tutmamıştır. Gerçekten İİK. m. 16/II uyarınca bir hakkın yerine getirilmemesi ve hakkın sebepsiz sürüncemede bırakılması hallerinde şikayet süreye tâbi değildir. Ayrıca, doktrin ve Yargıtay uygulamasında icra müdürünün işleminin kamu düzenine aykırı olması halinde, şikayetin süreye tâbi olmadığı görüşü benimsenmektedir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki, süresiz şikayeti gerektiren hallerde dahi, şikayetin icra takibi infaz edilmeden (kapanmadan) yapılması zorunludur.

5. ŞİKAYET USULÜ

47. Şikâyet icra mahkemesine yapılır ve bu mahkemece incelenerek karara bağlanır. İcra dairesine yapılan şikâyet, hiçbir hukukî sonuç doğurmaz. Ancak bu esasın istisnası, kambiyo senetlerine özgü iflas yoluyla icra takibinde şikayetin icra dairesine ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün içinde yapılması zorunluluğudur (İİK. m. 173/I).

48. Yetkili icra mahkemesi şikayete konu işlemi yapan icra dairesinin

bağlı olduğu icra mahkemesidir. Şu kadar ki, haciz istinabe yoluyla malın bulunduğu yerdeki icra dairesine verilen talimatla uygulanmış ise, hacze karşı şikayet istinabe olunan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine yapılır (İİK. m. 79/II). Keza. İhaleye ilişkin şikayetler de, istinabe edilen icra dairesinin tâbi bulunduğu icra mahkemesine sunulur (İİK. m. 360).

49. Şikayet muhabere yoluyla başka bir icra mahkemesi aracılığıyla da yetkili icra mahkemesine gönderilebilir.

50. Şikayet, bir dilekçeyle veya icra mahkemesi tarafından düzenlenen tutanağa şikayet talebinin geçirilmesi suretiyle de yapılabilir. İcra mahkemesi şikayeti basit yargılama usulüne (HUMK. m. 507-511) göre incelenir. Kanunda ayrıca hüküm bulunmayan hallerde icra mahkemesi, şikayet konusu işlemi yapan icra dairesinin açıklama yapmasına ve duruşma yapılmasına gerek olup olmadığını takdir eder; duruşma yapılmasını uygun gördüğü takdirde, ilgilileri en kısa zamanda duruşmaya çağırır ve gelmeseler bile gereken kararı verir. Duruşma yapılmayan işlerde icra mahkemesi, işin geldiği tarihten itibaren on gün içinde kararını verir. Duruşmalar, ancak zorunluluk halinde ve otuz günü geçmemek üzere ertelenebilir (İİK. m. 18/III).

51. İcra mahkemesi, şikayet yargılaması sırasında tanık dinleyebilir; bilirkişi incelemesi ve keşif kararı verebilir. İcra mahkemesi şikayetçinin ileri sürdüğü şikayet nedenleri ile bağlı değildir. Mahkeme şikayete konu işlemi bütünüyle inceleyerek gereken kararları verebilir. Mücerret, şikayet prosedürüne başvurulması icrayı durdurmaz. Şu kadar ki, icra mahkemesi şikayet hakkında verilecek karara kadar talep üzerine veya kendiliğinden icranın durdurulmasına karar verebilir (İİK. m. 22). Kanunumuz icranın durması bakımından verilecek ihtiyatî tedbir kararı bağlamında teminat verilmesi koşulunu öngörmemiş ise de; hakim, gerekli gördüğünde takdir edeceği teminat karşılığında icranın durdurulmasına karar verebilir.

52. Şikayet konusu uyuşmazlığın çözümlenmesi bir maddî hukuk sorunun çözümüne bağlı ise, icra mahkemesi bu ön sorunu sadece şikayet hakkında vereceği karar yönünden geçerli olmak üzere çözüme bağlar. Bu çözüm maddî anlamda hiçbir hukukî sonuç doğurmaz.

6. ŞİKAYETİN SONUÇLARI

53. Şikayet, süresi içinde ileri sürülmemiş ise icra mahkemesi şikayeti

esasa girmeden, usulden reddeder. Şikayet sebepleri yerinde değilse, icra mahkemesi şikayeti esastan reddeder.

54. Şikayet, takip hukukuyla ilgili olduğundan ve şikayet konusu işlemin alacak-borç gibi maddî hukuk niteliğini bulmadığından şikayet konusu işlem için ayrıca genel mahkemelerde dava açılmaz. Yani icra mahkemesinin şikayet hakkında verdiği kararı genel mahkemede dava açılarak alınacak bir kararla bertaraf etmek mümkün değildir. Zira, şikayet hakkında verilecek kararların bir maddî hukuk kavramı olan takip konusu borcun mevcut olup olmaması ile ilgisi yoktur. Örneğin; aciz belgesi verilmesine veya verilmemesine, haciz veya satışın yapılmasına, takip talebinin kabul veya reddine ilişkin icra mahkemesi kararlarını bertaraf etmek için genel mahkemelerde dava açılmaz. Kısaca ifade etmek gerekirse şikayete konu olan işlemler maddî hukuk içeriğinden yoksun, şekli nitelikteki işlemlerdir.

Buna karşılık, takip hukuku açısından geçerli olmak üzere, borcun mevcut olup olmadığı hakkında verilen icra mahkemesi kararlarını bertaraf etmek için, genel mahkemelerde menfî tespit davası veya alacak davası şeklinde maddî hukuk davaları açılabilir. Çünkü bizzat borç, bir maddî hukuk kavramıdır. İcra mahkemesinin borcun mevcut olup olmadığı hakkında verdiği kararlar ise maddî hukuka ilişkin olmayıp, sadece takip hukuku açısından hukukî sonuç doğuran şekli mahiyetteki kararlardır. Ancak, borç kavramının ayrıca bir maddî içeriği (muhtevası) olması nedeniyle borç hakkında icra mahkemesince verilen kararların bertaraf edilmesi için genel mahkemelerde maddî hukuk davası açılabilir. Oysa, şikayete konu teşkil eden işlemler salt takip hukukuna ilişkin olup, bunların maddî hukuk içerikli bünyeleri mevcut değildir. Bu nedenle şikayetler hakkında verilen icra mahkemesi kararları konusunda maddî hukuk davası açılmayacağından, bu kararlara karşı İsviçre’de olduğu gibi yargılamanın yenilenmesi prosedürüne başvurulmasını caiz görmektedir.

(PROF. POSTACIOĞLU/ALTAY, s. 88 - 89 bkz.)

Oysa Yargıtay’ımız karşı görüştedir. Yüksek Yargıtay’ın karşı görüşünün gerekçesi; ancak maddî anlamda kesin hüküm teşkil eden kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceği görüşüne dayanmaktadır. Bu yaklaşım doğru değildir; çünkü, takip hukuku kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilememesinin

sebebi, bu kararlara karşı genel mahkemelerde maddî hukuk davası ikame edilmesi yolunun açık olmasından kaynaklanmaktadır. Yani icra mahkemesinin takip hukukuna ilişkin borcun mevcut olup olmadığına dair kararları maddî anlamda kesin hüküm oluşturmadığından, bu kararların alınmasıyla yargı yolu tüketilmiş olmamaktadır. Bu yüzden, ancak maddî hukuk davası açılarak hüküm alındıktan sonra, yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceği –haklı olarak- kabul edilmektedir. Borcun mevcut olup olmaması ile ilgili icra mahkemesi kararları bakımından fevkalade doğru olan bu çözüm, maddî içerikleri olmayan şikayetler hakkında verilen kararlar bakımından varit ve geçerli değildir. Çünkü şikayetler hakkında verilen kararlar için ayrıca maddî hukuk davası yolu açık değildir.

Bu nedenle yargılamanın yenilenmesi bakımından esas alınması gereken kriter, verilen karara karşı başka bir yargı yolunun açık olup olmaması keyfiyettir. Bu kriter uygulandığında şikayetler hakkında verilen kararlar bakımından bu kararların etkisiz kılınması için başka bir yargı yolu olmadığından yargılamanın yenilenmesi yolu açık olmak gerekir. Buna karşılık, borca ilişkin icra mahkemesi kararlarında (itiraz ve itirazın kaldırılması kararlarında) maddî hukuk davası yolu (yargı yolu) açık bulunduğundan bu kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilmesi tâbidir.

Yüksek Yargıtay belirttiğimiz kriterleri gözetmeyip, sadece maddî hukuk kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebileceğini hatalı olarak kabul etmektedir.

55. Şikayetin incelenmesi sırasında icranın durdurulmasına karar verilmişse, şikayetin reddi üzerine bu konudaki ihtiyatî tedbir kararı ortadan kalkar ve cebrî icraya devam edilir.

56. İcra mahkemesi şikayet sebeplerini haklı görürse, şikayetin kabulüne karar verir. Bu karar, sadece şikayetçi için değil, diğer bütün ilgililer hakkında hukukî sonuç doğurur. İcra mahkemesi, şikayet konusunda verdiği karardan rüçû edemez. Ancak şikayet hakkında verilen kararlar İİK. m. 363'ün belirttiği hususlarda (İİK. m. 363/I, b. 4, 5, 8, 9, 10, 15) temyiz edilebilir.

57. Şikayetin kabulü halinde icra mahkemesi şikayet sebeplerine göre; şikayet konusu işlemin iptaline, şikayet konusu işlemin düzeltilmesine

ve icra müdürünün sebepsiz olarak yapmadığı ya da geciktirdiği işlemlerin yapılmasına karar verir.

58. İcra mahkemesi icra müdürünün yerine geçerek bizzat kendisi karar vermek yetkisine sahip değildir. Mahkeme ancak icra müdürünün yapacağı işlemi tamamlayarak o işlemin yapılmasını emreder. İcra müdürü, icra mahkemesinin kararlarına karşı muhalefet edemez; bu kararları derhal ve aynen uygulamak zorundadır.

59. İcra mahkemesinin kararları verildiği andan itibaren hukukî sonuç doğurur; şikayet hakkında verilen kararların geçmişe etkili olarak uygulanması mümkün değildir.

II. İCRA MAHKEMESİ

60. İcra dairesinin işlemlerinin hukuka, kanuna ve somut olayın özelliklerine uygun olup olmadığını denetlemek ve kanunla kendisine verilen diğer icra işlerine bakmak üzere, icra dairesinin üstündeki bir yargı organı olarak icra mahkemesi kurulmuştur. Daha önce icra tetkik mercii olarak adlandırılan bu organ, 5092 sayılı Yasa ile İcra ve İflas Kanunu'nda yapılan değişiklikten sonra icra mahkemeleri adını almıştır. İcra mahkemesi, icra dairesini denetlemekle birlikte, icra dairesine yapacağı işlemler ile ilgili olarak talimat veremez ve icra işlemlerini doğrudan icra dairesinin yerine geçerek yapamaz.

61. Her asliye mahkemesinin yargı çevresinde bir icra mahkemesi bulunur. Aynı bir icra mahkemesi bulunmayan yerlerde, o yer asliye hukuk mahkemesi icra mahkemesi görevini de yapar. İcra mahkemesinin çeşitli görevlerine ilgili bahislerde değinilecektir. Bununla birlikte, icra mahkemesinin belli başlı görevleri şunlardır:

- 1. İcra dairesinin işlemlerine karşı yapılan şikayetleri incelemek,**
- 2. Borçlunun ödeme emrine karşı ileri sürdüğü itirazları inceleyerek, itirazın kaldırılması taleplerini karara bağlamak,**
- 3. Hacizde ve iflasta istihkak davalarını incelemek,**
- 4. İhalenin feshini şikayet prosedürü çerçevesinde incelemek,**

- 5. İcra ve iflas suçlarını inceleyerek gereken kararları vermek,**
6. İcra mahkemesi yukarıda belirtilenden başka kanunun açıkladığı diğer görevleri de yapar.

62. İcra mahkemesi kararları maddî anlamda kesin hüküm (HUMK. m. 237) teşkil etmez. Bu nedenle, takip konusu borcun mevcut olup olmadığı hakkında icra mahkemesince oluşturulan kararları bertaraf etmek için genel mahkemelerde maddî hukuk davası açılabilir. İstisna olarak icra mahkemelerinin istihkak davalarında ve ihalenin feshi taleplerinde maddî hukuk incelemesi yapmaları dolayısıyla verdikleri kararlar maddî anlamda kesin hüküm teşkil eder. İİK. m. 84/IV doğrultusunda açılan tazminat davalarında icra mahkemesince verilen kararların da maddî anlamda kesin hüküm (HUMK. m. 237) oluşturduğunu önemle belirtmek gerekir.

63. İcra mahkemesinin İİK. m. 363'te öngörülen kararları temyiz edilebilir⁷. Temyizi mümkün olan kararlar için ayrıca miktar sınırı da söz konusudur. Bu sınır, her yıl maliye bakanlığınca belirlenen yeniden değerlendirme oranına tâbi tutulmuştur. 4949 sayılı Kanun'un 102. maddesi ile eklenen 1. madde uyarınca her takvim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere, kanundaki parasal sınırlar 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesi uyarınca maliye bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılması suretiyle uygulanır.

64. İcra mahkemesi kararlarına karşı karar düzeltme yoluna başvurulabilir. Karar düzeltme süresi on gündür (İİK. m. 362/II). Kanunda ayrıca hüküm bulunmadığından temyiz sınırı aynı zamanda karar düzeltme sınırı olarak da uygulanmaktadır. 5311 sayılı Kanun'la İcra ve İflas Kanunu'nda yapılan değişiklik muvacehesinde icra mahkemesi kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulması yolu açılmıştır. Ancak bölge asliye mahkemeleri henüz kurulmamış ve faaliyete geçmemiştir. Bu mahkemelerin kurulmasından sonra Yargıtay kararlarına karşı karar düzeltme yoluna başvurulamayacaktır.

7 İcra mahkemesine başvurulabilecek kanun yolları konusunda bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 915-935.

III. YARGITAY'IN İLGİLİ HUKUK DAİRELERİ

65. Yargıtay'ın icra ve iflas işleri ile ilgili daireleri bugün itibariyle dört, altı, yedi, oniki, onbeş, onyediyedi, ondokuz ve yirmibir hukuk daireleridir. Bu daireler, itiraz, şikayet, istihkak ve diğer hususlarda verilen icra mahkemesi kararlarını temyiz yoluyla incelemekte ve denetlemektedir.

IV. GENEL MAHKEMELER

66. İcra hukukuyla ilgili olan itirazın iptali, borçtan kurtulma, menfi tespit ve istirdat ile alacağın esas bakımından söz konusu olan sıra cetveline itiraz davaları genel mahkemelerde incelenerek karara bağlanır. Bu konuda genel mahkemelerin verdiği kararlar, maddi anlamda kesin hüküm (HUMK. m. 237) teşkil eder. Genel mahkemelerin bu kararı cebri icra işlemlerini ciddi anlamda etkileyici bir işleve sahiptir.

V. SAVCILAR VE ADALET MÜFETTİŞLERİ

67. İcra daireleri icra mahkemelerinin sürekli denetimi altında oldukları gibi, İİK. m. 13 uyarınca cumhuriyet savcılarını adalet müfettişlerinin de denetimine tâbidir. Bu denetimin icra şekli, İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği'nde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Diğer yandan, Adalet Bakanlığı'nca görevlendirilecek adalet müfettişleri de icra dairelerini sürekli olarak denetlemektedir.

3. İCRA HARÇ VE GİDERLERİ

68. Devletin icra hukuku ile ilgili kamu hizmetlerine karşılık iş sahiplerinden aldığı paraya icra harcı denir (Harçlar K. m. 25, 137). İİK.'ya göre, icra ve iflas harçları yasa tarafından saptanır (İİK. m. 15/I). Bu husustaki kanun Harçlar Yasası'dır. Harçlar Yasası'nın (1) sayılı tarifesinin (B) bölümünde icra ve iflas işlerinde alınacak harçlar açıklanmıştır. Bu bağlamda en önemli harçlar; takip talebinde bulunan alacaklıdan alınan maktû başvurma harcı, ilamsız icrada takip talebinde bulunan alacaklıdan alınan alacak tutarının binde beşi oranında peşin harç (Harçlar Y. m. 29),

alacağın tamamen veya kısmen tahsili üzerine alınan tahsil harcı, icra takibinin sonunda alacaklıdan alınan cezaevi harcı.

69. Peşin olarak ödenmesi gereken harçların tümü ödenmedikçe harca konu işlem yapılamaz (Harçlar Y. m. 127, 32).

70. İcra giderleri kavramını harçlardan ayırmak gerekir. Şöyle ki, icra giderleri, icra dairelerinin icra takibini tam ve doğru olarak yapabilmeleri için harcadıkları paralardır. Bu giderler yapılan işin gerektirdiği harcamalar olup, işi ve hizmeti yapanlara ödenir. Hukukî menfaati için talepte bulunan kimse bu giderleri yapmak zorundadır. Örneğin, ödeme emrinin tebliği, takibe ilişkin posta giderleri, haciz, paraya çevirme, paylaşırma giderleri bu kategoriye girer. Bir icra işleminin yapılabilmesi için, buna ait giderlerin alacaklı tarafından peşin olarak verilmesi gerekir. Aksi halde, takip geçersiz olur. Ancak, alacaklı takip sonunda ödenen paradan öncelikle yaptığı giderleri alabilir (İİK. m. 59, 138). Bu bağlamda belirtelim ki, vekalet ücreti de icra giderleri arasında yer almaktadır⁸.

71. Takip prosedüründe harç ve giderler işin sonunda haksız çıkan tarafa yükletilir. Borçlu haksız çıkarsa, icra harç ve giderleri ona yükletilir (İİK. m. 15/I, 59/I). Şu kadar ki, alacaklı takibini satış ve paylaşırma noktalarına kadar götürmez; talebini geri alır ve takip etmezse, borçlu harç ve giderlerden sorumlu tutulmaz. Ayrıca belirtelim ki, adli yardım konusunda HUMK.'da yer alan hükümler icra takiplerinde de uygulanır (İİK. m. 15/II).

4. SÜRELER, TATİL VE TALİKLER

I. SÜRELER

72. İcra ve iflas işlerinde sürelerin büyük bir önemi vardır. Bu bağlamda İİK.'da belirlenen süreler kesindir. Ancak bu kural, ilgililere hitap eden süreler bakımından geçerli olup, icra organlarına ilişkin süreler "düzenleyici" niteliktedir. Süreler genellikle yasalar tarafından belirlenmiş olmakla birlikte, bazen sürenin saptanması icra organlarına da bırakılmıştır. Bu durumda, süreyi icra makamı tayin edecektir. Sürelerin hesaplanması bakımından yasanın öngördüğü ilkenin geçerli olacağı kanunumuzda belirtilmiştir (İİK. m. 19).

73. Bu bağlamda belirtelim ki, ilgililer kanun tarafından belirlenen süreleri sözleşme ile değiştiremezler. Bu anlamda kanunumuz, cebri icra sözleşmesine olanak tanımamıştır.

74. Sürelere uyulup uyulmadığı icra makamlarınca re'sen gözetilir. Herhangi bir süreden yararlanan borçlu, sürelerden feragat ederek bu hakkından vazgeçebilir (İİK. m. 20). Ancak, sürelerden feragat eden borçlu, üçüncü kişilerin haklarını ihlal edemez.

75. Süreler bağlamında tebligat kurumu da takip hukukunda önemli bir işleve sahiptir. İcra işlemlerinin büyük bir bölümünün sonra doğurabilmesi ve sürelerin işlemeye başlayabilmesi için tebliğ zorunluluğu vardır. Bu konuda 7201 sayılı Tebligat Yasası ve Tebligat Tüzüğü hükümleri uygulanır. İİK.'da makbuz karşılığında tebligat yapılması da öngörülmüştür (İİK. m. 21/I).

II. TATİL VE TALİKLER

76. Kanunumuz, tatil ve talik halleri olarak (İİK. m. 51-56) düzenlediği durumlarda, kural olarak bu süreler içinde icra müdürlüğünün hiçbir icra takip işlemi yapamayacağını öngörmüştür. Şu kadar ki, icra takip işlemi sayılmayan işlemler ile kanunda yapılması caiz görülen icra takip işlemleri tatil ve talik süreleri içinde yapılabilir.

77. Bu bağlamda yasamız gece vaktini belirleyerek, gece iş görülen yerlerde hasılat haczi yapılmasına ve borçlunun mal kaçırması söz konusu olan durumlarda, gece vakti haciz uygulanmasına cevaz vermiştir.

78. Diğer yandan, tatil günlerinde haciz ve tebligat yapılabilir, muhafaza tedbiri uygulanabilir (İİK. m. 51/I).

79. Tatil halleri bağlamında; borçlunun yakınlarından birinin ölümü (İİK. m. 52), borçlunun ölümü (İİK. m. 53), borçlunun tutuklu veya hükümlü olması (İİK. m. 54), borçlunun asker olması, borçlunun ağır hastalığı hususları gösterilebilir.

80. Konkordato mülhleti (İİK. m. 287) ve fevkalade mülhlet (İİK. m. 317-330) hali de talik nedenleridir. Bu talik hallerinde, kural olarak borçlunun mal kaçırması olasılığı varsa, borçlunun malları haczedilebilir. Talik hallerinde icra takip işlemleri yapılmamakla birlikte, süreler işlemeye devam eder; ancak, sürenin bitimi bir talik gününe rastlarsa, süre talikin bitiminden sonra bir gün daha uzatılmış sayılır (İİK. m. 56).

5. İCRA TAKİBİNİN TARAFLARI

81. İcra takibinin aktif tarafında alacaklı, pasif tarafında da borçlu yer alır. Bu nedenle takip, alacaklının takip talebinde bulunmasıyla başlatılır ve ilk cebri icra işlemi olarak borçluya icra dairesi tarafından gönderilen ödeme emri ile borçluya karşı sürdürülür⁹.

82. Takibin aktif süjesi olan alacaklı ve pasif süjesi olan borçlunun aktif ve pasif ehliyetine sahip olmaları bakımından gerçek veya tüzel kişi durumunda olmaları zorunludur. Bu bağlamda, örneğin, adi ortaklığın veya miras şirketinin icra takibinde alacaklı veya borçlu olmaları mümkün değildir.

83. Medenî hukuk bakımından medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan hukuk sùjeleri “taraf ehliyeti”ne sahiptirler. Bunlar, genel anlamda alacaklı veya borçlu olma ehliyetine sahip olabilirler.

84. Maddî hukuk bakımından fiil ehliyetine sahip olanlar, “takip ehliyetine” de sahiptir. Bunlar, belirli bir takipte yer almak suretiyle, aktif veya pasif sùje olarak takibin içinde faal bir rol sahibidirler. Taraf ehliyetine sahip olanlar takip hukuku bakımından hak sùjesidirler. Ancak, takibi bizzat yürütemezler veya takibe bizzat taraf olamazlar. Bunun için fiil ehliyetine sahip olmaları, diğere bir deyişle takip ehliyetini haiz bulunmaları gerekir. Aksi takdirde, taraf ehliyetine sahip olup da, fiil ehliyetinden yoksun bulunanları –münhasıran şahsa bağıli haklar dışında- kanunî mümessilleri temsil eder.

85. Takibin taraflarının, takibi vekil aracılığıyla yürütmesi mümkündür. Ancak, takibi yürütecek vekilin baroya kayıtlı bir avukat olması ve geçerli bir vekaletnameye sahip bulunması zorunludur. Doğal olarak takip ehliyetine sahip olmayan kişilerin vekil ile temsil edilmeleri için, temsil yetkisini (vekaletnameyi) bunların kanunî mümessillerinin vermesi zorunludur.

86. Taraf ehliyeti, takip ehliyeti ve vekalet ehliyetinin icra müdürlüğü tarafından re’sen gözününde tutulması gerekir, ilgililer bu hususlarda şikayet yoluna başvurabilirler (İİK. m. 16).

87. Takip yapan alacaklının ve aleyhine takip yapılan borçlunun gerçekten alacaklı ve borçlu sıfatına sahip olmaları zorunludur. Sıfat, maddî hukuka ilişkin bir kavram olup, tasarruf yetkisine tekabül eder.

⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 143-150.

Sıfatı taraf ve takip ehliyeti ile karıştırmamak gerekir. Bir kimsenin, bir hukuk süjesinin genel olarak davaya veya takibe taraf olması ve taraf olduğu dava veya takibi yürütebilmesi keyfiyeti, taraf ve takip ehliyetine ilişkin bir kavramdır. Buna karşılık, bir kimsenin örneğin alacaklı olması, söz konusu alacak hakkına maddî hukuk bakımından sahip olmasını ve o alacak hakkına tasarruf etme yetkisini haiz bulunmasını ifade eder. Keza, borçlunun da iddia edilen borçla müzlem (bağlı) olup olmaması ehliyetine değil, borçlu sıfatıyla ilgili bir husustur.

Bu nedenle, sıfat maddî hukuka dahil bir kavram olduğundan; şikayete değil, itiraza konu teşkil eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İLAMSIZ İCRA

88. İlamsız icra, genel haciz yoluyla takip (İİK. m. 74-144), kambyo senetlerine ilişkin haciz yoluyla takip (İİK. m. 176) ve kiralanan taşınmazların tahliyesi (İİK. m. 269-275) olmak üzere üçe ayrılır. Kanunumuzda genel haciz yoluyla takip, ayrıntılı biçimde yer almaktadır. Diğer takip yollarında da o takip yoluna ilişkin özellikler yasada belirtilerek, diğer hususlarda genel haciz yoluyla takipteki hükümler uygulanır. Bu nedenle, genel haciz yolundaki takip prosedürü diğer prosedürler için de geçerli hükümleri ve prensipleri kapsamaktadır.

89. Genel haciz yoluyla takip aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır:

- 1. Takip talebi,**
- 2. Ödeme emrinin düzenlenip, gönderilmesi,**
- 3. Takibin kesinleşmesi (itiraz edilmeyerek ya da itirazın hükümden düşürülmesi suretiyle),**
- 4. Haciz,**
- 5. Satış,**
- 6. Paraların ödenmesi, paylaşılması (Bu mümkün olmadığı takdirde aciz belgesi verilmesi).**

6. GENEL HACİZ YOLUYLA TAKİP TALEBİ

I. KAVRAM

90. Genel haciz yoluyla takip, alacaklının icra dairesine takip talebi vermesiyle başlar ve icra dairesi usulüne göre verilmiş takip talebine dayanarak borçluya bir ödeme emri tebliğ eder. Bu tebligat PTT aracılığıyla gerçekleştirilir. Borçlu ödeme emrine süresi içinde itiraz etmediği ya da süresi içinde yaptığı itiraz icra mahkemesinin itirazın kaldırılması veya genel mahkemenin itirazın iptali kararı ile bertaraf edildiği takdirde, ödeme emri ve aynı zamanda icra takibi kesinleşir. Bu noktada alacaklının talebiyle borçlunun haczi kabil malları haczedilir ve daha sonra yine alacaklının talebi üzerine icra müdürünün kararıyla borçlunun haczedilen malları satılarak paraya çevrilir. Satış bedeli alacaklının alacağını aştığı takdirde fazla kısım borçluya iade edilir. Alacaklı borçlunun malvarlığının yetersizliği nedeniyle alacağını elde ederse alacaklıya aciz belgesi verilir.

91. Alacaklı, borçluya iflasa tâbi kişi olması halinde, yaptığı takibi bir defaya mahsus olmak üzere haciz yoluyla takipten iflas yoluyla takibe veya iflas yoluyla takipten haciz yoluyla takibe –harç ödemeksizin- dönüştürebilir. Bunun için borçlu yeni bir takip talebi düzenler ve borçluya buna uygun olarak icra dairesi tarafından ödeme emri tebliğ edilir.

II. TAKİBİN KONUSU

92. İlamsız takip bağlamında genel haciz yoluyla takibin sadece para ve teminat alacakları için yapılabileceğini (İİK. m. 42) belirtmiştik. Para alacakları, kambiyo senetlerinde somutlaştığı takdirde, kambiyo senetlerine ilişkin takip yoluna da başvurulabilir (İİK. m. 167, 170b, 176a, 176b).

93. Diğer yandan, genel haciz yoluyla takip yapabilmek için alacağın rahinle sağlanmamış olması gerekir (İİK. m. 45). Alacağı rehinde sağlanmış olan alacaklı kural olarak, genel haciz yoluyla takip yapamaz. Şu kadar ki, rehnin bedeli borcu karşılamadığı takdirde; alacaklı. Genel haciz yoluyla takip yapabilir.

94. Takip konusu alacak para ve teminat alacağı olduğu ve rehinde güvence altına alınmamış bulunduğu takdirde, alacaklı alacağın kaynağı söz konusu olmaksızın genel haciz yoluyla takip yapabilir. Hatta alacaklının

elinde ilam, ilam niteliğinde belge veya kambiyo senedi olsa bile; o, yine de genel haciz yoluyla takip prosedürüne başvurabilir. Ayrıca, alacaklı alacağının kaynağı hangi sebebe dayanırsa dayansın, genel haciz yoluyla takip yapılabilir. Bu bağlamda alacaklının takibini bir belgeye dayandırması da zorunlu değildir. Alacağın, belge veya belgelere dayanması, ödeme emrine itiraz edilmesi ve itirazın mahkeme kararıyla bertaraf edilmesi safhasında önem arz eder.

95. Takibin tedavülde olan Türk parası üzerinden yapılması gerekir. Şu kadar ki, alacak kaynağı itibariyle yabancı para alacağı ise, hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği belirtilmek koşuluyla yabancı para üzerinden takip yapılması da mümkündür (İİK. m. 58/II, b.3; BK. m. 83).

96. Para ve teminat alacakları dışındaki alacaklar için ilamsız takip yapılamaz, bu kategoriye giren alacakların takip ve tahsili için önce dava açılarak, mahkemeden karar alınması ve alınan bu ilamın, ilamlı icra prosedürüne göre icraya verilmesi gerekir. Bu bağlamda konusu altın olan alacaklar için de ilamsız takip yapılamaz. Yani belirli cins ve miktardaki altının teslimi konusunda ilamsız takip yapılması olanaksızdır. Buna karşılık, altın alacağı paraya çevrilerek genel haciz yoluyla takibe konu teşkil edebilir. Çünkü, paraya çevrilmiş bütün alacaklar için İİK. m. 42 uyarınca ilamsız takip yapılması mümkün ve caizdir. Yüksek Yargıtay'ın aksi yöndeki bazı münferit içtihatlarında; sadece icra mahkemesince itirazın kesin kaldırılmasına konu teşkil edebilecek nitelikteki alacaklar için ilamsız takip yapılabileceği yolundaki görüşü yerinde değildir. Bu görüş kanunumuzun felsefesine ve sistemine de açıkça aykırıdır.

97. Genel haciz yoluyla takibin konusunu teminat borçları da teşkil edebilir. Sözleşmeden, yasadan veya mahkeme kararından doğabilecek teminat borcunun borçlusu bu borcunu yerine getirmediği takdirde, aleyhine söz konusu teminatı göstermesi için genel haciz yoluyla takip yapılabilir (İİK. m. 42).

Teminat borçlusu bu borcunu yerine getirmediği takdirde malları haczedilir, paraya çevrilir ve veznedeki para teminat olarak bloke edilir. Teminatın alacaklıya ödenmesine ilişkin koşullar gerçekleştiğinde bloke edilen para alacaklıya ödenir.

Uygulamada bankalar “depo takibi” adı altında teminat takibi yaparak özellikle teminat mektubu bedelinin henüz teminat mektubu paraya çevrilmeden kredi sözleşmesindeki hükme dayanarak, teminat niteliğinde

olmak üzere bloke edilmesini genel haciz yoluyla takip yapmak suretiyle talep etmektedir. Ödeme emrine itiraz üzerine teminat alacaklısı bankalar genellikle İİK. m. 67 uyarınca itirazın iptali davası açmak suretiyle itirazı bertaraf etmek yoluna gitmektedir.

III. GÖREV VE YETKİ

98. İcra takibinin yapılacağı makam, icra dairesidir. Bu nedenle, görevli merci icra müdürlükleridir. İcra dairesinin yetkisi bakımından ise, İİK. m. 50, HUMK. m. 9-27 hükümlerine yollama yapmıştır. Buna göre, genel yetkili icra dairesi, borçlunun yerleşim yerinin tâbi olduğu icra dairesidir. Bunun yanında HUMK.'da öngörülen özel yetki kuralları da uygulanır. Şu kadar ki, sözleşmenin yapıldığı yer icra dairesi HUMK.'daki borçlu veya vekilinin takibin yapıldığı sırada orada bulunması koşulu aranmaksızın yetkilidir. Ayrıca, ihtiyatî haciz kararını veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinde de icra takibi yapılabilir (İİK. m. 258, 50; HUMK. m. 12). Kuşkusuz ihtiyatî haciz kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinde takip yapılabilmesi için ihtiyatî haciz kararı veren mahkemenin yetkili olduğunun, yetki itirazında bulunulmaması veya yapılan itirazın reddedilmesi suretiyle kesinlik kazanması zorunludur.

99. Bu bağlamda belirtelim ki, icra dairesinin yetkisi kamu düzenine ilişkin olmadığından, icra dairesi yetki konusunu re'sen dikkate alamaz ve taraflar yetkili icra dairesini HUMK. m. 22 uyarınca aralarında sözleşme akdetmek suretiyle belirleyebilirler. Ancak, yetki sözleşmesi ile yetkili icra dairesinin taraflarca belirlenmesi, alacaklının İİK. m. 50 ve HUMK. m. 9-27 hükümleri uyarınca diğer yetkili icra dairelerinde takip yapmasına engel teşkil etmez.

IV. TAKİP TALEBİNİN ŞEKLİ VE İÇERİĞİ

100. Takip talebi, icra takibi sürecini başlatan ve icra dairesine yöneltilen, alacaklının yaptığı ilk ve zorunlu taleptir. Diğer bir deyişle, takip şekillerinden hangisi seçilirse seçilsin, bu konudaki istemin yetkili icra müdürlüğüne sunulacak takip talebi ile gerçekleştirilmesi zorunludur. Bu nedenle takip talebini bir anlamda davalardaki dava dilekçesine benzetmek

mümkündür.

101. Takip talebinde bulunan alacaklının bu talebini yazılı veya sözlü olarak icra dairesine sunması mümkündür. Uygulamada, genellikle basılı takip talebi formunun doldurulması sûretiyle takip talebinde bulunmaktadır. Ancak bu zorunlu olmayıp, alacaklının takip talebi hakkındaki beyanının icra tutanağına geçirilmesi yoluyla da takip talebinde bulunulması mümkündür (İİK. m. 8/I, İİK. Yönetmelik m. 20).

102. Takip talebinde bulunan alacaklı, başvurma harcını ve ilâmsız takiplerde peşin tahsil harcını ödemek zorundadır. Ayrıca alacaklı, ödeme emrinin borçluya tebliği için gereken PTT pulu ile İİK. m. 62 uyarınca borçlunun ödeme emrine yapacağı itirazın kendisine tebliği için gerekli PTT pullarını da vermek zorundadır (İİK. m. 59/I, c. 2).

103. Alacaklı, takip talebini başka bir icra dairesi aracılığıyla yetkili icra dairesine gönderebilir. Uygulamada bu yönteme, “muhabere yoluyla işlem yapılması” denilmektedir. Alacaklı bu hâlde gerekli harç ve giderleri yatırmakta ve işlem muhabere defterine kaydedilmektedir. Bu durumda, alınacak örneğe muhabere yoluyla gönderme işleminin şerh edilerek, ilgili memura imzalatırılması, hukukî güvenlik bakımından yararlıdır.

104. Takip talebinde bulunmak taraf işlemi olup, bir icra takip işlemi niteliğinde değildir. Bundan dolayı, tâlik (erteleme) dönemlerinde de takip talebinde bulunulmasına engel yoktur.

105. Takip talebinde yer alması gereken kayıtlar İİK. m. 58’de şu şekilde gösterilmiştir.

“Takip talebi icra memuruna yazı ile veya sözlü olarak yapılır.

Talepte şunlar gösterilir:

1. Alacaklının ve varsa kanuni temsilcisinin ve vekilinin adı, soyadı, vergi kimlik numarası şöhret ve yerleşim yeri; alacaklı yabancı memlekette oturuyorsa Türkiye’de göstereceği yerleşim yeri (Yerleşim yeri gösteremezse icra dairesinin bulunduğu yer yerleşim yeri sayılır);

2. Borçlunun ve varsa kanuni temsilcisinin adı, soyadı, alacaklı tarafından biliniyorsa vergi kimlik numarası şöhret ve yerleşim yeri;

Bir terekeye karşı yapılan taleplerde kendilerine tebligat yapılacak mirasçılarn adı, soyadı, şöhret ve yerleşim yerleri;

3. Alacağın veya istenen teminatın Türk parasıyla tutarı ve faizli alacaklarda faizin miktarı ile işlemeye başladığı gün, alacak veya teminat

yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği ve faizi;

4. Senet, senet yoksa borcun sebebi;

5. Takip yollarından hangisinin seçildiği;

Alacak belgeye dayanmakta ise, belgenin aslının veya alacaklı yahut mümessili tarafından tasdik edilmiş, borçlu sayısından bir fazla örneğinin takip talebi anında icra dairesine tevdi mecburidir.

Alacaklıya takip talebinde bulunduğu ve verdiği belgelere, talep ve takip masraflarına dair bedava ve pulsuz bir makbuz verilir”.

106. Takip talebinde bulunmanın takip hukuku ve maddî hukuk bakımından bazı sonuçları vardır: Öncelikle, takip hukuku bakımından doğan sonuçlara değinmek gerekirse; takip talebi, icra müdürlüğünün bir ödeme emri düzenleyerek borçluya göndermesini zorunlu kılar (İİK. m. 60/I; 61/I). Buna karşılık, icra müdürünün İİK. m. 58’in öngördüğü normlara uygun olmayan bir takip talebini kabul etmemesi gerekir. Aksi takdirde, borçlu şikâyet prosedürüne başvurarak, takibin iptalini isteyebilir. Ayrıca, takip talebinin hacze iştirâke esas alınması (İİK. m. 100), menfî tespit davasında takip talebinin yapıldığı tarih itibarıyla ihtiyatî tedbir yoluyla takibin durdurulmasına esas olup olmadığı (İİK. m. 72/III), ihtiyatî haczi tamamlayan prosedürün gerçekleşmesi ve bazı sürelerin korunması yönlerinden (İİK. m. 270, 272) büyük bir önemi vardır.

Takip talebinin maddî hukuk bakımından doğurduğu sonuç, takip talebinin yapılmasıyla zamanaşımının kesilmesidir. Takip talebi icra harçlarının yatırıldığı tarihte yapılmış kabul edileceğinden, zamanaşımı da harcın yatırıldığı tarihte kesilmiş olur (BK. m. 133/II; TTK. m. 662). Yargıtay’ımız, daha önce temerrüde düşürülmeyen borçlunun, aleyhine takip talebinin yapıldığı anda mütemerrit olacağı görüşünü benimsemekte ise de, bu içtihat hatalıdır. Zirâ, takip talebi borçluya ulaştırılan bir ihtar mâhiyetinde değildir. Bu nedenle; ancak, takip talebi üzerine borçluya ödeme emrinin tebliğ edilmesiyle borçlu temerrüde düşer (BK. m. 101). Ödeme emri bir takip işlemi olarak borçluya tebliğ edildiğinde, öğretide hukukî işlem benzeri olarak nitelendirilen yöneltmesi gereken ihtarnamenin yerine geçmektedir.

107. Alacaklı takip talebini –borçlunun rızasına gerek olmaksızın– geri alabilir. Bu varsayımda, alacaklı tahsil harcının yarısını ödemek zorundadır. Bu bağlamda önemle belirtmek gerekir ki, takip talebinin geri

alınması (uygulamada bu işlem takipten feragat şeklinde anılmaktadır) takip konusu maddî haktan feragat edildiği anlamına gelmez. Bununla birlikte, icra tutanağına geçirilen beyanda alacaklının maddî hukuka ait haklarından da feragat edildiği belirtilmiş ise, bu durumda maddî hukuk bakımından da alacağın sona erdiği sonucuna varılması gerektiğinde kuşku yoktur.

7. ÖDEME EMRİ

I. KAVRAM

108. Alacaklı tarafından icra müdürlüğüne geçerli bir icra takibi sunulduğunda, icra dairesi borçlu veya birden fazla borçlu varsa borçlular hakkında birer nüsha ödeme emri düzenlenerek PTT aracılığıyla tebliğe vermek zorundadır. İcra müdürü bu görevini takip talebini aldıktan itibaren üç gün içinde yerine getirmek zorundadır (İİK. m. 61/I, c. 1). Ancak, icra müdürünün bu görevi yerine getirmemesi taraflar bakımından hukukî bir sonuç doğurmayıp, görevliler hakkında disiplin cezasının uygulanmasını gerektirir. Ödeme emrinin çeşitli nüshaları arasında fark varsa, borçluya ait nüshadaki kayıtlar esas alınır.

109. İcra müdürü, alacağın varlığını, vadesinin gelip gelmediğini, zamanaşımına uğrayıp uğramadığını, şartın gerçekleşip gerçekleşmediğini, yetkili olup olmadığını inceleyemez ve bu nedenle takip talebini reddedemez; o, kendisine geçerli bir takip talebi sunulması üzerine, borçluya ödeme emrini göndermek zorundadır.

110. Ödeme emri, icra takibinin temelini teşkil eden ilk cebri icra işlemidir; tüm icra işlemleri ödeme emrinin düzenlenerek borçluya gönderilmiş olması esasına dayanır. Borçluya ödeme emri tebliğ edilmeden yapılan tüm cebri icra işlemleri, kesin hükümsüzlük yaptırımına tâbidir. Zirâ, ödeme emrinin bir icra takip işlemi olarak etkili olabilmesi için, borçluya ödeme emrinde belirtilen borç ve masrafları yedi gün içinde ödemesi; imzaya, borca, yetkiye ve alacaklının takibat icrası hakkında itirazı varsa, bunu yedi gün içinde bildirmesi veya borcu kabul etmesi ya da ödemesinin ihtar edilmesi zorunluluğu vardır. Borçlu da, aldığı bu cebri icra tehdidini içeren ihtara karşı yedi gün içinde haklarını savunabilme

imkanına sahip olmalıdır. Borçluya ödeme emri tebliğ edilerek savunma hakkı tanınmadan, onun hakkında hukuken ağır sonuçları olan cebrî icra işlemlerine devam edilmesi, hiçbir şekilde kabul edilemez.

İşte bu nedenledir ki, ödeme emri borçluya gönderilerek, ona savunma olanağı tanınmadan ödeme emrini müteakip takip işlemlerine geçilmesi mümkün değildir. Bu kurala uyulmayarak, ödeme emri tebliğ edilmediği hâlde takip prosedürünün sonraki işlemlerine geçilmiş ise, takibin her aşamasında emredici hukuk kurallarına ve doğal olarak kamu düzenine aykırı olan bu işlemlerin tümünün iptali gerekir.

111. Ödeme emrinin cebrî icraya esas teşkil etmesi için mücerret, borçluya tebliğ edilmiş olması da yeterli değildir. Borçlunun borcu karşılamaya yeterli haczi kabil mallarının haczedilebilmesi ve daha sonra satılabilmesi için, ödeme emrinin kesinleşmesi gerekir. Çünkü, ancak kesinleşen ödeme emri icra takibine ve icra prosedürünün bütün işlemlerine temel teşkil eder. Kısaca, ilâmsız icranın hukukî dayanağını kesinleşen ödeme emri oluşturur. Bu nedenle, kesinleşen ödeme emri borçlu hakkında cebrî icranın yürütülmesine esas teşkil eden cebrî icra belgesi niteliğini taşır. İlâmlı takiplerde ilam, ilâm niteliğini taşıyan belgelerde ilam hükmündeki belgeler, kesin borç ipoteğinde kayıtsız şartsız borç ikrarını içeren ipotek akit tablosu ilamli takibin temelini teşkil ettiği gibi, ilâmsız takibin hukukî dayanağını da kesinleşerek cebrî icra belgesi niteliğini kazanan ödeme emri oluşturmaktadır. Borçlunun ödeme emrine yedi gün içinde itiraz etmemesi, icra takibine konu borcu zımnen kabul ve ikrar ettiği anlamına gelir. Bu durumda, ödeme emri ve icra takibi kesinleşerek cebrî icra belgesi niteliğini kazanır. Ancak, önemle belirtmeliyiz ki, borçlunun ödeme emrine itiraz etmemesi, sadece takip hukuku bakımından takip konusu borcun kabul ve ikrar edildiği anlamına gelip, maddî hukuk bakımından borçlunun bu menfî davranışını ikrar olarak kabul etmek olanaksızdır. Bu nedenle, senede dayanmayan genel haciz yoluyla takiplere konu teşkil eden alacağın varlığını ispat külfeti, davalı alacaklıya düşen bir yükümlülüktür.

112. Ödeme emrinin kesinleşerek cebrî icra belgesi vasfını kazanabilmesi için takip konusu borcun kabulü faraziyesine yukarıda değindik. Borçlu, ödeme emrine yedi gün içinde icra dairesi nezdinde itiraz ederse, icra takibi durur (İİK. m. 66). Bu durumda, alacaklının duran icra takibini yürütebilmek için ödeme emrinin önünü kapatan itiraz surlarını yıkması gerekir.

Alacaklının, borçlunun itirazını bertaraf etmek için, ya İİK. m. 68 ve 68a'nın öngördüğü koşullara uygun bir belge varsa, icra mahkemesinden borçlunun itirazının kaldırılmasına veya maddi hukuk mahkemelerinden genel hükümlere göre itirazın iptaline ilişkin hüküm alması gerekmektedir. Bu kararların yerel mahkemelerce verildiği tarihler itibariyle, icra takibi kesinleşmiş ve ödeme emri artık cebrî icraya esas teşkil eden bir belge niteliğini kazanmış olur.

Şu kadar ki, imza itirazının söz konusu olduğu durumlarda, imzanın borçluya ait olduğuna karar verilmesi faraziyesinde, itirazın geçici olarak kaldırılmasına icra mahkemesince karar verilir. Bu karar, borçlunun mallarının geçici olarak haczine imkân verir. Geçici haczin kesin hacizden tek farkı, geçici haczin kesin hacze dönüşmedikçe, mahcuz malların satılmamasıdır. Borçlu, icra mahkemesinin itirazın geçici olarak kaldırılmasına ilişkin kararının kendisine tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açmaz veya süresinde açılan bu dava reddedilirse, geçici kaldırma kesin kaldırmaya, geçici haciz de kesin hacze dönüşür¹⁰.

II. ÖDEME EMRİNİN İÇERDİĞİ KAYITLAR

113. İİK. m. 60 ödeme emrinin içermesi gereken kayıtları şu şekilde belirtmiştir:

“Takip talebi üzerine icra dairesi bir ödeme emri yazar.

Emir:

- 1. 58 inci maddeye göre takip talebine yazılması lazım gelen kayıtları,*
 - 2. Borcun ve masrafların yedi gün içinde ödenmesi, borç teminat verilmesi mükellefiyeti ise teminatın bu süre içinde gösterilmesi ihtarını,*
 - 3. Takibin dayandığı senet altındaki imza kendisine ait değilse yine bu yedi gün içinde bu cihetin ayrıca ve açıkça bildirilmesi; aksi halde icra takibinde senedin kendisinden sadır sayılacağı, Senet altındaki imzayı reddettiği takdirde merci önünde yapılacak duruşmada hazır bulunması; buna uymazsa vaki itirazın muvakkaten kaldırılmasına karar verileceği,*
- Borcun tamamına veya bir kısmına yahut alacaklının takibat icrası hakkına dair bir itirazı varsa bunu da aynı süre içinde beyan etmesi,*

İhtarını,

4. *Senet veya borca itirazını bildirmediği takdirde yukarıda yazılı yedi günlük süre içinde 74 üncü maddeye göre mal beyanında bulunması ve bulunmazsa hapisle tazyik olunacağı; mal beyanında bulunmaz veya hakikate aykırı beyanda bulunursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı ihtarını,*

5. *Borç ödenmez veya itiraz olunmazsa cebri icraya devam edileceği beyanını, İhtiva eder.*

Ödeme emri iki nüsha olarak düzenlenir. Bir nüshası borçluya gönderilir, diğeri icra dosyasına konulur. Alacaklı isterse kendisine ayrıca tasdikli bir nüsha verilir. Nüshalar arasında fark bulunduğu takdirde borçludaki muteber sayılır.

Alacaklıya verilen nüsha hiçbir resim ve harca tabi değildir”.

114. *Ödeme emrinde yer alması gereken bu kayıtların ödeme emrine geçirilmemesi, bu ihtarlara uyan hukukî ve cezaî sonuçların uygulanmasına da engel teşkil eder. Ödeme emrinin kanuna uygun olarak gönderilmesi durumunda, borçlu şikayet mekanizmasına başvurabilir. Borçlunun ödeme emrine yedi günlük süre içinde hiçbir itirazda bulunmaması durumunda, mal beyanında bulunması ve bulunmazsa hapisle tazyik olunacağı, mal beyanında bulunmaz veya gerçeğe aykırı beyanda bulunursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı, borç ödenmez veya itiraz olunmazsa cebri icraya devam edileceği hususlarındaki kayıtların ödeme emrinde yer almaması borçlu hakkındaki bu yaptırımların uygulanmasına engel teşkil eder. Keza, ödeme emrinde takibin dayandığı senet altındaki imza kendisine ait değilse, borçlunun bu hususu ayrıca ve açıkça yedi gün içinde icra dairesine bildirmesi; aksi takdirde, icra takibinde senedin kendisi tarafından düzenlendiğinin kabul edileceği hususunun da ödeme emrinde yer alması, bu yaptırımın uygulanması için zorunludur.*

115. *Ödeme emri, ilk icra takip işlemi olmak itibarıyla, icra müdürlüğü tarafından hazırlanır ve icra müdürünün mührü ile birlikte imzalanır. Ancak uygulamada ödeme emirleri için basılı örnek kullanılmakta ve ödeme emirleri alacaklı vekilleri tarafından hazırlanmakta ve icra müdürünün mühürü basılarak imzalanmaktadır. Alacaklı isterse kendisine ödeme emrinin onanmış bir sureti verilir (İİK. m. 60/II). Alacaklıya verilen bu nüsha, hiçbir resim ve harca tâbi değildir (İİK. m. 60/III).*

116. *Birden fazla borçlu aynı takip dosyası ile takip edilmekte*

iseler, borçlulardan her birine ayrı ayrı ödeme emri tebliği gerekir. Ancak, müşterek borçluların bir mümessil tarafından temsil edilmesi durumunda temsilciye tek bir ödeme emri tebliğ edilebilir (İİK. m. 61/II). Bir borçlu hakkında aynı günde birden fazla takip yapılmış ise, icra dairesi bunlara ait ödeme emirlerini aynı zamanda tebliğe gönderir (İİK. m. 61/III). Borçlu hakkında bir icra dairesinde ayrı ayrı günlerde birden çok takip talebinde bulunulmuş ise, bunların hiçbirinde kendisinden daha eski olan talepten önce ödeme emri tebliğe gönderilemez (İİK. m. 61/V). Bu hükümler, aynı anda veya daha önce aynı borçluya takip yapan alacaklıları haksız olarak kendilerinden daha sonra takip yapan alacaklılara göre mağdur etmemeye yönelik bir önlem niteliğini taşımaktadır. Çünkü, sıra cetveli sistemimizde sıralar haciz tarihlerinin önceliğine göre tesis edilmektedir. Hacze iştirak faraziyesi bu kuralın istisnasını teşkil etmektedir. Bir alacaklının haczinin diğer alacaklıların haczinden önce uygulanabilmesi için, onun ödeme emrinin diğerlerininkinden daha önce kesinleşmesi gerekmekte ve bunun için de, ödeme emrinin daha önce postaya verilmesi keyfiyeti önem taşımaktadır. Bu kuralın da disiplin cezasını gerektirmekle birlikte tazminat davasını da gerektireceği düşüncesindeyiz. Ne var ki, icra dairesinin birden çok sayıda olduğu illerde çeşitli alacaklıların işbölümü kurallarına göre ayrılmış farklı icra dairelerinde (örneğin 1, 2, 3, 4, 5... vs.) aynı borçluya karşı takip yapmaları durumunda bu kuralların uygulanmasındaki güçlük açıktır. Bu konuda ortaya çıkabilecek adaletsizliklerin sıra cetveline şikayet prosedürü çerçevesinde icra mahkemesi yargıcı tarafından hakkaniyete uygun bir biçimde düzeltmeye tâbi tutulabilir. Fakat, bu sorunun kanunumuzca getirilecek ek bir hükümle icra mahkemesi yargıcına açıkça yetki verilerek çözümlenmesinin daha isabetli olacağı kanısındayım.

8. ÖDEME EMRİNE İTİRAZ

117. İlamsız icra sistemimizde alacaklının borçlu aleyhine takip yapabilmesi için, elinde bir senet olmasına gerek yoktur. Alacaklı, hiçbir senede dayanmadan takip yapabilir. İcra müdürü de, alacaklının kendisine sunduğu yasal koşulları içeren takip talebine dayanarak borçluya ödeme emri göndermekle yükümlüdür.

118. Kanun koyucu, bir taraftan alacaklıya senede bile dayanmaksızın

borçlusunu aleyhine takip yapabileceğini tanıırken, takip borçlusuna da icra dairesi nezdinde ödeme emrine itiraz etmek ve bu itirazla cebri icranın kendisi hakkında devamını engellemek imkanını sağlayarak, alacaklı ile borçlu arasında makul bir çıkar dengesi tesis etmiştir.

119. Bu sistem daha önce de açıkladığımız gibi, para ve teminat borçları yönünden geçerlidir (İİK. m. 42). Bu nedenle, para ve teminat alacağı dışındaki hiçbir alacak için ilamsız takip yapılarak, borçluya ödeme emri tebliğ edilmez (İİK. m. 42).

120. Genel haciz yolunda takip münhasıran para ve teminat alacakları için yapılabilir ve böyle bir takibe dayanılarak kendisine gönderilen ödeme emrine borçlu yasal süresi içinde itiraz ederse, takip durur (İİK. m. 66). Alacaklının takibi yürütülmesi daha önce de belirttiğimiz gibi, borçlunun bu itirazını, itirazın kaldırılması (İİK. m. 68, 68a) veya itirazın iptali (İİK. m. 67) istemleri sonucunda elde edeceği kaldırma ve itirazın iptal kararları ile mümkündür. Bu müesseselere itirazın bertaraf edilmesi bağlamında biraz ileride değineceğiz.

Bu aşamada itiraz sebepleri üzerinde duralım:

Borçlunun ödeme emrine itirazını borca itiraz ve imzaya itiraz olmak üzere ikiye ayırmak gerekir.

I. BORCA İTİRAZ

A. MADDİ HUKUKA İLİŞKİN İTİRAZ

121. Borca itiraz sebeplerini maddi hukuka ve takip hukukuna ilişkin itiraz sebepleri olarak incelemek mümkündür. Örneğin, alacağın doğmamış olması, alacak senedinin sahte olması, alacağı doğuran sözleşmenin geçersiz olması, alacağın muaccel olmaması, alacağın sona ermiş olması, alacağın taliki şarta bağlı bulunması gibi hususlar, maddi hukuka dahil itiraz sebebi teşkil eden vakialardır. Borçlunun itirazın kaldırılması duruşmasında – senet metninden anlaşılanlar dışında- itiraz sebeplerini değiştiremez ve genişletemez. İtirazın iptali davasında bu konuda sınırlama yoktur.

Borçlu, takip konusu borca tamamen veya kısmen itiraz edebilir. Borçlu kısmi itirazını açık ve net olarak itiraz ettiği veya itiraz etmediği

miktarı belirtmek suretiyle ileri sürmelidir. Aksi takdirde, mücerret borcun bir kısmına itiraz edildiğinin beyan edilmesi, itirazın tümüyle geçersiz sayılması sonucunu doğurur. Bununla birlikte, alacak miktarı belli değil ise; yani, alacak likit mahiyette değil ise, kısmî itirazda açıkça miktar belirtilmemesi, itirazın geçersiz sayılmasını gerektirmez; bu halde, itirazın takip konusu miktarın tümüne yöneltildiğinin kabulü gerekir.

Kısmî itiraz durumunda, alacağın kabul edilen bölümü bakımından takip kesinleşir ve ödeme emri cebri icra belgesi niteliğini kazanır.

B. TAKİP HUKUKUNA İLİŞKİN İTİRAZ

122. Takip hukukuna ilişkin itirazları ise, alacaklının takibat icrası hakkına yönelik itirazlar olarak da değerlendirmek mümkündür. İcra müdürünün re'sen dikkate alması gereken, aksi halde şikayet sebebi teşkil eden olguların dışında kalan hususlar bu kapsama girer. Örneğin, yetki itirazı, takibin derdest (mükerrer) olduğu itirazı, konkordato nedeniyle borcun tenzil edilen kısmının istenemeyeceğine ilişkin itiraz, müflis borçlunun yeni mal iktisap etmediği yolundaki itiraz bu kategoriye giren itiraz sebepleridir.

123. Borçlunun maddî hukuka ilişkin itirazlarını, takip hukuku normları çerçevesinde itirazın kesin kaldırılması bağlamında icra mahkemesi inceleyerek, çözüme kavuşturur. Ancak, icra mahkemesi maddî hukuka ilişkin olan borç olgusunu takip hukuku kuralları içinde inceleyerek karara bağlar. Diğer bir deyişle, borç kavramının maddî hukuka ilişkin olması, itirazın kaldırılması prosedüründe icra mahkemesinin yapacağı incelemenin bir maddî hukuk tahkikatı olacağı anlamına gelmemektedir. İcra mahkemesi borcun mevcut olup olmadığını takip hukuku normlarına göre inceler ve sonuca bağlar. Bu bağlamda icra mahkemesi örneğin tanık dinleme, isticvap yapma, yemin verme, ticarî defterleri temel ilişkinin saptanması için bilirkişilere incelettirme yetkilerine sahip olmayan, sınırlı yetkili bir takip hukuku mahkemesidir. Bu nedenle, icra mahkemesinin itirazın kesin olarak kaldırılması sonucunda tesis edeceği kararlar, maddî anlamda kesin hüküm niteliğini taşımazlar. İcra mahkemesinin bu konudaki kararlarını hükümden düşürmek için borçlu menfi tespit

ve istirdat davası, alacaklı da genel mahkemelerde alacak davası ikame edebilir. Genel mahkemelerde açılacak bu davalarda tam yetkili olan bu mahkeme HUMK.'nun cevaz verdiği ölçüde her iki tarafın da tüm iddia ve savunma vakıalarını ve bunların ispatına ilişkin kanıtları irdeleyerek karar verebilecektir. Genel mahkemelerin bu kararları yargı yollarından geçerek şekli bakımından da kesinleştiğinde, maddi anlamda kesin hüküm teşkil edecektir (HUMK. m. 237).

124. Görüldüğü gibi, maddi hukuka ilişkin bir borç, icra mahkemesinde genel mahkemelerde olduğu gibi, maddi hukuk gerçeğinin ortaya çıkmasını sağlamaya yönelik bütün dava malzemeleri en geniş biçimde incelenerek tespit edilemez; sadece şekli hukuk normları çerçevesinde icra mahkemesince karar verilir. Bu karar, maddi hukuk incelemesine ilişkin usulî süreçlerden geçerek oluşturulmadığı için, maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez. Bu kategoriye giren kararların maddi anlamda değil, ancak kanun yollarından geçmek suretiyle şekli anlamda kesin hüküm oluşturmaları söz konusudur. İcra mahkemesinin takip hukukuna ilişkin bu tür kararları ile uyumsuzluk hakkında yargı yolu tükenmediğinden, söz konusu kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez; taraflar, ancak icra mahkemesi kararını bertaraf etmek için maddi hukuk davası açabilirler. Genel mahkemelerin vereceği kararlar şekli bakımından da kesinleşince, maddi anlamda kesin hüküm oluşturacağından ve bu husus yargı yollarının da tüketilmesi anlamına geleceğinden taraflar ancak istisnai sebeplerle (HUMK. m. 445 vd) olağanüstü kanun yolu olan yargılamanın yenilenmesi yoluna gidebilirler.

II. İMZAYA İTİRAZ

125. İcra takibine muhatap olan borçlu takibin dayandığı âdi senet altındaki imzayı kabul etmiyorsa, anılan imzaya ayrıca ve açıkça ödeme emrini aldığı tarihten itibaren yedi gün içinde itiraz etmek zorundadır. Sadece borca itiraz edilmesi, imzaya itiraz edildiği hususunun ayrıca ve açıkça belirtilmemesi durumunda, takip hukuku çerçevesinde imzanın borçluya ait olduğu kesinlik kazanır.

126. Senet altındaki borçluya atfedilen imza noterlikçe onanmış ise, borçlu ödeme emrine kaşı imza inkar ve itirazında bulunamaz. Bu faraziyede borçlu, ancak sahtelik davası açarak kendisine izafe edilen imzanın sahte

olduğunu ileri sürebilir (İİK. m. 72; HUMK.m. 314).

127. Borçlu imzaya itirazın yanı sıra borca da itiraz edebilir. Ancak, bu iki itirazın birbirleriyle çelişen vakıalara dayanmaması gerekir. İmza itirazının bertaraf edilmesi için önemli bir koşul vardır; bu da, senet metninin kayıtsız şartsız borç ikrarını içermesidir. Senet metninin kayıtsız şartsız borç ikrarını bünyesinde taşımaması durumunda, icra mahkemesi alacaklının itirazın geçici olarak kaldırılması yolundaki istemini reddeder.

III. ÖDEME EMRİNE İTİRAZ PROSEDÜRÜ VE HÜKÜMLERİ

128. Ödeme emrine itirazın yedi gün içinde takibin yapıldığı icra dairesine, itiraz ehliyetine sahip olan borçlu veya baroya kayıtlı vekili (avukat) aracılığıyla bildirilmesi gerekir. Borçlu itiraz ehliyetine (takip ehliyetine) sahip değilse, itirazın borçlunun kanunî temsilcisi tarafından yapılması gerekir. Borçlunun tüzel kişi olması durumunda, itirazın tüzel kişiyi temsil ve ilzama yetkili organı tarafından yapılması zorunludur. Borçlunun itiraz ehliyetinden yoksunluğunun şikayet prosedürüne göre icra mahkemesine sunulması gerekir. Ancak, mücerret şikayet, icrayı durdurmaz; borçlunun şikayet bağlamında icra işlemlerini durdurması için, icra mahkemesinden tedbir (tehir-i icra) kararı alması gerekir (İİK. m. 22).

129. Borçlunun itiraz etmek için gerekli sığata sahip olmaması, itiraz sebebi teşkil eder. Çünkü itiraz, kural olarak maddî hukuka ilişkindir. Bu nedenle, şikayet prosedürünün işletilmesini gerektirmez; itiraz sebebi oluşturur. İtiraz icra müdürlüğüne sunulacak dilekçenin tutanağına geçirilmesi diğeri bir deyişle, icra dosyasına işlenmesi yoluyla yapılabileceğı gibi, icra tutanağına geçirilecek sözlü beyanla da sağlanabilir. Bu konuda düzenlenecek tutanağın ilgili memur tarafından ve eğer borçlu sözlü olarak itirazda bulunuyor ise, ayrıca borçlu tarafından imzalanması gerekir. Uygulamada bazen, itiraz dilekçelerinin dosyaya konulmaması ve icra tutanaklarına işlenmemesi nedeniyle ödeme emirlerinin kesinleştiğı ve borçluların mağdur oldukları görülmektedir. Bunun önlenmesi için, borçlunun itirazını icra tutanağına geçirterek, itiraz dilekçesinin bir örneğine icra müdürlüğünün “alındı” şerhini koydurmasında yarar vardır.

130. Ödeme emrine süresi içinde itiraz edilmemesi durumunda,

ödeme emri kesinleşir ve cebrî icra belgesi niteliğini kazanır. Buna dayanarak alacaklı, borçlunun haczi kabil mallarının haczini isteyerek, icra müdüründen haciz kararı elde etmek suretiyle, bu kararı borçlunun malları üzerinde uygulayabilir.

Diğer bir olasılık da, ödeme emrinin kesinleşmesi üzerine borçlunun veya üçüncü kişinin (BK. m. 67) kesinleşen takip konusu borcu ödeyerek, takibin sona ermesini sağlamalarıdır.

Nihayet, borçlu için bir diğer hukukî çare de, kesinleşen takibe karşı genel mahkemede bir maddî hukuk davası niteliğini taşıyan menfî tespit davası açarak (İİK.M.72) yararına hüküm almasıdır.

131. Borçlunun ödeme emrine süresinde geçerli olarak itirazı halinde, icra takibi durur (İİK. m. 66). İtirazın geçerli olması için muayyen bir ifadenin itiraz beyanında yer almasına gerek yoktur. Borçlunun itiraz iradesini ortaya koyan herhangi bir ifadesi, itirazın geçerli olması için yeterlidir. Bu konuda “Takip konusu borca itiraz ediyorum”, “Herhangi bir borcum yoktur”, “Borcumu ödedim” vb. ifadeler itiraz bakımından geçerli ve yeterlidir.

Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi, borçlunun takip konusu borca kısmî itirazda bulunmak istemesi durumunda, itiraz edilen kısmın açık ve seçik olarak kullanılan ifadeden anlaşılabilmesi gerekir. Aksi halde, borçlu ödeme emrine itiraz etmemiş sayılır. Ancak bu sonucun kabulü için, takip konusu alacağın muayyen (likit) olması gerekir.

132. Borçlunun itirazı üzerine duran icra takibini yürütebilmek için, alacaklının itirazı bertaraf etmesi, benzetmek yerinde olursa, cebrî icranın önündeki itiraz duvarını yıkması ve takibin önünü açması gerekir. Bu da, iki şekilde vükubulur: Alacaklı takibi dayandırdığı belgelerin niteliğine göre ya icra mahkemesinden itirazın kaldırılması (İİK. m. 68, 68a, 69) veya genel mahkemeden maddî hukuk kurallarına göre itirazın iptalini (İİK. m. 67) talep eder. İtirazın kaldırılmasına veya iptaline karar verildiği anda ödeme emri kesinleşerek, cebrî icra kabiliyetini kazanır. Yani artık alacaklı, bu kararların verildiği andan itibaren, cebrî icrayı sürdürerek borçlunun haczi kabil mallarına haciz koymak olanağını elde eder.

IV. GECİKMİŞ İTİRAZ

133. Borçlu ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra dairesi nezdinde itiraz ederek icranın durmasını sağlayabilir. Bu süre içinde borçlu ödeme emrine itiraz etmediği takdirde, ödeme emri kesinleşir ve cebrî icra belgesi niteliğini kazanır. Borçlunun, aleyhine yapılan cebrî icra işlemini durdurabilmesi için ödeme emrine yedi gün içinde itiraz etmesi zorunluluğuna ilişkin kuralın istisnası gecikmiş itiraz kurumudur (İİK. m. 65).

134. Borçlu elinde olmayan nedenlerle ve kendisine kusur yüklenmesi mümkün olmayan durumlar dolayısıyla ödeme emrine yedi gün içinde itiraz edememiş ise, paraya çevirme işlemi bitinceye kadar –mazeretini kanıtlamak koşuluyla- icra mahkemesi nezdinde itirazına engel teşkil eden hususun ortadan kalkmasından itibaren üç gün içinde gecikmiş itirazda bulunabilir.

135. Ancak borçlu, engelin kalktığı günden itibaren üç gün içinde mazeretini gösterir delillerle birlikte itiraz ve sebeplerini ve müstenidatını bildirmek ve yapılacak duruşmaya ilişkin harç ve masrafları ödemek zorundadır (İİK. m. 65/II).

“İtiraz üzerine icra mahkemesi ancak gecikme sebebinin mahiyetine ve hadisenin özelliklerine göre takibin tatilini tensip edebilir. Mercî, tetkikatını evrak üzerinde yapar. Lüzumu halinde iki tarafı hemen davetle mazeretin kabule şayan olup olmadığına karar verir. Duruşmaya karar verilmemesi halinde borçludan alınan masraflar kendisine iade olunur.

Mazeretin kabulü halinde icra takibi durur. Aynı celsede alacaklı itirazın kaldırılmasını sözlü olarak da isteyebilir. Bu takdirde tahkikata devam olunarak gerekli karar verilir.

Daha önce borçlunun mallarına haciz konulmuşsa mazeretin kabulü kararının tefhim veya tebliği tarihinden itibaren alacaklı yedi gün içinde, merciden itirazın kaldırılmasını istemez veya aynı süre içinde 67 nci maddeye göre mahkemeye başvuramazsa haciz kalkar”.

136. Usulsüz tebligattan dolayı şikâyet üzerine ödeme emrinin iptali talebiyle gecikmiş itirazı birbirinden ayırmak gerekir. Gecikmiş itiraz, itirazın makul bir engel nedeniyle süresi içinde ileri sürülememesi keyfiyetinin bir telafî yoludur. Bu faraziyyede, ödeme emrinin usulsüz bir

şekilde tebliği söz konusu değildir; tam tersine ödeme emri borçluya geçerli olarak tebliğ edilmiş, ancak borçlu, elinde olmayan nedenlerle itirazını icra dairesine bildirememiştir. Buna karşılık usulsüz tebligatta, ödeme emrinin Tebligat Yasası hükümlerine uygun olarak tebliğ edilmemesi söz konusudur. Bu husus, tebligat işinin icra müdürüne atfedilmesi nedeniyle şikâyet sebebi teşkil eder (İİK. m. 16). Usulsüz tebligat nedeniyle şikâyet prosedürüne başvuran borçlu, usulsüz tebligatı öğrendiği tarihten itibaren bir taraftan icra dairesine itirazda bulunmak, diğer taraftan aynı süre içinde icra mahkemesine şikâyet prosedürüne göre başvurmak durumundadır. Borçlu şikâyetle birlikte aynı zamanda icra dairesine itirazını bildirmediği takdirde, şikâyet hakkında karar verilmesi yedi günlük süre geçtiği takdirde, şikâyeti haklı görülse bile borçlunun usulsüz tebligatı öğrendiği tarihten itibaren yedi gün geçtiğinden ve bu arada icra dairesine itirazda bulunulmadığından, ödeme emri kesinleşmiş olur ve bu arada icra dairesine itirazda bulunulmadığından, ödeme emri kesinleşmiş olur ve bu sebeple şikâyetin reddine karar verilir. Görüldüğü gibi bu müessesenin gecikmiş itirazla hiçbir ilişkisi yoktur.

137. Gecikmiş itirazın iflâs yoluyla takipte farklı bir prosedürü gerektirdiğini belirtmek gerekir. İflâsta gecikmiş itiraz icra mahkemesine yapılmaz. Gecikmiş itirazın, engelin kalkmasından itibaren üç gün içinde alacaklı iflâs davası açmış ise, asliye ticaret mahkemesinde; henüz iflâs davası açmamış ise, iflâs yoluyla takibin yapıldığı iflâs dosyasına sunulması gerekir (içtihat ve kitaba atıf). İflâs davası açıldığında ticaret mahkemesi, öncelikle gecikmiş itirazın kabul veya reddine karar verir. Bu husus önemlidir; zira, ticaret mahkemesi gecikmiş itirazı kabul ettiği takdirde, iflâs davası “itirazın kaldırılması talebine dayalı” olacaktır. Buna karşılık, ticaret mahkemesi gecikmiş itirazı reddederse, iflâs davasının seyri ve prosedürü değişecek ve bu faraziyede “kesinleşmiş ödeme emrine dayalı” iflâs davası söz konusu olacaktır.

9. ÖDEME EMRİNE İTİRAZIN BERTARAF EDİLMESİ YOLLARI

138. Ödeme emrine süresi içinde yapılan itirazla icra takibinin durması nedeniyle, icra takibinin devamını sağlamak için itirazın bertaraf

edilmesi; yani, takibin önündeki itiraz engelini kaldırılması gerekmektedir. Bu da, itirazın kaldırılması (İİK. m. 68) veya itirazın iptali (İİK. m. 67) yoluna başvurulması sonucunda itirazın giderilmesiyle mümkün olur.

I. İTİRAZIN İPTALİ DAVASI¹¹

139. Genel haciz yoluyla icra takibini İİK. m. 68 ve İİK. m. 68a'nın öngördüğü normlara uygun belgelere dayandıran alacaklının, borçlunun itirazını giderebilmek için birbirine alternatif teşkil eden iki olanağa sahiptir. Alacaklı, dilerse icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını (İİK. m. 68, 68a), isterse genel mahkemede açacağı maddî hukuk davasıyla itirazın iptalini talep edebilir. Hatta, daha önce itirazın kaldırılması yoluna başvuran alacaklı, bundan sonra bu talebinden vazgeçerek itirazın iptali davası açabileceği gibi, itirazın kaldırılması talebinin reddinden sonra da itirazın iptali davası açabilir. Ancak bunun için borçlunun itirazının kendisine tebliğinden itibaren bir yıllık hak düşürücü nitelikteki sürenin geçmemiş olması şarttır.

140. Alacaklının elinde İİK. m. 68-68a'nın öngördüğü itirazın kaldırılmasına esas teşkil eden belgeler yoksa, alacaklının itirazın bertaraf edilebilmesi için gidebileceği tek yol, itirazın iptali davasını açmak olacaktır (İİK. m. 67). Zira, aşağıda da görülebileceği gibi, itirazın kaldırılabilmesi, alacaklının elinde kayıtsız ve şartsız borç ikrarı belgesinin bulunması gerekmektedir. Elinde böyle bir belge bulunmayan alacaklı, ilamsız takibi yürütmek için genel mahkemelerde borçlunun itirazının kendisine tebliğinden itibaren bir yıl içinde itirazın iptali davasını (İİK. m. 67) açmak zorundadır.

141. İtirazın iptali davası bir maddî hukuk davasıdır. Bu nedenle, genel mahkemece verilen karar, şekli bakımından da kesinleştiğinde (temyiz edilmediğinde veya temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçtiğinde) maddî anlamda kesin hüküm teşkil eder (HUMK. m. 237). İtirazın iptali davalarında görevli mahkeme genel hükümlere göre belirlenir (HUMK. m. 1-8). Ancak, faiz, icra tazminatı ve giderler görevin saptanmasında dikkate alınmaz (HUMK. m. 1/II). Mahkemenin yer itibarıyla yetkisi açısından da

11 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 221-240.

genel hükümler (HUMK. m. 9-27) uygulanır. İtirazın iptali davaları, tipik bir eda davası karakterine sahiptir. Bu davada netice-i talep “itirazın iptaline ve takip konusu alacağın tahsiline” karar verilmesi istenmektedir. Buna rağmen, Yargıtay’ımız, itirazın iptali davalarını “tespit davası” olarak değerlendirmekte ve bu nedenle “alacağın tahsili” ibaresinin netice-i talep kısmında yer almaması gerektiğini kabul etmektedir. Bu nedenle Yargıtay’ımız; davacının “itirazın iptaline ve alacağın tahsiline” şeklinde talepte bulunması durumunda; davacıyı talebini ya itirazın iptaline veya alacağın tahsiline şeklinde hasretmesini gerekli görmektedir. Bu uygulama, itirazın iptali davasının hukukî yapısı itibarıyla, davanın mahiyetine ters düşmektedir. Ayrıca, hüküm özetinin (fıkrasının) “itirazın iptali” hükmünü içermesi durumunda, alacaklının ilama dayanarak doğrudan doğruya iflas davası açması da (İİK. m. 177/b.4) imkansız hale gelmektedir. Bu faraziyede ayrıca, alacaklının ilamsız takip dosyasını terk ederek, aldığı ilama dayanmak suretiyle ilamlı takip yapması da mümkün olmamaktadır. Yüksek Yargıtay’ın “tespit davası”na ilişkin görüşünün gerekçesi, genel haciz yoluyla takipteki takip talebinde yer alan “alacağın tahsili” yolundaki ibaredir. Oysa, bu düşünce tarzı doğru olmayıp, davadaki, “netice-i talep” bizatihî “itirazın iptali ve alacağın tahsili” şeklinde olmak gerekir. Zira, takip talebindeki istemi, davadaki netice-i talebin bir parçası ve unsuru olarak kabul etmek usul hukuku sistemine de uygun düşmeyen bir sonuçtur. Yargıtay’ın “nasıl olsa itirazın iptali ilamı icra dosyasına ibraz edildiğinde, alacak tahsil edilecektir; zira, bu halde itiraz tespit ilamıyla ortadan kalkmış olacaktır” mantığına dayalı gerekçesi de tutarlı değildir; çünkü, “alacağın tahsili” ibaresini içermeyen itirazın iptali ilamı, ilamlı takibe ve doğrudan doğruya iflas davası açılmasına engel teşkil etmektedir.

142. Yukarıdaki açıklamalarımız saklı kalmak koşuluyla, itirazın iptali davaları, POSTACIOĞLU’nun da vurguladığı gibi, “icra takibinin devamı mahiyetinde olan bir eda davasıdır”. İtirazın iptali davası genel hükümlere tâbi bir maddî hukuk davası olmak itibarıyla nisbî harca tâbidir. Ancak, alacaklı icra takibi yaparken yatırdığı binde beş nispî peşin harcını itirazın iptali davasında yatırılması gereken peşin ilam harcına mahsup etme olanağına sahiptir (Harç. K. m. 29). İcra harcının, davadaki peşin ilam harcına mahsubu ve bunun yanı sıra itirazın iptali davası lehine sonuçlanan alacaklı yararına –alacağın likit olması durumunda- yüzde kırk olması

durumunda- yüzde kırk oranında icra inkar tazminatına hükmedilmesi uygulamada para alacakları için doğrudan doğruya alacak davası açılması yolunun izlenmeyip, öncesinde ilamsız takip yapılarak itirazın iptali davası açılmasının tercih edilmesine yol açmaktadır. Kaynağı ne olursa olsun, tüm para alacakları için ilamsız takip yapılabilmesi, uygulamada itirazın iptali davalarının büyük sayılara ulaşmasına neden olmaktadır. Böylece, çok çeşitli hukuk dallarına giren hukukî ilişkilerden doğan alacakların tümü “itirazın iptali” davasında birleşebilmektedir.

143. İtirazın iptali davasında genel hükümlere göre yargılama yapılır. Taraflar, hiçbir tahdide tâbi olmaksızın bütün iddia, savunma ve kanıtlarını HUMK.’nun cevaz verdiği sınırlar içinde ileri sürebilirler. Hukukî ilişkinin niteliği elverişli olduğu takdirde, tanık dinletebilecekleri gibi, yemin, isticvap, bilirkişi incelemesi vb her türlü delile başvurabilirler. Bu bağlamda davalı icra dairesine yaptığı itirazda ileri sürdüğü itiraz sebepleri ile de bağlı değildir. Keza, borçlunun imza itirazının söz konusu olduğu hallerde de, alacaklı itirazın iptali davası açabilir. Takip konusu alacağın likit (muayyen) belirlenebilir olması durumunda, mahkeme bu miktarın yüzde kırkı oranında borçluyu inkar tazminatı ödemeye mahkum eder. Bunun için alacaklının dava dilekçesinde inkar tazminatı istemesi gerekir. Alacaklı alacağının daha fazla olduğunu kanıtlayarak yüzde kırkı aşan tutarda tazminat talep edebilir. Bu hükme paralel olarak, icra takibinin haksız ve kötü niyetli olduğunun saptanması halinde; alacaklı mahkeme tarafından borçlunun talebi üzerine iki tarafın durumuna, davanın ve hükmolunan şeyin tahammülüne göre red veya hükmolunan meblağın yüzde kırkıdan aşağı olmamak üzere uygun bir tazminatla mahkûm edilir (İİK. m. 67/II).

İtiraz eden veli, vasi veya mirasçı ise, borçlu hakkında tazmine hükmolunması onun kötü niyetinin saptanmasına bağlıdır (İİK. m. 67/III).

144. İtirazın iptali davası açmak için yasanın öngördüğü bir yıllık süreyi geçiren alacaklı hukukî ilişkinin tâbi olduğu zamanaşımı süresi içinde alacak davası açabilir.

145. İtirazın iptali kararının verildiği tarihte ödeme emri ve icra takibi kesinleşir ve alacaklının haciz talep etme ve uygulatma hakkı doğar bunun için itirazın iptali kararının kesinleşmesine gerek yoktur. Borçlu itirazın iptali kararını temyiz ederek HUMK. m. 443 ve İİK. m. 36’dan yararlanarak temyiz incelemesi sonucuna kadar teminat karşılığında icrayı durdurmaktadır.

Karar düzeltme talebinde bulunulması ise, icrayı durdurmaz. İtirazın iptali talebi reddedilirse takip durmaya devam eder, karar kesinleşince takip iptal edilmiş olur. Alacaklının takibat icrası hakkına itiraz edilmiş ise, bu halde itirazın iptali davası açılmaz. Şu kadar ki, borçlu ödeme emrine hem icra dairesinin yetkili olmadığı hem de borcunun bulunmadığı hususlarda itiraz etmiş olursa, bu faraziyede itirazın iptali davasını inceleyen mahkeme öncelikle icra dairesinin yetkisi yönünden konuyu değerlendirirse eğer icra dairesinin yetkili olmadığı kanısına varırsa davanın “icra dairesinin yetkili olmaması” yönünden reddine karar verir. Alacaklı bu halde kanımızca HUMK. m. 193’e kıyasen yetkili icra dairesine icra dosyasını intikal ettirerek orada borçluya yeni bir ödeme emri tebliğ ettirir. Davalı, mahkemenin yetkisizliğini süresi içinde vereceği davaya cevap dilekçesiyle ilk itiraz olarak beyan eder.

II. İTİRAZIN KESİN OLARAK KALDIRILMASI¹²

146. Takip hukuku çerçevesinde kalınarak maddi hukuk davası açmaya gerek olmaksızın, alacaklının ödeme emrine itirazının kesin olarak kaldırılmasını ve bu suretle ödeme emrinin kesinleşmesini sağlayabilmek için, alacaklının takip konusu alacağı kayıtsız şartsız borç ikrarına dayandırması ve takibin dayandığı bu belgenin noterlikçe onanmış olması veya icra takibinde imzası ikrar edilmiş bulunması ya da resmî makamların yetkileri dahilinde usulüne göre verdikleri bir belgede borcun somutlaşmış olması gerekmektedir.

Belirttiğimiz bu koşullar, itirazın takip hukuku çerçevesinde kesin olarak kaldırılması ve böylece ödeme emrinin kesinleşmesinin sağlanmasının “olmazsa olmaz” şartlarını oluşturur. Bu koşulları ve nitelikleri içeren belgelere kısaca pratik bir söylemle “İİK. m. 68 normlarına uygun belge” denilmektedir.

147. Alacaklı, takibini İİK. m. 68 normlarına uygun özellikleri taşıyan bir belgeye dayandırmamış ise, itirazın kesin olarak kaldırılmasını sağlaması olanaksızdır. İİK. m. 68’in öngördüğü belgelere sahip olmayan alacaklı, borçlunun itirazını bertaraf edebilmek için, itirazın kendisine tebliği

12 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 240-275.

tarihinden itibaren bir yıl içinde genel mahkemede itirazın iptali davası açarak alacağını maddî hukuk kurallarına göre genel hükümler çerçevesinde yapılacak yargılama sonucunda elde edeceği ilamla tespit ettirmek ve ancak bu suretle, itirazı bertaraf ederek ödeme emrini kesinleştirmek imkanına sahip olabilecektir.

148. Buna karşılık, elinde İİK. m. 68 normlarına uygun belge olan alacaklı, genel mahkemelerde maddî hukuk davası açmadan, icra mahkemesinin sınırlı yetkisi içinde yapacağı yargılamada kapsamlı ispat koşullarını yerine getirmeden, İİK. m. 68'de belirtilen muayyen belgelerin varlığına dayanarak kolay, çabuk ve basit bir şekilde itirazın kaldırılmasını ve ödeme emrinin kesinleşmesini sağlayabilecektir.

149. İtirazın kesin olarak kaldırılması talebi, iki nüsha dilekçe ile icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine sunulabileceği gibi, mahkeme tutanağına geçirilecek sözlü beyanla da bu istemin ileri sürülmesi mümkündür. İcra mahkemesi, itirazın kaldırılması istemlerini mutlaka iki tarafı davet ederek duruşma yapmak suretiyle karar bağlar (İİK. m. 70, 18).

150. İtirazın kaldırılması talebi basit yargılama usulüne göre karara bağlanır (İİK. m. 18/I). Borçlu, miras bırakana ait bir borç için takip edilmekte olup da, terekenin borca batık olduğunu ileri sürerse, bu hususta ilam getirmesi için kendisine uyan bir süre verilir. Bunun dışında, itirazın kaldırılması talebinin kabul veya reddi için ileri sürülen iddia ve savunmalar bekletici sorun yapılamaz (İİK. m. 68/IV). Şüphesiz bu prosedür, alacaklı için muazzam bir imkan teşkil etmektedir.

151. Ancak, takibini İİK. m. 68 ve 68a'nın öngördüğü belgelere dayandırmış olan alacaklı arzu ettiği takdirde, itirazın kesin olarak kaldırılması yolunu izleyerek, genel mahkemede İİK. m. 67 uyarınca itirazın iptali davası açmayı da tercih edebilir. Hatta, alacaklı bir yıllık itirazın iptali davası açma süresini geçirmemek kaydıyla daha önce başvurduğu itirazın kesin olarak kaldırılması talebinden vazgeçerek, itirazın iptali davası açmak yetkisine de sahiptir. Keza, alacaklı yine itirazın iptali davasını açma süresini geçirmemiş olmak koşuluyla, itirazın kesin olarak kaldırılması talebinin icra mahkemesince reddi üzerine, itirazın iptali davası ikame etmek imkanına da sahiptir.

152. Ancak, icra mahkemesinin ödeme emrine itirazın kesin olarak

kaldırılmasına veya alacaklının bu yoldaki talebine ilişkin olan kararları şekli bakımından kesinleştiği takdirde, maddi anlamda kesin hüküm (HUMK. m. 237) teşkil etmeyecektir. Zira, icra mahkemesinin vereceği bu konudaki kararlar takip hukuku çerçevesinde yapılan yargılama sonucunda icra mahkemesince oluşturulan şekli nitelikteki, maddi içeriği mevcut olmayan kararlardır. İcra mahkemesi, itirazın kaldırılması prosedürüne ilişkin yargılamada sınırlı yetki içinde inceleme yaparak karar verir. Örneğin, icra mahkemesi itirazın kaldırılmasına ilişkin yargılamada, tanık ve yemin delillerini dinleyemez; isticvap hükümlerini uygulayamaz; maddi hakkın ortaya çıkarılması için taraflar arasındaki temel borç ilişkisini tespiti yönelik vakıaları ve delilleri araştırma konusu yapamaz. Örneğin; hata, hile, ikrah sebepleriyle borç doğuran hukuki işlemin sakat olup olmadığını inceleyemez ve bu konuda tanık dinleyemez. Ticarî defter kayıtlarına göre alacağın maddi hukuk bakımından mevcut olup olmadığını araştırarak tespit edemez. Bu nedenle, icra mahkemesinin itirazın kaldırılması prosedüründe vereceği kararlar münhasıran takip hukukuna ilişkin olup, maddi anlamda kesin hüküm (HUMK. m. 237) teşkil etmez. Bu nedenle, bu kararları hükümden düşürmek için borçlu menfi tespit ve istirdat, alacaklı da genel hükümler uyarınca alacak davası açabilirler. Bundan dolayı, icra mahkemesinin bu yöndeki kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi (HUMK. m. 445 vd.) yoluna başvurulamaz.

153. Yukarıda değindiğimiz gibi, itirazın kesin olarak kaldırılabilmesi için, alacaklının takibini borçlunun kayıtsız şartsız borç ikrarına dayandırması veya resmî dairelerin ya da yetkili makamların düzenledikleri belgede borç ikrarının yer alması gerekir.

Kayıtsız şartsız borç ikrarını içeren belge; belirli bir borç miktarının hiçbir kayıt ve koşula bağlı olmaksızın borçlu tarafından ödenmesi taahhüdüne ilişkin, borçlunun imzasını taşıyan bir senedi ifade eder. Bu bağlamda belirtelim ki, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde kayıtsız şartsız borç ikrarı olma niteliği mevcut değildir. Zira, taraflardan birinin ifa edeceği edimin sebebi diğer tarafın yerine getireceği edimdir. Bu nedenle, karşılıklı edimleri içeren sözleşmelerin İİK. m. 68'in öngördüğü kayıtsız şartsız borç ikrarını içeren belge olarak kabulüne olanak yoktur. Şu kadar ki, alacaklı iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde kendi edimini ifa ettiğini yazılı belge ile kanıtlamak koşuluyla itirazın kesin olarak kaldırılmasını

birden fazla belgeye, yani belgeler zincirine dayanarak talep edebilir. Çünkü, alacaklı kendi edimini yerine getirdiğini, imzası inkar edilmeyen yazılı bir belge ile kanıtladığı için, uyumsuzluk sadece borçlunun edimi yerine getirip getirmediğine inhisar etmiş olup, bu husus borçlu bakımından kayıtsız şartsız borç ikrarı niteliğine dönüşmüştür. Zira bu faraziyede, temel borç ilişkisinin maddî hukuk incelemesi çerçevesinde incelenerek hüküm verilmesine gerek yoktur. Alacaklı kendi edimini ifa ettiği için, borçlu para borcuna ilişkin olan karşı edimi yerine getirdiğini kanıtlayamadığı takdirde, itirazın kesin olarak kaldırılması kararına maruz kalacaktır. Özellikle kiracı, kira sözleşmesini kabul ederek, kiralananın teslim alındığını ikrar etmiş ise, kiracının sözleşmeye dayalı borcu, artık kayıtsız şartsız borç ikrarına dönüşmüş olmaktadır (İİK. m. 269-276).

Diğer yandan aciz belgesi ve rehin açığı belgesi gibi resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri belgeler de, itirazın kesin olarak kaldırılmasına esas teşkil eder.

154. Alacaklı itirazın kaldırılmasını, itirazın kendisine tebliğinden itibaren altı ay içinde talep edebilir veya bu süreyi geçirdiği takdirde, bir yıl içinde itirazın iptali davasını açabilir. Alacaklı bu süreleri geçirdiği takdirde, aynı alacağı için bir daha genel haciz yoluyla takip yapamaz.

155. Kayıtsız şartsız borç ikrarını içeren belgenin altındaki imzayı ya borçlu kabul etmiş olmak veya belge altındaki imza noterlikçe onanmış bulunmalıdır.

156. Alacaklının dayandığı belgelere karşı, borçlu da, aynı nitelikteki belgelerle alacaklının iddiasını etkisiz kılabilir. Borçlu, alacaklının imzasını taşıyan bir makbuza dayanarak itirazın kaldırılması isteminin reddini talep etmiş ise, alacaklının imzası mahkemece tahkik ve tespit edilir. Bu amaçla duruşmaya davet edilen alacaklı belirlenen oturumda imza uygulaması için kabule değer mazereti olmaksızın hazır bulunmadığı takdirde, borçlunun dayandığı belgede yazılı miktar hakkındaki itirazın kaldırılması talebinden vazgeçmiş sayılır. Borçlunun dayandığı ödeme belgesinin altındaki imzanın yapılan araştırma sonucunda alacaklıya ait olduğu saptanırsa, alacaklı, söz konusu belgenin ilişkin bulunduğu değer ve miktarın yüzde onu oranında para cezasına mahkum edilir. Alacaklı, genel mahkemede dava açarsa, bu para cezasının infazı dava sonuna kadar ertelenir ve alacaklı bu davada alacağını ve imzanın kendisine ait olmadığını ispat ederse, bu ceza kalkar

(İİK. m. 68/V).

157. Borçlu, itiraz süresi içinde bildirdiği itiraz sebeplerini, itirazın kaldırılması duruşmasında alacaklının dayandığı senet metninden anlaşılabilir dışında değiştiremez ve genişletemez. Borçlu örneğin, alacağın zamanaşımına uğradığını, vadesinin gelmediğini senet metninden anlaşılabilir itiraz sebepleri olarak hiçbir engelle maruz kalmadan ileri sürebilir (İİK. m. 63).

Bu bağlamda belirtelim ki, alacaklı takip yaparken ibraz etmediği İİK. m. 68 koşullarına uygun nitelikteki belgeye itirazın kaldırılması aşamasında dayanabilir.

158. İtirazın kaldırılması talebinin esasa ilişkin nedenlerle kabulü halinde borçlu, talebin aynı nedenlerle reddi halinde ise alacaklı, diğer tarafın talebi üzerine yüzde kırktan aşağı olmamak üzere tazminata mahkum edilir. Borçlu, menfi tespit ve istirdat davası açarsa, hükmolunan tazminatın tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve dava lehine sonuçlanan taraf için daha önce hükmedilmiş olan tazminat kalkar (İİK. m. 68/VII).

159. İcra mahkemesinin itirazın kaldırılmasına ilişkin kararlarının temyizi kabildir. Bu kararlar süresinde temyiz edilmeyerek veya temyiz veya karar düzeltme taleplerinin reddi halinde kesinleşir. Ne var ki, bu durum şekli anlamda kesinleşmeyi ifade eder. Taraflar genel mahkemede maddi hukuk bakımından menfi tespit, istirdat ve alacak davası açarak lehlerine elde edecekleri hükümle itirazın kaldırılması talebinin kabul veya reddine ilişkin icra mahkemesi kararını bertaraf ederek hükümden düşürebilirler. Zira genel mahkemelerin bu davalar sonucunda vereceği kararlar maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder (HUMK. m. 237).

160. İcra mahkemesinin kural olarak kesin kaldırmaya ilişkin kararlarının temyizi icrayı durdurmaz; sadece satışı durdurur (İİK. m. 364/III). Buna göre, alacaklı itirazın kesin kaldırılması kararına dayanarak borçlunun borca yeter haczi kabil mallarını haczettirebilir. Borçlu, tehiri icra prosedüründen yararlanarak mallarının haczini (İİK. m. 81) ve muhafaza altına alınmasını (İİK. m. 88) önlemek olanağına sahip değildir. Kanımızca bu, borçlu için büyük bir haksızlıktır. Kambiyo senetlerine dayalı takiplerde dahi İİK. m. 169/a aracılığıyla İİK. m. 33'ten yararlanılarak haciz de dahil olmak üzere bütün icra işlemlerini durdurmak mümkün iken, genel haciz yoluyla takipler kapsamında itirazın kaldırılması kararlarında borçlunun,

mallarına haciz konulmasını tehiri icra yoluyla önleyememesi adaletli ve hukuken isabetli bir sonuç olarak kabul edilemez.

III. İTİRAZIN GEÇİCİ OLARAK KALDIRILMASI VE BORÇTAN KURTULMA DAVASI¹³

A. İTİRAZIN GEÇİCİ OLARAK KALDIRILMASI

161. İİK. m. 68/a şu hükmü öngörmektedir: “*Takibin dayandığı senet hususî olup, imza itiraz sırasında borçlu tarafından reddedilmişse, alacaklı itirazın kendisine tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde itirazın geçici olarak kaldırılmasını isteyebilir. Bu hâlde icra hâkimi iki taraftan izahat alır*”. Bu hükümden de anlaşılacağı gibi, borçlu takip dayanağı senet altındaki imzayı inkâr ettiği takdirde, alacaklı bu konudaki itirazın kendisine bildirilmesinden itibaren altı ay içinde icra mahkemesinden itirazın geçici olarak kaldırılmasını isteyebilecektir. İtirazın geçici olarak kaldırılması kavramının anlamı, senet altındaki imzanın icra mahkemesince yapılan inceleme sonucunda borçluya ait olduğunun anlaşılmasıdır. İcra mahkemesinin bu yöndeki kararı alacaklıya borçlusunun haczi kabil mallarına geçici haciz koydurma olanağını sağlar. Geçici haczin kesin hacizden tek farkı, geçici hacizde alacaklının haczedilen malların satışını isteme hakkına sahip olmamasıdır. Çünkü, gerek geçici kaldırma, gerekse geçici haciz ödeme emrinin kesinleşerek cebrî icra belgesi niteliğini kazanmasına imkân sağlamamaktadır. Ancak, geçici kaldırma kesin kaldırmaya dönüştüğünde, böylece geçici haciz de kesin hacze inkılap ettiğinde, ödeme emri cebrî icra belgesi niteliğini kazanır.

Geçici kaldırmanın kesin kaldırmaya ve geçici haczin kesin hacze dönüşmesini kanun koyucu, borçlunun geçici kaldırma kararının kendisine tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açmamasına, ya da bu süre içinde açtığı borçtan kurtulma davasının reddedilmesine bağlı tutmuştur. Diğer bir deyişle borçlu, geçici kaldırma kararının kendisine tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açmadığı takdirde, geçici kaldırma kesin kaldırmaya dönüşerek, takip kesinleşir ve ödeme emri cebrî icra belgesi niteliğini

kazanır. Borçlunun yedi gün içinde borçtan kurtulma davasını genel mahkemede açması durumunda bu dava borçlu aleyhine sonuçlandığı takdirde de, geçici kaldırma kesin kaldırmaya ve geçici haciz de kesin hacze inkılâb eder.

162. İtirazın geçici kaldırılması takibin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinden bir dilekçe veya tutanağa geçirilecek beyanla istenir. İcra mahkemesi senet altındaki imzayı reddeden borçluyu yetki çevresi içinde olmak koşuluyla yapılacak duruşmaya davet eder. Borçlu daha önce mazeretini kanıtlamadığı takdirde, duruşmada hazır bulunmak zorundadır. İcra dairesinin yetki çevresi dışında ödeme emri tebliğ edilen borçlu da, istinabe yolu ile isticvabına karar verilmesi durumunda aynı yükümlülüğe tâbidir (İİK. m. 68/a, II).

163. İmza incelemesi duruşma icrası suretiyle icra mahkemesince basit yargılama usulü uygulanarak gerçekleştirilir. Bu bağlamda, imza uygulamasında HUMK.'un bilirkişiye dair hükümleri ile 309. maddenin 2, 3 ve 4. fıkraları ve 310, 311 ve 312. maddeleri hükümleri uygulanır.

164. Yapılacak duruşmada yazılı mazerete dayanmaksızın borçlunun hazır bulunmaması durumunda icra mahkemesince başka bir husus incelenmeksizin itirazın geçici kaldırılmasına ve borçlunun sözü edilen senede dayanan takip konusu alacağın %10'u oranında para cezasına mahkum edilmesine karar verilir. Duruşmaya gelmeyen borçlunun itirazının geçici olarak kaldırılmasına ve hakkında para cezasına karar verilebilmesi için keyfiyetin davetiyeye yazılması zorunludur.

165. İtirazın geçici olarak kaldırılabilmesi için imzası inkâr edilen senedin kayıtsız şartsız borç ikrarını içermesi gerekir. Örneğin, iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmeye dayanan icra takibinde, borçlu sözleşme altındaki imzayı inkâr ettiği takdirde, geçici kaldırma prosedürüne başvurulamaz. Alacaklı, dilerse altı ay içinde geçici kaldırma talebiyle icra mahkemesine başvurmayıp, İİK. m. 67 uyarınca itirazın iptali davası açarak elde edeceği hükümlerle borçlunun itirazını bertaraf etmeyi tercih edebilir.

B. BORÇTAN KURTULMA DAVASI

166. İtirazın geçici olarak kaldırılması yolundaki talebinin icra mahkemesince reddi hâlinde alacaklı, genel mahkemede alacak davası

açabilir. İtirazın geçici olarak kaldırılması kararının tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde borçlunun borçtan kurtulma davası açılabileceğini belirtmiştik. Borçlu, yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açmadığı takdirde, İİK. m. 72 uyarınca menfi tespit davası ikâme edebilir. Alacaklı, itirazın geçici kaldırılmasına ilişkin talebin reddinden sonra, bir yıllık süre geçmemiş olmak koşuluyla veya bir yıl içinde geçici kaldırma talebini geri almak süretiyle, itirazın iptali davası açabilir.

167. Az önce de değindiğimiz gibi, icra mahkemesince itirazın geçici olarak kaldırılması bakımından verilen kararın borçluya tefhim veya takibin yapıldığı yer mahkemesinde veya alacaklının ikametgâhının tâbi olduğu mahkemede -görev kuralı çerçevesinde- borçtan kurtulma davası açmadığı takdirde, geçici kaldırma kararı kesin kaldırmaya dönüşür. Bu dönüşümün anlamı, icra takibinin ve ödeme emrinin kesinleşmesini ifade eder. Bu faraziyede alacaklı, geçici haczin kesin hacze dönüşmesi nedeniyle, geçici haciz koydurduğu malların satışını da isteyebilir (İİK. m. 106). Buna karşılık, belirtilen yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açan borçlunun, davanın görülmesi için ilk oturuma kadar dava konusu alacağın yüzde onbeşini duruşma gününe kadar mahkeme veznesine nakden depo etmesi veya mahkemece kabul edilecek aynı değerde devlet tahvili veya banka teminat mektubunu mahkemeye tevdi etmesi şarttır. Bu hüküm (İİK. m. 69/II), borçtan kurtulma davası bakımından özel bir dava şartı niteliğindedir. Davacı (borçlu), teminata ilişkin bu şartı yerine getirmediği takdirde, başka bir husus incelenmeksizin dava reddedilir (İİK. m. 69/II).

168. Borçtan kurtulma davasının süresinde açılmaması faraziyesinde olduğu gibi, davanın reddi halinde itirazın kaldırılması kararı ve varsa geçici haciz kesinleşir (İİK. m. 69/III). Borçtan kurtulma davasında haksız çıkan taraf, -diğer tarafın talebi üzerine- dava veya hükmolunan şeyin yüzde kırkıdan aşağı olmamak koşuluyla uygun bir tazminata mahkûm edilir (İİK. m. 69/V).

169. Borçtan kurtulma davası muayyen süreye bağlı bir menfi tespit davasından ibarettir. Bu özel nitelikli menfi tespit davası, sadece icra mahkemesince borçlunun itirazının geçici kaldırılması durumunda açılır. Ancak, yedi günlük borçtan kurtulma davası açma süresini geçiren borçlunun her zaman menfi tespit davası açma olanağı var ise de; bu

faraziyede, zorunlu olarak geçici kaldırma kesin kaldırmaya dönüşmüş, yani takip kesinleşmiş olacaktır. Bu nedenle, borçlu ancak icra veznesine yatırılacak satış berdelinin alacaklıya ödenmemesini menfî tespit davası bağlamında elde edeceği tedbirle sağlayabilir. Buna karşılık, borçtan kurtulma davasında ilk oturuma kadar yatırılacak yüzde onbeş teminatla cebrî icra işlemleri durmaktadır.

Borçtan kurtulma davasının reddi hakkındaki kararı temyiz eden borçlu, ayrıca 36. madde hükümlerini yerine getirmek koşuluyla, icra dairesinden “mehil vesikası” isteyebilir.

170. Borçtan kurtulma davası, genel hükümler çerçevesinde görülen bir maddî hukuk davasıdır. Mahkemece oluşturulan karar kanun yollarından geçerek şekli bakımdan da kesinleştiğinde, maddî anlamda kesin hüküm teşkil eder (HUMK. m. 237).

171. Az önce de değindiğimiz gibi, HUMK. m. 443 ve İİK. m. 36 uyarınca gerekli teminat yatırılarak mehil vesikaları alınmak suretiyle temyiz incelemesi sonucuna kadar cebrî icranın durdurulması, ilâmlı icra prosedürünün bir uygulamasından ibarettir.

172. Borçlu, geçici kaldırma kararı verilmeden önce menfî tespit davası açmış ise, ayrıca bir de borçtan kurtulma davası ikâme etmesine gerek yoktur. Bu faraziyede, davaya bakan mahkeme müteakip celseye kadar teminatın yatırılmasına karar vermelidir.

IV. KREDİ KURUMLARI BAKIMINDAN İTİRAZIN KESİN OLARAK KALDIRILMASI

173. İcra ve İflâs Kanunu’muza 68/b maddesi ilk olarak 09.11.1988 tarihinde 3494 sayılı Yasanın 4. maddesiyle girmiş, daha sonra 17.07.2003 tarihinde 4949 sayılı Yasanın 18. maddesiyle hükmün 1. ve 4. fıkraları değişikliğe tâbi tutulmuştur.

174. Genel haciz yoluyla takipte itirazın kesin olarak kaldırılması kanunumuzun genel sistemi içinde özel bir koşul ve ilkeye bağlanmıştır. Bu ilke, icra takibinin kayıtsız şartsız borç ikrarını içeren bir belgeye dayanması zorunluluğuna ilişkindir. Bu olgu, genellikle “*İİK. m. 68 normlarına uygun nitelikteki belge*” şeklinde ifade edilmektedir. Bu ilkenin dayandığı hukukî temel, tek yanlı borçlu tarafından düzenlenen kayıtsız şartsız borç ikrarını

içeren ve borçlunun imzasını taşıyan güçlü bir borç senedinin icra takibine dayanak teşkil etmesi halinde olacağını cibrî icraya devam etme olanağını elde etmesine imkân sağlanmasıdır. Zira, bu faraziyede artık alacaklının genel mahkemede alacak veya itirazın iptali davası açmasına gerek yoktur. Ancak borçlu istisnâî durumlarda takibin dayanağı olan belgenin gerçeği yansıtmadığını kanıtlamak üzere İİK. m. 72 uyarınca menfi tespit davası açma imkanına sahiptir. İİK. m. 68'in öngördüğü katı koşullara uygun nitelikte bir belgenin genel haciz yoluyla takibe dayanak teşkil etmesi durumunda bu belge aynı nitelikteki karşıt belgelerle çürütülmedikçe itirazın kesin kaldırılması kararı verilmesinden daha tabii ve mantıkî bir durum söz konusu olamaz.

175. Buna karşılık mülga 3182 sayılı Bankalar Yasası'nın 91. maddesinin İİK.'ya bazı değişikliklerle aktarılması sonucunda İİK.'muza dâhil edilen 68b hükmü; yukarıda açıkladığımız m. 68 normlarına uygun belge kavramını bankalar yararına mesnetsiz bir şekilde genişleterek, bankaların kredi borçlularına noter aracılığıyla tebliğ ettirdikleri hesap özetlerine bir ay içinde itiraz edilmemesi durumunda itirazın kesin olarak kaldırılacağını hatta; ancak borç ödendikten sonra borçlunun geri alma (istirdat) davası açabileceğini, borcu ödmeden önce menfi tespit davası açamayacağını öngörmektedir.

Bu hüküm, kanunumuzun itirazın kesin kaldırılmasında kabul ettiği sisteme aykırıdır. Zira bankaların tek taraflı olarak düzenledikleri hesap özetlerinin kapsadıkları borç takip hukuku bakımından kesinleşmekte ve itirazın kesin olarak kaldırılmasına esas olan "*cebrî icra belgesi*" niteliğini kazanmaktadır. Borçlunun belirli zamanlarda kendisine gönderilen hesap özetlerine bir ay içinde itiraz etmeleri kredi müşterisi ile banka arasındaki ilişkilerde mutad bir uygulama değildir. Genellikle hesap özetlerinin banka müşterisine tebliğ edildiği dönemlerde henüz banka ile kredi borçlusu arasındaki ilişkiler iyi bir düzeyde bulunmaktadır. Gerçekten banka bu aşamada henüz hesap kat ihtarı göndermemiş, alacağını henüz "*takipteki alacaklar*" kapsamına dâhil etmemiştir. Banka ile kredi borçlusu arasındaki ilişkilerin henüz bozulmadığı bu konjonktürde kredi müşterisinin kendisine periyodik olarak gönderilen hesap özetlerine otuz gün içinde itiraz etmesi olayların olağan akışına ve banka ile müşterisi arasındaki ilişkilerin niteliğine ters düşecek bir durumdur. Böyle bir durumdan dolayı kredi müşterisini cibrî icra tehdidiyle baş başa bırakmak

doğru olmamıştır. Ayrıca, bankaların tek yanlı olarak düzenledikleri hesap özetlerine, bunlar mahiyetleri itibariyle kayıtsız şartsız borç ikrarı vasıf ve içeriğini taşımadıkları halde, kayıtsız şartsız borç ikrarı vasıf ve kudretinin tanınması, hukuk mantığına uygun düşmemektedir. Ayrıca, İİK. m. 68b'ye ilişkin düzenlemenin bankalar yararına büyük bir ayrıcalık oluşturması nedeniyle Anayasamızın 10. ve 36. maddelerine aykırı olduğunda da hiçbir kuşku yoktur.

176. Bu açıklamalardan sonra İİK. m. 68b hükmünü analiz etmek zorunluluğu vardır:

İİK. m. 68 b'nin 1. fıkrası şöyledir “*Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen kredilerde krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafın kredi sözleşmesinde belirttiği adresine, borçlu cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemleri veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde yazılı faiz tahakkuk dönemlerini takip eden onbeş gün içinde bir hesap özetini noter aracılığı ile göndermek zorundadır. Sözleşmede gösterilen adresin değiştirilmesi, yurt içinde bir adresin noter aracılığıyla krediyi kullandıran tarafa bildirilmesi halinde sonuç doğurur; yeni adresin bu şekilde bildirilmemesi halinde hesap özetinin eski adrese ulaştığı tarih tebliğ tarihi sayılır*”.

Bu hüküm son derece açık olup, bankaların kredi müşterisine cari hesap sözleşmesinde belirtilen dönemleri veya kısa, orta, uzun vadeli kredi sözleşmelerinde yazılı faiz tahakkuk dönemlerini izleyen 15 gün içinde bir hesap özetini noter aracılığıyla göndermek zorunda olduğunu belirtmektedir. Buradaki “göndermek zorundadır” ibaresinin itirazın kesin kaldırılmasını istemenin bir koşulu olduğunu dikkate almak gerekir. Ayrıca, borçlunun kredi sözleşmesindeki adresini değiştirmesinin, yurtiçinde bir adresin noter aracılığıyla kredi kullandıran tarafa bildirmesi koşuluna bağlı olduğu belirtilerek; aksi halde, eski adrese yapılacak tebligatın geçerli olacağı ifade edilmiştir.

177. İİK. m. 68b'nin 2. fıkrası aynen şöyledir: “*Süresi içinde gönderilen hesap özetinin muhtevasına, alındığından itibaren bir ay içinde itiraz etmeyen krediyi kullanan taraf, hesap özetinin gerçeğe aykırılığını ancak borcunu ödedikten sonra dava edebilir*”. Hükmün bu fıkrasına göre, borçlu hesap özetine (içeriğine) itiraz etmez ise; hesap özeti itirazın kesin olarak kaldırılmasına esas teşkil edecek bir cebri icra belgesi niteliğini kazanır. Borçlu bu durumda menfi tespit davası açma hakkından da yoksun kılınmış

olup; ancak, borcu ödedikten sonra geri alma (istirdat) davası açabilecektir.

Bu bağlamda belirtmek gerekir ki; kredi kullandıran alacaklı, hesap özeti borçluya tebliğinden itibaren bir aylık süre geçmeden borçlu aleyhine icra takibine girişemez. Zira, hesap özeti itirazın kaldırılmasına esas teşkil eden bir belge vasfını kazanabilmesi için, İİK. m. 68b/II'de belirtilen "hesap özetine bir ay içinde itiraz edilmeme" koşulunun gerçekleşmesi zorunludur. Diğer yandan, borçlu hesap kat ihtarına bir aylık yasal sürede itiraz etmediği takdirde, takip dayanağı belgeler İİK.'nin 68. maddesinde belirtilen belgelerden sayılır ve itirazın kesin olarak kaldırılmasına esas teşkil eder.

178. İİK. m. 68b/III şu hükmü öngörmektedir: *"Kredi sözleşmeleri ve bunlarla ilgili süresinde itiraz edilmemiş hesap özetleri ile ihtarnameler ve krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar bu Kanunun 68 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen belgelerden sayılırlar. Krediyi kullanan taraf, itiraz etmediği hesap özeti dayandığı belgelerde kendisine izafe edilen imzayı kabul etmiş sayılır. Bu hüküm bu Kanunun 150/a maddesinin söz konusu olduğu hallerde de aynen uygulanır"*. Bu fıkra hakkındaki görüşümüzü de yukarıda açıklamıştık.

179. 4949 sayılı Yasa'nın 18. maddesiyle İİK. m. 68/b hükmüne eklenen dördüncü fıkra hükmü şöyledir: *"Krediyi kullanan tarafın kredi hesabının kesilmesine veya borcun ödenmesine ilişkin ihtarname içeriğine itiraz etmiş olması, kredi hesabının kesilmesi ve borcun ödenmesine ilişkin ihtarnameden önce tebliğ edilen ve itiraz edilmeyerek kesinleşmiş bulunan faiz tahakkuk dönemlerine ilişkin hesap özetlerinin muhtevasına itiraz edilmemiş olmasının sonuçlarını ortadan kaldırmaz. Bu durumda, önceki dönemlere ilişkin kesinleşmiş hesap özetleri hakkında ikinci fıkra hükümleri uygulanır"*. Bu fıkra hükmüyle getirilmek istenen esas, fıkra metninde açıkça ifadesini bulmaktadır. Şöyle ki, hesap kesilmesine ilişkin ihtarnameye (hesap katı ihtarına) kredi borçlusu itiraz etmiş olsa bile, bu husus daha önce tebliğ edilen ve itiraz edilmeyerek kesinleşmiş olan faiz tahakkuk dönemlerine ilişkin hesap özetlerinin içeriğine itiraz etmemiş olmanın sonuçlarını ortadan kaldırmayacaktır. Bunun anlamı maddenin ikinci fıkrasına yapılan yollama ile bir kez daha vurgulanmaktadır. Buna göre, hesap kesilmesine ilişkin ihtardan önce borçluya gönderilen hesap özetlerine borçlu bir ay içinde itiraz etmemişse, bu hesap özetleri kesinleşir ve itirazın kesin olarak

kaldırılmasına esas teşkil eder. Borçlu, hesap özeti için gerçeğe aykırılığı konusunda menfi tespit davası açamaz, ancak borcu ödedikten sonra geri alma (istirdat) davası açabilir.

180. İİK. m. 68 b hükmünün kefillere uygulanması bakımından kefilin borcunun muaccel olması ve onun temerrüde düşürülmesi zorunludur (BK. m. 491).

10. İCRA TAKİBİNİN İPTALİ VE ERTELENMESİ¹⁴

181. Ödeme emrinin kesinleşmesi üzerine, ödeme emri cebri icra kabiliyetini kazanır. Artık bu safhadan sonra borçlunun ödeme emrine itiraz etmesi de mümkün değildir. Bu noktadan itibaren borçlu ya takip konusu borcu ödeyecek veya borcu belli bir zaman süreci içinde ödemek üzere takip alacaklısı ile taksit sözleşmesi yapacaktır. Kanundaki itfa sözcüğünün sadece dar anlamda ödeme olarak anlaşılması, borcun ortadan kalkmasını sağlayan tüm borcun sona erme sebeplerini bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Kanun koyucumuz borcun sona erme olgusunu bu anlamda almak üzere “itfa” sözcüğü ile ifade etmektedir. Ancak, borcun itfasının icra dosyasında gerçekleşmesi İİK. m. 71’in öngördüğü takibin iptali prosedürünün uygulanmasını gerektirmez. Bu faraziyede, borç sukut eder ve takip dosyası bu nedenle kapanmış, uygulamadaki deyimiyile, infaz edilmiş olur. Bu sonucun doğması için borçlunun icra mahkemesine başvurmasına gerek yoktur. İcra tutanaklarıyla sabit olan itfa olgusu, kendiliğinden borcun sona ermesi sonucunu doğurur. İcra müdürünün bu konuda bildirici nitelikte bir karar vermesine dahi gerek yoktur.

182. Borçlu ile alacaklı arasında bir taksit sözleşmesi (İİK. m. 78, 111) yapılarak borcun ödenmesi ertelenmiş olup da, bu sözleşme icra dosyasında gerçekleştirilmemiş ise, borçlunun alacaklının bu sözleşmeye aykırı tutumu vukuunda İİK. m. 71 uyarınca icra mahkemesine başvurma hakkı doğar.

Yukarıda açıklandığı gibi, ödeme emrinin kesinleşmesinden sonraki süreçte, takip konusu borcun haricen ödenmesi veya taksitle ödeme

14 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 292-311.

sözleşmesi icra dosyası dışında (haricen) yapılması durumunda, borçlunun İİK. m. 71 doğrultusunda icra mahkemesinden takibin iptalini veya ertelenmesini talep etme hakkı doğar.

183. İİK. m. 71, borçlunun iptal veya erteleme iddialarını resmî veya imzası inkar edilmiş senetle kanıtlanması zorunluluğunu öngörmüştür. Buna göre, itfa belgesinin veya erteleme sözleşmesinin imzalarının noterce onanmış olması, ya da bu konuda borçlu tarafından adi bir makbuz ileri sürülüyorsa, bu belgede yer alan alacaklıya isnad edilen imzanın icra mahkemesi önünde alacaklı tarafından ikrar edilmesi gerekmektedir. Alacaklı, kendisine atfedilen imzayı inkar ettiği takdirde mahkemece imza incelemesi yapılmaz. Bu durumda, borçlu ancak menfî tespit davası veya takip konusu borcu ödemiş ise, geri alma (istirdat) davası (İİK. m. 72) açabilir.

184. İİK. m. 78/III, haciz isteme hakkının, ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren bir yıl geçmekle düşeceğini öngörmüştür. Bu faraziyede, yani ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren bir yıl içinde haciz istenmemesi nedeniyle takibin düşmesi halinde; alacaklı, yeniden harç ödemek ve borçluya yenileme dilekçesi tebliğ ettirmek suretiyle işlemden kalkmış olan icra dosyasını canlandırabilir ve haciz takibinde bulunarak cibrî icranın devamını sağlayabilir.

Bu faraziyede borçluya yenileme dilekçesi gönderilmemesinin nedeni, bu arada borcun ödenmiş olması veya zamanaşımının gerçekleşmesidir. Bu ihtimallerin gerçekleşmesi durumunda, borçlu İİK. m. 71'den yararlanarak takibin iptalini veya icranın geri bırakılmasını isteyebilir.

185. Alacaklının, İİK. m. 106/I uyarınca, taşınır hacizlerinden itibaren bir, taşınmaz hacizlerinden itibaren ise iki yıl içinde satış talep etmemesi halinde, alacaklının yeniden harç ödmeden ve yenileme dilekçesi göndermeden haczi yenilemesi mümkündür. Bu faraziyede de, borçlu koşulları varsa İİK. m. 71'den yararlanabilir. Kanımızca bu durumda da takibin düşmesi halinde olduğu gibi, borçluya yenileme dilekçesi gönderilmesi gerekir. Ancak, Yargıtay buna gerek görmemektedir.

186. Borçlu takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde borcun zamanaşımına uğradığını ileri sürecek olursa İİK. m. 33a hükmü kıyasen uygulanır. Buna göre, borcun zamanaşımına uğradığı veya zamanaşımının kesildiği veya tatile uğradığı iddiaları icra mahkemesi tarafından resmî

belgelere dayanılarak incelenmek suretiyle icranın geri bırakılmasına veya devamına karar verilir.

Alacaklı, icranın geri bırakılması kararının kesinleştiğinin kendisine tebliğinden sonra zamanaşımının gerçekleşmediğini kanıtlamak amacıyla yedi gün içinde genel mahkemelerde dava açabilir. Aksi takdirde, borcun zamanaşımına uğramış bulunduğu hususu kesin hüküm oluşturur (İİK. m. 33a/II).

İcranın devamına karar verilmesi halinde ise, borçlu İİK. m. 72 uyarınca menfi tespit veya geri alma (istirdat) davası açabilir.

11. MENFİ TESPİT VE İSTİRDAT DAVASI¹⁵

187. Borçlu takip hukuku prosedürü sonucunda gerçekte borçlu olmadığı bir parayı ödemek zorunda kalabilir. Zira, takip hukuku sistemi, icra takibinin borçlusunun maddî hukuk anlamında borçlu olup olmadığını kesin olarak ortaya koymaya elverişli ve yeterli değildir. Diğer bir deyişle, takip hukuku bakımından borçlu konumunda olan veya olabilecek durumda bulunan takip borçlusu, maddî hukuk bakımından gerçekte borçlu olmayabilir.

Bu gerçeği dikkate alan hukuk sistemimiz, takip hukuku bakımından borçlu olan veya borçlu olabilecek durumda bulunan kimseyi cebrî icranın ağır baskısından korumak için ona maddî hukuk davası niteliğini taşıyan menfi tespit davası açma imkanını tanımıştır. Menfi tespit davası lehine sonuçlanan borçlu, artık takip hukukunun malvarlığının elinden çıkmasına yönelik bütün rizikolarından korunarak malvarlığını teminat altına almış olur.

188. Borçlunun menfi tespit davası açabilmesi için, korunmaya değer bir menfaatinin bulunması gerekir. Borçlunun menfi tespit davası açarak ihtiyatî tedbir kararı almaması ve cebrî icra işlemleri sonucunda takip konusu alacağın tahsil edilmesi halinde; borçlu, artık menfi tespit davası değil, ödeme tarihinden itibaren bir yıl içinde geri alma (istirdat) davası açarak, cebrî icra tehdidi altında borçlu olmadığı parayı ödenmesi nedeniyle bu paranın kendisine iadesini isteyebilir.

189. Borçlu, aleyhine takip yapılmadan önce muhtemel bir takibi önlemekte hukukî yararı bulunduğu takdirde, menfi tespit davası açabilir. Mücerret bu davanın açılması icra takibi yapılmasını önlemez ise de, borçlu alacağın yüzde onbeşinden az olmamak üzere mahkemenin takdir edeceği teminatı (HUMK. m. 96) göstererek, icra takibinin durdurulması yolunda ihtiyatî tedbir kararı alabilir (HUMK. m. 101 vd).

190. Dava alacaklı lehine sonuçlandığı takdirde, ihtiyatî tedbir kararı ortadan kalkar. Menfi tespit davasının reddine ilişkin kararın kesinleşmesi halinde, alacaklı alacağını geç almış bulunmaktan doğan zararlarını gösterilen teminattan alır. Alacaklının uğradığı zarar aynı davada takdir olunarak karara bağlanır (İİK. m. 72/IV). İcra takibinden sonra açılan menfi tespit davasında ihtiyatî tedbir yoluyla takibin durdurulmasına karar verilemez. Ancak borçlu gecikmeden doğan zararları karşılamak ve alacağın yüzde onbeşinden az olmamak üzere göstereceği teminat karşılığında, mahkemeden ihtiyatî tedbir yoluyla icra veznesindeki paranın alacaklıya verilmemesini isteyebilir (İİK. m. 72/III).

191. Uygulamada, İİK. m. 72/III özel bir yorumla değerlendirilerek; borçlu takip konusu borç ve eklentilerini (fer'ilerini) tamamen ve def'aten icra dosyasına (veznesine) yatırmakta ve buna ek olarak da mahkemenin takdir edeceği yüzde onbeş teminatı da göstermek suretiyle, dosyaya yatırılan paranın hüküm verilinceye kadar alacaklıya ödenmesini –bu tedbirle– önlemektedir. Dava alacaklı lehine sonuçlandığında, ihtiyatî tedbir ortadan kalkar ve dosyaya yatırılan para alacaklıya ödenir. Yüzde kırk tazminatın tahsili için ise, kararın kesinleşmesi gerekir (İİK. m. 72/IV).

192. İİK. m. 72/III'te; icra takibinden sonra açılan menfi tespit davasında ihtiyatî tedbir kararı ile dahi icranın durdurulması mümkün görülmemektedir. Ancak, icra veznesine yatırılan paranın alacaklıya ödenmemesi yolundaki hüküm, icranın durdurulması niteliğini taşımamaktadır. Zira, alacaklının icra veznesindeki parayı alacaklının bir cebrî icra işlemi mahiyetini taşımamaktadır. Uygulamada, borçlu işlemin bu niteliğinden yararlanarak, takip konusu borcu ve eklentilerini yatırmak suretiyle, haczi ve satışı engelleyebilmekte ve henüz yapılmayan haczi önleyebilmektedir.

193. Kanunumuzun, borcun yüzde yüzünün eklentileriyle birlikte yatırılması ve buna ilaveten mahkemenin takdir edeceği en az yüzde onbeş teminatın da gösterilmesi suretiyle borçluyu koruduğundan söz edilemez.

Zira bu hüküm, borçlu için son derece ağır ve yerine getirilmesi çok zor bir koşulu bünyesinde taşımaktadır. Bu nedenle, borçlular ancak çok nadir durumlarda bu olanaktan yararlanabilmekte ve bunun sonuçları da fevkalade ağır olmaktadır.

194. İsviçre’de 1994 yılında yapılan yasa değişikliğinde, kanundaki ihtiyatî tedbire ilişkin bu ağır koşullar kaldırılarak, uygun bir teminat ile takipten sonra açılan menfî tespit davasında da icranın ihtiyatî tedbir yoluyla durdurulması öngörülmektedir.

Ülkemiz için de İsviçre’deki hükme paralel bir düzenlemenin getirilmesini, hukukî ihtiyaçlara uygun bir çözüm olarak değerlendirmekteyiz.

195. Menfî tespit davası borçlu yararına hükme bağlanırsa, derhal takip durur. İlamın kesinleşmesi üzerine, münderecatına göre ve ayrıca hükme hacet kalmadan icra kısmen veya tamamen eski hale iade edilir. Borçluyu menfî tespit davası açmaya zorlayan takibin haksız ve kötü niyetli olduğu anlaşılırsa, talebi üzerine borçlunun dava sebebi ile uğradığı zararın da alacaklıdan tahsiline karar verilir. Takdir edilecek zarar, haksızlığı anlaşılabilir takip konusu alacağın yüzde kırkıdan aşağı olamaz (İİK. m. 72/V).

196. Borçlu, menfî tespit davası zımında tedbir kararı almamış ve borç da ödenmiş olursa, davaya istirdat davası olarak devam edilir (İİK. m. 72/VI).

197. Takibe itiraz etmemiş veya itirazının kaldırılmış olması yüzünden borçlu olmadığı bir parayı tamamen ödemek zorunda kalan kişi, ödediği tarihten itibaren bir sene içinde, genel hükümler uyarınca mahkemeye başvurarak paranın geriye alınmasını isteyebilir (İİK. m. 72/VII).

198. Menfî tespit ve istirdat davaları, takibi yapan icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesinde açılabileceği gibi, davalının yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir. Davacı istirdat davasında yalnız paranın verilmesi lazım gelmediğini ispata mecburdur (İİK. m. 72/VIII).

12. MAL BEYANI

199. Mal beyanı, alacaklının borçlunun malvarlığı unsurlarından haberdar olmasını sağlamaya hizmet eden bir kurumdur. Bu nedenle kanunumuz, dosya haciz aşamasına geldiğinde, borçluyu mal beyanında

bulunmakla yükümlü ve sorumlu kılmıştır (İİK. m. 74-77). Ancak alacaklı, borçlunun malvarlığı unsurlarını biliyorsa, borçlu mal beyanında bulunmazsa bile, herhangi bir yaptırımla karşılaşmaz.

200. Borçlunun borca yeter mallarının bulunmaması, kendisine karşı bir yaptırım uygulanmasını gerektirmez. Ne var ki, borçlunun mal beyanında bulunmaması, bu beyanın süresinde olmaması durumunda, yasa borçlu hakkında bazı yaptırımların uygulanmasını öngörmüştür.

201. Borçlu, borca yetecek tutarda kendi yedinde bulunan veya üçüncü kişiler nezdindeki mal, alacak ve haklarını, bunların çeşitlerini, niteliklerini, her türlü gelirini, yaşayış tarzına göre geçim kaynaklarını ve buna göre borcunu nasıl ödeyeceğini mal beyanı olarak icra dairesine bildirmelidir. Borçlu mal beyanında bütün malvarlığını değil, bunun borca yeter kısmını beyan etmek zorundadır. Borçlunun, hiç malı olmasa veya düşük bir geliri ya da sadece haczi kabil olmayan malları bulunsa dahi, bu durumu mal beyanında bildirmesi gerekir (İİK. m. 74).

202. Mal beyanında bulunma süresi, ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gündür (İİK. m. 60/II,b.4). Borçlu yedi gün içinde ödeme emrine itiraz ederse, itirazın kaldırılması veya iptaline kadar mal beyanında bulunmak zorunda değildir. Ancak, aleyhine bu kararların verilmesi durumunda, kararların tefhim veya tebliğinden itibaren üç gün içinde mal beyanında bulunmalıdır (İİK. m. 75).

203. Mal beyanında bulunmayan borçlu hakkında iki çeşit yaptırım kanunumuzda öngörülmüştür. Bunlardan birincisi borçluyu mal beyanında bulununcaya kadar hapisle tazyik etmek; ikincisi ise, mal beyanında bulunmayan borçlunun cezalandırılmasıdır. Hapisle tazyik süresi üç ayı geçemez (İİK. m. 76). Borçlu süresinden sonra dahi mal beyanında bulunursa cezalandırılmaz.

Ayrıca, İİK. m. 337'nin öngördüğü mal beyanında bulunmamanın yaptırımına ilişkin hüküm de, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

Diğer yandan, gerçeğe aykırı mal beyanında bulunan borçlu, üç aydan bir yıla kadar hapisle cezalandırılır (İİK. m. 338). Ancak suçun oluşması için beyanın bizzat borçlu tarafından yapılması zorunlu olup, borçlunun kanun temsilcisi veya avukatının gerçeğe aykırı beyanları cezaî yaptırımın uygulanması sonucunu doğurmaz.

Diğer yandan, İİK. m. 339 şu hükmü içermektedir:

“Sonradan kazandığı malları veya kazancında ve gelirinde vaki tezayütleri bu Kanun mucibince bildirmeye mecbur olan borçlu makbul bir mazereti olmaksızın yedi gün içinde icra dairesine taahhütlü mektupla veya şifahi surette bildirmezse ve bu mal veya kazancı asıl veya bedel itibariyle mevcut olduğu takdirde, on gün; mal veya kazancını asıl veya bedel itibariyle makbul bir sebep olmaksızın elden çıkarmışsa, bir aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır.

Bu cezalara alacaklının şikâyeti üzerine karar verilir. Kişi, icra takibine konu olan borcu tamamen ödediği takdirde, bu ceza düşer”.

13. HACİZ AŞAMASI¹⁶

I. KAVRAM

204. Genel haciz yoluyla takip (uygulamadaki deyimiyle âdi takip) doğrultusunda borçluya gönderilen ödeme emri kesinleşerek cebrî icra kabiliyeti kazanmasına karşın, takip konusu borç ve eklentileri (fer’ileri) ödenmediği takdirde, alacaklının veya vekilinin yapacağı iş, cebrî icranın devamını sağlamaya yönelik olacaktır. Bu bağlamda yapılacak işlemler; borçluya ait malvarlığı değerlerine öncelikle haciz koymak bunu takiben hacizli mal ve hakları satış suretiyle paraya çevirmek ve elde edilen satış gelirini alacaklılara kanunun öngördüğü kurallar çerçevesinde dağıtmak biçiminde olacaktır. Bu işlemler, devlet adına cebrî icra fonksiyonunu ifa eden icra müdürlüğü tarafından gerçekleştirilir. Buna göre, hocamız POSTACIOĞLU, haczi şu şekilde tanımlamaktadır: “Haciz, icra takibine konu oluşturan icra kabiliyetini taşıyan belli bir para alacağının tahsilini sağlamak bağlamında bu yolda talepte bulunan alacaklı yararına söz konusu alacağı karşılayacak tutar ve değerdeki borçluya ait mal ve haklara icra (infaz) memurunun beyanıyla hukuken el konulmasıdır¹⁷.”

Bu tanımda dikkati çeken iki önemli noktadan ilki, burada kastedilen haczin icra kabiliyetini kazanmış; diğer bir deyişle, kesinleşmiş olan icra

16 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 352-409.

17 Bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 359.

takibine dayalı kesin haciz olması olgusudur. Bu nedenle, ilgili bahislerde ele alınan geçici haciz, ilave haciz, tamamlama haczi ve ihtiyatî haciz, bu bahiste kastedilen kesin haczin dışında kalmaktadır.

Kesin haciz, kesinleşerek icra kabiliyetini kazanmış olan ödeme emrine istinaden yapılan ve bir sonraki aşaması satış olan cebrî icra işlemidir.

II. TALEP ŞARTI

205. Ödeme emrinin cebrî icra kabiliyetini kazanarak icra takibinin kesinleşmesi, ilamsız cebrî icranın hukukî temelini oluşması anlamına gelir. Nasıl ki, ilamlı icranın temelini mahkeme kararı (ilamı) teşkil ediyorsa, ilamsız icranın da dayanağını kesinleşmiş ve cebrî icra gücünü kazanmış ödeme emri oluşturur.

İcra takibi; ya borçlunun ödeme emrine yedi günlük yasal süre içinde itiraz etmemesi veya ödeme emrine borçlu tarafından yöneltilen itirazın icra mahkemesince kaldırılması (İİK. m. 68) ya da genel mahkemece (İİK. m. 67) iptali sonucunda kesinleşir ve bu durumda ödeme emri cebrî icra uygulamasına esas teşkil edecek bir belge niteliğini kazanır.

Ödeme emrinin kesinleşmesi, itirazın kaldırılması veya iptali kararlarının verildiği anda gerçekleşir; ödeme emrinin kesinleşmesi için, itirazın kaldırılması veya iptali kararlarının kanun yollarından geçerek kesinleşmesinin beklenmesine gerek yoktur (İİK. m. 78/I).

206. Alacaklı, haciz talebini dilekçesiyle beyan edebileceği gibi, icra tutanağına geçecek bir taleple de haczin uygulanmasını isteyebilir.

207. Haciz isteme süresi, ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren bir yıldır. İtiraz veya dava halinde, bunların vukuundan hükmün kesinleşmesine kadar veya alacaklıya borçlunun icra dairesine taksit sözleşmeleri yapmaları durumunda sözleşmenin ihlaline kadar geçen zaman hesaba katılmaz (İİK. m. 78/II).

Burada hesaba katılmaması söz konusu olan süre, talep ve dava tarihi ile verilecek kararın kesinleşmesine kadar geçecek olan süredir. Ayrıca, taksitle ödeme sözleşmelerinde de dikkate alınmayacak süre, taksit sözleşmesinin yapılması anından ihlaline kadar geçecek olan süredir.

Ödeme emrinin borçluya tebliğinden itibaren bir yıllık sürenin geçmesiyle dosyanın işlemiden kaldırılacağına ve yeniden harç yatırılarak

takibin yenilenmesi gerektiğine daha önce değinmiştik¹⁸.

III. HACZİN YAPILMASI

A. HACZİN YAPILACAĞI İCRA DAİRESİ

208. Haciz, icra takibinin yapıldığı icra dairesinden istenir. Haciz kararı da, yine haczin yapıldığı icra dairesi müdürü veya müdür yardımcısı tarafından verilir. Haciz talebi ve haciz kararını, haczin uygulanması safhası takip eder. Haczedilecek mal ve haklar takibin yapıldığı icra dairesi görevlileri tarafından gerçekleştirilir. Haczedilecek malları icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu yargı çevresi dışında ise, malların bulunduğu yargı çevresindeki icra dairesine haczin uygulanması için takibin yapıldığı icra dairesince talimat verilir. Diğer bir deyişle, malların bulunduğu yerdeki icra dairesi görevlendirilir (istinabe edilir). Haczin istinabe edilen icra müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, hacze ilişkin şikayetler istinabe olunan icra dairesinin (talimat icra dairesinin) bağlı olduğu icra mahkemesine yapılır.

209. Diğer yandan, resmî sicile kayıtlı malların haczi, takibin yapıldığı icra dairesince ilgili sicile haczin şerhedilmesi için doğrudan yazı yazılmak suretiyle de gerçekleştirilebilir (İİK. m. 79/II).

B. HACZİN UYGULANMASI

210. Kural olarak haciz icra müdürü tarafından gerçekleştirilir. Ancak, icra müdürü haczi uygulama görevini yardımcısına veya kâtiplerinden birisine de verebilir (İİK. m. 80/I).

211. İcra müdürlüğünün haciz talebinden başlayarak en geç üç gün içinde haczi infaz etmesi gerekir (İİK. m. 79/I). Ancak, bu sürenin geçirilmesi yapılan haczin geçersizliği sonucunu doğurmaz.

212. Resmî tatil günlerinde de haciz yapılabilir (İİK. m. 51/I). Gece vakti kural olarak haciz yapılamaz; ancak, işin gece yapıldığı yerlerde (Örneğin gazino, bar ve eğlence yerlerinde) geceleyin hasılat haczi yapılabilir (İİK. m. 51/I) ve bazı kanunî erteleme hallerinde de (İİK. m. 54, 54a, 55)

18 Bkz. yukarıda No. 184, 185.

haciz uygulanabilir.

213. Haczin yapılacağı hakkında borçluya önceden bir tebligat yapılmaz. Ancak, infaz memuru haciz sırasında borçluyu arar; borçlu bulunabilirse, haciz borçlunun önünde yapılır. Borçlu bulunamazsa, haciz borçlunun yokluğunda yapılır (İİK. m. 80/II). Haciz sırasında arzu ettiği takdirde, alacaklı da hazır bulunabilir. Uygulamada genellikle alacaklı vekilleri haciz sırasında hazır bulunmakta ve infaz görevlisine araçlar, taşıyıcılar, güvenlik güçlerinin çağrılması yönlerinden yardımcı olmaktadır. Zira, bazen haciz kapsamında uygulanan muhafaza tedbirlerinin günlerce, hatta haftalarca sürmesi söz konusu olmaktadır.

214. Borçlu haczi yapan memurun talebi halinde, kilitli yerleri ve dolapları açmaya ve mallarını göstermeye mecburdur. Bu yerler güvenlik güçlerinin yardımıyla zorla da açtırılabilir. Keza, haczi uygulayan memur borçlunun üzerinde para kıymetli evrak, altın veya gümüş veya diğer kıymetli şeyleri sakladığını anlar ve borçlu bunları vermekten kaçınırsa, borçluya karşı zor kullanabilir (İİK. m. 80/IV).

İcra müdürünün gerektiğinde zor kullanması için tüm kolluk güçleri icra müdürünün yazılı başvurusu üzerine haczi uygulayan memura yardım etmek ve emirlerini yerine getirmekle görevlidirler. Köylerde, haczi yapan infaz memurunun emirlerini köy muhtarı yerine getirmek zorundadır (İİK. m. 81).

215. Yargıtay'ımızın içtihatlarına göre; haczi infaz eden memur borçlunun meskeniyet iddiasında bulunduğu sosyal durumuyla uyumlu evini de haczetmek zorundadır. Bu görüş bizce hatalıdır: zira, bir malın haczi kabil olup olmadığına icra müdürü gerekli incelemeyi yaparak karar vermelidir. Daha sonra bu karara karşı menfaati zarar gören ilgililer şikayet yoluna gidebilirler. Oysa Yargıtay'ımızın öngördüğü çözümde, infaz memuru her halükarda mutlaka haczi yapacak buna karşı borçlu şikayet prosedürüne başvuracaktır.

216. Hacedilen mallara icra müdürlüğü tarafından kıymet takdir ettirilir. İcra müdürü gerekirse bilirkişiden bu konuda mütalaa alabilir.

217. Takip konusu borç ve eklentilerinden fazla değerdeki malların hacedilmemesi, sadece borç ve fer'ileri kadar mal hacedilmesi bakımından da, kıymet takdiri önem taşımaktadır (İİK. m. 85).

C. HACİZ TUTANAĞI

218. Haciz tutanağının gerek taşınır mallar ve gerekse taşınmazlar için düzenlenmesi İİK. m. 102'de öngörülmüştür. Buna göre, "taşınır bir malı haciz için mahallinde bir tutanak tutulur. Tutanakta alacaklı ve borçlunun isim ve şöhretleri, alacağın miktarı, haczin hangi gün ve saatte yapıldığı, haczedilen mallar ve takdir edilen kıymetleri ve varsa üçüncü şahısların iddiaları yazılır ve haczi icra eden memur tarafından imza edilir (İİK. m. 102/I). Haciz tutanağının altı, haczi yapan memur haciz yerinde hazır bulunan alacaklı veya vekili, borçlu veya vekili, varsa bilirkişi ve yediemin tarafından imza edilir.

219. Haczedilebilir mal bulunamazsa veya haczi kabil mallar alacağı ve eklentilerini karşılamaya yetmezse, bu hususlar da haciz tutanağına geçirilir (İİK. m. 102/IV).

Haczedilebilir hiçbir mal bulunmadığını belirleyen haciz tutanağı, borç ödemedi kesin aciz belgesi hükmündedir (İİK. m. 143, 105/I). Haczedilen mallar icra dairesince takdir edilen değere göre takip konusu olacak ve eklentilerini (fer'ilerini) tamamen karşılamayıp, kısmen karşılıyorsa; bu hususu saptayan haciz tutanağı geçici aciz belgesi niteliğini taşır (İİK. m. 105/II).

220. Haciz belgesinin yokluğunda (gyabında) yapılmış ise, haciz yerinde borçlu adına tebligatı kabule yetkili kimse bulunuyorsa bu durumdaki kişilerden birine, borçlunun haciz tutanağını icra dairesinde üç gün içinde inceleyebileceği ve bir beyanı olacaksa bunu bildirebileceği hususunu içeren bir muhtıra bırakır. Haciz yerinde borçlu adına tebligatı kabule yetkili bir kimse yok ise, haciz tutanağının incelenerek üç gün içinde beyanda bulunması yolunda borçluya bir çağrı mektubu gönderilir. Uygulamada bu çağrıya, "103 Davetiyesi" adı verilmektedir.

İİK. m. 103'ün öngördüğü bu bildirim fonksiyonu haciz tutanağının incelenmesi için kanunen öngörülen üç günlük sürenin bitiminden başlayarak yedi gün içinde borçlunun yokluğunda yapılan hacze karşı şikayet yoluna başvurusu için kendisine tanınan bir imkan teşkil etmesi keyfiyettir. Yoksa, İİK. m. 103'ün öngördüğü bu işlem, haczin tamamlanması (tekemmülü) için gerçekleşmesi gerekli olan bir unsur-işlem niteliğini taşımaz. Bu nedenle alacaklı, İİK. m. 103'ün öngördüğü

davetiyeyi icra dairesi marifetiyle borçluya tebliğ ettirmeden satış talebinde bulunabilir. Ne var ki, İİK. m. 103'ün öngördüğü tebligat yapılmadan icra müdürü satış işlemlerine girişemez.

221. Haciz tutanağı, haciz işleminin yapıldığının yegane ispat aracını teşkil eder. Başka bir delil ile haczin varlığı ispat edilemez. Şu kadar ki, haciz tutanağının aksi ispat edilirse, haciz tutanağının ispat fonksiyonu ortadan kalkar. Aşağıda değineceğimiz gibi, haciz işlemi, haciz tutanağı ile oluşan bir cebri icra işlemi değildir. Haciz işlemi infaz memurunun haciz iradesinin beyan edilerek haricileşmesiyle vukubulur. İcra memurunun haciz koyduğu yolundaki beyanının dış âleme yansımaları keyfiyeti ise, infaz memuru tarafından haciz iradesinin bizatihi borçluya bildirilmesiyle gerçekleşir. Haciz tutanağı ise, haciz olgusunun gerçekleştiğini kanıtlayan bir ispat aracından ibarettir. Ancak haciz tutanağı aksi kanıtlanıncaya kadar geçerli olan bir ispat aracıdır.

IV. HACİZDE İZLENECEK SIRA

222. İİK. m. 85, icra müdürünün borçluya alacaklının karşılıklı yararlarını olanak ölçüsünde bağdaştırmakla yükümlü olduğunu belirtmiştir (İİK. m. 85/VI). Buna göre, öncelikle borçlunun çekişmesiz mallarının haczedilmesi gerekir. Özellikle borçlu tarafından üçüncü kişinin olduğu bildirilen veya üçüncü kişilerle istihkak iddia edilen malları “çekişmeli mallar” olup, bunların haczi en sonraya bırakılır (İİK. m. 85/II). Çekişmesiz malların haczi bakımından da dikkat edilecek husus, öncelikle taşınır malların haczi yoluna gidilmesidir. Bu bağlamda para ve mücevherat gibi yoksunluğu borçluya daha az sıkıntı veren taşınır mallar önce haczedilmelidir. Borçlunun üçüncü kişilerdeki alacakları da taşınmazlardan önce haczedilmelidir.

Ancak çekişmesiz taşınır mallar borcu karşılamazsa bu takdirde, borçlunun taşınmazı haczedilir. Bu noktada da yoksunluğu daha az sıkıntı yaratan taşınmazların haczi tercih edilmek gerekir.

Çekişmeli mallara ilişkin iddiaların haciz tutanağına geçirilmesi gerekir (İİK. m. 102/I, III; 96/I).

Bu bağlamda belirtelim ki, geliri (satış bedeli) para çevirme muhafaza ve idare giderlerini geçmeyecek olan mallar haczedilmez (İİK. m. 85, 113).

V. TAŞINIR MALLARIN HACZİ

223. Haczin konusu para, banknot, hamiline ait senet, poliçe vs. ciro su kabil senetler ile altın, gümüş ve diğer değerli eşya ise, bunlar icra dairesi bizzat muhafaza etmekle yükümlüdür. Bu gibi değerli taşınırlar haczedildikten sonra borçluda ya da üçüncü kişide bırakılamaz. Haczin gerçekleşmesi bu gibi kıymetli eşyaya icra dairesince el konulması sonucunda mümkün olur. İcra müdürlüğü bu tür kıymetli eşyayı bizzat saklamaz; İİK. m. 9 doğrultusunda bir bankada muhafaza eder (İİK. m. 88/I).

Yukarıda belirtilen değerli eşyalar ve kıymetli evrak dışındaki taşınırların haczi için bunlara fiilen icra müdürlüğüne el konulması gerekmez. Bu kategoriye giren taşınmazlara icra müdürlüğüne hukuken el konulması sonucunda haciz gerçekleşir.

224. Haczedilen mallar alacaklının muvafakatiyle borçluya bırakılabilir (İİK. m. 88/II c.2). alacaklı hacizli malın borçluda bırakılmasına rıza göstermez ve giderini peşin olarak verirse, bu mallar uygun bir yerde muhafaza altına alınır ve yeddi emine teslim edilebilir (İİK. m. 88/IV).

225. Haczin üçüncü şahsın elinde bulunan taşınır mallar hakkında uygulanmış ise, ancak alacaklının muvafakati ve üçüncü kişiye yediemin olarak bırakılabilir. Bu hüküm son derecede hatalı ve sakıncalıdır. Zira üçüncü şahsın elinde haczedilen taşınırların mülkiyet karinesi itibariyle üçüncü kişiye ait olarak kabul edilmesi ve ispat yükünün üçüncü kişiyle yüklenmesini gerektirir. Bu olgu, aynı zamanda üçüncü şahıs nezdinde haczedilen taşınırların üçüncü kişi elinde bırakılarak muhafaza altına alınmak suretiyle yediemine teslimine de engel teşkil eder. Ayrıca, bu faraziyede istihkak prosedüründe İİK. m. 97'nin değil, İİK. m. 99'un uygulanmasını zorunlu kılar. Maalesef bu hüküm 4949 sayılı Kanuna temel teşkil eden tasarıda yer almamasına karşın, adalet komisyonunda metne ilave edilmiştir. Hükümün hukuk prensiplerine ters düştüğü muhakkaktır.

VI. TAŞINMAZ MALLARIN HACZİ

226. Taşınmazların haczi de taşınırlar gibi buldukları yerde infaz

memurunun haciz iradesini açıklaması ve bunun borçluya bildirilmesiyle tekemmül eder (İİK. m. 102). Bu işlemi izleyen safhada haciz keyfiyeti taraflar ve haciz miktarı belirtmek suretiyle tapu sicil müdürlüğüne bildirilir (İİK. m. 91; 102/II). Böylece haciz işlemi tapuya şerhedilmiş olur (İİK. m. 91/I; TMK. m. 1010; Tapu Sicil Tüz. m. 56). İşin teorik esası böyle olmasına karşın, uygulamada hemen hemen mahallinde hiç gidilmeyerek, sadece tapuya tezkere yazılmakla yetinilmektedir. Bu hale göre tapuya yapılan bildirim ile hem haciz gerçekleşmekte; hem de şerh işlenmiş olmaktadır. Aslında tapuya bildirim şerhin oluşması bakımından anlam taşıması gerekmektedir. Bu nedenle, tapu kütüğüne işlenen haciz şerhi daha sonra taşınmaz üzerinde hak kazanacak kişilere karşı ileri sürülebilir (TMK. m. 1010). Haczin şerhinden sonra taşınmaz üzerinde hak iktisap ettiklerini ileri süren kişiler, bu iddialarında iyi niyetli sayılmazlar (TMK. m. 1010).

227. İcra müdürlüğü taşınmaz kendisine rehnedilmiş olanlarla, kiracılara da haczi bildirir (İİK. m. 92/II). Kiracıların bundan böyle kira bedellerini icra dairesine ödemeleri emrolunur (İİK. m. 92/III). Haciz taşınmaz üzerinde hak sahibi olanların haklarını etkilemez (İİK. m. 84/II; TMK. m. 862, 863).

228. Kanunun öngördüğü istisnalar dışında (TMK. m. 862) taşınmaz ipotek akit tablosunda yazılı eklentiler (teferruatlar) taşınmazdan ayrı haczedilemez (İİK. m. 83). Taşınmazın haczi bütünüleyici parçaları (TMK. m. 684) ve eklentilerini (TMK. m. 686) kapsar. Ayrıca, taşınmazın haczi, onun tüm gelir ve menfaatlerini de kapsar (İİK. m. 92/I). Bütünüleyici parçalar hiçbir şekilde taşınmazdan ayrı haczedilemezler. Eklentilerin ise, asıldan bağımsız olarak haczedilmeleri caizdir. Şu kadar ki, ipotek akit tablosunda yazılı olan eklentiler bağımsız olarak haczedilemez. İcra müdürü taşınmazın yönetilmesi ve işletilmesi için gerekli gördüğü tüm önlemleri de alır (İİK. m. 92/III; m. 93).

VII. YETİŞMEMİŞ MAHSULLERİN HACZİ

229. Yetişmemiş ürünler bir bütünüleyici parça (mütemmim cüz) bağlı oldukları asıl şeyden bağımsız şekilde hukukî işlemlere konu teşkil edemez . Ancak İİK. m. 84, bu kurala istisna getirmiş ve yetişmemiş ürünlerin tâbi olduğu asıllarından ayrı olarak haczedilebileceğini öngörmüştür. Bu

istisnanın nedeni, yetişmemiş ürünlerin aslının başkalarına ait olabilmesi keyfiyetidir. Yetişmemiş ürünler en erken yetişmelerinden iki ay önce haczedilebilirler (İİK. m. 84, c. 1). Bu ürünlerin yetişmeden satılabilmesi için, borçlunun rızasına ihtiyaç vardır; ürünler yetiştikten sonra satış için borçlunun muvafakatine gerek yoktur.

230. Ürün taşınmazın malikine aitse, taşınmaz malikinin alacaklısı, taşınmaz ve üzerindeki ürünü birlikte haczettirebilir. Bu varsayımda, ürünün de haczedildiği haciz tutanağına yazılmasa bile, ürün taşınmaz ile birlikte haczedilmiş sayılır. Bu konuda İİK. m. 84 hükmünü belirtmekte yarar vardır:

“Yetişmemiş her nevi toprak ve ağaç mahsulleri yetişmeleri zamanından en çok iki ay evvel haczolunabilir. Bu suretle haczedilen mahsullerin borçlu tarafından başkasına devri haczedilen alacaklıya karşı hükümsüz olup icranın devamına mani olmaz.

Alacağı taşınmaz rehinle temin edilmiş olan alacaklının mütemmim cüz olarak merhunun yetişmemiş mahsulleri üzerinde haiz olduğu hakka halel gelmez. Şu kadar ki mürtehin rehinin icraca paraya çevrilmesi için mahsullerin yetişmesinden evvel takip talebinde bulunmuş olmalıdır”.

VIII. İNTİFA HAKKI VE HİSSE HACZİ

231. Kişiye bağlı intifa hakkı devir kabiliyetine sahip olmadığından haczedilemez. Ancak, devri kabil olan intifa hakları haczedilebilir. İntifa hakkı haczinde, haczin konusu mülkiyet hakkı olmayıp, hasılat ve gelirlerdir. Paylı mülkiyette müşterek mülkiyete tâbi hisselerin bağımsız olarak haczi ve satışı mümkündür.

232. Şirket hissesinin haczi ile amaçlanan husus, hisse senedine bağlı olmayan şirket hisseleridir. Bunlar kolektif, komandit ve limited şirket hisseleriyle kooperatiflerdir. TTK. m. 145 kural olarak şirket devam ettiği sürece ortakların kişisel alacaklarının o ortağın şirket hissesini değil, kar payını haczettirebileceğini öngörmüştür. Şirketin feshi halinde ortağın şahsi alacaklısı onun tasfiye payına haciz koyabilir. Şirket hisselerinin haciz bakımından TTK’da özel hükümler de öngörülmüştür. Şöyle ki, kolektif ve komandit şirketler için TTK. m. 191, 267; limited şirketler için TTK. m. 522, m. 145/I; kooperatifler için Koop. K. m. 19. Hisselerin ne suretle

haczedileceği hususu da İİK. m. 94/I'de belirtilmiştir.

Anonim şirketlerde hisse senetleri çıkarılmış ise, haciz, hisse senetlerine el konulmak suretiyle yapılır. Buna karşılık hisse senedi veya ilmühaber çıkarılmamış ise “çıplak pay” olarak adlandırılan ve hisse senetlerinde somutlaşmayan bu şekildeki payların İİK. m. 94 uyarınca haczedilmeleri gerekir. Buna göre, şirketin çıplak payı icra müdürlüğü tarafından şirkete yapılan bildirim ile haczedilebilir. Haczin şirket defterine işlenmesi gerekir. Fakat haciz şirket defterine işlenmemiş bile olsa şirkete tebliğ tarihinde yapılmış sayılır. Haciz icra dairesince ticaret siciline tescil edilmek üzere bildirilir. Bu suretle haczedilen payların devri, haciz koyduran alacaklının haklarını ihlal ettiği ölçüde batıldır.

233. Mirasçılardan elbirliği mülkiyetinde tasarruf ettikleri miras hisseleri İİK. m. 94/I doğrultusunda haczedilir. Bu haciz ilgili kişilere bildirilir. Bu bildirimden sonra borçlunun payına düşecek gelirler icra dairesine ödenmek gerekir. Miras hissesinin haczedildiği tapu siciline de şerh edilebilir (İİK. m. 94).

234. Adi ortaklar –aksi kararlaştırılmamışsa- şirketin malvarlığına elbirliği mülkiyeti şeklinde tasarruf ederler. Ortakların elbirliği mülkiyetine göre tasarruf ettikleri şirket malları üzerindeki hisselerinin İİK. m. 94 uyarınca haczi mümkündür. Bu haciz diğer ortaklara da bildirilir. Bundan sonra hissesi haczedilen ortağın gelirlerini şirket ortakları icra dosyasına ödemekle yükümlüdürler. Adi şirket payının İİK. m. 121 uyarınca yapılır. Borçlu ortağın payı haczedildikten sonra şirket infisah eder (BK. m. 535). TTK. m. 94, borçluya ait aynı hakların tescilini isteme yetkisinin alacaklıya verilmesi ve borçlunun zilyedi olan bir taşınmazın tescilini dava yoluyla talep etme yetkisini alacaklıya verilmesini öngörmektedir.

IX. BORÇLUNUN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERDEKİ MAL VE ALACAKLARININ HACZİ (İİK. m. 89)

235. Alacaklının, borçlunun üçüncü kişiler nezdindeki mal ve alacaklarını da haczedebileceğinde kuşku yoktur¹⁹. Çünkü, borçlunun üçüncü kişilerden olan alacakları ve üçüncü kişiler nezdindeki mal ve

19

Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 537-554.

hakları da aktif değerler olarak borçlunun malvarlığında yer almaktadır. Ancak bu konuyu düzenleyen İİK.m. 89/I, hamiline ait olan veya cirosu kabil bulunan alacak veya sair talep haklarını borçlunun haczedilecek hak ve alacakları arasında görmemiş ve bunları İİK. m. 89'un istisnası olarak değerlendirmiştir. Bunun da nedeni, hamiline senetlerle ciro kabiliyetine sahip senetlerin piyasada tedavül etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bunların dışındaki borçlunun üçüncü kişi nezdindeki mal, hak ve alacaklarının haczi İİK. m. 89 hükmü ile düzenlenmiştir.

236. Kanunumuzun sisteminde takip kesinleşince, alacaklının talebiyle borçlunun kendisinden alacaklı olduğu veya borçluya ait taşınır bir malı elinde bulunduran üçüncü kişiye bu alacak veya malın haczedildiği hususunda İİK. m. 89/I uyarınca haciz ihbarnamesi icra dairesi tarafından tebliğ edilir. Bu bildirimden önce söz konusu mal veya alacak, icra müdürlüğünce haczedilerek icra tutanağına geçirilir ve işbû haciz keyfiyeti üçüncü kişiye İİK. m. 89/I ihbarnamesiyle tebliğ edilir.

İİK. m. 89/I, haciz ihbarnamesine muhatap olan üçüncü kişi, ihbarnamede yazılı olan borcun zimmetinde veya taşınır malın yed'inde bulunduğunu icra dosyasına beyan ettiği takdirde, artık bu borcu ödemekle yükümlü olur. Aksi halde, icra dairesi üçüncü kişinin mallarını haczederek paraya çevirir ve satış bedelinden takip alacaklısının alacağını öder.

Üçüncü kişi haciz ihbarnamesine, borcu ödemediği veya borcunun bulunmadığı yolunda itiraz edebilir. Üçüncü kişinin bu beyanı, kendisi hakkında her türlü cebri icra işlemini mutlak şekilde engeller. Ancak, üçüncü kişinin bu beyanının gerçeğe aykırı olması halinde, alacaklı üçüncü kişi aleyhine icra mahkemesinde genel hükümlere göre tazminat davası açabilir. Ayrıca üçüncü kişinin aynı dosyadan İİK. m. 338 uyarınca cezalandırılmasını da talep edebilir (İİK. m. 89/IV). Alacaklının üçüncü kişinin yalan beyanından dolayı açacağı tazminat davası, bir maddî hukuk davasıdır. Bu dava nisbî harç ve vekalet ücretine tâbidir. Tazminat davasında verilen hüküm, maddî anlamda kesin hüküm (HUMK. m. 237) teşkil eder.

237. Üçüncü kişi, İİK. m. 89/I haciz ihbarnamesine tebellüğ ettiği tarihten itibaren yedi gün içinde cevap vermediği takdirde, ihbarnamede belirtilen taşınır mal yed'inde, borç zimmetinde sayılır. Bu halde, üçüncü kişiye İİK. m. 89/II haciz ihbarnamesi gönderilerek, zimmetinde sayılan borcu

ve yed'inde sayılan malı yedi gün içinde icra dosyasına ödemesi ve teslim etmesi ihtar edilir. Üçüncü kişi, İİK. m. 89/II haciz ihbarnamesine yedi gün içinde itiraz ettiği takdirde, İİK. m. 89/I'e yönelik itirazın hukukî sonuçları doğar. Üçüncü kişi, İİK. m. 89/II'nin öngördüğü haciz ihbarnamesini kabul ettiği takdirde, İİK. m. 89/I haciz ihbarnamesinin hukukî faraziyesindeki hukukî sonuçlar ortaya çıkar.

238. Üçüncü kişi, İİK. m. 89/II haciz ihbarnamesine yedi gün içinde cevap vermediği takdirde, kendisine üçüncü bir ihtar yapılarak zimmetinde sayılan borcu veya yed'inde sayılan malı onbeş gün içinde icra dairesine vermesini veya bu süre içinde menfi tespit davası açması, aksi takdirde zimmetinde sayılan borcu ödemeye veya yed'inde bulunan malı teslim zorlanacağı bildirilir. Bu bildirim alan üçüncü şahıs, icra takibinin yapıldığı veya yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde süresi içinde menfi tespit davası açtığına dair belgeyi bildirim yapıldığı tarihten itibaren yirmi gün içinde ilgili icra dairesine teslim ettiği takdirde, hakkında yürütülen cebri icra işlemleri menfi tespit davası sonunda verilen kararın kesinleşmesine kadar durur. Bu süre içinde 106. maddede belirtilen süreler işlemez. Bu davadan üçüncü şahıs, takip borçlusunun borçlu olmadığını veya malın takip borçlusuna ait olmadığını ispat etmeye mecburdur. Üçüncü şahıs açtığı bu davayı kaybederse, mahkemece, dava konusu şeyin yüzde kırkıdan aşağı olmamak üzere bir tazminata mahkum edilir. Bu fıkraya göre açılacak menfi tespit davaları maktû harca tâbidir (İİK. m. 89/III). Bu bağlamda belirtelim ki, İİK. m. 89 kapsamında açılan menfi tespit davası, İİK. m. 89'dan bağımsız olarak münhasıran İİK. m. 72 uyarınca açılan menfi tespit davasından farklı özelliklere sahiptir. Şöyle ki; birincisi, bu menfi tespit davası maktû harca tâbidir. İkincisi, bu menfi tespit davasıyla üçüncü kişideki alacak veya taşınır mala ilişkin icra takibi durmaktadır. Üçüncü şahıs, kusuru olmaksızın bir mani sebebiyle müddeti içinde haciz ihbarnamesine itiraz etmediği takdirde 65. Madde hükmü uygulanır. Her halde üçüncü şahıs, borçlu ile kötüniyetli alacaklıya karşı dava açarak ödemek zorunda kaldığı paranın veya teslim ettiği malın iadesini isteyebilir (İİK. m. 89/V). Malın teslimi mümkün olmazsa, alacaklı icra mahkemesine müracaatla değerini üçüncü şahsa ödetmek hakkını haizdir (İİK. m. 89/IV). Haciz ihbarnamesi, bir hükmî şahsın veya müessesenin merkez subelerinden hangisine tebliğ edilmiş ise, beyanda bulunma mükellefiyeti

yalnız ihbarnameyi tebellüğ eden merkez veya şubeye aittir (İİK. m. 89/VII).

239. Bu madde hükmü, memuriyeti hasebiyle hakikate muhalif beyanda bulunan memurlar hakkında da uygulanır (İİK. m. 89/IX).

X. HACZİN ETKİSİ

240. Alacaklı yönünden haczin etkisi haczedilen malların yasada öngörülen süreler içinde satışının alacaklı tarafından istenilmesidir (İİK. m. 106). Satış sonucunda alacaklı, elde edilen paradan alacağını tahsil eder (İİK. m. 138/II). Haczin borçlu yönünden en etkili sonucu, borçlunun haczedilen mallar üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlandırmasıdır. Taşınmazlarda bu sınırlama İİK. m. 91'de belirtilmiştir. Taşınmazın haczinin tapuya şerh verilmesinden sonra (TMK. m. 1010), taşınmazın üzerindeki iyi niyetle hak kazanılması olanaksızdır. Borçlunun tasarrufları haciz koyduran alacaklıya karşı geçersizdir. Borçlu her ne kadar taşınmazı üzerinde hacizden sonra da tasarruf edebilirse de, hacizden sonra doğan haklar, haciz koyduran alacaklının hacizden doğan hakkını etkilemez. Bu faraziyede alacaklı, taşınmazın bu haklardan arınmış olarak veya bu haklarla birlikte satılmasını isteyebilir (İİK. m. 132).

241. Taşınır bir malı haczedilen borçlu alacaklının rızası ve icra dairesinin izni olmadan hacizli mal üzerinde tasarruf edemez (İİK. m. 86/I). Ancak, yapılamayacak işlem tasarruf işlemi olup; haciz, borçlunun borçlandırıcı işlem yapmasına engel oluşturmaz.

Borçlunun izinsiz olarak hacizli taşınır mal üzerinde tasarrufta bulunması, alacaklının haciz nedeniyle kazandığı hakları ihlal ettiği ölçüde alacaklıya karşı geçersizdir (İİK. m. 86/III).

Hacizli mal üzerinde üçüncü kişilerin zilyetlik hükümlerine göre iyiniyetle iktisap ettiği haklar saklıdır (İİK. m. 86/II). Üçüncü kişi iyiniyetli değilse, tasarruf alacaklının hakkını ihlal ettiği ölçüde geçersizdir.

XI. HACZİ KABİL OLMAYAN MAL VE HAKLAR (İİK. m. 82)

242. Kanun koyucu borçlunun kendisinin ve ailesinin zorunlu asgari ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için insanî düşüncelerle bazı mal ve haklarının

hacini tamamen veya kısmen caiz görmemiştir. Bu bağlamda nitelikleri gereği bazı malların haczinin mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Devri mümkün olmayan mal ve hakların haczi kabil değildir. Sükna hakkı, ana bananın çocuklarının malları üzerindeki intifa hakları, ölünceye kadar bakma alacaklısının hakkı bu konuda örnek olarak gösterilebilir.

243. İİK. m. 82 ise, yasa gereği haczedilemeyen mal ve hakları aşağıdaki bentlerde şu şekilde göstermiştir:

“Aşağıdaki şeyler haczolunamaz:

1. Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar,

2. Borçlunun zâtı ve mesleki için lüzumlu elbise ve eşyasiyle borçlu ve ailesine lüzumu olan yatak takımları ve ibadete mahsus kitap ve eşyası,

3. Vazgeçilmesi kabil olmıyan mutfak takımı ve pek lüzumlu ev eşyası,

4. Borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer eklenti ve ziraat aletleri; değilse, sanat ve mesleki için lüzumlu olan alât ve edevat ve kitapları ve arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçimlerini temin eden nakil vasıtaları,

5. Borçlu ve ailesinin idareleri için lüzumlu ise borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut üç keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları,

6. Borçlunun ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ve borçlu çiftçi ise gelecek mahsül için lüzum olan tohumluğu,

7. Borçlu bağ, bahçe veya meyva veya sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan bağ bahçe ve bu sanat için lüzumlu bulunan alât ve edevat,

Geçimi hayvan yetiştirmeye münhasır olan borçlunun kendisi ve ailesinin maişetleri için zaruri olan miktarı ve bu hayvanların üç aylık yem ve yataklıkları,

8. Borçlar Kanunu'nun 510' uncu maddesi mucibince haczolunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar,

9. Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde mâlûl olanlara bağlanan emeklilik maaşları ile bu hizmetlerden birinin ifası sebebiyle ailelerine bağlanan maaşlar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış tazminat ve ikram yeleri,

Askerî mâlüllerle, şehit yetimlerine verilen terfi zammı ve 1485 numaralı kanun hükmüne göre verilen inhisar beyiye hisseleri,

10. Bir muavenet sandığı veya cemiyeti tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan maaşlar,

11. Vücut veya sıhhat üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak mutazarrın kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi lâzım gelen paralar,

12. Borçlunun haline münasip evi (Ancak evin kıymeti fazla ise bedelinden haline münasip bir yer alınabilecek miktarı borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılır.)

Medeni Kanununun 807.maddesi hükmü saklıdır. 2,3,4,5,7 ve 12 numaralı bendlerdeki istisna, borcun bu eşya bedelinden doğmaması haline münhasırdır.”

İİK. m. 83 ise, kısmen haczedilemeyen mal ve haklar bakımından şu hükmü sevketmiştir:

“Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilâma müstenid olmayan nafakalar, tekaüd maaşları, sigortalar veya tekaüd sandıkları tarafından tahsis edilen iradlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra müdürünce lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir.

Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez.”

244. Kanunumuz, önceden malların haczedilmezlik niteliğinden vazgeçilemeyeceği esasını kabul etmiştir. Ancak, takibin kesinleşmesinden sonra borçlu malın haczedilmezlik niteliğinden feragat edebilir. Diğer yandan, alacak bir malın satış bedelinden doğmuş ise, bu malın haczi caizdir.

245. Bir malın haczi caiz olup olmadığı keyfiyetini icra müdürü takdir eder. Ancak, yüksek Yargıtay, meskeniyet şikayetleri bakımından bu esastan ayrılmış ve borçlunun meskeninin mutlaka haczedileceğini ve fakat buna karşı borçlunun şikayet yoluyla icra mahkemesine başvurabileceğini öngörmüştür. Yargıtay'ımızın bu yaklaşımı kanımızca yerinde değildir. Zira haczin yapılıp yapılmayacağı meselesinin takdiri icra müdürüne aittir. İcra müdürünün bu konuda ki işlemine karşı borçlunun İİK. m. 16 uyarınca

şikayet prosedürüne başvurma hakkı vardır (İİK. m. 16).

XII. HACZE İŞTİRÂK (İİK. m. 100-101)

A. KAVRAM

246. Borçlunun haczedilen mallarının değeri alacaklıların tümünün alacaklarını karşıladığı takdirde, hacze iştirak kuralının uygulanmasına gerek olmayacağı doğaldır. Buna karşılık, birden fazla alacaklının bulunması halinde, haczedilen malların değeri bu alacaklıların tümünün alacaklarını karşılamaya yetmiyorsa, hacze iştirak koşullarına sahip olup olmamak, alacaklılar için önem arz edecektir.

Zira, alacaklar haciz tarihlerine göre sıra cetvelindeki yerlerini alacaklardır. Ancak, ilk hacze iştirak etmek olanağına sahip olan alacaklar, ilk hacizle aynı derecede ve ölçüde, yani onunla eşit oranda karşılanacaktır. Örneğin, haciz tarihi itibarıyla dördüncü sırada yer alabilecek bir alacak, hacze iştirak şartlarına sahip ise, ilk hacze iştirak edecektir. Hacze iştirak, adi ve imtiyazlı (ayrıcılık) iştirak olarak ikiye ayrılır²⁰.

B. ÂDİ İŞTİRÂK

247. Bu iştirâk şekline, “takipli iştirâk” da denir. Çünkü adi iştirâkin birinci koşulu, borçlu aleyhine takip yapılması ve bu takibin kesinleşmiş olması keyfiyettir. Adi iştirâkin diğer koşulları ise, ilk hacze iştirâk edecek olan alacaklının alacağının ilk hacizden önce doğması ve bu önceliğin (tekaddüm şartının) İİK. m. 100’ün tahdidî şekilde belirttiği belgelerle kanıtlanmış olmasıdır.

Ayrıca, hacze iştirâkin diğer bir koşulu da, satılan malın tutarının vezneye girinceye kadar hacze iştirâk talebinde bulunulmasıdır. Öncelik koşulu ve bunu kanıtlayan belge açısından İİK. m. 100 şu ilke ve esasları koymuştur:

“İlk haciz üzerine satılan malın tutarı vezneye girinceye kadar aynı derecede hacze iştirak edebilecek alacaklılar:

1. İlk haciz ilamsız takibe müstenitse takip talebinden ve ilama istinat ediyorsa dava ikamesinden mukaddem yapılmış bir takip üzerine alınan aciz vesikasına,

2. Yukarıdaki fıkrada yazılı tarihlerden önce açılmış bir dava üzerine alınan ilama,

3. Aynı tarihlerden mukaddem tarihli resmi veya tarih ve imzası tasdikli bir senede,

4. Aynı tarihlerden mukaddem tarihli resmi dairelerin veya salahiyetli makamların salahiyetleri dahilinde ve usulüne göre verdikleri makbuz veya vesikaya istinat eden alacaklılardır.

Bu suretle iştirak halinde icra dairesi müracaat üzerine aynı derecedeki alacaklıların bütün alacaklarına yetecek nispette ilave suretiyle hacizler yapar.

Bunların haricindeki alacaklılar ancak, evvelki dereceden artacak bedeller için hacze iştirâk edebilirler”.

248. Bu hükme göre, kanunumuzun öncelik koşulu bakımından esas aldığı kriter; ilk takip ilamsız ise buna ait takip talebinden, ilk haciz ilamlı takibe dayanıyorsa bu ilamın ilişkin bulunduğu davanın açıldığı tarihten önce alacağın doğmuş olmasıdır. Buna göre;

1. **Bu tarihlerden önce açılmış bir dava üzerine alınan ilama,**
2. **Bu tarihlerden önce yapılmış bir takip üzerine alınan aciz belgesine,**
3. **Bu tarihlerden önceki tarihli resmî veya tarih ve imzası onanmış bir senede,**
4. **Bu tarihlerden önceki tarihli resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri makbuz veya belgeye dayanan alacaklar,**

ilk hacze iştirâk koşullarına sahiptir.

Bu suretle iştirâk halinde icra dairesi, müracaat üzerine aynı derecedeki alacaklıların bütün alacaklarına yetecek nispette ilave suretiyle hacizler yapar (İİK. m. 100/II).

Bunların dışındaki alacaklılar, ancak önceki dereceden artacak bedeller için hacze iştirak edebilirler (İİK. m. 100/III).

249. İİK. m. 104, yeni alacaklıların hacze iştiraki ve bu yüzden

yapılacak ilave hacizlerini tutanağın altına yazılacağını öngörmüştür (İİK. m. 104/I). Daha önce haciz koyduranlarla, borçlulara, yeni iştirâk ve ilavelerin İİK. m. 103 uyarınca bildirilmesi zorunluluğu belirtilmiştir (İİK. m. 104/III).

C. İMTİYAZLI (AYRICALIKLI) İŞTİRÂK

250. İİK. m. 101'in öngördüğü tahdidî şekilde belirtilen bazı alacaklılar, önceden takip yapma prosedürüne gerek olmaksızın, ayrıcalıklı olarak ilk hacze iştirak imkanına sahip kılınmışlardır. İİK. m. 101 hükmü şöyledir:

“Borçlunun eşi ve çocukları ve vasi veya kayyımı olduğu şahıslar evlenme, velayet veya vesayetten mütevellit alacaklar için önce icrası lazım gelen takip merasimine lüzum olmaksızın ilk haciz üzerine satılan malın tutarı vezneye girinceye kadar aynı derecede hacze iştirak edebilirler. Şu kadar ki bu hak ancak haciz, vesayetin veya velayetin veya evliliğin devamı esnasında veya zevalini takip eden sene içinde yapıldığı takdirde istimal olunabilir. Bir dava veya takibin devam ettiği müddet hesaba katılmaz. Borçlunun reşit çocukları Kanunu Medeninin 321 inci maddesine müstenit alacaklarından dolayı önce icrası lazım gelen takip merasimine hacet kalmaksızın her zaman aynı derecede hacze iştirak edebilirler. Sulh mahkemesi dahi küçükler, vesayet altında bulunanlar veya kendilerine kayyım tayin edilmiş olanlar namına aynı suretle hacze iştirak edebilirler.

İcra dairesi iştirak taleplerini borçlu ve alacaklılara bildirir. Onlara, itiraz etmeleri için yedi günlük bir mühlet verir. İtiraz halinde iştirak talebinde bulunan kimsenin hacze iştiraki muvakkaten kabul olunur ve yedi gün içinde dava açması lüzumu bildirilir. Bu süre içinde dava açmazsa iştirak hakkı düşer. Açılacak davaya basit yargılama usulüne göre bakılır.

Nafaka ilamına istinat eden alacaklı önce takip merasiminin icrasına lüzum olmaksızın her zaman aynı derecede hacze iştirak edebilir. Suiniyet hali müstesnadır”.

XIII. HACİZDE İSTİHKAK PROSEDÜRÜ

A. KAVRAM

251. Alacaklı, sadece borçlunun malvarlığına dahil aktif unsurları haczettirebilir. Alacaklının kendisine borçlu olmayan kişilerin malvarlığına

cebrî icra yoluyla müdahale etmesi hukuken kabul edilemez. Ancak, bazen alacaklının borçluya ait olduğu düşüncesiyle haczettirdiği taşınır malların ve bu kapsamdaki hakların borçluya ait olup olmadığı tartışma konusu olabilir. Bu bağlamda alacaklının, haczettirdiği ve borçlu veya üçüncü kişinin veya her ikisinin birlikte haczedilen şeyin üçüncü kişiye ait olduğu yolundaki iddiaları istihkak iddiası niteliğini taşır²¹.

252. Takip süreci içinde ortaya çıkan istihkak iddiaları, icra takibi yönünden bir “ön sorun” oluşturur. Takibin sağlıklı bir şekilde sonuçlanabilmesi için, hacze karşı ileri sürülen istihkak iddiasının çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Kanun koyucu, istihkak iddiasının çözümü yönünden özel bir prosedür öngörmüştür. Kanunumuz bu prosedürü ve bu konuda uygulanacak esasa ilişkin kuralları m. 96-99 hükümleriyle düzenlemiştir. İstihkak iddiası borçlu, üçüncü kişi veya her ikisi tarafından icra dairesine bildirir. İstihkak davası ise, icra mahkemesine üçüncü kişi veya alacaklı açılır. Eğer, söz konusu mal borçlu elinde haczedilmezse veya o mal borçlu veya üçüncü şahıs elinde ise istihkak iddiasının kendisine bildirilmesinden itibaren üç gün içinde alacaklı tarafından kabul edilmediğinin dosyaya bildirilmesi üzerine, icra müdürü dosyayı takibin devamına veya ertelenmesine karar verilmek üzere balı olduğu icra mahkemesine re’sen gönderir. İcra mahkemesinin takibin devam veya ertelenmesine ilişkin kararının kendisine tebliğinden itibaren 7 gün içinde üçüncü kişi malın bulunduğu yerdeki veya alacaklının yerleşim yerindeki icra mahkemesinde istihkak davası açabilir. Üçüncü kişi yedi günlük hak düşümü süresi içinde bu davayı açmadığı takdirde istihkak iddiasından vazgeçmiş sayılır.

253. Buna karşılık, söz konusu mal üçüncü kişinin elinde haczedilmiş ise, icra müdürü alacaklıya yedi gün içinde icra mahkemesinde istihkak davası açması konusunda süre verir (İİK. m. 99). Bu faraziyede icra müdürünün takibin devamına veya ertelenmesine karar vermesi için dosyayı icra mahkemesine sevketmesi söz konusu değildir. İİK. m. 99’un öngördüğü sistemde icra müdürü doğrudan doğruya alacaklıya bizzat kendisi yedi günlük dava açma süresini bildirir. İİK. m. 99’un uygulandığı faraziyede, alacaklı satış talep edemez. Alacaklı yedi gün içinde bu davayı

açmadığı takdirde, haciz kalkar. Bu faraziyede, haczedilen malın borçluya ait olduğunu alacaklı ispat etmekle yükümlüdür.

B. HUKUKİ NİTELİĞİ VE YARGILAMA USULÜ

254. İstihkak davasında hacizli malın borçluya mı, yoksa üçüncü kişiye mi ait olduğu sorunu maddî hukuk açısından kesin hüküm teşkil edecek biçimde çözümlenemez. İcra mahkemesi sadece söz konusu haczin devam edip etmeyeceği bakımından ve o icra takibiyle sınırlı olmak üzere istihkak davasını karar bağlar. Bu nedenle icra mahkemesi istihkak davasının yargılaması sonucunda oluşturacağı hüküm, maddî anlamda kesin hüküm (HUMK. m. 237) teşkil etmez.

Bununla birlikte, istihkak davasının yargılaması, maddî hukuk davalarının yargılamasına benzemektedir. Örneğin; bu davada, tanık, isticvap, yemin, keşif, bilirkişi vb. her türlü delile HUMK'un cevaz verdiği ölçüde dayanılması mümkündür. Dava nisbî harca tâbidir; vekâlet ücreti de nisbî olarak takdir edilir.

Bu bağlamda belirtelim ki, borçlu üçüncü kişinin istihkak iddiasını kabul etmiş ise veya bizzat üçüncü kişinin hak sahibi olduğunu ileri sürmüş olursa; artık, bu beyanıyla maddî hukuk bakımından da bağlıdır.

Görüldüğü gibi, istihkak davası maddî hukuka ait bazı özellikler taşımasına rağmen, esas itibarıyla takip hukukuna ilişkin kendine özgü yapıdaki bir davadır.

C. KONUSU

255. İstihkak davasının en klasik ve karakteristik örneğini, mülkiyet iddiası oluşturur. Ancak, rehin hakkı başta olmak üzere, tüm sınırlı aynî haklar ve şerh edilmiş kişisel haklar da (satış vaadi, ön alım, alım, geri alım hakları) istihkak iddiasına konu teşkil eder. Hacze ilişkin istihkak davalarının tümü icra mahkemesinde açılır. Buna karşılık, iflasa ilişkin olan istihkak davalarından yalnızca borçlu elindeki mallar için iflas masasına yöneltilen mülkiyete dayalı istihkak davaları icra mahkemesinde açılır. Mülkiyet dışındaki aynî hak talep ve iddialarının iflas prosedüründe sıra cetveline geçirilmesi zorunlu olup, bunlar hakkında açılacak istihkak davalarının da, sıra cetveline itiraz (İİK. m. 235) çerçevesinde genel mahkemelerde (ticaret

mahkemeleri) ikame edilmesi gerekir.

D. MALIN BORÇLU VE BORÇLU BİRLİKTE ÜÇÜNCÜ KİŞİ ELİNDE BULUNMASINA İLİŞKİN PROSEDÜR

256. Bu faraziyyede İİK. m. 96, 97, 97a hükümleri uygulanır. Üçüncü kişinin hacze karşı istihkak iddiası alacaklı ve borçluya icra dairesi tarafından bildirilir. İstihkak iddiasını üçüncü kişiye atfen borçlu ileri sürmüş ise, keyfiyet sadece alacaklıya icra müdürü tarafından iletilir. Alacaklı üç gün içinde istihkak iddiasına itiraz etmediği takdirde, istihkak iddiasını kabul etmiş sayılır ve bunun sonucu olarak haciz ortadan kalkar. Alacaklı, istihkak iddiasına itirazını üç gün içinde icra dosyasına (daresine) bildirdiği takdirde, icra dairesi dosyayı takibin devamına veya ertelenmesine karar verilmek üzere icra mahkemesine re'sen (kendiliğinden) gönderir. İcra mahkemesi kural olarak –takdir edeceği teminatın üçüncü kişi tarafından yatırılması koşuluyla- takibin ertelenmesine karar verir. Üçüncü kişi, teminatı yatırarak bu kararı işleme koyduğu takdirde, istihkak davasına konu teşkil eden mal üzerindeki cebri icra hükmü verilinceye kadar durur. Takibin ertelenmesine ilişkin bu karar bir ihtiyatî tedbir kararı mahiyetindedir (HUMK. m. 101 vd.).

257. Takibin ertelenmesine karar verilen durumlarda istihkak davası reddedilirse, üçüncü kişi takip konusu miktarın yüzde kırkıdan aşağı olmamak üzere tazminata mahkûm edilir.

258. İcra mahkemesi üçüncü kişinin sırf satışı geri bırakmak amacıyla kötüye kullanıldığını kabul etmek için ciddî nedenler bulunduğu takdirde, icra mahkemesi takibin ertelenmesi hakkındaki talebi reddeder (İİK. m. 97/II).

259. Takibin ertelenmesine veya devamına ilişkin icra mahkemesi kararı maktû harca tâbidir. Bu karar, icra mahkemesi veya icra dairesi tarafından alacaklının talebiyle üçüncü kişiye tebliğ edilir. Üçüncü kişi bu tebligatı aldıktan itibaren yedi günlük hak düşürücü süre içinde istihkak davası açabilir. Bu süre dava açılmaksızın geçirildiği takdirde, üçüncü kişi istihkak talebinden vazgeçmiş sayılır. Bu bağlamda belirtelim ki, kanunumuz dava sırasında İİK. m. 106'daki sürelerin işlemeyeceğini öngörmüştür (İİK. m. 97/III).

260. Bu hükümler uyarınca kendisine istihkak isteminde bulunmak

olanağı tanınmış olan üçüncü kişi, haczedilen şey hakkında veya bu mal satılıp da bedeli henüz alacaklıya verilmemişse, bedeli hakkında hacizden haberdar olduğu tarihten itibaren yedi gün içinde icra mahkemesinde istihkak davası açabilir. Bu halde, davacının istemi üzerine icra hâkimi takibin devamı veya ertelenmesi hakkında söz konusu olan hükümlere göre ivedi olarak karar vermek zorundadır. Bu karar, diğer taraf dinlenmeksizin de verilebilir (İİK. m. 97/IX).

261. İstihkak davası sonuçlanmadan hacizli mal paraya çevrilmiş olursa, icra hâkimi bu bedelin yargılama bitinceye kadar ödenmemesi veya teminat karşılığında ya da durumun özelliğine göre teminatsız olarak derhal alacaklıya verilmesi konusunda karar verir (İİK. m. 97/X).

262. İstihkak davasının haklılığı saptanın ve alacaklı veya borçlunun kötü niyeti kanıtlanırsa, haczedilen malın değerinin yüzde onbeşinden aşağı olmamak üzere itiraz edenden tazminat alınmasına asıl dava ile birlikte hükümlenir (İİK. m. 97/XV).

263. Üçüncü kişinin açtığı işbû istihkak davası reddedildiği takdirde üçüncü kişi, HUMK. m. 443 ve İİK. m. 36'dan yararlanarak hükmü temyiz bağlamında icranın tehiri kurumuna müracaat edilebilir (İİK. m. 97/XIV).

264. Üçüncü kişinin açtığı istihkak davalarında İİK. m. 97/a şu hükmü öngörmektedir:

“Bir taşınır malı elinde bulunduran kimse onun maliki sayılır. Borçlu ile üçüncü şahısların taşınır malı birlikte ellerinde bulundurmaları halinde dahi mal borçlu elinde addolunur. Birlikte oturulan yerlerdeki mallardan mahiyetleri itibariyle kadın, erkek ve çocuklara aidiyetleri açıkça anlaşılanlar veya örf ve adet, sanat, meslek veya meşgale icabı olanlar bunların farz olunur. Bu karinenin aksini ispat külfeti iddia eden kişiye düşer.

İstihkak davacısı malı ne suretle iktisap ettiğini ve borçlunun elinde bulunmasını gerektiren hukuki ve fiili sebep ve hadiseleri göstermek ve bunları ispat etmekle mükelleftir”.

E. MALIN ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN ELİNDE BULUNMASI FARAZİYESİNE İLİŞKİN PROSEDÜR

265. Malın üçüncü şahsın elinde haczedilmesi faraziyesi için kanunumuz İİK. m. 99'da şu hükmü sevketmiştir:

“Haczedilen şey borçlunun elinde olmayıp da üzerinde mülkiyet veya

rehin hakkı iddia eden üçüncü bir şahıs nezdinde bulunursa icra memuru o şahıs aleyhine icra mahkemesine müracaat için alacaklıya yedi gün mühlet verir. Bu mühlet içinde merci hâkimliğine dava ikame edilmezse üçüncü şahsın iddiası kabul edilmiş sayılır”.

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, bu varsayımda icra müdürü dosyayı icra mahkemesine sevketmez. Çünkü, bu olasılıkta takibin devamına ya da ertelenmesine karar verilmesi söz konusu değildir. Zira bu durumda, cebrî icra durmuştur; zilyetlik karinesi malı elinde bulunduran üçüncü kişinin yararına. Esasen bu nedenle icra durmuş ve dava açma yükü alacaklıya verilmiştir. Ancak, alacaklı lehine dava sonuçlandığı takdirde, alacaklı istihkak konusu mal üzerinde cebrî icranın yürütülmesini isteyebilir. Bu bağlamda, İİK. m. 88'e getirilen olağanüstü hatalı olan bir hükme değinmek isteriz: Kanunumuz mal üçüncü kişi elinde haczedilse bile, alacaklının veya vekilinin talebi üzerine mahcuzu muhafaza altına alabileceğini öngörmüştür. Bu hüküm, üçüncü kişi lehine olan mülkiyet karinesine ve genel ilkelere aykırıdır. Ayrıca, İİK. m. 99'un öngördüğü çözüm tarzı ile de bağdaşmamaktadır. Zira bir tarafta İİK. m. 99 ile icra durmakta, diğer taraftan mülkiyet karinesi lehine üçüncü kişinin haczedilen malları muhafaza altına almaktadır. Kanımızca, İİK. m. 99'a göre dava açılan hallerde hukuk ilkeleri ve öğreti doğrultusunda, muhafaza tedbirinin kaldırılmasına icra mahkemesince karar verilmelidir. Bu mümkün olmamış ise, İİK. m. 99'a göre açılan davanın reddi halinde, üçüncü kişinin, mallarının muhafaza altına alınmasından dolayı mâruz kaldığı zarar nedeniyle tazminat davası açabileceğini kabul zorunluluğu vardır.

14. BORCUN TAKSİTLE ÖDENMESİ

I. KAVRAM

266. İcra takibine mâruz kalan borçlu, borcunu ödeme durumuna uyan taksitlerle belirli vadelerde ödemek isteyebilir²². Ancak, kanunun belirli koşullarda öngördüğü zorunlu taksitle ödeme kavramı ile alacaklı ile

borçlunun anlaşmalarına dayanan rızai taksitle ödeme durumunu ayrı ayrı ele almak gerekir.

II. BORCUN ZORUNLU TAKSİTLE ÖDENMESİ

267. İİK. m. 111'in 1 ve 2. fıkraları zorunlu taksitle ödeme kavramını şu şekilde belirlemiştir:

“Borçlu alacaklının satış talebinden evvel borcunu muntazam taksitlerle ödemeği taahhüt eder ve birinci taksiti de derhal verirse icra muamelesi durur.

Şu kadar ki borçlunun کافی miktar malı haczedilmiş bulunması ve her taksitin borcun dörtte biri miktarından aşağı olmaması ve nihayet aydan aya verilmesi ve müddetin üç aydan fazla olmaması şarttır”.

Bu hükümlere göre, zorunlu taksitle ödeme kurumunun koşulları şunlardır:

1. Borçlu, taksit taahhüdünü alacaklının satış isteminden önce yapmalıdır,
2. Borçlunun borca yeter miktarda malları haczedilmiş olmalıdır,
3. Borçlu, borcun ilk taksini peşin ödemek koşuluyla bakiye üç taksidi birer ay ara ile ödemelidir.

Bu koşulların gerçekleşmesi halinde, icra işlemleri durur ve taksitle zamanında eksiksiz olarak ödenmek kaydıyla alacaklı hacizli malın satışını isteyemez.

Bu bağlamda dikkate alınması gereken önemli nokta, zorunlu taksitle ödemede; alacaklının, borçlunun haczedtiği mallarını muhafaza altına alma (İİK. m. 88) imkanına sahip olması keyfiyettir. Zorunlu taksitle ödeme şeklinde, alacaklının bu ödeme şekline muvafakati aranmaz. Bu sistem kanunun borçluya tanıdığı bir olanak ve yetkidir.

III. BORCUN RIZAI TAKSİTLE ÖDENMESİ

268. Alacaklı ve borçlu, İİK. m. 111/I-II hükümlerinin koşullarına uymadan, serbestçe borcun ödenmesi konusunda karşılıklı rızalarının birleşmesi suretiyle, tesis edecekleri sözleşme ile takip konusu borcun taksitle ödenmesi hususunda anlaşabilirler. Buna göre kararlaştırılan

taksitlerin sayısı ve belirlenen taksit miktarı yönünden tarafların rızaları dışında herhangi bir sınır söz konusu değildir. Borçlu ve alacaklının borcun taksitlendirilmesi için icra dosyasında yapacakları sözleşme veya sözleşmelerin devamı süresince İİK. m. 106 ve 150/e maddelerindeki süreler işlemez. Ancak bu sözleşme veya sözleşmelerin toplam süresinin on yılı aşması durumunda, süreler kaldığı yerden işlemeye devam eder (İİK. m. 111/III).

Taksitlerden biri zamanında verilmezse, icra işlemi ve süreler kaldığı yerden devam eder (İİK. m. 111/IV).

Bu son fıkra hiç kuşkusuz zorunlu taksitle ödemeler bakımından da geçerlidir.

IV. TAKSİTLE ÖDEME TAAHHÜDÜNÜN YERİNE GETİRİLMESİ VE UYGULANACAK YAPTIRIM

269. Gerek zorunlu, gerekse rızâi taksitle ödeme sisteminde borçlu taksitlerden herhangi birini ödemez ise, alacağın geri kalan kısmı muaccel hale gelir; icra işlemleri ve süreler kaldığı yerden devam eder (İİK. m. 111/IV). Kanun, taahhüdün ihlalinin ayrıca cezaî yaptırıma tâbi tutmuştur²³ (İİK. m. 340). Buna göre İİK. m. 111 uyarınca veya alacaklının rızası ile icra dairesinde kararlaştırılan borcu ödeme şartını makul bir sebep olmaksızın ihlal eden borçlu, bu yüzden zarara uğrayan alacaklının şikayeti üzerine, icra mahkemesi tarafından beş günden bir aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılır.

15. SATIŞ (PARAYA ÇEVİRME)

270. Kanunumuzun sistemi, alacaklıların para ile tatmini esasına dayanır. Bunun için, hacizli malların paraya çevrilerek elde edilen bedelden alacaklının tatmin edilmesi söz konusu olmaktadır. Buna karşılık, haczin konusu bizatihî para ise, ayrıca paraya çevirme işlemine gerek olmadığı açıktır.

271. Kural olarak, hacizli mallar talep üzerine satılır. Esas itibarıyla

satışı alacaklı ister (İİK. m. 107). Ancak borçlu da haczedilen malların satışını isteyebilir (İİK. m. 113). Satış talep eden satış giderlerini peşin olarak ödemek zorundadır; aksi takdirde, satış talebi geçerli sayılmaz. İcra dairesi kendiliğinden satış yapamaz. Ancak, haczedilen malların değeri sür'atle düşmekte veya muhafazası güç bulunmakta ise, icra müdürünün talep olmadan da bu tür malların satışına karar vermesi mümkündür (İİK. m. 113/II). Bu durumda, tarafların giderleri yatırması gerekmektedir. Hacizli taşınır mallar aynı nitelikte kabul edilen alacaklar bakımından satış isteme süresi, haczin uygulanmasından itibaren bir yıl, taşınmaz mallar için ise iki yıldır (İİK. m. 106). Borçlu ile alacaklı arasındaki taksit sözleşmesi devam ettiği takdirde, istihkak davası sırasında, geçici ve ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmedikçe satış isteme süreleri işlemeye başlamaz.

Süresinde alacaklı satış talep etmez ise, haciz kalkar (İİK. m. 110). Bu durumda, dosya işleminden kaldırılamaz, sadece alacaklının haczi yenilemesi gerekir.

I. TAŞINIR MALLARIN SATIŞI²⁴

272. Alacaklının satış talebi üzerine, icra dairesi bu talepten itibaren bir ay içinde taşınır malları satmak durumundadır. Esas itibarıyla taşınır mallar açık arttırmayla satılır. Ancak, bazı istisnâ hallerde, taşınır malların pazarlık yoluyla da satılması mümkündür (İİK. m. 119) İİK. m. 119, bu istisnaları şu şekilde ifade etmiştir:

“Aşağıdaki hallerde satış pazarlık suretiyle yapılabilir:

Bütün alacaklılar isterse,

1. *Borsa veya piyasada fiyatı bulunan kıymetli evrak veya diğer mallar için o günün piyasasında mukarrer fiyat teklif edilirse,*
2. *Artırmada maden kıymetini bulmamış olan altın ve gümüş eşyaya bu kıymet verilirse,*
3. *113 üncü maddenin ikinci fıkrasında gösterilen haller bulunursa,*
4. *Mahtuz malın tahmin edilen değeri birmilyar lirayı geçmezse”.*

A. ARTTIRMAYA İLİŞKİN HAZIRLIK ÖNLEMLERİ

273. Arttırmaya ilişkin hazırlık işlemleri İİK. m. 114'te düzenlenmiştir. Buna göre, satış açık arttırmayla yapılır. Birinci ve ikinci arttırmanın yapılacağı yer, gün ve saat daha önce ilan edilir. İlanın şekli, arttırmanın tarzı, yer ve günü gazete ile yapılıp yapılmayacağı, icra müdürlüğüne ilgililerin yararlarına en uygun gelen hususlar dikkate alınarak belirlenir. İlanın yurt düzeyinde yayımlanan bir gazete ile yapılması öngörülmüş ise; bu ilan, satış talebi tarihinde tirajı elli binin üzerinde olan ve yurt düzeyinde dağıtımı yapılan gazetelerden birinde yapılır (İİK. m. 114/II).

274. Gazete ile yapılacak ilanlara satış şartnamesi teferruatıyla geçirilmeyip, satılacak şeyin cinsi, mahiyeti, önemli vasıfları, muhammen kıymeti, bulunduğu yer ve ikinci arttırmanın gün ve saati, satış şartnamesinin vesair bilgisinin nereden ve ne suretle öğrenilebileceği, talep halinde ve ilanda gösterilen masrafı verilmek şartıyla şartnamenin bir örneğinin gönderileceği hususları yazılmakla iktifa olunur. İcra dairesince yapılması zarurî ilanlar dışında taraflar şartnamenin tamamını masrafı kendilerine ait olmak üzere, diledikleri vasıtalarla ilan edebilirler. Ancak hususi mahiyetteki bu ilan resmî muameleye tesir etmez (İİK. m. 114/III).

B. ARTTIRMANIN YAPILMASI VE GERİ BIRAKILMASI

275. Birinci arttırma teklif edilen satış bedelinin asgarî sınırların altında kalması nedeniyle ihalenin gerçekleşmesi ile sonuçlanmamış ise, ikinci arttırmaya başvurulur. Bu konuda İİK. m. 116 şu hükmü öngörmektedir.

“İkinci arttırma, ilk arttırmayı izleyen beşinci gün yapılır. Beşinci günün resmi tatil gününe rastlaması halinde ikinci arttırma resmi tatili izleyen ilk iş günü yapılır. Bu halde de 114 üncü madde hükmü uygulanır.

İkinci arttırmada mal en çok arttırmanın üstünde bırakılır. Şu kadar ki, arttırma bedelinin malın tahmin edilen kıymetinin yüzde kırkını bulması ve satış isteyen alacağına rüçhanı olan alacakların toplamından fazla olması

ve bundan başka paraya çevirme ve paraların paylaşılması masraflarını geçmesi şarttır.

Böyle fazla bir bedelle alıcı çıkmazsa satış talebi düşer”.

276. Bu bağlamda belirtelim ki, altın ve gümüş eşya maden halindeki değerden daha aşağı bir bedelle satılamaz (İİK. m. 117).

C. SATIŞ BEDELİNİN ÖDENMEMESİ İHALE FARKLARININ TAHSİLİ

277. İhalenin yapılmasıyla ihale konusu malın mülkiyeti alacaklıya geçer (BK. m. 231). Şu kadar ki, satış bedeli ödenmedikçe ve ihale kesinleşmedikçe mal alıcıya teslim edilmez (İİK. m. 118/I c.3). satış peşin parayla yapılır; ancak icra müdürü alıcıya satış bedelini ödemesi için yedi günü geçmemek üzere uygun bir süre verebilir (İİK. m. 118/I, c. 1,2). Birinci veya ikinci artırmada alıcı kendisine verilen süre içinde kısmen veya tamamen ihale bedelini ödemezse, icra müdürü ihale kararını re’sen (kendiliğinden) fesheder ve taşınır malı yeniden ihaleye çıkarır. Bu ihale bedeli ödenmeyen birinci veya ikinci ihalenin yerine yapılan “ikame” bir artırma niteliğini taşır. Eğer ikame ihale ilk ihalenin bedelinin ödenmemesi nedeniyle yapılırsa, satış bedelinin tahmini değerinin yüzde altmış ile satış isteyene rüçhanı olan alacaklılardan hangisi fazla ise, bu tutarı ve ayrıca satış ve paylaşırma giderlerini geçmesi koşuluyla satış yapılabilecektir. Buna karşılık, ikame ihale ikinci ihalenin yerine yapılıyorsa, satış bedelinin yüzde kırkı veya rüçhanlı alacaklıları ile bunun yanı sıra satış ve paylaşırma masraflarını geçmesi koşuluyla satış yapılabilecektir. İhaleye katılıp daha sonra satış bedelini ödemeyerek ihalenin feshine yol açan tüm alıcılar ve kefilleri, teklif edilen bedelle son ihale bedeli arasındaki farktan, diğer zararlardan ve ayrıca temerrüt faizinden müteselsilen sorumludurlar. Bir fark varsa, öncelikle teminattan alınır (İİK. m. 118/II).

II. TAŞINMAZ MALLARIN SATIŞI²⁵

A. SATIŞ İSTEMİ VE DEĞER TAKDİRİ

278. Taşınmazlar, satış isteminden itibaren en fazla iki ay içinde icra dairesi tarafından açık artırma yoluyla satılır (İİK. m. 123). Taşınmazların satışı için öncelikle tapu dairesinden çapın ve ilgili belediyeden imar durumunun icra dosyasına getirilmesi gerekir. Bu belgelerin dosyaya intikalinden sonra icra müdürlüğünce alacaklının talebi üzerine taşınmazın kıymet yaptırılır. Kıymet takdiri taşınmazın bulunduğu yerine tâbi olduğu icra dairesi tarafından yaptırılır. Bilirkişilerce düzenlenen kıymet takdiri raporu, borçluya alacaklıya ve tapu kaydında belirtilen hak sahiplerine tebliğ edilir.

Kıymet takdiri kendilerine tebliğ edilen ilgililer raporun tebliğinden itibaren yedi gün içinde raporu düzenleyen icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesine şikayet yoluna başvurulabilirler. Şikayet tarihinden itibaren yedi gün içinde gerekli masraf ve ücretin mahkeme veznesine yatırılması halinde, yeniden bilirkişi incelemesi yapılır; aksi halde başka bir işleme gerek olmaksızın şikayet reddedilir (İİK. m. 128a/I).

Kesinleşen kıymet takdirinin yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe yeniden kıymet takdiri istenemez. Ancak, doğal afetler ve imar durumunda çok önemli değişiklikler getiren benzer hallerde yeniden kıymet takdiri istenebilir (İİK. m. 128a/II). Kıymet takdirine ilişkin şikayet yetkisiz icra dairesinde yapılırsa, icra mahkemesi evrak üzerinde inceleme yaparak başvuru tarihinden itibaren en geç on gün içinde yetkisizlik kararı verir (İİK. m. 128a/III). Bu madde gereğince icra mahkemesinin verdiği kararlar kesindir (İİK. m. 128a/IV).

B. AÇIK ARTTIRMADAN ÖNCE HAZIRLIK İŞLEMLERİ

279. Kıymet takdiri kesinleştikten sonra, icra müdürlüğünce açık arttırmadan önceki ihaleyi hazırlayıcı mahiyetteki işlemlerin gerçekleştirilmesi gerekir. Bu işlemler, artırma ilanı ile şartnamenin ve mükellefiyetler listesinin oluşturulmasıdır.

1. Artırma İlanı

280. İcra müdürü satış talebi üzerine ihalenin koşullarını belirleyerek artırmayı ilan eder. Artırmanın satıştan en az bir ay önce ilan edilmesi gerekir (İİK. m. 126/I). İlanın hangi şekilde yapılacağını, artırmanın yerini ve gününü, ilanın gazete ile yapılıp yapılmayacağı hususlarını icra müdürü belirler. İlanda nelerin bulunması gerektiği İİK. m. 126/II'de belirtilmiştir. Ayrıca, İİK. m. 126 fıkra son'da ilanda yer alacak hususlar bakımından İİK. m. 114/II ve son fıkra hükümlerine yollama yapılmıştır. İlan edilen metnin esasa etkili olmayan maddî hatalar nedeniyle yinelenmesi gerektiğinde, satış tarihi değiştirilmeksizin hata ilanen düzeltilir. Bu düzeltme ilanı ilgililere ayrıca tebliğ edilmez. Ancak satış tarihi ile ilan tarihi arasındaki süre yedi günden az ise, bu takdirde satışın daha önce ilan edilen günden en az yedi gün sonrası için tespit edilen günlerde yapılacağı düzeltme ilanında belirtilir (İİK. m. 126/I).

İlanda;

Satışın yapılacağı yer, gün ve saat,

Artırma şartnamesinin hangi tarihten itibaren herkes tarafından görülebileceği,

Tayin edilen zamanda artırma bedeli taşınmazın muhammen kıymetinin yüzde altmışını bulmadığı takdirde, en çok artıranın taahhüdü baki kalmak üzere artırmanın on gün daha uzatılmış olacağı ve onuncu günü aynı yerde aynı saatte taşınmazın en çok artırana ihale edileceği (onuncu günün resmî tatile rastlaması halinde, ikinci artırma tarihi olarak tatilin bitimini izleyen ilk iş gününün belirlenmesi ve bu ikinci ihalenin yapılacağı yer, gün ve saatin ilanda açıkça gösterilmesi zorunludur),

İpotek sahibi alacaklılarla diğer ilgililerin taşınmaz üzerindeki haklarını, hususiyile faiz ve masrafa dair olan iddialarını evrakı müsbiteleri ile onbeş gün içinde icra dairesine bildirmeleri yazılır. Aksi halde, hakları tapu siciliyle sabit olmadıkça satış bedelinin paylaşmasından hariç kalacakları da ilave edilir.

Bu ihtar irtifak hakkı sahiplerine de yapılır. 114. maddenin 2. ve son fıkrası hükümleri, taşınmazın satış ilanı hakkında da uygulanır. İlan metninde satış şartnamesine ayrıntılı bir biçimde yer verilmesi yasada

öngörülmemesine karşın; uygulamada şartnamenin bir çok hüküm ayrıntılı bir biçimde ilana geçirilmektedir. Hatta, kıymet takdiri raporunun içerdiği bir çok bilgi bile ilana yansıtılmaktadır.

281. İİK. m. 127, ilanın birer örneğinin borçluya, alacaklıya ve taşınmazın tapu siciline kayıtlı bulunan ilgililerinin tapuda kayıtlı adresleri varsa, bu adreslerine tebliğ edileceğini, adresin tapuda kayıtlı olmaması halinde, ayrıca adres araştırması yapılmayacağını, bu halde gazetedeki satış ilanının tebligat yerine geçeceğini öngörmektedir.

2. Şartname

282. Artırmaya hazırlık işlemleri kapsamında icra müdürlüğünce artırma şartnamesinin hazırlanması büyük bir önem taşır. Bu nedenle, ilan metninde ilgililerin artırma şartnamesini hangi tarihten itibaren icra dairesine başvurarak inceleyebileceklerinin belirtileceği öngörülmüştür. Bu bağlamda şartnamenin artırmadan önce en az on gün süre ile icra dairesinde herkesin incelemesine açık tutulacağı belirtilmiştir (İİK. m. 124/II). İcra dairesi taşınmazın bulunduğu yerin geleneklerine göre en elverişli tarzda artırmanın koşullarını saptayacaktır (İİK. m. 124/I).

283. Artırmaya katılacakların taşınmazın takdir edilen değerinin yüzde yirmisi oranında pey akçesi veya milli bir bankanın teminat mektubunu sunmaları gerektiği şartnameye yazılır (İİK. m. 124/III). Satışa çıkarılan taşınmaz üzerinde hakkı olan alacaklının alacağı yukarıda belirtilen oran düzeyinde ise, artırmaya katılması durumunda pay akçesi ve teminat aranmaz (İİK. m. 124/IV).

284. İİK. m. 125, şartnamede ayrıca şu hususların yer alacağını belirtmektedir:

“Artırma şartnamesinde taşınmazın, üzerindeki irtifak hakları, taşınmaz mükellefiyetleri, ipotekler, ipotekli borç senetleri, irat senetleriyle birlikte satıldığı ve borçlunun bu taşınmaz ile temin edilmiş şahsî borçlarının da alıcıya intikal eyleyeceği tasrih olunur.

İpotek ve ipotekli borç senediyle temin edilmiş olup da bu suretle müşteriye devrolunan borçtan asıl borçlunun kurtulması alacaklının müracaat hakkının mahfuz olduğunu ihaleden itibaren bir sene içinde kendisine bildirmemiş olmasına bağlıdır.

Taşınmaz rehniyle temin edilmiş muaccel borçlar, müşteriye devredilmeyip satış bedelinden tercihen ödenir.

Artırma şartnamesinde hangi masrafların müşteriye ait olacağı tasrih olunur”.

Bu madde; taşınmaz üzerinde bir veya birden fazla aynı yük mevcut ise, taşınmazın bu aynı yüklerle kayıtlı olarak mı, yoksa, bu aynı yüklerden arınmış olarak mı satışa çıkarılacağını düzenlemektedir. Buna göre, örneğin alacak ipotekle bağlanmış ve fakat ipoteğin güvence altına aldığı alacağın henüz vadesi gelmemiş ise, herhangi bir alacaklı taşınmazın ipotekle yüklü olarak satılmasını talep edebilecektir. Bu olasılıkta, borçlunun satışa konu taşınmaz ile güvence altına alınan kişisel borçlarının da alıcıya geçeceğinin şartnamede açıklanması gerekmektedir (İİK. m. 125/I). Bu varsayımda, asıl borçlunun borcundan kurtulması alacaklının borçluya başvurma hakkının saklı olduğunu ihaleden itibaren bir yıl içinde kendisine bildirmemiş olmasına bağlıdır (İİK. m. 125/II; TMK. m. 888).

Buna karşılık, taşınmaz rehniyle sağlanan alacaklar muaccel hale gelmiş ise, alıcıya geçmeyecek, satış bedelinden tercihen ödenecektir (İİK. m. 125/III).

3. Mükellefiyetler Listesi

285. İİK. m. 128/I şu hükmü içermektedir:

“İcra müdürü satışa başlamazdan evvel taşınmaz üzerindeki tapu siciline mukayyet veya resmî senede müstenit olan mükellefiyetlerin hepsinin bir listesini yapar ve bu listeyi haczedenerle borçluya tebliğ eder ve itirazlarını bildirmeleri için üç günlük mühlet verir. 96 ve 97 maddeler hükümleri burada da caridir”.

Bu hükümlerle; icra müdürünün satışa çıkarılacak olan taşınmazı sınırlayan tapu kaydında yazılı aynı yüklerin satış üzerinde icra edeceği hukukî etkinin ne olacağının saptanması öngörülmüştür. Mükellefiyetler listesinin başlıca işlevi bu husustan ibarettir. Örneğin, satışa çıkarılacak taşınmazın tapu kaydında ön sıralarda tescil edilmiş olan bir kısım ipotekler hukuken geçersiz veya başka türden aynı yükler hükümsüz olabilirler. Daha alt sıralarda bulunan ve satış talep eden alacaklılar, üst sınırlardaki kendi alacaklarına takaddüm eden aynı yükler dolayısıyla yapılacak satıştan

zarar görebilirler. Kanun koyucu bu ihtimali dikkate alarak mükellefiyetler listesi düzenlenmesini zorunlu görmüş ve mükellefiyetler listesine geçecek olan aynı yüklerle ilgili uyumsuzlukların (bu aynı yüklerin satışa etkilerinin belirlenmesinin) İİK. m. 96 ve 97 hükümlerine göre çözümlenmesini öngörmüştür²⁶. Diğer yandan taşınmazın alıcısı mükellefiyetler listesine geçmemiş tapu kaydında yer alan bir aynı yükten sorumlu tutulamaz²⁷. Mükellefiyetler listesinin önemli bir işlevi de satış şartnamesinin ayrılmaz bir parçası olması keyfiyetidir. Bu bağlamda belirtelim ki, Yargıtay'ımız mükellefiyetler listesi düzenlenmesine gerek görmemekte ve bu müesseseye sıcak bakmamaktadır. Bunun nedenini anlamakta güçlük vardır. Diğer yandan yüksek Yargıtay "mükellefiyet" kavramını yanlış tanımlamakta ve ipotekleri mükellefiyet olarak kabul etmemektedir. Oysa ki, mükellefiyet kavramına aynı yük olarak ifade edilen ve taşınmazı takyit eden tüm sınırlı aynı haklar ve bunların yanı sıra tapuya şerh edilen şahsî haklar girmektedir. Örnek vermek gerekirse; ipotek, hakları intifa ve sükna hakları gibi aynı yükler mükellefiyet kapsamına girdiği gibi tapuya şerh edilen şahsi haklar da (örneğin satış vaadi şerhi, kira vaadi şerhi) mükellefiyet kapsamına dahildir.

286. Satışa konu taşınmazın tapu kaydında aynı yüklerin veya şerh edilmiş kişisel hakların bulunması halinde, icra müdürü tapu dairesinden gerekli bilgileri alarak, mükellefiyet listesini düzenlemeye mecburdur. Aksi takdirde kanaatimizce ihalenin feshi gerekir. Yüksek Yargıtay'ın aksi yöndeki görüşüne katılmak olanaksızdır.

İcra müdürünün tapu kaydındaki aynı yüklerin varlığına rağmen mükellefiyet listesi düzenlememesi, ilgililerin şikayet prosedürüne başvurmalarını haklı kılar. Ancak İİK. m. 128/I'de öngörülen faraziyenin mükellefiyet listesi yapılmaması ile ilgisi yoktur. Bu faraziyede, mükellefiyet listesine itiraz bağlamında istihkak prosedürünün uygulanması ile ilgilidir. Bu vesile ile belirtelim ki, mükellefiyetler listesinin bir fonksiyonu da, sıra cetveli görevini yerine getirmesidir.

287. Taşınmazın değeri haciz sırasında veya hacizden hemen sonra takdir edilir (İİK. m. 102/I). Bu aşamada bilirkişiden bir kıymet takdiri

26 **ALTAY Sümer**, Doğru İşlemeyen Bir Kurum: Mükellefiyetler Listesi ve İşlevi, İBB., 1994/10-11-12, s. 393.

27 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 587.

raporu alınır; ilgililer şikayet prosedürüne başvurabilirler. Kesinleşen kıymet takdiri raporu üzerine, alacaklı satış talep edebilir. Hatta, bu talebini kıymet takdiri yapılması hakkındaki talebiyle birlikte ve aynı anda da yapabilir. Ancak uygulamada kıymet takdiri raporu haciz üzerine ve haczi takiben değil, satış talebi eşliğinde talep edilmektedir. Burada temas edeceğimiz kıymet takdiri haciz sırasındaki kıymet takdirinden farklı bir ihtiyaca karşılık gelmektedir. O da şudur: Düzenlenen mükellefiyetler listesi dolayısıyla mükellefiyetlerin daha önce yapılan kıymet takdirini etkileyeceği anlaşılmış ise, bu kez mükellefiyetlerin saptanan değere etkisi dikkate alınarak yeni bir değer takdiri yapılması söz konusu olacaktır.

Uygulamada gerek hacizden sonra (satış talebi ile birlikte) yapılan gerekse mükellefiyetler listesinden sonra gerçekleştirilen kıymet takdirleri bakımından İİK. m. 128 ve 128/a hükümlerinin uygulanması söz konusu olmaktadır. Aslında İİK. m. 128-128/a hükümlerinin işlevi, mükellefiyetler listesinden sonra düzenlenmesi gereken kıymet takdiri raporuna yöneliktir. Fakat bu hükümler tüm kıymet takdirlerinde uygulanmaktadır.

288. İcra dairesi 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın rehinle temin edilmiş alacaklarının takibinde, satışı istenen taşınmaz için kıymet takdirini aynı Kanun'un 22 maddesinin birinci fıkrasının (r) bendi uyarınca yetki verilmiş kişi veya kurumlara yaptırır (İİK. m. 128/III).

289. Satışa çıkarılan taşınmazda eklenti niteliğinde malların kıymetini ayrıca takdir ettirir. Satıştan önce ilgili kurumlardan bu mallar üzerindeki vergi, resim, harç gibi yükümlülükler sorulur. Satış isteyen alacaklının talebi üzerine bu mallar satış dışında tutulabileceği gibi, üzerlerindeki vergi, resim, harç gibi malın aynından kaynaklanan kamu alacakları dikkate alınarak 129 madde hükümlerine göre taşınmazla birlikte ihale edilebilir (128/IV).

4. İhale

290. İlanda belirtilen yer, gün ve saatte ihale gerçekleştirilir. Bu konuda İİK. m. 129 şu hükmü öngörmektedir.

“Taşınmaz üç defa bağrıldıktan sonra en çok artırana ihale edilir.

Şu kadar ki artırma bedeli taşınmaz için tahmin edilmiş olan kıymetin en az yüzde altmışını bulmak ve satış isteyen alacağına rüçhanı olan diğer alacaklılar o taşınmaz ile temin edilmişse bu suretle rüçhanı olan alacakların mecmuundan fazla olmak ve bundan başka paraya çevirme ve paylaşırma masraflarına tecavüz etmek şarttır.

Yukarıdaki fıkrada yazılı miktar elde edilmemişse taşınmaz en çok arttırmanın taahhüdü saklı kalmak üzere artırma ilanında gösterilen müddet sonunda en çok arttırana ihale edilir. Şu kadar ki, artırma bedelinin malın tahmin edilen kıymetinin yüzde kırkını bulması ve satış isteyen alacağına rüçhanı olan alacakların toplamından fazla olması ve bundan başka paraya çevirme ve paylaşırma masraflarını geçmesi lazımdır. Böyle fazla bedelle alıcı çıkmazsa satış talebi düşer”.

Bu hükümden de anlaşılacağı gibi, birinci arttırmada yapılan teklifin arttırma bedeli takdiri değerinin en az yüzde altmışını bulması ve satış isteyen alacağına rüçhanı olan diğer alacaklılar o taşınmaz ile temin edilmiş ise, bu alacakların toplamından fazla olması ve bundan başka paraya çevirme ve paylaşırma masraflarını içermesi zorunludur. Buna göre arttırma bedelinin; yüzde altmış ile rüçhanlı alacaklardan hangisi daha çok ise, onu ve ayrıca satış ve paylaşırma giderlerini aşması şarttır.

Birinci arttırmada öngörülen tutar elde edilmezse, taşınmaz en çok arttırmanın taahhüdü saklı kalmak koşuluyla, arttırma ilanında belirlenen süre sonunda en çok arttırana ihale edilir. Şu kadar ki, arttırma bedelinin takdiri değerinin yüzde kırk ile rüçhanlı alacaklardan hangisi daha fazla ise, fazla olan bu miktarı ve ilaveten paraya çevirme ve paylaşırma giderlerini geçmesi gerekir. Bu bedelle alıcı çıkmazsa, satış talebi düşer.

291. Satış bedeli peşin ödenir ancak icra müdürü alıcıya on gün geçmemek üzere süre verebilir (İİK. m. 130). Satış bedelinin ödenmesi için süre verilmiş ise, para verilmeye kadar hasar ve masrafı müşteriye ait olmak üzere taşınmaz icra dairesi tarafından yönetilir. Bu süre içinde icra dairesinin izni olmaksızın tapuca hiçbir tescil yapılmaz. İcra dairesi satış bedelini temin için ayrıca teminat gösterilmesini isteyebilir (İİK. m. 131).

Satış bedeli ödenmeden (İİK. m. 130) ve ihale kesinleşmeden (İİK. m. 134) taşınmaz alıcı adına tescil edilmez ve alıcıya teslim edilmez (İİK. m. 131).

D. SONRADAN KURULAN TAŞINMAZ MÜKELLEFİYETLERİ, İPOTEKLİ VE HACİZLİ TAŞINMAZLARIN KİRALANMASINDA HÜKÜM

292. Alacak bir taşınmaz ile güvence altına alındıktan sonra borçlu, taşınmaz üzerinde alacaklının rızası olmaksızın bir irtifak hakkı veya bir taşınmaz mükellefiyeti kurarsa, bu işlem alacaklının hakkını etkilemez ve alacaklı taşınmazın o hak ile birlikte veya o haktan âri olarak arttırmaya çıkarılmasını isteyebilir (İİK. m. 132/I).

293. Bu hükme göre, bir taşınmazın ipotekle takyit edilmesinden sonra, borçlu alacaklının rızası olmaksızın o taşınmaz üzerinde bir irtifak hakkı yahut bir taşınmaz mükellefiyeti oluşturursa, alacaklı taşınmazın o hak ile birlikte veya o haktan âri (arınmış) olarak arttırmaya çıkarılmasını isteyebilir.

Taşınmaz haktan arındırılmış olarak satılmış olup da, bedeli alacaklının alacağından fazla çıkarsa, o hakkın takdir edilecek kıymeti ödenmek üzere bedelin fazlası hak sahibine özgülenir.

294. İpotek yapılmış olan taşınmazı borçlu alacaklının rızası olmaksızın başkasına kiraya verir ve keyfiyeti tapuya tescil ettirse, bu tescil ipotekli alacaklının hakkını etkilemez (İİK. m. 132/III).

295. Bu hüküm haczedilmiş olan taşınmazlarda da uygulanır (İİK. m. 132/IV). İİK. m. 132/I'ı, İİK. m. 125 ile birlikte değerlendirmek gerekir. Buna göre ipotekten sonra tesis edilen aynı yükler, taşınmaz mülkiyeti ve şerhedilmiş olan kişisel haklar daha önce ipotek tesis ettirmiş bulunan alacaklının haklarını etkilemez ve o isterse, taşınmazın sonradan tesis edilen haklardan âri olarak satılmasını isteyebilir. Bu olanak bir kısım aynı yüklerden daha önce haciz koydurmuş alacaklıya da tanınmıştır.

296. Eğer, taşınmaz sonradan tesis edilen haklardan âri olarak satılmış olup da, bedeli alacaklının alacağından fazla çıkarsa, o hakkın takdir edilecek değeri hak sahiplerine tahsis edilir (İİK. m. 132/II). Buna karşılık taşınmaz, tapu kaydında ön sırada yer alan aynı yükler alıcıya intikal etmek üzere satılır (İİK. m. 125/I). Şu kadar ki, ipotekle sağlanmış muaccel borçlar, alıcıya intikal etmeyip, satış bedelinden tercihen ödenir (İİK. m. 125/III).

E. SATIŞ BEDELİNİN ÖDENMEMESİ VE FARKIN TAHSİLİ

297. Taşınmazı ihalede iktisap eden kimse derhal veya icra müdürlüğünce kendisine verilen İİK. m. 130'un öngördüğü süre içinde satış bedelini ödemediği takdirde, ihale kararı icra müdürü tarafından kaldırılarak, teminat alıcının İİK. m. 133/II uyarınca sorumlu olduğu miktara mahsup edilmek üzere alıkonulur. Kendisinden önce en yüksek teklifte bulunan kimsenin ileri sürdüğü pey, İİK. m. 129'un öngördüğü koşullara uygun bulunması ve bu kimsenin adresinin de belli olması durumunda, bir muhtıra tebliğ edilerek, sunduğu bedelle taşınmaz kendisine teklif edilir ve üç gün içinde almaya razı olursa, ona ihale edilir. Rız olmaz veya kendisine yapılan bu öneriyi yanıtızsız bırakırsa veya bulunmazsa, taşınmaz icra dairesince hemen artırmaya çıkarılır. Bu artırma ilgililere tebliğ edilmeyip, yalnızca satıştan en az yedi gün önce yapılacak ilanla yetinilir. Bu artırmada teklifin, İİK. m. 129'daki hükümlere uyması koşuluyla taşınmaz en çok artırana ihale olunur (İİK. m. 133/I).

298. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, alıcı derhal veya kendisine verilen süre içinde ihale bedelini yatırmazsa, icra müdürü ihaleyi sürenin bitimini takiben derhal ve re'sen (kendiliğinden) fesheder. Bu varsayımda taşınmaz –adresi belli olmak ve ileri sürdüğü pey İİK. m. 129'a uygun bulunmak koşuluyla- alıcıdan önce en yüksek pey süren kimseye teklif edilir. Bu kişi kendisine yapılan bu konudaki öneri üzerine üç gün içinde taşınmazı almaya razı olursa, ihale ona yapılır, razı olmaz kendisine yapılan öneriyi yanıtızsız bırakır veya bulunamazsa, taşınmaz icra dairesince yeniden artırmaya çıkarılır. Bu artırma ilgililere tebliğ edilmez; sadece ilanla yetinilir. Bu artırmada teklifin İİK. m. 129'un öngördüğü koşullara uygunluğu aranır.

299. Belirtilen varsayımda yapılacak ihale, bedeli yatırılmayan satışın yerine yapılan ikame ihaledir. Bu ikame ihale, birinci ihaleyi ikame etmek için yapılacak ise, ihalenin tahmini değerinin yüzde altmışından eğer ikinci ihaleyi ikame ediyorsa, tahmini değerinin yüzde kırkıdan az olmayan bir bedelle yapılması gerekir. Hiç kuşkusuz satış isteyeneye nazaran önceliği olan (rüşhanlı) alacaklar var ise, yüzde altmış veya yüzde kırk ile rüşhanlı alacaklardan hangisi daha fazla ise, o miktarın ve ayrıca satış ve paylaşırma giderlerinin aşılması suretiyle ihalenin gerçekleştirilmesi mümkündür.

300. Bedeli yatırılmayan ve böylece icra müdürlüğünce re'sen feshedilen ihalenin İİK. m. 134 çerçevesinde feshi istenmiş ise, ikame ihalenin sonuç doğurması, bu ihalenin feshi davasında verilecek hükme bağlı olacaktır. Çünkü, bu ihale bağımsız olmayıp, bedeli ödenmeyen ihalenin yerine geçen ikame bir ihale niteliğini taşımaktadır.

III. ALACAKLARIN PARAYA ÇEVİRİLMESİ (İİK. m. 120)

301. İcra dairesi, borçlunun lehine düzenlenmiş olan veya borçlunun meşru hamil olduğu kambiyo senetlerini İİK. m. 88/I uyarınca fiilen el koyarak haczettiği takdirde, bu senetlerin tahsili konusunda gerekli işlemleri gerçekleştirir (İİK. m. 90). İİK. m. 120, alacağın ödeme yerine veya tahsil amacıyla alacaklıya devrini düzenlemektedir²⁸. İİK. m. 120/I'in öngördüğü sistem, alacağın ifa yerine geçmek üzere takip alacaklısına devrini düzenlemektedir. İİK. m. 120/II hükmü ise, borçlunun üçüncü kişideki alacağının tahsili için takip yetkisinin devrini öngörmektedir. Alacağın ödeme yerine veya tahsil amacıyla devrine ilişkin İİK. m. 120 hükmü aynen şöyledir:

“Hacze iştirak eden bütün alacaklılar muvafakat ederlerse borçlunun borsada ve piyasada fiyatı olmayan alacakları, ödeme yerine geçmek üzere itibari kıymetleriyle kendilerine veya hesaplarına olarak içlerinden birine devredilir. Bu halde alacaklılar, alacakları nispetinde borçlunun haklarına halef olurlar.

Aynı suretle hacze iştirak edenlerin hepsi veya içlerinden birisi borçlunun üçüncü bir şahıstaki alacağının tahsilini veya böyle bir şahsa karşı haiz olduğu dava hakkının kullanılmasını, masraf kendilerine ait olmak ve fakat haklarına hanel gelmemek şartıyla üzerlerine alabilirler.

Bu suretle elde edilecek para ilk önce üzerlerine alanların alacak ve masraflarının ödenmesine karşılık tutulur”.

IV. PARAYA ÇEVİRMENİN DİĞER TARZI

302. Kanunumuz bazı mal ve hakların satışı için icra müdürünün satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesinden sormasını öngörmüştür. Bunlar; intifa hakkı, taksim edilmemiş bir miras, şirket ya da iştirak halinde tasarruf edilen bir mal hissesi vb hak ve mallardır. İİK. m. 121’de yer alan bu hüküm, tahdidî olmayıp, sayısız benzer halleri de kapsamaktadır. Örneğin fikri ve sınaî hakların satışında da İİK. m. 121’in uygulanması zorunludur. Paraya çevirmenin diğer tarzi başlıklı İİK. m. 121 hükmü şu şekildedir:

“Bir intifa hakkı veya taksim edilmemiş bir miras veya bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf olunan bir mal hissesi gibi yukarki maddelerde gösterilmeyen başka nevi malların satılması lazım gelirse icra memuru satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesinden sorar.

Merci, yerleşim yerleri malum olan alakadarları davet ve gelenlerini dinlendikten sonra açık artırma yaptırabileceği gibi satış için bir memur da tayin edebilir yahut iktiza eden diğer bir tedbiri alabilir”

V. İHALENİN SONUÇLARI VE FESHİ

303. Yasanın öngördüğü esas ve usullere uygun olarak yapılmayan ihalenin feshi istenebilir. İhalenin feshi talebi; usule ilişkin sebeplere dayanabileceği gibi, esas hakkındaki hukuka aykırılıklara da istinat edebilir. Fakat gerek usule, gerekse esasa ilişkin ihalenin feshi sebeplerinin şikayet prosedürü çerçevesinde İİK. m. 134 uyarınca icra hukuk mahkemesinde ileri sürülmesi gerekir. Bu sistem uyarınca, esas hakkındaki ihalenin feshi sebeplerinin de, şikayet prosedürüne göre ileri sürülmesi gerekir. Örneğin, maddî hukuka (esasa) ilişkin ihalenin feshi sebepleri; ihaleye fesat karıştırılması ve satış konusu taşınmazın vasıfları hakkında esaslı hataya düşülmesine dair olgulardır. Kanunumuzun sistemi itibarıyla, maddî hukuk kapsamındaki bu olguların da şikayet prosedürü çerçevesinde icra hukuk mahkemesince çözümlenmesi öngörülmüştür. Bu nedenle ihalenin feshi davası, maddî hukuka giren olguların fesih sebebi olarak incelenmesi dolayısıyla genel hükümlere tâbi bir maddî hukuk davası vasıf ve mahiyetini taşımaktadır. Bu nedenle, izleyen prosedürün şikayet olması, maddî hukuk sorunları hakkında yapılan tahkikat ve yargılamanın ve tesis

edilen hükmün maddî hukuka ilişkin olması gerçeğini değiştirmemektedir. Nitekim, icra hukuk mahkemesi maddî hukuka dair meselelerde, örneğin ihaleye fesat karıştırması keyfiyetinin incelenmesinde, maddî hukuk davalarında başvurulmuş bütün usulî müessese ve enstrümanlardan yararlanılabilmektedir. Bu bağlamda, maddî hukuk davalarına mahsus olan tanık ve yemin delilleri de ileri sürülebilmektedir. Bu nedenle, ihalenin feshi hakkında icra mahkemesince verilen kararlar maddî anlamda kesin hüküm oluşturmurlar (HUMK. m. 237). Bu nedenle, ihalenin feshi davalarında –koşulları varsa- yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulması mümkündür.

304. Maddî hukuk sebeplerinden başka usul kurallarına aykırı işlemler de ihalenin feshine yol açar. Bunlar, arttırmaya hazırlık döneminde, arttırmanın yapılması sırasında yapılan usulsüzlüklere ilişkindir. Örneğin, ilanın usulüne göre yapılmaması, mükellefiyetler listesinin aciz ve ipotek alacaklılarına tebliğ edilmemesi ihaleye hazırlık döneminde yapılan usulsüzlüklerdir. Bunların yanı sıra ihalenin ilanda gösterilen yerden başka bir yerde yapılması, arttırmaya ilişkin kanunî bir prosedüre uyulmaması vs. Arttırma sırasında yapılan usulsüzlüklere örnek teşkil etmektedir. İhale ister ihaleye fesat karıştırılması veya taşınmazın vasıflarında esaslı hataya düşülmesi gibi maddî hukuka ilişkin aykırılıklar, isterse usul hakkındaki kanuna aykırılıklar dolayısıyla fesih ve iptal edilmiş olsun; ihalenin feshi hakkındaki verilen karar, maddî anlamda kesin hüküm teşkil eder (HUMK. m. 237). Artık aynı konuda yeni bir dava açılmaz, ancak –koşulları varsa- yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilebilir (HUMK. m. 440vd).

305. İhalenin yapıldığı anda alıcı o taşınmazın mülkiyetini iktisap eder (BK. m. 231, TMK. m. 705). Bu nedenle, ihalenin daha sonra feshedilmiş olması, mülkiyetin ihale anında alıcıya intikal etmesine engel teşkil etmez. Şu kadar ki, ihale feshedildiği ve fesih kararı kesinleştiği takdirde, mülkiyet yeniden borçluya dönmüş olur. İhalenin kesinleşmesine kadar ki süreçte taşınmazın nasıl korunacağı ve yönetileceği icra dairesi tarafından belirlenir (İİK. m. 134/I).

306. İhalenin feshine BK. m. 226'nın öngördüğü nedenler de dahil olmak koşuluyla, yalnız satış isteyen alacaklı, borçlu, tapu sicilindeki ilgililer ve pey sürmek suretiyle ihaleye katılanlar yurtiçinde bir adres göstermek kaydıyla icra mahkemesinden şikayet yoluyla ihale tarihinden

İtibaren yedi gün içinde isteyebilirler. İhalenin feshi talebi üzerine icra mahkemesi talep tarihinden itibaren yirmi gün içinde duruşma yapar ve taraflar gelmeseler bile gereken kararı verir. Talebin reddi durumunda, icra mahkemesi davacıyı feshi istenilen ihalenin bedelinin yüzde onu oranında, para cezasına mahkum eder. Ancak işin esasına girilmemesi suretiyle talebin reddi durumunda para cezasına hükmedilemez (İİK. m. 134/II).

307. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın takibinde, ikinci fıkrada yer alan oran yüzde yirmi olarak uygulanır (İİK. m. 134/III).

308. İhalenin feshine ilişkin şikayet görevsiz veya yetkisiz icra mahkemesi veya mahkemeye yapılırsa, icra mahkemesi veya mahkeme evrak üzerinde inceleme yaparak başvuru tarihinden itibaren en geç on gün içinde görevsizlik veya yetkisizlik kararı verir. Bu karar kesindir (İİK. m. 134/IV).

309. Taşınmazı satın alanlar ihaleye alacağına mahsuben iştirak etmemiş olmak kaydıyla, ihalenin feshi talep edilmiş olsa bile, satış bedelini derhal veya 130. maddeye göre verilen süre içinde nakden ödemek zorundadır. İcra müdürü, ödenen ihale bedeli ile ilgili olarak, ihalenin feshine yönelik şikayet sonucunda verilecek karar kesinleşinceye kadar para bankalarda nemalandırılır. İhalenin feshine ilişkin şikayetin kabulüne veya reddine ilişkin kararın kesinleşmesi üzerine, ihale bedeli nemaları ile birlikte hak sahiplerine ödenir (İİK. m. 134/V).

310. İhale kesinleşmedikçe ihale bedeli alacaklılara ödenmez (İİK. m. 134/IV). Satış ilanı tebliğ edilmemiş veya satılan malın esaslı vasıflarındaki hataya veya ihalede fesada bilahare vakıf olmuşsa şikayet müddeti ittila tarihinden başlar. Şu kadar ki, bu müddet tarihinden itibaren bir seneyi geçemez (İİK. m. 134/VII). İhalenin feshi şikayet yolu ile talep eden ilgili, vaki yolsuzluk neticesinde kendi menfaatlerinin muhtel olduğunu ispata mecburdur (İİK. m. 134/VIII).

311. Tescil için tapu dairesine yapılacak tebligat şikayet için muayyen müddetin geçmesinden veya şikayet edilmişse şikayeti neticelendiren kararın kesinleşmesinden sonra yapılır (İİK. m. 134/IX).

312. 4949 sayılı Kanunla İİK. m. 134'e getirilen değişiklik sonucunda, ihalenin feshi davasının açılması alıcının ihale bedelini icra veznesine

yatırmasına, yani ihale bedelini ödemesine engel teşkil etmemektedir. Oysa değişiklikten önceki hükme göre ihalenin feshi davası açılması halinde, yatırılan ihale bedelinin aynı miktardaki teminat mektubu ile mübadele edilerek, ihale bedelinin alıcıya iadesine imkan tanınıyordu. Sonuçta, ihalenin feshi davasının reddine karar verilir ve bu karar kesinleşirse, ancak bu faraziyede alıcı ihale bedelini dosyaya ödemekle yükümlü oluyordu. Bunun anlamı, alıcının ihalenin feshi davası hakkında verilen karar kesinleşinceye kadar, ihale bedelini teminat mektubu karşılığında ödememesini ifade ediyordu. Yani satış bedelinin ödenmesi böylece birkaç yıl ertelenebiliyordu. 4949 sayılı Yasa ile İİK. m. 134/e getirilen 5. fıkra hükmü, artık satış bedelinin ödenmesinin ertelenmesi yolunu kesin olarak kapatmış bulunmaktadır.

Yeni hükme göre alıcı satış bedelini peşin olarak veya İİK. m. 130'a icra müdürünün verdiği süre içinde ödeyecektir. İhalenin feshi davası açılması halinde, icra müdürü tarafından dosyaya yatırılan ihale bedeli –en iyi şekilde- nemalandırılacaktır.

313. İhalenin feshine ilişkin şikayetin kabul veya reddi hakkındaki kararın kesinleşmesi üzerine, ihale bedeli nemalarıyla birlikte hak sahiplerine ödenecektir. Bu bağlamda belirtelim ki, ilgililer ihale bedelinin icra müdürü tarafından nemalandırılma biçimine karşı şikayet yoluna başvurarak, icra hâkiminden daha iyi bir nemalandırma şekli öngörmesini isteyebilirler veya daha rasyonel bir değerlendirme şeklinin icra hâkimliği tarafından kabulünü talep edebilirler.

314. Kuşkusuz, ihale kesinleşmedikçe ihale bedeli alacaklılara ödenmez. Doğal olarak bu kural, ihale kesinleşmeden icra müdürlüğüne sıra cetveli (İİK. m. 142) düzenlenememesi sonucunu doğurur. Keza, ihale bedeli alıcı tarafından ödenmeden ve ihale kesinleşmeden taşınmazın alıcı adına tapu kütüğüne tescili için tapu idaresine müzekkere yazılamaz.

315. İlgililer ihale yapıldığı ana kadar gerçekleşen işlemlerdeki yolsuzlukları en geç ihale günü öğrendikleri kabul edilir (İİK. m. 134/II). Ancak, satış ilanı tebliğ edilmemiş veya satılan malın esaslı vasıflarındaki hata veya ihaledeki fesat daha sonra öğrenilmiş ise şikayet süresi öğrenme tarihinden itibaren işler. Şu kadar ki, bu süre ihaleden itibaren bir yılı geçemez (İİK. m. 134/VII).

316. İhalenin feshi talebi üzerine, icra mahkemesi talep tarihinden

İtibaren yirmi gün içinde duruşma yapar ve taraflar gelmeseler bile gereken kararı verir (İİK. m. 134/II). İhaleenin feshini talep eden ilgili vaki yolsuzluk sonucunda kendi hukukî yararının ihlal edildiğini kanıtlamak zorundadır (İİK. m. 134/VIII).

317. İİK. m. 135/II, taşınmaz ihale sonucunda iktisap eden alıcının ihale kesinleştikten sonra kiracıyı taşınmazdan onbeş gün içinde tahliyeyi gerçekleştirilmesi için kendisine gönderilecek tahliye emri üzerine taşınmazdan zorla tahliye edebileceğini öngörmektedir. Ancak kiracı, hacizden önceki bir tarihte taşınmazı kiraladığını resmî bir belge ile kanıtladığı takdirde, İİK. m. 276'nın öngördüğü prosedür uygulanacaktır.

318. İİK. m. 136 taşınmaz malların satışına ait hükümlerin, gemi siciline kayıtlı gemiler hakkında da uygulanacağını öngörmektedir. Bu bağlamda aile yurtlarına ilişkin TMK hükümlerinin saklı olduğu İİK. m. 137'de belirtilmiştir.

16. PARALARIN PAYLAŞTIRILMASI (İİK. m. 138-144)

I. KAVRAM

319. İcra hukuku sisteminde, alacaklıların para ile tatmin edilmeleri söz konusudur. Bunun için de; alacaklının takip talebinde bulunması, borçluya ödeme emrinin gönderilmesi, ödeme emri kesinleştikten sonra borçlunun borcu karşılamaya yetecek miktarda haczi kabil mallarının haczedilmesi, mahcuz (haczedilen) malların satılarak, paraya çevrilmesi ve ihaleenin (satışın) kesinleşmesi zorunludur. İhaleenin kesinleşmesinden sonra, takip sürecinde ulaşılan son aşama; diğer bir deyişle takip zincirinin en son halkasını paylaşırma oluşturur²⁹. Bu konuda İİK. m. 138 şu hükmü içermektedir:

“Mahcuz mallar tamamıyla satıldıkta bedelleri alakadarlara hisselerine göre paylaşılır ve bir kısmı satıldıkta icabına göre bedeli hisseleri nispetinde alakadarlara avans olarak dağıtılır.

Haciz, paraya çevirme ve paylaşırma gibi bütün alacaklıları alakadar

eden masraflar önce satış tutarından alınır ve artan para takip masrafları ve işlemiş faizler dahil olduğu halde alacakları nispetinde paylaşılır.

Vekil vasıtasıyla yapılan takiplerde vekalet ücretinin miktarı, alacaklı ile borçlu arasında yapılmış sözleşmeye bakılmaksızın, icra memuru tarafından avukatlık ücret tarifesine göre hesaplanır. Bu şekilde tayin olunan vekalet ücreti de takip masraflarına dahildir.

Muvakkat hacizler için ayrılmış hisseler vaziyet anlaşılincaya kadar sağlam bir bankaya, banka bulunmayan yerlerde mahkeme veya icra sandıklarına yatırılır”.

320. Satış bedeli bütün alacakları ödemeye yeterli olmadığı takdirde, icra müdürü kendiliğinden yeni hacizler yaparak (tamamlama hacizleri) haczi tamamlar; ancak bu şekilde haczedilen mallar üzerinde sonra gelen derecelerin daha önce koydurdukları hacizler varsa, bu hacizlerden doğan haklar saklıdır. Yeniden haczedilen mallar, ayrıca satış işlemine gerek kalmaksızın ve mümkün olduğu kadar çabuk satılır (İİK. m. 139).

II. SIRA CETVELİ

A. KAVRAM

321. Satış bedeli tüm alacaklıların alacağını tam olarak karşılamaya yetmezse, icra dairesi alacaklıların bir sıra cetvelini yapar³⁰ (İİK. m. 140/I).

Alacaklılar İİK. m. 206 uyarınca iflas halinde hangi sıraya girmeleri gerekiyorsa, o sıraya kabul olunurdu (İİK. m. 140/II).

Bununla birlikte, ilk üç sıraya kayıt için haczin talep edildiği tarihe itibar edilir (İİK. m. 140/III).

322. Sıra cetveli ilk haczi uygulayan icra müdürü tarafından düzenlenir. Kuşkusuz söz konusu olan ilk kesin hacizdir (İİK. m. 100). Keza, sıra cetvelinin takibin yapıldığı icra dairesi tarafından düzenlenmesi zorunlu olup, istinabe edilen ve bu nedenle haciz uygulayan talimat icra dairesi tarafından sıra cetvelinin düzenlenmesi söz konusu değildir.

30 Sıra cetveli konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **ALTAY Sümer**, Hacze İştirak ve Sıra Cetveli, Yasa Hukuk Dergisi, Mart 1996, C. 15, S. 171, s. 224-233.

323. Sıra cetvelinin birer örneği icra dairesi tarafından ilgililere tebliğ edilir (İİK. m. 141).

B. SIRA CETVELİNİN İÇERİĞİ

324. İİK. m. 140/II, iflas hükümleri içinde düzenlenen İİK. m. 206 hükmünün hacze ilişkin sıra cetvelinde de uygulanacağını öngörmüştür. Buna göre, İİK. m. 206'nın ilk üç sırasında yer alan alacaklar ayrıcalıklı (imtiyazlı) alacaklardır. Bunların da üstünde "sıra üstü ayrıcalıklı alacaklar" şeklinde tanımlayabileceğimiz satış bedeli üzerindeki gümrük resmi ve akar vergisi gibi devlet tekliflerinden belirli eşya ve akardan alınması gereken resim ve vergi yer almaktadır (İİK. m. 206/I). Bunlar doktrinde satış konusu malın aynından doğan vergiler şeklinde ifade edilmektedir. Malın aynından doğan imtiyaz bakımından tüm öncelikli alacakların da üstünde rüçhanlı olan yukarıda anılan alacakların ödenmesinden sonra ipotekli alacakların ödenmesi söz konusu olur. Bundan sonra İİK. m. 206'nın öngördüğü ilk üç sıradaki alacaklar ödenir. Bunu da takiben, birinci sırada yer alan haczin ilişkin bulunduğu alacağın ödenmesi söz konusu olur. Kuşkusuz bu bağlamda İİK. m. 100 ve diğer yasalarda yer alan hacze iştirake ilişkin özel hükümlerin dikkate alınması gerekecektir. Bu esaslar geçerli olmak koşuluyla, ön sıradaki alacaklar tamamen hak sahiplerine ödenmedikçe, alt sıralarda yer alan alacakların karşılanması mümkün değildir. Hacze iştirak halinde, satış bedeli hacze iştirak eden tüm alacaklıların bütün alacaklarına yetmediği takdirde; o sıra ve derecedeki ödemeler "garameten" gerçekleştirilir. Bir örnek vermek gerekirse; satış bedeli 500.000 TL'dir, A'nın alacağı 1.000.000 TL, B'nin alacağı 250.000 TL, C'nin alacağı 750.000 TL olup, A,B ve C birinci sırada hacze iştirak etmişler ise, birinci sırada hacze iştirak edenlerin alacaklarının toplamı 2.000.000 TL'dir. Bu miktar, satış bedelinin $500.000/2.000.000 = 1/4$ 'üne denk düşmektedir. Buna göre; A, $1.000.000 \times 1/4 = 250.000$ TL; B, $250.000 \times 1/4 = 62,500$ TL; C, $750.000 \times 1/4 = 187,500$ TL satış bedelinden pay alacaklardır. Bu orantı sistemi, hacze iştirakte ve iflasta satış bedelinin bütün alacakları karşılamaması durumunda uygulanması gereken "garame yöntemi"ni ifade etmektedir.

325. Kuşkusuz, satış bedelinin bütün alacaklıların tüm alacaklarını karşılamaması halinde, hacze iştirak hükümlerinin uygulanmasına ve sıra

cetveli yapılmasına gerek yoktur.

326. Bu bağlamda uygulamada, özellikle iflas tasfiyesinde kesin ve net olarak yerine getirilmeyen bir önemli ilkeye değinmek isteriz ki, o da şudur: ipotek ve diğer sınırlı aynî haklar öncelikli olmasına rağmen, bunlardan önce uygulanmış hacizlerin ortadan kalkmadıkları sürece sınırlı aynî haklardan veya şerh edilmiş kişisel haklardan önce ödeneceği (bunlara tekaddüm edeceği) şüphesizdir. Oysa özellikle iflas uygulamasında İİK. m. 193 uyarınca hacizlerin düştüğünden, buna karşılık ipoteklerin varlığını muhafaza ettiğinden bahisle ipoteklerin veya diğer hakların İİK. m. 206'ya göre öncelikli sıralarda yer alacağı yolunda yanlış uygulama yapıldığı ve Yargıtay'ımızın da bu yönde içtihatları bulunduğu gözlemlenmektedir.

Söz konusu durumda yapılacak işlem; hacizden doğan hakların iflas masasına aynen intikal etmesi ve daha sonra tesis edilen sınırlı aynî hakların hacizle sınırlandırılarak işleme tâbi tutulmasıdır.

C. SIRA CETVELİNE İTİRAZ VE ŞİKÂYET

327. Haciz yoluyla takipte alacaklılara ödenecek paraların kesinleşmesi için sıra cetvelinin kesinleşmesi gerekir. İflas tasfiyesinde ise durum farklı olup, sıra cetvelinin yanı sıra iflasta pay cetvelinin de kesinleşmesi gerekir. Haciz ile iflas prosedürü arasındaki bu farkın nedeni, haciz yoluyla takip prosedüründe sıra cetvelinin aynı zamanda bir pay cetveli niteliğini de taşımasından kaynaklanmaktadır. Çünkü, hacizde sıra cetveli hacizli mallar paraya çevrildikten, diğer bir deyişle satış bedelleri icra kasasına (veznesine) girdikten sonraki aşamada yapılmaktadır. Buna karşılık, iflas tasfiyesinde sıra cetveli henüz masaya dahil olan aktiflerin paraya çevrilmesinden önceki aşamada gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle iflasta, sıra cetvelinin düzenlenmesinden sonraki aşamalarda masa mallarının satılmasından sonra sıra cetveli uyarınca pay cetveli yapılması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle haciz prosedüründe kesinleşen sıra cetveli aynı zamanda iflastaki pay cetvelinin de fonksiyonunu yerine getirmektedir.

328. Sıra cetvelinin ilgililere tebliğinden itibaren yedi gün içinde sıra cetveline yönelik şikayet ve aynı süre içinde itiraz yolu öngörülmüştür. Şikayet, alacaklının sıraya ilişkin muhalefetini ifade etmektedir. Şikayetin

İİK. m. 16 doğrultusunda icra mahkemesine yapılması gerekmektedir.

329. Buna karşılık itiraz alacakların sırasına değil; sıra cetvelinde yer alan alacakların varlığına ve miktarına yönelik muhalefeti kapsayan bir maddî hukuk davası niteliğini taşımaktadır. Doğal olarak, alacağı sıra cetveline dahil edilmeyen alacaklı da, sıra cetveline itiraz davası açabilir. Buna göre, alacaklı sıra cetvelinde kendi alacağına itiraz edebileceği gibi, diğer alacaklıların alacaklarına da itiraz edebilir. Alacaklının, diğer alacaklıların alacaklarının varlığına ve miktarına itiraz etmek suretiyle açacağı dava, “terkin davası” olarak tanımlanmaktadır.

330. Alacaklı sıra cetvelinde yer alan alacağının hem sırasına, hem de varlığına ve miktarına itiraz etmekte ise, bu davaya genel mahkemelerde sıra cetveline itiraz davası olarak bakılması gerekir. Sıra cetveline itiraz davaları, sıra cetvelini düzenleyen icra dairesinin bağlı olduğu genel mahkemelerde açılır. Dava maktû harç ve vekalet ücretine tâbidir.

D. TEMİNAT KARŞILIĞI ÖDEME

331. İİK.’da 4949 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle kanunumuza 142/a hükmü eklenmiştir. Buna göre, sıra cetveli henüz kesinleşmeden sıra cetvelinde hak sahibi görünen her alacaklı, bir bankanın kesin teminat mektubunu dosyaya sunarak payına düşen parayı çekebilir. İİK. m. 36/II burada da uygulanır (İİK. m. 142/a fıkra 2).

Teminat mektubunda, alacaklının dosyadan çektiği miktar ile bunun kısmen ya da tamamen icra dosyasına geri verilmesinin gerekmesi durumunda, geri verme tarihine kadar geçecek süreye ilişkin olan faizin, icra dairesinin ilk yazılı istemi üzerine dosyaya ödenmesi taahhüt edilmelidir. Bu esaslar çerçevesinde teminat mektubuyla garanti edilecek miktar icra dairesince belirlenir (İİK. m. 142/a fıkra 2).

332. Kanunumuza getirilen bu madde ile itiraz ve şikayet süreci sırasında sıra cetvelinde hak sahibi olarak görünen alacaklılara teminat mektubu karşılığında alacaklarını tahsil etme olanağı sağlanmıştır. Kanun değişikliğinden önce, sıra cetvelinin kesinleşmesinden önce alacaklılara ödeme yapılması mümkün bulunmuyordu. Bu durum, sıra cetveline karşı yapay davalar açılarak alacaklılardan haksız menfaat sağlanmasına yol açıyordu. Bu değişiklikten sonra, artık anılan suiistimal yolu tümüyle

kapatılmış bulunmaktadır.

333. Bu bağlamda uygulamada rastlanan şu soruna değinmekte yarar görüyoruz: sıra cetvelinde yer alan ipoteklerin takip konusu yapılmış olmamaları durumunda ipotek alacaklılarına icra müdürlerince ödeme yapılmasından kaçınıldığı gözlemlenmiştir. Bunun nedeni olarak, ipotekle temin edilen alacağın kesinleşip kesinleşmediğinin belli olmadığı gerekçesi ileri sürülmüştür. Oysa ki, sıra cetveli tüm ilgililere tebliğ edileceğinden isteyen alacaklı sıra cetveline karşı itiraz ve şikayet yollarına başvurabilecektir. Bu durumda, ipotek alacaklısının İİK. m. 142/a fıkra 1 hükmü uyarınca teminat mektubu karşılığında –sıra cetveli defterinde hak sahibi olmak koşuluyla- alacağını tahsil edebileceğinde kuşku yoktur.

III. SENEDİN GERİ VERİLMESİ VE İLÂMIN İCRASI BELGESİ (İİK. m. 144) 334.

İcra takibine konu borcun tamamen veya kısmen ödenmesi ile ilâmların icra edilmesi hallerinde, icra müdürünün yapması gereken bir takım işlemler İİK. m. 144'te düzenlenmiştir. Buna göre; alacağı tamamen ödenmiş olan alacaklıya ait senet icra dairesince borçluya geri verilir (İİK. m. 144/I). Alacağının yalnız bir kısmı ödenmiş olan alacaklı da, senedini geri alabilir. Şu kadar ki, icra dairesi senede bundan sonra ne miktar para için geçerli olacağını yazar ya da senedin niteliğine göre ilgili dairelere yazdırır (İİK. m. 144/II).

İlâmların icrasında da borçlu, kendisine ilâmın tamamen veya kısmen icra edilmiş olduğuna dair bedava ve pulsuz bir belge verilmesini isteyebilir (İİK. m. 144/III). Bir taşınmazı paraya çeviren icra dairesi o taşınmaz üzerindeki irtifak haklarına, taşınmaz mükellefiyetlerine ve taşınmaz rehin haklarına dair kayıtların tapu sicilinden terkin ve nakillerini de yaptırır (İİK. m. 144/IV). Gemi siciline kayıtlı olan bir gemiyi paraya çeviren icra dairesi onun üzerindeki ipotek ve intifa haklarına ait kayıtların sicilden terkin ve nakillerini de yaptırır (İİK. m. 144/V).

17. BORÇ ÖDEMEDEN ACİZ BELGESİ (İİK. m. 143)

335. İİK. m. 143, icra prosedürünü son aşamasına kadar sürdürmesine rağmen alacağını elde edemeyen alacaklıya, alacağının ödenmeyen bölümü için icra dairesi tarafından hiçbir harca ve resme tâbi olmaksızın aciz belgesi verilmesini öngörmektedir³¹. Bu belgenin bir örneği de borçluya verilir. Kanunumuzun aciz belgesini düzenleyen 143. maddesi şu hükmü kapsamaktadır:

“Alacaklı alacağının tamamını alamamış ve aciz vesikası düzenlenmesi için gerekli şartlar yerine gelmişse, icra dairesi kalan miktar için hemen bir aciz vesikası düzenleyip alacaklıya ve bir suretini de borçluya verir; bu belgeler hiçbir harç ve vergiye tabi değildir. Aciz vesikasının bir nüshası da her il merkezinde Adalet Bakanlığınca tespit edilen icra dairesi tarafından tutulan özel sicile kaydedilmek üzere bu icra dairesine gönderilir. Aciz vesikası sicili aleni olup ne şekilde tutulacağı ve hangi hususları içereceği Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan yönetmelikle belirlenir.

Bu vesika ile 105 inci maddedeki vesika borcun ikrarını mutazammun senet mahiyetinde olup alacaklıya 277 nci maddede yazılı hakları verir.

Alacaklı aciz vesikasını aldığı tarihten bir sene içinde takibe teşebbüs ederse yeniden ödeme emri tebliğine lüzum yoktur.

Aciz vesikasında yazılı alacak miktarı için faiz istenemez.

Kefiller, müşterek borçlular ve borcu tekeffül edenler bu miktar için vermeğe mecbur oldukları faizlerden dolayı borçluya rücu edemezler.

Bu borç, borçluya karşı, aciz vesikasının düzenlenmesinden itibaren yirmi yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Borçlunun mirasçıları, mirasın açılmasından itibaren bir sene içinde alacaklı hakkını aramamışsa, borcun zamanaşımına uğradığını ileri sürebilirler.

Borçlu, aciz vesikasını düzenlemiş olan icra dairesine borcunu işlemiş faizleriyle birlikte her zaman ödeyebilir. İcra dairesi ödenen parayı alacaklıya verir veya gerektiğinde 9 uncu madde hükümleri dahilinde bir bankaya yatırır. Borcun bu şekilde tamamının ödenmesinden sonra aciz

vesikası sicilden terkin edilir ve borçluya borcunu ödeyerek aciz vesikasını sicilden terkin ettirdiğine dair bir belge verilir. Aynı şekilde, icra takibi batıl ise veya iptal edilirse yahut borçlunun borçlu olmadığı mahkeme kararıyla sabit olursa ya da alacaklı icra takibini geri alırsa, aciz vesikası sicilden terkin edilir ve borçluya buna ilişkin bir belge verilir”.

336. Aciz belgesinin en önemli hükümlerinden birisi, tasarrufun iptali davasının ön koşulunu teşkil etmesidir. Ayrıca, bu belge İİK. m. 68/I’de belirtilen itirazın kaldırılmasına esas olan belge niteliğindedir. Diğer yandan haciz belgesi, alacaklıya başka bir alacaklının uyguladığı hacze iştirak olanağı sağlamaktadır (İİK. m. 100/I, b. 1). Bu bağlamda belirtelim ki, aciz belgesinin icra ceza uygulaması yönünden de bazı sonuçları vardır. Özellikle, alacaklıyı zarara sokmak amacıyla mevcudunu eksiltmek (İİK. m. 331), acizine kendi eylemiyle yol açan ya da durumunun kötülüğünü bilerek daha da ağırlaştıran borçlu (İİK. m. 332), gerçeğe aykırı beyanda bulunma (İİK. m. 338) suçlarında kendisini göstermektedir. Bu suçlar açısından kanunun öngördüğü durumlarda aciz belgesinin varlığı aranmaktadır.

337. Aciz belgesi, borcun yenilediği (tecdit edildiği) anlamına gelmez (BK. m. 114). Bu nedenle, aciz belgesini kefillere etkisi yoktur.

338. Aciz belgesine bağlanan borç, aciz belgesinin düzenlenmesinden başlayarak bir yıl geçmesiyle borçluya karşı zamanaşımına uğrar. Buna karşılık borçlunun mirasçıları, mirasın açılmasından itibaren bir yıl içinde alacaklı hakkını aramamışsa, borcun zamanaşımına uğradığını ileri sürebilirler (İİK. m. 143/VI).

339. Aciz belgesine bağlanan alacak için faiz istenemez (İİK. m. 143/IV). Ancak, alacaklı müşterek borçlulardan ve borçlunun kefillerinden faiz isteyebilir. Bu kişiler ödedikleri faizler için borçluya dönemezler (İİK. m. 143/V).

Aciz belgesine bağlanan alacak için faiz işlemez ise de, borçlu her zaman borcunu faiziyle birlikte belgeyi veren icra dairesine ödeyerek aciz belgesinin icra dairesinde tutulan sicilden terkinini (silinebilirliğini) isteyebilir. Kanunumuzun getirdiği yeni hükme göre, aciz belgesindeki alacak için faiz işlemez ise de, bu borcun ödenerek sicilden terkinini istendiğinde, faiz işlemekte ve ancak borç faiziyle ödenirse, söz konusu borç sicilden terkin edilmektedir. Diğer yandan, icra takibinin hükümsüz olması veya iptal edilmesi ya da borçlunun borçlu olmadığına bir mahkeme kararıyla kesin

olarak saptanması ya da alacaklının icra takibini geri alması durumunda da aciz belgesi sicilden terkin edilir (İİK. m. 143/VI).

18. KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLUYLA TAKİP (İİK. m. 167-176/b)

I. KAVRAM

340. Kambiyo senetleri kıymetli evrak kapsamına giren bono, poliçe ve çekten oluşur. Bu senetlerin ticarî yaşamda tedavül etmesi, kredi ve ödeme işlevini yerine getirmesi, bunların sebepten soyut olarak düzenlenmesine ve ciro kabiliyetine sahip kılınmalarına yol açmıştır.

Kambiyo senetlerinin sebepten soyut olmaları, bunların düzenlenmesine esas olan temel borç ilişkisinin senede yansımaması ve senedi ciro ile elde edenlerin -kötü niyetli olmadıkça- temel ilişkiden etkilenmemeleri sonucunu doğurur. Böylece, kambiyo hukuku bakımından alacak-borç ilişkisi onun temelindeki maddî hukuk ilişkisinden bağımsız olarak değerlendirilir.

Kambiyo senetlerinin bu soyut niteliği, onların ciro kabiliyetini güçlendirerek bu senetlere ticarî piyasalarda güvence artırıcı bir işlem sağlamaktadır.

341. İİK.'da bu senetlerin özelliklerine uygun olarak, bunların takibi için özel bir icra takip prosedürü öngörmüştür³².

342. Takip hukuku kuralları içinde senedin temelindeki maddî hukuk ilişkisine nüfuz edilmeksizin, salt senedin geçerli olup olmadığı, ödenip ödenmediği, ödenmesinin ertelenip ertelenmediği, zamanaşımına uğrayıp uğramadığı ve vadesinin gelip gelmediği hususları icra organlarınca incelenmektedir. Buna karşılık, borçlu maddî hukuka ilişkin itiraz ve def'ilerini ancak İİK. m. 72'ye dayanarak maddî hukuk davası ile ileri sürülebilmektedir. Hatta, kambiyo senetlerini iyi niyetle ciro yoluyla iktisap eden kimselere karşı maddî hukuka ilişkin itiraz ve def'ilerin ileri sürülmesi dahi olanaksızdır (TTK. m. 599).

Bu bağlamda belirtelim ki, menfi tespit davalarının büyük bir bölümü

kambiyo senetlerinden dolayı maddî hukuk bakımından borcun mevcut olmadığına ilişkin bulunmaktadır.

343. Kambiyo senetlerinin hamili –ciro yoksa- lehtardır. *Ciro söz konusu ise, düzenli ve müteselsil cirolarla kambiyo senedini elde eden son hamildir. Borcu ödeyen ciranta, aval veren araya giren de takip yapma yetkisine sahiptir.*

344. Son hamilin takip yapabileceği borçlular ise; keşideci, cirantalar, aval veren ve araya girendir. Bunlar aleyhine son hamil müteselsilen takip yapılabilir.

II. TAKİBİN AŞAMALARI

345. Kambiyo senedine dayalı takibin geçirdiği aşamalar; takip talebi, ödeme emri, ödeme emrinin kesinleşmesi, haciz, paraya çevirme ve paylaştırmadır. Ödeme emrine itiraz genel haciz yoluyla takibin aksine icra mahkemesine sunulur ve mutlaka itirazın yazılı olarak yapılması gerekir. İtiraz süresi ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün, ödeme süresi ise on gündür. Borçlu, ödeme emrine itiraz etmemiş ise, on gün içinde mal beyanında bulunmak yükümü altındadır. Borçlu ödeme emrine itiraz etmiş ise mal beyanının itirazın kaldırılmasının tefhim veya tebliğinden ve iptalinin tebliğinden itibaren üç gün içinde yapılması gerekir. İcra mahkemesine yapılan itiraz genel olarak icrayı durdurmaz sadece satışı durdurur. Ancak borçlu, itirazının haklılığını kuvvetle muhtemel gösteren nitelikte deliller ileri sürdüğü ve talep ettiği takdirde icra mahkemesi gereken teminatı alarak icranın geçici olarak durdurulmasına karar verebilir. Bu karar bir ihtiyatî tedbir kararı (HUMK. m. 101 vd.) niteliğindedir. Takibe karşı şikayet yoluna başvurulması da icrayı durdurmaz, ancak icra mahkemesi teminatlı veya teminatsız olarak icranın durmasına karar verebilir (İİK. m. 22).

III. ÖDEME EMRİNE İTİRAZ

346. Borçlunun ödeme emrine itirazını; alacaklının takibat icrası hakkına itiraz, borca itiraz, imzaya itiraz olmak üzere üç gruba ayırarak incelemek gerekir.

A. ALACAKLININ TAKİBAT İCRASI HAKKINA YÖNELİK İTİRAZ

347. Bu itiraz genellikle yetki itirazı ile derdestlik itirazına ilişkin bulunmaktadır. İİK. m. 50 yetkili icra dairesinin yetkisinin HUMK. m. 9-27 hükümlerine göre belirleneceğini öngörmüştür. Ancak bu bağlamda, kambiyo senetleri bakımından BK. m. 73/1 hükmünü uygulanıp uygulanmayacağına dikkati çekmek gerekir. Çünkü, kambiyo senedinde somutlaşan borçlar götürülecek borçlardan olmayıp, aranılacak borçlardandır.

Diğer yandan, aynı kambiyo senedine dayalı daha önce yapılmış bir takibe rağmen ikinci bir takibin yapılması derdestlik itirazı teşkil eder. Bu itiraz da, alacaklının takibat yapma hakkına ilişkin bulunmaktadır.

Gerek yetki itirazının, gerekse derdestlik itirazının borçluya ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün içinde icra mahkemesine yazımlı bir dilekçe ile yapılması zorunluluğu vardır.

B. BORCA İTİRAZ

348. Borçlu kambiyo senetlerinde tecessüm eden borcun itfa (ödeme), erteleme (imhal) ve zamanaşımı sebepleriyle ortadan kalktığını ileri sürebilir. Bu hususların ileri sürülmesi, “itiraz” olarak nitelendirilmektedir.

349. Kambiyo senetlerine özgü takipte alacaklının elinde kambiyo senedi vardır. Borçlunun bu senedi hükümsüz ve etkisiz bırakabilmesi için borcun sona erdiğine ilişkin olarak elinde belge bulunması gerekmektedir. Keza, alacaklı borcun ödenmesini ertelemişse, borçlunun elinde alacaklının bu yoldaki beyanını ve imzasını taşıyan bir belge bulunmalıdır. Zamanaşımı definin ise, icra dosyasındaki işlemlerden anlaşılması mümkündür. Borçlunun itirazını dayandırdığı belgenin resmî makamlarca onanmış veya imzası alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir belge niteliğini taşıması şarttır. Alacaklı kendisine yüklenen imzayı inkar ettiği takdirde icra mahkemesince bu konuda bilirkişi incelemesi yaptırılır ve imzanın alacaklıya ait olduğu belirlenirse mahkemece borçlunun itirazının kabulüne karar verilir ve alacaklı belgenin içerdiği miktarın yüzde onu oranında para cezasına mahkum edilir. Alacaklı veya vekili duruşmaya gelmezse, bu husus

davetiyede belirtilmek koşuluyla icra mahkemesi alacağın itiraz edilen kısmı için takibin geçici olarak durdurulmasına karar verir. Bu durumda alacaklı durdurma kararından itibaren altı ay içinde icra mahkemesine başvurarak, borçlunun ibraz etmiş olduğu belge altındaki imzanın kendisine ait olmadığını ispat etmelidir; ispat ederse, icra mahkemesi takibin devamına karar verir ve borçluyu belgenin içerdiği miktarın yüzde onu oranında para cezasına mahkûm eder (İİK. m. 169a/III, c. 2-4).

350. İcra mahkemesi hâkimi, borçlunun zamanaşımı itirazını alacaklının ibraz ettiği kambyo senedindeki tarihe göre yerinde görür ve alacaklı da zamanaşımının kesildiğini veya tatil edildiğini resmi veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispat edemezse, itirazın kabulüne; aksi halde reddine karar verir (İİK. m. 169a/IV).

351. İtirazın kabulü kararı ile takip durur. Alacaklının genel hükümlere göre dava açmak hakkı saklıdır. Alacaklı, genel mahkemede dava açarsa, inkar tazminatı ve para cezasının tahsili dava sonuna kadar ertelenir ve bu davayı kazanırsa hakkında verilmiş olan inkar tazminatı ve para cezası kalkar (İİK. m. 169a/V).

352. Borçlunun itirazının icra mahkemesince esasa ilişkin nedenlerle kabulü halinde kötü niyeti veya ağır kusuru bulunan alacaklı, takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere; takip geçici olarak durdurulmuş ise bu itirazın reddi halinde borçlu, diğer tarafın isteği üzerine takip konusu alacağın yüzde kırktan aşağı olmamak üzere tazminata mahkum edilir. Borçlu, menfi tespit ve istirdat davası açarsa yahut alacaklı genel mahkemede dava açarsa, hükmolunan tazminatın tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve dava lehine sonuçlanan taraf için, daha önce hükmedilmiş olan tazminat kalkar (İİK. m. 169a/VI).

353. İtirazın reddi kararına karşı temyiz (istinaf) yoluna başvurulması, hiçbir icra muamelesini durdurmaz. Şu kadar ki, borçlu 33 üncü maddenin üçüncü fıkrasına göre teminat gösterirse icra durur (İİK. m. 169a/VII).

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, itirazın reddi hakkındaki icra mahkemesi kararlarının temyizi hiçbir şekilde kendiliğinden icrayı durdurmayacağı gibi; temyiz, satışı dahi durdurmaz. Bu konuda İİK. m. 169a fıkra son hükmü, İİK. m. 364/III hükmüne de önemli bir istisna getirmektedir. Gerçekten İİK. m. 364/III hükmü, temyizcinin satış dışındaki

işlemleri durdurmayacağını; diğer bir deyişle, temyizın sadece satışı durduracağını öngörmüştür. Buna karşılık, İİK. m. 169a fıkra son temyizın satış da dahil olmak üzere hiçbir icra işlemini durdurmayacağını açık bir biçimde ifade etmek suretiyle, İİK. m. 364/III'e istisna getirmiştir.

Bununla birlikte, borçlu İİK. m. 33'ten yararlanmak suretiyle teminat karşılığında temyiz kapsamında icranın durdurulmasını sağlamak olanağına sahip kılınmıştır. İİK. m. 33'ün öngördüğü tehir-i icra prosedürü, ilamlara ilişkin İİK. m. 36 ve HUMK. m. 443'ün öngördüğü tehir-i icra sisteminden farklıdır. Şöyle ki, İİK. m. 33'ün öngördüğü tehir-i icra prosedüründe, icra müdürlüğünce, borçlunun gösterdiği borcun ve fer'ilerini kapsayan teminatın yatırılması koşuluyla tehir-i icra kararını icra müdürü vererek, temyiz incelemesi sonucuna kadar cebri icra işlemlerini durdurmaktadır. Bu bağlamda belirtelim ki, borçlunun gösterdiği teminat para veya teminat mektubu olmayıp, bunun dışındaki taşınır ve taşınmaz malların teminat olarak gösterilmesi durumunda icra müdürü teminatın takdiri için dosyayı icra mahkemesine tevdi eder. Buna karşılık, ilamların icrasında söz konusu olan tehir-i icra prosedürünü düzenleyen İİK. m. 36 uyarınca tehir-i icra kararını icra müdürü değil, bizzat temyiz incelemesini yapan Yargıtay dairesi vermektedir. İcra dairesi sadece icra mahkemesi tarafından takdir edilen teminatı alarak borçluya Yargıtay'dan tehir-i icra kararı getirmesi için mehil vesikası vermektedir. Bu suretle, ilamların icrasında söz konusu olan temyiz nedeniyle tehir-i icra prosedürü ile İİK. m. 169/a'nın öngördüğü itirazın reddi hakkındaki kararın temyizi halinde uygulanan İİK. m. 33'ün içerdiği tehir-i icra prosedürünün farkını vurgulamış oluyoruz.

C. İMZAYA İTİRAZ

354. Borçlu takip konusu senetteki imzanın kendisine ait olmadığını iddia ediyorsa, bu konudaki itirazının ayrıca ve açıkça beş gün içinde icra mahkemesine bildirmelidir; aksi halde kambiyo senedi altındaki imza borçluya ait sayılır (İİK. m. 168/I, b. 4; İİK. m. 170/I). İmzaya itiraz üzerine icra mahkemesi gerekli incelemeyi genel haciz yolundaki imza incelemesinde uygulanan İİK. m. 68a/IV'e göre yapar (İİK. m. 170/III, c. 1). İcra mahkemesi, bu inceleme sonunda imzanın borçluya ait olmadığını

sonucuna varırsa, itirazın kabulüne karar verir ve bununla takip daha önce durdurulmuşsa durmaya devam eder; daha önce geçici durdurma kararı verilmemişse, takip durur. Bu halde, alacaklının genel hükümlerde göre dava açma hakkı saklıdır (İİK. m . 170/III, c. 2, 3). Eğer alacaklı senedi takibe koymakta kötü niyetli veya ağır kusurlu ise, takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmayan tazminata ve yüzde onu oranında para cezasına mahkûm edilir. Ancak, alacaklı genel mahkemede dava açarsa, tazminat ve para cezasının tahsili bu davanın sonuna kadar ertelenir (İİK. m. 170/IV).

355. İcra mahkemesi, incelemesi sonunda imzanın borçluya ait olduğu kanısına varırsa, itirazın reddine karar verir. Bu kararla, takibin daha önce geçici olarak durdurulmasına karar verilmişse (İİK. m. 170/II), durdurma kararı kalkar ve takibe devam edilir. Ayrıca itiraz ile takibin geçici olarak durdurulmasına karar verilmişse, icra mahkemesi, borçluyu takip konusu alacağın yüzde kırkıdan aşağı olmayan inkar tazminatına ve yüzde onu oranında para cezasına mahkum eder. Şayet borçlu, menfi tespit ve geri alma (istirdat) davası açarsa, tazminatın tahsili dava sonuna kadar ertelenir (İİK. m. 170/III, c. 4, 5).

IV. ÖDEME EMRİNE KARŞI ŞİKÂYET

356. Kambiyo senetlerine özgü takip yolunda borçlu genel haciz yoluyla takipte olduğu gibi süresiz ya da yedi günlük şikayet yollarına başvurabilir. Örneğin, senet aslının icra dairesine ibraz edilmemesi bu kapsamdadır. Ancak, kambiyo senetlerine ilişkin haciz yoluyla takipte senedin kambiyo senedi olup olmadığı ve senedin vadesinin gelip gelmediği hususlarındaki kambiyo takibine ait özel şikayetin ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün içinde borçlu tarafından icra mahkemesine sunulması gerekir. Bu bağlamda borçlu takip konusu senedin, kambiyo senedi niteliğini taşımadığını, cirantaya başvurulması için protesto çekilmesi gereğinin yerine getirilmediğini beş günlük şikayet süresi içinde ileri sürebilir.

357. Anılan şikâyet icra takibini durdurmaz ancak icra mahkemesi bu yolda tedbir kararı verebilir (İİK. m. 22). İcra mahkemesi, süresinde usulüne uyularak yapılan itiraz veya şikâyet üzerine senedin kambiyo

senedi taşımadığını ya da alacaklının takip hakkına sahip bulunmadığını kendiliğinden de göz önünde tutarak takibin iptaline karar verebilir (İİK. m. 170/II). İcra mahkemesinin bu yetkisi sadece itiraz ve şikâyet yoluna başvurulması halinde ortaya çıkar. Buna karşılık takip kesinleştikten sonra, icra mahkemesi bu yönde karar veremez. Keza borçlu, imzaya itirazını geri almış ya da borcu kısmen veya tamamen kabul etmişse artık bu hüküm uygulanamaz (İİK. m. 170a/III).

19. KİRALANAN TAŞINMAZLARIN İLAMSIZ TAKİP ÇERÇEVESİNDE TAHLİYESİNE İLİŞKİN PROSEDÜR

I. KAVRAM

358. İİK. kural olarak, sadece para ve teminat alacakları açısından ilamsız takiplere olanak tanımıştır (İİK. m. 42). Bu kuralın istisnasını kiralanan taşınmazların tahliyesini öngören hükümler oluşturmaktadır (İİK. m. 269 vd.).

Kanunumuzun ilamsız takip sistemi içinde öngördüğü taşınmazların tahliyesine ilişkin hukukî sebepleri iki kategori altında değerlendirmek gerekir:

1. Kira bedelinin ödenmesi gereken sürelerde ödenmemesi³³ (BK. m. 260, BK. m. 288),
2. Kira süresinin sona ermesi³⁴.

Bu iki gruba giren sebeplerden birinin gerçekleşmesi ve kanunun öngördüğü belirli prosedürün başarı ile izlenmesi sonucunda, ilamsız icra sistemi içinde kiralanan taşınmazların tahliye edilmesi mümkündür.

33 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 744-764.

34 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 765-770.

II. KİRA BEDELİNİN ÖDENMEMESİ NEDENİYLE TAHLİYE

359. Bu husus İİK. m. 269 ile düzenlenmiştir. Bu hükme göre; takip, adi kiralara ya da hâsılat kiralalarına ilişkin olur ve alacaklı da talep ederse, ödeme emri, Borçlar Yasası'nın 260 ve 288. Maddelerinde yazılı ihtarı ve yasal süre geçtikten sonra icra mahkemesinden borçlunun kiralanan taşınmazdan çıkarılmasını istenebileceği yolundaki tebliği içerir (İİK. m. 269/I).

Bu tebliğ üzerine borçlu, yedi gün içinde itiraz sebeplerini 62. madde hükümleri uyarınca icra dairesine bildirmek zorundadır. Borçlu itirazında, kira sözleşmesini ve varsa yazılı sözleşmedeki imzasını açık ve kesin olarak reddetmezse, kira sözleşmesinin varlığını kabul etmiş sayılır (İİK. m. 269/II).

İtiraz takibi durdurur. İtirazın tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde itirazın kaldırılmasını istemeyen alacaklı bir daha aynı alacaktan ilamsız icra yoluyla takip yapamaz (İİK. m. 269/III).

Borçlar Yasası'nın 260. Maddesinin kiralayana altı günlük sürenin bitiminde sözleşmeyi feshetmeye izin verdiği durumlarda itiraz süresi üç gündür (İİK. m. 269/IV).

360. İİK. m. 269'un içeriğinden de açıkça anlaşılacağı gibi, kiralayan adi kiralara ve hasılat kiralalarına ilişkin olarak takip yapar ise, icra müdürü borçluya BK. m. 260 ve m. 288'deki otuz ve altmış günlük süreleri içeren ihtarı gönderecek ve bu süre sonunda borçlunun kiralanan şeyden çıkarılmasının istenebileceği hususu da ödeme emrinde belirtilecektir.

361. Borçlu (kiracı) bu tebliğ üzerine itiraz sebeplerini İİK. m. 62 doğrultusunda icra dosyasına bildirmek zorundadır. Borçlu itirazında, kira sözleşmesini ve yazılı sözleşme var ise, bu sözleşme altındaki kendisine izafe edilen imzayı reddetmezse sözleşmeyi kabul etmiş sayılır.

362. Borçlunun kira sözleşmesini veya kira sözleşmesi altındaki imzayı kabil etmesi alacaklıya icra hukuk mahkemesinden sözleşmenin feshine ve kiralananın tahliyesine karar verilmesini isteme yetkisini ve olanağını sağlar. Gerçekten kiralanan kira sözleşmesi veya kira sözleşmesi altındaki imzaya itiraz etmeyip, diğer hususlara itiraz etmiş ise, bu faraziyede alacaklı icra mahkemesinden itirazın kendisine bildirilmesinden

itibaren altı ay içinde itirazın kaldırılmasını isteyebilir. Zira borçlu (kiracı) kira sözleşmesine itiraz etmemek suretiyle o taşınmazın yararlanmasına tahsis edildiğini yani kiralayanın kira sözleşmesinden doğan edimini yerine getirdiğini kesin bir biçimde kanıtlamaktadır. Bu durumda, kiracının kira bedelini ödediğine ilişkin savunmasının bizzat kendisi tarafından yazılı belge ile ispatı gerekmektedir. Çünkü, kira sözleşmesinin borçlu tarafından kabulü (sözleşmeye ve imzaya itiraz edilmemesi) alacaklının sözleşmesel edimini ifa ettiğini yeterli bir biçimde kanıtlamakta ve alacaklının talebini İİK. m. 68'in öngördüğü koşullara uygun bir talep niteliğine kavuşturmuştur.

363. İşte bu nedenle, talebi İİK. m. 68 belgelerine dayalı bir hale gelen kiralayan (alacaklı), elinde 68'in öngördüğü belgenin bulunmasına benzeyen bir hukukî duruma borçlunun imzasını kabul etmesi nedeniyle kavuştuğundan, alacaklı itirazın kaldırılmasını icra mahkemesinden isteyebilmektedir. Bu durumda borçlu takip konusu kira bedelini ödediği yolundaki iddia ve itirazını yazılı belge ile kanıtlayamadığı takdirde, zorunlu olarak tahliye sonucu ile karşılaşacaktır.

364. Buna karşılık, borçlu (kiracı) kira sözleşmesine veya yazılı sözleşme altındaki imzaya yedi gün içinde itiraz ettiği takdirde; alacaklı icra mahkemesine itirazın kaldırılması, haciz ve tahliye kararı verilmesi için başvuramaz. Çünkü bu halde, alacaklının elinde, İİK. m. 68'in öngördüğü biçimde bir belge yoktur. Bu faraziyede alacaklı, HUMK. m. 8 doğrultusunda görevli ve yetkili olan sulh hukuk mahkemesine başvurmak zorundadır.

365. Alacaklı (kiralayan) kira parasını ödemeyen borçluya (kiracıya) genel haciz yolu ile de takip yaparak alacağını tahsil imkânını sağlayabilir. Ancak, genel haciz yolu ile takip sadece kira alacağının tahsiline olanak sağlayabilir. Ayrıca, kiracıya karşı haklı ihtar yapılmış olması anlamına gelir. Ancak, bu takip şekli kiracının kira bedelini ödememesi nedeniyle taşınmazdan tahliye edilmesine olanak sağlamaz. Kiralayan, kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle kiracıyı kiraladığı taşınmazdan tahliye etmek istiyorsa, ilamsız tahliye yoluna gitmelidir.

366. İlamsız tahliye yoluna ilişkin takipte, takip talebi genel haciz yolu ile takipte olduğu gibidir. Bu takip şeklinde de İİK. m. 58'in öngördüğü şekilde takip talebi düzenlenir. Takip talebinde kira bedellerinin ödenmesi isteneceği gibi, bunun yanı sıra kira bedeli ödenmediği takdirde, kira sözleşmesi feshedilerek, kiracının taşınmazdan tahliyesi de talep edilir.

Görüldüğü gibi, burada alacak takibi ile tahliye talebi birlikte yapılmaktadır. Eğer tahliye talep edilmemiş ise, kiracının tahliyesine icra mahkemesince karar verilmez. Bu nedenle, gerek takip talebinin ve gerekse borçluya gönderilen ödeme emrinin alacak talebinin yanısıra, tahliye talebini de içermesi zorunludur. Sadece kira bedelinin ödenmesi talep edilmiş ve fakat tahliye istenmemiş ise, yapılan takip tahliye talebini içermeyen genel haciz yoluyla takip statüsüne tâbi olur.

367. Tahliye talebinde borçlu (kiracı) borcunu kural olarak ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren otuz gün içinde (BK. m. 260) ödemelidir. İtiraz süresi ise yedi gündür. Ancak, altı aydan daha kısa süreli adi kirada ödeme süresi altı gün, itiraz süresi ise üç gündür. Hasılat kirasında (BK. m. 288) ödeme süresi altmış gündür.

368. Borçlu ödeme emrine itiraz etmek isterse, itirazını kural olarak yedi gün içinde icra dairesine bildirmek zorundadır. Altı aydan daha kısa süreli sözleşmelerde itiraz süresi üç gündür (İİK. m. 269/IV). Borçlu kanunun öngördüğü sürelerde ödeme emrine itiraz etmezse takibin, alacağa yönelik bölümü kesinleşir. Ancak, takibe devam edilebilmesi için esas itibarıyla 30 gün olan ödeme süresinin de geçmesi gerekir. İtiraz vâki olmamış, yasal ödeme süresi de geçmişse, alacaklı icra dairesinden borçlunun (kiracının) borca yeter mallarının haczini talep edebilir. Prosedür aynı genel haciz yolunda olduğu gibidir. Şu kadar ki, ödeme emrine itiraz etmeyen ve takip konusu kira borcunu da ödemeyen borçlunun (kiracının) kiralanan tahliyesini sağlamak için icra mahkemesine mutlaka tahliye talebinde bulunulmadır. Alacaklı, ödeme süresinin bitiminden itibaren altı ay içinde icra mahkemesinden tahliyeyi talep etmelidir (İİK. m. 269a). Zira, kira sözleşmesini feshederek tahliye kararı verme yetkisi icra müdürüne değil, icra mahkemesine aittir. Buna karşılık, ödeme emrine itiraz edilmemesi durumunda, haciz talebi icra müdürlüğüne yapılır ve haczin icrasına icra müdürü tarafından karar verilir. Bu varsayımda, icra mahkemesinin devreye girmesine gerek yoktur.

369. Buna karşılık, borçlu (kiracı) ödeme emrine itiraz ederse, takip durur. Borçlunun itirazının kendisine tebliğinden itibaren altı ay içinde alacaklının itirazın kaldırılarak hacze ve tahliyeye karar verilmesi için icra mahkemesine başvurması gerekir. Alacaklı bu süreyi geçirdiği takdirde, bir dana ilamsız takibi yapma olanağını yitirir (İİK. m. 269/III).

370. Kiracının itirazı; kira sözleşmesine, bu sözleşmedeki imzaya yönelik olabileceği gibi, borcun ödeme ve takas gibi nedenlerle düştüğüne ilişkin de olabilir.

371. İtiraz sözleşmeye ve imzaya karşı ise, alacaklı elinde noterden düzenlenmiş veya noterlikçe onaylanmış bir kira sözleşmesi varsa, itirazın kaldırılması ve tahliye için icra mahkemesine başvurulabilir. Kiracı, alacaklının bu istemine karşı aynı nitelikteki resmî belgelere dayanarak alacaklının talebini etkisiz kılabilir. Buna karşılık, alacaklının elinde resmî bir kira sözleşmesi mevcut değil ise, alacaklı (kiralayan) imza inkarı üzerine icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasına ve tahliyeye karar verilmesini isteyemez. Bu varsayımda alacaklı itirazı bertaraf etmek ve tahliyeyi sağlamak için, tahliye davalarına bakmakla görevli sulh hukuk mahkemelerine başvurur. Kuşkusuz, taraflar arasında kira ilişkisi yoksa, alacaklı fuzulî işgal nedeniyle yerini işgal eden kimse aleyhine genel hükümlere göre müdahalenin önlenmesi (men'i) davası açmak hakkına sahiptir. Kiralayanın ilamsız tahliye takibi yapması için elinde yazılı kira sözleşmesi bulunması zorunlu değildir. Kiralayan sözlü kira akdinden bahisle de, ilamsız tahliye takibi yapabilir. Borçlunun kira sözleşmesine veya bu sözleşme altındaki imzaya itirazda bulunmaması durumunda borçlu kira sözleşmesini ve kiracılık sıfatını kabul etmiş sayılır (İİK. m. 269/II). Bu varsayımda, alacaklı icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını ve tahliyeye karar verilmesini talep eder. Bu olasılıkta artık icra mahkemesi kira sözleşmesini ve imzayı inceleyemez. Borçlu kira akdi dışındaki itirazlarını İİK. m. 68'in öngördüğü belgelerle kanıtlamak olanağına sahiptir (İİK. m. 269c/I). Bu esaslar doğrultusunda, icra mahkemesi itirazı kaldırarak tahliyeye karar verdiği takdirde, bu kararın temyizi mümkündür (İİK. m. 363/I, b. 3).

Şu kadar ki, kararın infazı için kesinleşmesinin beklenmesine gerek yoktur (İİK. m. 269c/III). Ancak, kiralayanın tahliye kararının icrasını isteyebilmesi için, icra mahkemesi kararının borçluya (kiracıya) tefhim veya tebliğinden itibaren on gün geçmesi gerekir (İİK. m. 269c/III). Bu varsayımda kiracının üç aylık kira bedeli karşılığında temyiz nedeniyle kararın icrasını durdurması yoluna gitmesi mümkündür (İİK. m. 269/III, İİK. m. 36).

III. KİRA SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ NEDENİYLE İLAMSIZ TAHLİYE

372. Kiralayan kira sözleşmesini icra dosyasına ibraz ederek, kiracının kiralanan taşınmazdan tahliyesini isteyebilir (İİK. m. 272/I). Bunun üzerine icra müdürü bir tahliye emri tebliği suretiyle taşınmazın onbeş gün içinde tahliye ve teslimini emreder (İİK. m. 272/II).

Tahliye emrinde:

Kiralayanın ve kiracının ve varsa mümessillerinin isim, şöhret ve yerleşim yerleri ve mukavele tarihi ve kiranın yenilendiğine veya uzatıldığına dair bir itiraz varsa, yedi gün içinde daireye müracaatla beyan etmez ve itirazda bulunmaz veya kendiliğinden tahliye etmezse zorla çıkarılacağı yazılır (İİK. m. 272/IV). Tahliye emrine itiraz etmek isteyen kiracı, itirazını tahliye emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde dilekçe veya sözlü beyanla icra dairesine bildirir (İİK. m. 274/I) bu suretle yapılan itiraz tahliye takibini durdurur (İİK.m . 274/II). İİK. m. 63, 64 ve 65 hükümleri tahliye takiplerinde de uygulanır (İİK. m. 274/III). Kiracı tahliye emrine; kira sözleşmesindeki imzanın kendisine ait olmadığı kira sözleşmesinin yenilendiği vb nedenlerle itiraz edebilir. Kira sözleşmesinin noterlikçe re'sen düzenlenmiş veya tarih ve imzası noterlikçe onanmış veya imzası ikrar edilmiş değilse, alacaklı (kiralayan) icra mahkemesinden itirazın kaldırılarak tahliyeye karar verilmesini isteyemez. Bu varsayımda alacaklının genel mahkemede dava açması gerekir. Açılan davada icra takibi sırasında inkar edilen imzanın kendisine ait olduğu anlaşılan kiracı veya kiralayan yüz liradan beşyüzbin liraya kadar para cezasına hükmedilir (İİK. m. 275/son). Buna karşılık borçlu (kiracı) kira sözleşmesi ve imza dışındaki hususlara itiraz ettiği takdirde, alacaklı icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasına ve tahliyeye karar verilmesini isteyebilir. Tahliye emrindeki sürenin geçmesi durumunda, kiracı zorla tahliye edilerek taşınmaz kiralayana teslim edilir. Tahliye edilecek yerde kiralayana ait olmayan eşya bulunursa 26 maddenin hükmü kıyasen uygulanır (İİK. m. 273/II).

373. 6570 Sayılı Kanun'a tâbi taşınmazların kira süresinin sona ermesi nedeniyle tahliye edilebilmesi için, ilk kira sözleşmesinin yapılmasından sonraki bir tarihte kiracının belirli bir tarihte taşınmazı tahliye edeceğine ilişkin tahliye taahhüdünde bulunması gerekir. Bu tahliye taahhüdünün de,

kira sözleşmesiyle birlikte takip sırasında icra dairesine sunulması gerekir. Şayet yazılı bir kira sözleşmesi yok ise, tahliye taahhüdünün varlığı yeterli olacaktır. Tahliye talebinin, tahliyenin taahhüt edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması zorunludur. Bu süre, hak düşürücü niteliktedir. Tahliye taahhüdünün adi şekilde düzenlenmesi ve kiracının imza itirazında bulunması durumunda, alacaklı (kiralayan) icra mahkemesine başvurarak tahliye talep edemez. Eğer, tahliye taahhüdü noterlikçe re'sen düzenlenmiş veya tarih ve imzası onanmış ise, kiralayan icra mahkemesinde itirazın kaldırılması suretiyle tahliyeye karar verilmesini isteyebilir. Kiracının da, kiralayanın resmî belgelere dayalı tahliye talebine karşı aynı nitelikteki belgelerle itirazın haklılığını kanıtlaması gerekir.

374. Adi şekilde düzenlenen tahliye taahhütnamesine borçlu (kiracı) imza itirazında bulunmadığı takdirde, alacaklı (kiralayan) icra mahkemesinden itirazın kaldırılarak, sözleşmenin feshi ile kiracının kiralananı tahliyesini istemesi mümkündür. Kiracının tahliye emrine itiraz etmemesi durumunda, tahliye emrinde belirtilen onbeş günlük sürenin geçmesi üzerine, kiracı kiralananı cebri icra yoluyla icra makamı tarafından tahliye edilir. Taşınmazda üçüncü kişinin bulunması halinde (borçlunun yasada belirtilen yakınları ile ortakları ve borçluya tâbi olarak taşınmazda oturanlar üçüncü kişi sayılmazlar), üçüncü kişi kiralananı kullanmakta haklı olduğuna ilişkin resmî bir belge göstermezse, derhal tahliye olunur. Şu kadar ki, üçüncü kişi resmî bir belge sunmasa bile, kira sözleşmesinin tarihinden önceki bir tarihten önce taşınmazda oturduğunu beyan eder ve icra müdürünce yerinde yapılan tespitle bu beyan doğrulanırsa, icra müdürü tahliyeyi erteleyerek, durumu üç gün içerisinde icra mahkemesine bildirir. İcra mahkemesi tarafları dinler ve somut olayın niteliğine göre taraflardan birine yedi gün içinde mahkemede dava açması mükellefiyetini yükler. Bu süre içinde dava açılırsa, davanın sonucuna göre, işlem yapılır dava içmeyen taraf iddiasından feragat etmiş sayılır (İİK. m. 276).

375. İİK. m. 269/d, “62, 63, 65, 66, 68, 70 ve 72. maddeler hükümleri kıyas yoluyla burada da uygulanır” hükmünü öngörmektedir.

IV. HAPİS HAKKI İÇİN DEFTER TUTULMASI VE KAÇIRILAN EŞYAYI TAKİP HAKKI

376. BK. m. 267; kiralayanın geçmiş bir yıllık ve işlemekte olan altı aylık kira alacağına güvence altına alınması için, kiralananın donanımına ve ondan yararlanmaya özgü olup, kiralananın bünyesinde bulunan taşınır eşya üzerinde hapis hakkına sahip olduğunu belirtmektedir³⁵. İİK. m. 270 işbû hapis hakkının alacaklı tarafından ne suretle kullanılabileceğini göstermektedir. İİK. m. 270'e göre kiralayan önceden yapılması gereken bir takip işlemine girişmeden, B.K.'da öngörülen hapis hakkını "geçici olarak korunması" için icra dairesinin yardımını isteyebilir (İİK. m. 270/I; BK. m. 267, 269, 281). Gecikmede tehlike olan hallerde icra müdürü, güvenlik kuvvetinin yardımını isteyebilir (İİK. m. 272/III). İcra dairesi üzerinde hapis hakkı bulunan eşyanın bir defterini yapar ve rehinleri paraya çevirme yoluyla takip talebinde bulunması için kiralayana onbeş günü geçirmemek üzere uygun bir süre verir (İİK. m. 270/III). Bu hükme göre, kiralayan öncelikle takip yapmaksızın kira sözleşmesi ve bir dilekçe ile icra müdürlüğüne başvurarak "hapis hakkının geçici olarak korunmasını" talep edecektir. İcra dairesi hapis hakkına konu teşkil edecek eşyanın bir defterini yaptıktan sonra, kiralayan taşınır rehininin paraya çevrilmesi için onbeş günü geçmemek üzere makul bir süre verecektir. Kiralayan İİK. m. 145 vd. hükümleri uyarınca icra müdürlüğünün belirlediği süre içinde taşınır rehininin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız icra takibine girişecektir. İİK. m. 271 kaçırılan eşyayı takip hakkını şu şekilde düzenlemektedir:

"Gizlice veya cebirle götürülmüş eşya, götürülmelerinden on gün içinde icra dairesinin emri ile ve zabıta kuvvetiyle geri alınabilir. İyi niyet sahibi üçüncü şahısların hakları saklıdır.

İhtilaf halinde mahkeme basit yargılama usulü ile meseleyi halleder ve karara bağlar".

20. İLÂMLI İCRA³⁶

I. KAVRAM

377. İlâmsız icranın, kiralanan taşınmazların ilâmsız takip prosedürüne göre tahliyesi keyfiyeti bir tarafa bırakılmak kaydıyla, sadece para ve teminat alacaklarına ilişkin bir takip yolu olduğunu belirtmiştik. Para ve teminat alacağı dışındaki hak ve alacakların elde edilmesi ancak ilâma dayalı olarak ilâmlı icra prosedürü ile gerçekleştirilebilir. Örneğin, taşınır ve taşınmaz malların teslimi, bir işin yapılması ve çocuk teslimi için, öncelikle bu netice-i taleplere yönelen davalar açmak ve mahkeme kararları almak gerekir. Bu bağlamda, mahkeme kararlarının mühürlü ve imzalı olarak taraflara verilen sûretlerine (örneklerine) ilâm denilmektedir (HUMK. m. 392).

378. Maddî hakkın elde edilmesi için, hak sahibinin dava açarak ilâm alması yeterli olmayabilir. Çünkü, aleyhine hüküm verilen taraf ilâma rağmen mahkeme kararlarının kendisine yüklediği edimi yerine getirmediği takdirde, alacaklı ilâmlı icra yoluna başvurmak sûretiyle hakkına kavuşmak isteyecektir.

379. Bunun dışında, kural olarak hükmün temyizi cebri icrayı durdurmayacağından, aleyhine hüküm verilen ve belli bir edaya mahkûm edilen davalı kararı temyiz ettiğinde, davacı ilâmı icraya koyacaktır.

Bu nedenle ilâmlı icra, alacaklının ilâm konusu hakkına kavuşması için öngörülen bir takip yolu niteliğini taşımaktadır. Ancak burada kastettiğimiz, mahkemelerin ara kararı ve geçici hukukî koruma niteliğindeki kararları değil, nihaî kararlarıdır.

380. Bu bağlamda belirtelim ki, mahkemelerin ancak eda hükmü taşıyan kararları ilâmlı takibe konu teşkil eder. Tespit hükmü taşıyan ve yenilik doğuran (inşai) kararlar, ilâmlı icraya konu teşkil etmezler. Ancak, bu kararların yargılama giderleri ve vekâlet ücretine ilişkin hüküm fıkraları eda hükmünü içerdiklerinden, bunlar için ilâmlı icra câizdir.

381. Diğer yandan, ceza mahkemelerinin yargılama giderlerinin

kararları, idari yargıda tam yargı davaları sonunda oluşturulan ilâmlar, Sayıştay ilâmları, hakem kararları, mecburî tahkim kanununa göre verilen kararlar, tenfizine karar verilmiş olan yabancı mahkeme ve yabancı hakem kararları ile özel yasalarında ilâm olarak nitelendirilenler; ilâmlı icraya konu teşkil ederler.

II. İLÂM NİTELİĞİNDEKİ BELGELER

382. Kanunumuz, 38. maddesiyle bazı belgeleri ilâm niteliğinde kabul etmiştir (İİK. m. 38). İİK. m. 38'in bu konudaki düzenlemesi şöyledir:

“Mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller ve para borcu ikrarını havi re’sen tanzim edilen “noter senetleri, istinaf ve” temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler, ilâmların icrası hakkındaki hükümlere tabidir. Bu maddedeki icra kefaletleri müteselsil kefalet hükmündedir”.

383. Ayrıca, çeşitli özel yasalarda belirtilen bazı belgelerin ilâm niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Örneğin, baroların para cezaları veya giderlerin ödenmesi hakkındaki kararları, Noterler Birliği Disiplin Kurulu'nun para cezasına ve giderlere ilişkin kararları vd.

III. KESİNLEŞMEDEN İCRAYA VERİLEMAYECEK OLAN KARARLAR

384. Kural olarak, kanun yollarına başvurulması cebri icra işlemlerini durdurmaz. HUMK. m. 443/I, temyiz yoluna başvurulmasının ilâmın icrasını durdurmayacağını öngörmüştür. Ancak, bazı ilâmların -istisnâ olarak- icraya konulabilmeleri için hükmün kesinleşmesi zorunludur. Şöyle ki; taşınmazlara ve bunlara ilişkin aynî haklara, aile ve kişiler hukukuna dair ilâmlar (HUMK. m. 443/IV) ile hakem kararları (HUMK. m. 536) kesinleşmedikçe icraya konulmayacağı gibi, İİK. m. 72/IV-V hükümleri uyarınca menfi tespit davasının kabulü ile davalı alacaklının tazminata mahkum edilmesine dair ilâmlar da kesinleşmedikçe tazminat ve yargılama giderleri bakımından icraya konulamazlar.

IV. TEMYİZ NEDENİYLE İLÂMIN İCRASININ DURDURULMASI PROSEDÜRÜ

385. Yukarıda belirtilen kesinleşmeden icra edilemeyecek ilamların dışındaki diğer tüm ilamların salt temyiz edilmesi icrayı durdurmaz (HUMK. m. 443/I). Borçlu, temyiz incelemesi sonucuna kadar ilamın icrasını durdurmak istiyorsa, teminat karşılığında icra müdürlüğünden “mehil vesikası” olarak, bu belgenin bu dava dosyası ile birlikte Yargıtay’a gönderilmesini sağlamak suretiyle Yargıtay’dan (temyiz incelemesini yapacak olan Yargıtay’ın ilgili dairesinden) icranın durdurulmasına dair karar almalıdır (HUMK. m. 443/I, İİK. m. 36).

386. Temyiz incelemesinin sonucunda verilecek karara kadar ilamın icrasının durdurulabilmesi için aşağıdaki prosedürün izlenmesi gerekmektedir:

İlamın borçlusu mahkeme kararını tehiri icra talepli olarak temyiz etmelidir.

Borçlu ilamın tehiri icra talebini içerek şekilde temyiz edildiğine dair derkenarı veren mahkemenin kaleminden alacağı derkenarı icra dosyasına ibraz ederek, icra müdürlüğünce teminatın takdiri için dosyanın icra hâkimliğine sevkini talep etmelidir.

İcra mahkemesince alacağın tamamını kapsayacak şekilde verilecek teminat takdirine ilişkin karar alacaklı tarafından izlenerek maktu harcı yatırılmak suretiyle alınıp, icra dosyasına ibraz edilmelidir.

İcra müdürlüğünce ilam borçlusuna üç gün içinde icra mahkemesinin belirlediği teminatı yatırması hususu tebliğ edilecektir. Burada zikredilen üç günlük süre bağlayıcı nitelikte değildir.

Borçlu yukarıda belirtilen üç günlük sürede teminatı göstererek icra dairesinden Yargıtay’dan “tehiri icra kararı” getirmek için icra müdürlüğünden uygun süreyi içeren bir “mehil vesikası” alacaktır.

Borçlu bu mehil vesikasını temyize gönderilecek dava dosyası ile birlikte Yargıtay’ın temyiz incelemesi yapacak olan ilgili dairesine gönderilmesini sağlayacaktır.

Yargıtay’ın temyiz incelemesini gerçekleştirecek ilgili dairesi “mehil vesikası süresi içinde tehiri icra kararını veren yerel mahkemeye

gönderecektir.

Alacaklı işlemi yerel mahkeme nezdinde izleyerek tehiri icra kararını yerel mahkemeden maktu harç yatırarak alacak ve icra dosyasına ibraz edecektir.

Yargıtay'ın temyiz incelemesini yapan dairesi mehil vesikası içindeki sürede tehiri icra kararını yerel mahkemeye göndermediği takdirde ilam borçlusu icra dairesinden "ek mehil vesikası" talebinde bulunacaktır. Yargılamada mehil vesikası otuz, altmış gün arasındaki bir süreyi kapsamaktadır.

387. Alacaklı lehine mahkemeden çıkmış olan ilam, onandığı takdirde, teminat alacaklıya ödenir. Zira, karar düzeltme (tashih-i karar) süreci icrayı durdurmaz. Karar düzeltme talebi sonucunda hüküm bozulduğu takdirde, İİK. m. 40 doğrultusunda icranın iadesine ilişkin hükümler uygulanır.

V. İCRANIN İADESİ

388. Kural olarak, mahkeme kararlarının temyizinin icrayı durdurmayacağına değinmiştik. Bu nedenle bir yandan Yargıtay'ın temyiz incelemesi devam ederken, öte yandan ilam borçlusu aleyhine cebrî icra işlemleri yürütülebilecektir. Borçlu hiç değilse temyiz incelemesinin sonuna kadar icrayı durdurabilir ise de, bunun için İİK. m. 36 ve HUMK. m. 443'ün öngördüğü teminatı yatıramadığından cebrî icranın yürütmesine engel olamayabilir. Bu varsayımda, borçlunun mallarının haczedilmesi ve hatta satılması imkan dahilindedir.

Mahkeme ilamı Yargıtay'ca onandığı ve onama kararı kesinleştiği takdirde (şekli kesinleşme) ilam kesinleşmeden icra işlemlerine girişilmesi herhangi bir sorun yaratmayacaktır. Buna karşılık, mahkeme kararı temyiz sonucunda bozulduğu ve bozma kararı kesinleştiği takdirde, ilamın kesinleşmesinden önce infazına geçilmesinden dolayı bazı sorunların ortaya çıkması söz konusu olacaktır.

389. Bu konu İİK. m. 40 ile şu şekilde düzenlenmiştir.

"Bir ilâmın bölge adliye mahkemesince kaldırılması veya temyizen bozulması icra muamelelerini olduğu yerde durdurur.

Bir ilâm hükmü icra edildikten sonra bölge adliye mahkemesince kaldırılır veya yeniden esas hakkında karar verilir ya da Yargıtayca bozulup

da aleyhine icra takibi yapılmış olan kimsenin hiç veya o kadar borcu olmadığı kesin bir ilâmla tahakkuk ederse, ayrıca hükme hacet kalmaksızın icra tamamen veya kısmen eski hâline iade olunur.

Ancak üçüncü şahısların hüsnü niyetle kazandıkları haklara hâlel gelmez”.

Bu hükme göre, ilamın bozulması cebri icrayı olduğu yerde durdurmuyacak, ancak daha önce yapılmış ve tamamlanmış cebri icra işlemlerini ve bunlardan doğan kazanılmış hakları etkilemeyecektir. Ancak, bozmadan sonra yeni bir cebri icra işlemi yapılamayacaktır. Cebri icra işlemleri tamamlandıktan örneğin ilam konusu alacak tahsil edildikten sonra mahkeme kararı bozulduğu ve bozma kararı şekli bakımından kesinleşerek mahkemece de bozmaya uyulduğu takdirde, bozma kararı doğrultusunda yerel mahkemece verilecek yeni hüküm yasa yollarından geçerek kesinleştiğinde; artık, yapılmış olan cebri icra işlemlerinin iadesi yoluna gidilecektir.

Bunun için alacaklının (bu durumda borçlu sıfatıyla kendisine takip yapılan takip borçlusu artık takip alacaklısı haline gelmektedir) mahkemeden yeni bir hüküm almasına gerek yoktur. Bu varsayımda borçlu, ödediği parayı kendisine ilam alacaklısı sıfatıyla takip yapan kimseden ilamın bozulması ve bozma üzerine bu kez borçlu lehine karar verilmesi nedeniyle önceki takip alacaklısından ödediği parayı kendisine ilam alacaklısı sıfatıyla takip yapan kimseden ilamın bozulması ve bozma üzerine bu kez borçlu lehine karar verilmesi nedeniyle önceki takip alacaklısından ödediği parayı aynı takip dosyası üzerinden talepte bulunarak geri alacaktır. Bunun için kendisine ödeme yapılmış olan önceki ilam alacaklısına icra dairesi aracılığıyla muhtıra gönderilerek tahsil ettiği parayı iade etmesi, aksi takdirde borca yetecek miktarda mallara haciz konulacağı ve bu malların cebri icra yoluyla satılacağı bildirilecektir.

Ancak bu işlemlerin yapılabilmesi için, bozulmadan sonra verilen kararın maddi ve şekli anlamda kesinleşmesi zorunludur. Şu kadar ki, üçüncü kişilerin iyi niyetle kazandıkları haklar saklıdır (İİK. m. 40/III).

VI. İLÂMLI İCRA PROSEDÜRÜ

A. YETKİ

390. İlam alacaklısı ilamlı icra takibini TC'nin herhangi bir icra dairesinde yapabilir (İİK. m. 34/I). Bu konuda ilamsız takipler için öngörülen yetki kuralları (İİK. m. 50) uygulanmaz. İlam niteliğindeki belgeler için de, aynı durum geçerlidir. Alacaklı ilamlı icra takibine giriştikten sonra yerleşim yerini değiştirirse, ilamlı icra takibinin yeni yerleşim yerindeki icra dairesine gönderilmesini de isteyebilir (İİK. m. 34/II).

B. TAKİP TALEBİ

391. İlamlı takipte de alacaklının İİK. m. 58 uyarınca takip talebinde bulunması gerekir. İlamda alacaklı ve borçlu olarak yer alan kişiler, takip talebinde de aynı şekilde belirtilecektir. Takip konusu ise, ilamda belirtilen ve hüküm altına alınan şeydir.

İlam para alacağına ilişkin ise, takip talebinde haciz veya iflas yollarından hangisinin tercih edildiğinin belirtilmesine gerek yoktur. Ancak, icra emrinde belirtilen ödeme süresi geçtikten sonra haciz ya da borçlu iflasa tabi ise, iflas yollarından birinin alacaklı tarafından seçilmesi gerekir (İİK. m. 37).

İlamlı takipte takip talebine talebin dayanağı olan ilam ya da ilam niteliğindeki belgenin tarih, no.su ve özeti yazılır (İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği, m. 18/I). Ayrıca icraya konulan ilam ya da ilam niteliğindeki belge takip talebi ile birlikte icra dairesine verilir (İİK. m. 35, c.1).

C. İCRA EMRİ

392. Takip talebini ve buna esas olan belgeyi ilam veya niteliğindeki belge olan icra müdürü, ilamın içeriğine uygun bir icra emrini düzenleyerek borçluya gönderir (İİK. m. 24-26; 30-32).

İcra müdürü kendisine ibraz edilen belgenin ilam veya ilam niteliğinde bir belge olup olmadığını re'sen incelemekle yükümlüdür. İcra müdürü ilamlı takibe konu olamayacak nitelikteki bir belgeye dayanarak ilamlı takibi kabul etmek suretiyle borçluya icra emri göndermiş ise, borçlu takibin

iptalini takibin iptali talebiyle şikayet prosedürüne (İİK. m. 16) başvurabilir.

Bu bağlamda, örneğin icra mahkemesinden değer takdirine ilişkin kararların veya takip hukukuna ilişkin her türlü kararın “ilam” sayılamayacağını belirtmek gerekir. İlamdan kasdın, şekli bakımından kesinleşince maddi anlamda kesin hüküm oluşturacak nitelikteki maddi hukuk ilamları olduğunu önemle göz önünde bulundurmak gerekir. Bu nedenle, takip hukukuna ilişkin icra mahkemesi kararları ilamsız icra dosyası içinde işleme tâbi tutulurlar. Şayet, takip hukukuna ilişkin bir karar ilamlı icra ile ilgili ise, böyle bir karar ilamlı icra dosyasında işleme tâbi tutulur.

393. İcra emrinde borçlunun ilamda belirtilen borç konusu şeyi belli bir süre içinde ödemesi teslim etmesi veya yapması, ilama uyması veya bu süre içinde ilamın geri bırakılmasına ilişkin karar getirmesi, buna uyulmazsa ilamın icra dairesi tarafından zorla infaz edileceği hususları belirtilir (İİK. m. 24, 25, 25a, 26, 30, 31). Para alacağına ilişkin ilamların icrasında, borçlunun yedi gün içinde borcu ödemezse, aynı süre içinde mal beyanında bulunması, mal beyanında bulunmazsa hapisle tazyik olunacağı, mal beyanında bulunmaz veya gerçeğe aykırı mal beyanında bulunursa, hapisle cezalandırılacağı hususları da icra emrine yazılır (İİK. m. 32).

VII. İCRANIN GERİ BIRAKILMASI

A. KAVRAM

394. İlamlı takiplerde borçluya ilamın içeriği doğrultusunda icra emri gönderilir. İcra emrinin ve takip talebinin konusunu mahkeme kararının hüküm fıkrası tayin eder. Yani alacaklı, ancak ilamın tespit ettiği ve hüküm altına aldığı edimlerin ilam borçlusu tarafından yerine getirilmesini isteyebilir. Bu nedenle, ilamlı takibe ilam alacaklısının ilamda saptanan edimlerin dışında başka bir edim eklemeye hakkı yoktur.

395. İlam, alacaklı tarafından borçlu aleyhine açılan bir maddi hukuk davası çerçevesinde yapılan yargılama sonucunda mahkemece oluşturulmuştur. Davanın yargılması sırasında tarafların tüm iddia ve savunma sebepleri incelenerek uyuşmazlık konusu olay hakkında hüküm verilmiştir. Bu nedenle, ilamla hukukî gerçek saptandığından, artık ilamlı takibe itirazın hiçbir anlamı olamayacağı kendiliğinden anlaşılan bir

durumdur. Bu nedenle, ilamlı icrada ancak ilamın oluşmasından sonra doğan, borcu ortadan kaldıran sebeplerin (maddî olguların) icra emrine itiraz şeklinde ileri sürülmesi söz konusudur. Ancak yasa koyucumuz, ilamlı takibe karşı yöneltilecek bu itiraz sebeplerini (vakıalarını) “icranın geri bırakılması” şeklinde adlandırmış bulunmaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu anlamdaki icranın geri bırakılmasına vücut veren sebepler, ilamın ilişkin bulunduğu davanın sonuçlanmasından sonra doğan ve borcun ortadan kalkmasını sağlayan veya yerine getirilmesini engelleyen vakıalardır. Bunları itfa (ödeme), imhal (ödeme tarihini erteleme) ve zamanaşımı olarak sınırlayıcı biçimde İİK. m. 33 ifade etmiş bulunmaktadır.

İcra emrinin geri bırakılmasına ilişkin sebepleri; icra emrinin gönderilmesinden önce veya icra emrinin gönderilmesinden sonra meydana gelmeleri itibarıyla iki bölüm altında incelemek gerekir.

B. İCRA EMRİNİN TEBLİĞİNDEN ÖNCEKİ VE SONRAKİ AŞAMALARDA İCRANIN GERİ BIRAKILMASI

396. İtfa (ödeme), imhal (erteleme) ve zamanaşımı sebepleri ilamın oluşmasından sonra ve fakat icra emrinin gönderilmesinden önce meydana gelmiş ise, bunlara ilişkin icranın geri bırakılması yolundaki talebin, icra emrinin borçluya tebliğinden başlayarak yedi gün içinde icra mahkemesine sunulması gerekir.

397. Ödeme veya erteleme iddiası, yetkili mercilerce re’sen yapılmış veya usulüne göre onanmış ya da icra dairesinde veya icra mahkemesinde veya mahkeme önünde ikrar olunmuş senetle ispat edildiği takdirde, icra geri bırakılır (İİK. m. 33/I)

398. İcra mahkemesi geri bırakma talebini reddettiği takdirde, borçlu ancak temyiz süresi içinde alacağı karşılayacak nakit veya pay senedi ve tahvil ya da taşınmaz rehni veya muteber bir banka kefaleti göstermek koşuluyla temyiz yoluna gidebilir. Borçlunun yeter malı hacizli ise veya borçlunun talebi üzerine temyiz süresi içinde yeter malı haczedilmiş ise, teminat göstermeye gerek yoktur (İİK. m. 33/IV)

399. Borçlu olmadığı parayı ödemek zorunda kalan borçlunun 72 madde uyarınca geri alma (istirdat) davası açarak, paranın geriye verilmesini

istemek hakkı saklıdır (İİK. m. 33/IV).

400. İcra emrinin tebliğ edilmesinden sonraki dönemde gerçekleşmiş itfa (ödeme), imhal (erteleme) veya zamanaşımına dayanan geri bırakma istemleri her zaman yapılabilir. Bunlardan itfa veya imhale dayanan istekler mutlaka noterlikçe re'sen yapılmış veya onanmış belgelere ya da icra tutanağına bağlanmalıdır (İİK. m. 33/II). Bu hüküm, İİK. m. 71'in dayandığı hukuk mantığına paralel bulunmaktadır. Borçlunun ilam ya da ilam niteliğindeki belgenin zamanaşımına uğradığını ileri sürerek icranın geri bırakılmasını istemesi durumunda, ayrıca bir belge ibraz etmesine gerek yoktur. Takibin dayanağını teşkil eden ilam ya da ilam niteliğindeki belgeye göre zamanaşımının gerçekleşip gerçekleşmediği belirlenecektir (İİK. m. 39; 33a/I). İİK. m. 39, "ilama müstenit takip son muamele üzerinden on sene geçmekle zamanaşımına uğrar. Noter senedine müstenit takip senedin mahiyetine göre borçlar veya ticaret kanunlarında muayyen olan zamanaşımına tabidir" hükmünü öngörmektedir. Borçlunun ilamın zamanaşımına uğradığını kanıtlaması durumunda, zamanaşımının kesildiği (BK. m. 133, BK. m. 136) veya durduğunu (BK. m. 132) ispat etmek alacaklıya düşer. Alacaklı bu olguyu ancak resmî belgelerle kanıtlayabilir. Alacaklı, icranın geri bırakılması hakkındaki icra mahkemesi kararının kesinleştiğini kendisine tebliğinden sonra, zamanaşımının gerçekleşmediğini ispat yolunda ve yedi gün içinde genel mahkemelerde dava açabilir. Aksi takdirde, icrası istenilen ilamın zamanaşımına uğradığı hususu kesin hüküm teşkil eder (İİK. m. 33a/II). İcra devamına karar verilmesi halinde 33. maddenin son fıkrası burada da uygulanır (İİK. m. 33a/III).

VIII. İLÂMIN İCRASI

A. PARA ALACAKLARI HAKKINDAKİ İLAMLARIN İCRASI

401. Borçlu icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde borcunu icra dosyasına öderse, icra dairesi bu parayı alacaklıya verir ve bu suretle takip sona ermiş olur. Borçlu yedi gün içinde borcu ödemez ve İİK. m. 33 uyarınca icranın geri bırakılması yolunda karar getirmez ise,

alacaklının talebiyle takibe devam edilir. Bu varsayımda, alacaklı haciz yoluna başvurabileceği gibi, borçlu iflasa tabi kişi ise, doğrudan doğruya iflas davası açabilir (İİK. m. 177, b. 4).

B. TAŞINIR MALLAR HAKKINDA İLAMLARIN İCRASI

402. Bir taşınır teslimi hakkındaki ilam icra dairesine verilince, icra müdürü bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde o şeyin teslimini emreder (İİK. m. 24/I). İcra emrinde; alacaklının ve borçlunun ve varsa mümessillerinin adları ve soyadları ile şöhret ve yerleşim yerleri, hükmü veren mahkemenin ismi ve hükmolunan şeyin neden ibaret olduğu, ilamın tarih ve numarası ve icra mahkemesinden veya istinaf veya temyiz yahut iadei muhakeme yoluyla ait olduğu mahkemeden icranın geri bırakılması hakkında bir karar getirilmedikçe cebri icraya devam olunacağı yazılır (İİK. m. 24/II).

403. Borçlu, icra emri hiç tutmaz veya eksik bırakır ve hükmolunan taşınır veya misli yedinde bulunursa, elinden zorla alınıp alacaklıya verilir (İİK. m. 24/III). İlamda teslimine hükmedilen taşınır mal borçlunun elinde bulunmazsa, ilamda yazılı değeri alınır. Vermezse, ayrıca icra emri tebliğine gerek kalmaksızın haciz yoluyla tahsil olunur. Taşınır malın değeri, ilamda yazılı olmadığı veya çekişmeli bulunduğu takdirde icra memuru tarafından haczin yapıldığı tarihteki rayice göre takdir olunur (İİK. m. 24/IV). Hükmolunan taşınırın değeri, borsa veya ticaret odalarından olmayan yerlerde icra memuru tarafından seçilecek bilirkişilerden sorulup, alınacak cevaba göre belirlenir (İİK. m. 24/V). İlgililerin bu hususta icra mahkemesine şikayet hakları vardır (İİK. m. 24/VI). 26. maddenin 3 ve 4. fıkraları, gemi siciline kayıtlı olmayan gemiler hakkında da uygulanır (İİK. m. 24/VII).

C. TAŞINMAZ MALLAR HAKKINDAKİ İLAMLARIN İCRASI

404. İİK. m. 26, taşınmazların tahliye ve teslimine ilişkin ilamların icrası bakımından, taşınmazın borçlunun elinde bulunması varsayımını şu şekilde düzenlemektedir:

“Bir taşınmaz veya bir geminin tahliye ve teslimine dair olan ilam

icra dairesine verilince icra memurunun 24. maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde hükmolunan şeyin teslimini emreder.

Borçlu taşınmazı veya gemiyi işgal etmekte iken bu emri tutmazsa, ilamın hükmü zorla icra olunur.

Alacaklıya teslim olunan taşınmaza veya gemiye haklı bir sebep olmaksızın tekrar giren borçlu ayrıca hükme hacet kalmadan zorla çıkarılır.

Bunların içinde bulunup da ilamda dahil olmayan eşya çıkarılarak borçluya teslim ve hazır değilse vekiline veya ailesi halkından veyahut müstahdemlerinden reşit bir kimseye tevdi olunur. Bunlardan da kimse bulunamazsa meskur eşya masrafi ileride borçluya ödetilmek üzere peşin olarak alacaklıdan alınıp emin bir yerde veya alacaklının yedinde hıfzettirilir ve icra dairesince hemen yapılacak tebligat üzerine borçlu eşyanın bulunduğu mahalde ise beş ve değil ise otuz gün içinde eşyayı almaktan veya masrafi ödemekten imtina eder yahut lüzum görülürse icra memuru icra mahkemesinin kararıyla bunları satıp tutarından masrafi ifa eder. Fazla kalırsa borçlunun adına, Adalet Bakanlığı'nca çıkarılan yönetmelikte nitelikleri belirlenen bankalardan birine yatırılır”.

Taşınmazın üçüncü kişinin elinde olması faraziyesini ise, İİK. m. 27 hükmü şu şekilde düzenlemektedir:

“Taşınmaz, üçüncü bir şahıs tarafından davadan sonra ve hükümden evvel tapuya tescil edilmiş bir akte müsteniden işgal edilmekte ise alacaklı borçlunun o şahsa karşı malik olduğu hakları haiz olur. Bu şıkkı ihtiyar etmezse borçlusuna karşı tazminat davası açabilir. Şu kadar ki suiniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı umumi hükümler mahfuzdur.

Gemi siciline kayıtlı olan gemi, borçlunun elinde bulunmazsa alacaklı borçlunun gemiyi işgal etmekte olan şahsa karşı sahip olduğu hakları haiz olur. Şu kadar ki, gemi üçüncü bir şahıs tarafından davadan sonra ve hükümden önce gemi siciline geçirilmiş bir akit sebebiyle işgal edilmekte ise birinci fıkra hükmü tatbik olunur”.

405. Madde metninden de eşya hukuku bilgilerinin ışığında anlaşılacağı gibi, bu hüküm, aynı hakka ilişkin davalar ve sonucunda verilen aynı hakkı belirleyen ilamlar yönünden düzenlenmiştir. Taşınmaz, üçüncü kişi tarafından davadan sonra ve fakat hükümden önce tapuya tescil edilmiş bir sözleşmeye dayanılarak işgal edilmekte ise; alacaklı,

borçlunun o kişiye karşı sahip olduğu haklara malik olur. Alacaklı bu seçeneği tercih etmezse, borçlu aleyhine tazminat davası açabilir. Şu kadar ki, üçüncü kişilerin kötüniyetli olması varsayımında, alacaklı genel hükümlere göre talepte bulunmak yetkisini bulunmak hakkını haizdir (İİK. m. 27). Kanunumuz, hükmün oluşturularak tapu veya gemi sicil dairesine bildirilmesinden sonraki el değiştirmelerin icra işlemlerine etkili olmayacağını öngörmektedir (İİK. m. 29/I). Bu durumda, hükümde gösterilen şey kimin elinde ise, ondan alınıp alacaklıya teslim olunur. Şu kadar ki, o yer veya gemide bulunan üçüncü şahıs bu malı borçludan teslim almış olmayıp, onu doğrudan doğruya işgal etmekte bulunduğunu bildiren bir tapu veya gemi sicili kaydı gösterirse, mahkemeye müracaatla dava açması için kendisine yedi gün mühlet verilir. Bu müddet içinde dava açılırsa, icra geri bırakılır (İİK. m. 29/II).

406. Bu bağlamda belirtelim ki, İİK. m. 28, taşınmaz davalarında hükümlerin tapu ve gemi sicil dairesine ilgili mahkemece re'sen tebliğini öngörmektedir. İşte yukarıda değindiğimiz İİK. m. 29'un düzenlediği faraziye, hükmün tapu veya gemi siciline bildirilmesinden sonraki el değiştirmelerin icra işlemlerine etkili olmayacağını düzenlemektedir. Ancak, İİK. m. 29/II'de belirtilen istisna saklıdır. Taşınmaz ilamları bakımından önemli bir hüküm olan ve re'sen uygulanan İİK. m. 28 hükmü aynen şöyledir:

“Taşınmaz davalarında davacının lehine hüküm verildiği takdirde mahkeme davacının talebine hacet kalmaksızın hükmün tefhimi ile beraber hulasasını tapu ve gemi sicili dairelerine bildirir. İlgili daire bu ciheti hükmolunan taşınmaz veya geminin kaydına şerh verir. Bu şerh Medeni Kanununun 920 nci maddesinin ikinci fıkrası ve tescil edilmiş gemiler hakkında da Ticaret Kanununun 879. maddesinin ikinci fıkrası hükmüne tabidir.

Taşınmaz davası üzerine verilen karar ileride davacının aleyhine kesinleşirse mahkeme, derhal bu hükmün hÜlasasını da tapu veya gemi sicili dairesine bildirir”.

407. İİK. m. 31 ile de irtifak haklarına ilişkin ilamların icrası düzenlenmiştir. Madde hükmü aynen şu şekildedir:

“Bir irtifak hakkının veya gemi siciline kayıtlı olan bir gemi üzerindeki intifa hakkının kaldırılmasına yahut böyle bir hakkın tahmiline mütedair ilam icra dairesine verilince icra memuru 24. maddede yazılı şekilde 7 günlük bir icra emri gönderir. Borçlu muhalefet ederse ilamın hükmü zorla icra olunur”.

D. BİR ŞEYİN YAPILMASINA VEYA YAPILMAMASINA İLİŞKİN İLÂMLAR

408. Bu konuyu İİK. m. 30 şu şekilde düzenlemiştir:

“Bir işin yapılmasına mütedair ilam icra dairesine verilince icra memuru 24. maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya ilamda gösterilen müddet içinde ve eğer müddet tayin edilmemişse işin mahiyetine göre başlama ve bitirme zamanlarını tayin ederek işi yapmağı emreder.

Borçlu muayyen müddetlerde işe başlamaz veya bitirmez ve iş diğer bir kimse tarafından yapılabilecek şeylerden olur ve alacaklı da isterse yapılması için lazım gelen masraf icra memuru tarafından ehlivukufa takdir ettirilir. Bu masrafın ilerde hükme hacet kalmaksızın borçludan tahsil olunup kendisine verilmek üzere ifasına alacaklı muvafakat ederse alınıp hükmolunan iş yaptırılır. Muvafakat etmezse ayrıca hükme hacet kalmadan borçlunun kâfi miktarda malı haciz ile paraya çevrilerek o iş yaptırılır.

İlam, bir işin yapılmamasına mütedair olduğu takdirde icra dairesi tarafından ilamın hükmü borçluya aynı müddetli bir emirle tebliğ olunur. Bu emirde ilam hükmüne muhalefetin 343. maddedeki ceza müstelzim olduğu yazılır.

Bir işin yapılmasına veya yapılmamasına dair olan ilam hükmü yerine getirildikten sonra borçlu, ilam hükmünü ortadan kaldıracak bir eylemde bulunursa, mahkemeden ayrıca hüküm almaya gerek kalmadan, önceki ilam hükmü tekrar zorla yerine getirilir”.

E. ÇOCUK TESLİMİNE İLİŞKİN İLÂMLARIN İCRASI

409. Bu konu İİK. m. 25’te düzenlenmiştir. Anlamı açık olan bu maddeyi aynen aşağıya geçiriyoruz:

“Çocuk teslimine dair olan ilam icra dairesine verilince icra memuru 24 üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde çocuğun teslimini emreder. Borçlu bu emri tutmazsa çocuk nerede bulunursa bulunsun ilam hükmü zorla icra olunur.

Çocuk teslim edildikten sonra diğer taraf haklı bir sebep olmaksızın çocuğu tekrar alırsa ayrıca hükme hacet kalmadan zorla elinden alınıp öbür tarafa teslim olunur”.

F. ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA DAİR İLAMIN İCRASI

410. Bu konudaki İİK. m. 25/a hükmü aynen şu şekildedir:

“Çocukla şahsi münasebetlerin düzenlenmesine dair ilam hükmünün yerine getirilmesi talebi üzerine icra memuru, küçüğün ilam hükümleri dairesinde lehine hüküm verilen tarafla şahsi münasebette bulunmasına mani olunmamasını; aksi halde ilam hükmünün zorla yerine getirileceğini borçluya 24. maddede yazılı şekilde bir icra emri ile tebliğ eder. Bu emirde ilam hükmüne aykırı hareketin 341. maddedeki cezayı müstelzim olduğu da yazılır.

Borçlu bu emri tutmazsa ilam hükmü zorla yerine getirilir. Borçlu alacaklının şikayeti üzerine ayrıca 341. maddeye göre cezalandırılır”.

G. ÇOCUK TESLİMİNE VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA DAİR İLAMLARIN İCRASINDA UZMAN BULUNDURULMASI

411. Bu konuda İİK. m. 25/b şu hükmü öngörmektedir:

“Çocukların teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrası, icra müdürü ile birlikte Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından görevlendirilen sosyal çalışmacı, pedagog, psikolog veya çocuk gelişimcisi gibi bir uzmanın, bunların bulunmadığı yerlerde bir eğitimcinin hazır bulunması suretiyle yerine getirilir”.

H. İRTİFAK HAKLARIYLA GEMİ ÜZERİNDEKİ İNTİFA HAKLARINA İLİŞKİN İLAMLAR

412. İİK. m. 31, bu haklarla ilgili ilamların icrası hakkında şu hükmü içermektedir:

“Bir irtifak hakkının veya gemi siciline kayıtlı bir gemi üzerindeki intifa hakkının kaldırılmasına yahut böyle bir hakkın tahmiline mütedair ilam icra dairesine verilince icra müdürü 24 üncü maddede yazılı şekilde 7 günlük bir icra emri gönderir. Borçlu muhalefet ederse ilamın hükmü zorla icra olunur”.

21. REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

I. KAVRAM

413. Rehin hakkı, sınırlı bir aynî haktır. Bu aynî hak, rehinin sağladığı borç vadesinde ödenmediği takdirde; alacaklıya, rehinle sınırlanan mal veya hakkı sattırma olanağını verir. Rehin konusu mal veya hakkı paraya çevirten, yani cebri icra yoluyla rehinin paraya çevrilmesini gerçekleştiren alacaklının, rehin konusu malın satış bedeli üstünde rüçhan hakkı vardır. Rehin, fer'i bir aynî haktır. Zira, rehin hakkının temelinde bulunan sübjektif hak, alacak hakkıdır. Rehin hakkının alacak hakkından bağımsız olarak oluşmasına olanak yoktur. Rehin aynî hak niteliğinde üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceği gibi, iflas masasına karşı da dermeyan edilebilir. Rehinin paraya çevrilmesi konusunu³⁷, taşınır ve taşınmaz rehinleri bakımından ayrı ayrı incelemek gerekir.

II. TAŞINIR REHNİNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

414. Taşınır rehininin paraya çevrilmesi İİK. m. 145-147 hükümleriyle düzenlenmiştir. Alacağı taşınır rehni ile sağlamış alacaklı, takip talebinde İİK. m. 58'de yazılı hususlardan başka rehin konusunun ne olduğunu ve üçüncü kişi tarafından verilmiş veya rehinin mülkiyeti üçüncü kişiye geçmiş ise, onun ve rehinli mal veya hak üzerinde sonra gelen rehin hakkı³⁸ mevcut ise, bu hakka sahip olan kişinin ismini de bildirir (İİK. m. 145).

415. Alacaklının takip talebinde bulunması üzerine, icra dairesi bu hususu rehin konusu üzerinde sonra gelen rehin hakkı sahibine bir ihbarnama ile bildirir ve borçlu ile rehin maliki üçüncü kişiye aşağıdaki kayıtlara uygun olmak üzere bir ödeme emri gönderir:

1. Ödeme süresi 15 gündür.

2. 7 gün içinde itiraz olunmaz ve bir no'lu bentte yazılı süre içinde borç ödenmezse, rehinin satılacağı belirtilir (İİK. m. 146).

37 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 655-741.

38 Taşınmaz rehinleri konusunda bkz. **ALTAY Sümer/ESKİOCAK Ali**, Türk Medenî Hukukunda Taşınmaz Rehni, İstanbul 2007.

Rehinle güvence altına alınan alacak bir mahkeme ilamı ile belirlenmiş değil ise, icra müdürlüğünce alacaklının takip talebi üzerine borçluya ve rehin maliki üçüncü kişiye ödeme emri gönderilir. Ödeme emrine itiraz süresi yedi, ödeme süresi ise onbeş gündür.

416. İİK. m. 147, ödeme emrine itiraz hakkında İİK. m. 62-72 hükümlerinin uygulanacağını öngörmekle birlikte, şu iki hususu özellikle saklı tutmaktadır:

1. Rehin hakkına açıkça itiraz edilmemiş ise, alacaklının rehin hakkı takip safhası içinde artık tartışma konusu olamaz.

2. Sırf rehin hakkına itiraz bulunduğu takdirde; alacaklı, rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takipten vazgeçerek takibin haciz yolu ile devamını isteyebilir. Bu takdirde, borçluya mal beyanında bulunması için yedi gün süre verilir (İİK. m. 147).

417. İİK. m. 147'nin öngördüğü hükümlerden de anlaşılacağı üzere; borçlu veya rehin veren üçüncü kişi ödeme emrine bunu aldığı tarihten itibaren yedi gün içinde itiraz edebilir. Bu takdirde icra takibi durur (İİK. m. 66/I). Bu varsayımda alacaklı, itirazın kaldırılmasını veya iptalini sağlayarak, rehin konusu mal veya hakkın cebri icra yoluyla satışını gerçekleştirebilir. Buna karşılık, rehinle sağlanan alacak ilamla hüküm altına alınmak suretiyle mahkemece rehinin paraya çevrilmesine karar verilmiş ise, alacaklı, ilamlı icra usulüne göre takip yapacak ve icra müdürlüğünce borçlu ve varsa rehin veren üçüncü kişiye icra emirleri gönderilecektir. Bu takdirde uygulanacak hükümler, ilamlı icra prosedürü hakkındaki hükümler olacaktır.

III. İPOTEĞİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ

418. İpoteğin paraya çevrilmesi ilamlı veya ilamsız takip usullerinden birine göre gerçekleştirilmektedir. İpotek akit tablosu, kayıtsız şartsız borç ikrarını içeriyorsa, borçlu hakkında ilamlı icra yoluyla ipoteğin paraya çevrilmesi suretiyle takip yapılacaktır. İpotek akit tablosunun kayıtsız şartsız borç ikrarını içermesi durumunda, bu tür ipoteklere “anapara ipoteği”, “karz ipoteği”, “kesin borç ipoteği” isimleri verilmektedir. Bu ipotek şekli, MK. m. 875 ile düzenlenmiştir. İlamlı takibe konu teşkil eden anapara ipoteklerinin kapsamı şu üç unsura göre belirlenmektedir:

1.Anapara,**2.Takip giderleri ve gecikme faizi,****3.İflasın açıldığı veya rehnin parayla çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç aylık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz.**

419. Anapara ipoteklerinin karakterini belirleyen temel unsur, akit tablosunda borçlunun kayıtsız şartsız borç ikrarının yer alması keyfiyetidir. Bu husus, akit tablosuna adeta bir ilam vasıf ve muhtevasını kazandırmaktadır. Bu nedenle, bu kategoriye giren ipotekler için ilamlı takipler yapılarak, borçluya ve rehin veren üçüncü kişiye alacaklının takip talebi üzerine icra müdürlüğü tarafından icra emri gönderilmektedir.

Bu varsayımda, ipotekle güvence altına alınan borç miktarı kesindir; borcun varlığı ve miktarı konusunda hiçbir kuşku ve tereddüt yoktur. Borçlu, bu olguyu resmî memur önünde belirterek, kayıtsız ve şartsız olarak borç ikrarında bulunmuştur. Bu nedenle, anapara ipoteklerinde icra emrine itiraz söz konusu olmayıp, ancak, İİK. m. 33 bağlamında “icranın geri bırakılması” talebinin koşulları varsa, borçlu veya rehin veren üçüncü kişi bu yola gidebilir ve bu varsayımda, İİK. m. 33’ün 1, 2 ve 4 fıkraları uygulanır. Anapara ipoteginin kapsamına; MK. m. 875 uyarınca, takip giderleri ve gecikme faizi ile takip tarihine kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ve son vadeden itibaren işleyen faiz girmektedir.

İcranın geri bırakılması isteminin reddi halinde, borçlu veya üçüncü kişi takip konusu alacağın yüzde onbeşi oranında teminat yatırmadığı takdirde, satış durmaz. Temyiz talebinin reddi halinde bu teminat, ayrıca hükme hacet kalmaksızın alacaklıya tazminat olarak ödenir (İİK. m. 149a/ II).

420. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı’nın rehinle temin edilmiş alacaklarının takibinde, ikinci fıkrada yer alan oran yüzde otuz olarak uygulanır (İİK. m. 149a/III). Bu bağlamda belirtelim ki, anapara ipoteginin kapsamına MK. m. 876’nın öngördüğü rehinli taşınmazın korunması için yapılan zorunlu masraflar ve özellikle malikin borçlu olduğu sigorta primleri ödenmiş ise, bunlar da girer.

421. Kayıtsız şartsız borç ikrarını içermeyen, ileride doğacak veya

doğması muhtemel olan alacakların belirli bir üst sınır altında ipotekle sağlanması durumunda kurulan ipotekler, “üst sınır ipoteği” olarak tanımlanmaktadır. MK. m. 851/I, “taşınmaz rehni, miktarı Türk parası ile gösterilen belli bir alacak için kurulabilir. Alacağın miktarının belli olmaması halinde, alacaklının bütün işlemlerini karşılayacak şekilde taşınmazın güvence altına alacağı üst sınır taraflarca belirtilir” şeklindeki hükümlerle, üst sınır ipoteğini tanımlamıştır. Ayrıca, MK. m. 881/I, “halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacak, ipotekle güvence altına alınabilir” hükmünü öngörmektedir. Bu hüküm de, henüz doğmamış ve fakat ileride doğması kesin veya muhtemel olan alacaklar için “üst sınır ipoteği” tesis edilebileceğini öngörmektedir. Bu bağlamda borçlunun taşınmazı üzerinde kurulabileceği gibi, üçüncü kişinin başkasının borcu için taşınmazı üzerinde anapara veya üst sınır ipoteği tesis etmesi mümkündür (MK. m. 881/II).

422. Rehni üçüncü kişinin başkasının borcu için vermesi halinde, borçlu ve üçüncü kişiye birlikte ipoteğin türüne göre ödem emri veya icra emri gönderilmesi zorunludur. Çünkü bu durumda, borçlu ve üçüncü kişi zorunlu takip arkadaşı durumundadır.

423. İpotek sözleşmesinin tarafları ve taşınmazı satın alanlar ve bunların halefleri (ardılları) için yurt içinde bir adres gösterme zorunluluğu öngörülmüştür (İİK. m. 148/a).

424. İlamsız takibe konu teşkil eden üst sınır ipoteklerine dayanılarak borçlu ve varsa üçüncü kişiye ödeme emri gönderilir (İİK. m. 149/b).

425. Ödeme emrine itiraz süresi yedi gün, takip konusu borcu ödeme süresi otuz gündür.

426. Borçlu veya taşınmazı üzerinde ipotek tesis eden üçüncü kişi süresi içinde ödeme emrine itiraz edebilirse de, rehin hakkı itiraz konusu yapılamaz. İpoteğin iptali hakkında dava açılması halinde 72. madde hükümleri kıyasen uygulanır (İİK. m. 150).

427. Ödeme emrine itiraz hakkında İİK. m. 62-72 hükümleri uygulanır (İİK. m. 150a/I). Şu kadar ki;

1. İpotek, bir cari hesap veya işleyecek kredi vesaire gibi bir mukavelenin teminatı olarak verilmişse, icra mahkemesi bu mukavele ve bununla ilgili sair belge ve makbuzları 68 maddedeki esaslara göre incelemek yetkisini haizdir.

2. İtirazın kaldırılması kararının temyizi halinde 149/a maddesinin son fıkrası hükmü kıyasen uygulanır.

İİK. m. 150/a hükmünün 1 ve 2 bentleriyle getirilen hükümler, cari hesap veya işleyecek kredi vb gibi bir sözleşmenin güvencesi olarak kurulan ipoteklerde, belgeler zincirine göre icra mahkemesi tarafından itirazın kaldırılması öngörülmüştür.

Temyiz halinde, İİK. m. 149a/son hükmüne yollama yapılması, hükmün temyizi nedeniyle icrasının durması için takip konusu miktarın yüzde onbeşi oranında teminat yatırılması gerektiği anlamına gelmektedir.

IV. TAKİBİN KESİNLEŞMESİNDEN SONRAKİ DÖNEMDE REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİNE İLİŞKİN ORTAK HÜKÜMLER

428. Takibin kesinleşmesinden önceki aşamaya ait –her iki takip rejimi için ortak– hükümleri inceledikten ve bu iki rejime özgü farklı hükümlere göre, takibe itiraz ve bunun sonuçları konusunu gördükten sonra, şimdi de takibin kesinleşmesini izleyen işlemleri düzenleyen ortak hükümlere gelelim.

429. Öncelikle, takip kesinleştikten sonra, alacaklının rehin konusu taşınmazın satışını isteyebileceği kuşkusuzdur. Takibin kesinleşmesi de, ödeme emrinin itirazsız kalması ya da itiraz söz konusu ise itirazın kaldırılması ile gerçekleşecektir. Eğer icra emrinin tebliğini gerektiren bir kategori içinde isek, o zaman satışı istemek yetkisi alacaklıya icra emrinin tebliğinden başlayarak, otuz günlük ödeme süresinin sonunda gelecektir.

Yasa, satışın taşınmazlarda iki yıl süre içinde istenmesi gerektiğini bildirmekte, fakat bu süreye başlangıç olarak isabetsiz bir şekilde, bir yandan ödeme emrinin ya da icra emrinin tebliğ tarihlerini esas tutmakta; diğer yandan da İİK. m. 78/II'ye yollamada bulunmaktadır (İİK. m. 150e). İİK. m. 78/II'ye yönelik yollama gereği, satışın alacaklı tarafından istenmesine yasal imkân bulunmayan dönemlerde, sürenin askıda kalması gerekmektedir. Bu nedenle, bu süreye başlangıç olarak yasanın İİK. m. 150e/I'de gösterdiği olaylar değil, tākibin kesinleştiği ve satışı istemek yetkisinin alacaklıya gelmesini gerektiren olaylar dikkate alınmalıdır. Yasanın rasyonel bir yorumu bunun böylece kabulünü zorunlu kılar. Yine icra emrinin tebliği

ile otuz günün geçmesinden sonra tâkip kesinleşince, bu süre yürümeye başlamakla birlikte, eğer borçlu İİK. m. 149a çerçevesinde icranın geri bırakılması hakkında icra mahkemesinden karar elde ederse, bu karar yürürlüğünü korudukça, iki yıllık sürenin askıda kalması zorunludur. İcra mahkemesinin kararı alacaklının temyizi üzerine bozulur ve icra mahkemesinin uyması ile icranın devamına karar verilirse, o zaman iki yıllık sürenin yeniden yürümeğe başlaması gerekir.

Tâkip kesinleştikten sonra, borçluya alacaklı tarafından yeni bir süre verilmesi –örneğin borçlunun taksitle ödeme önerisinin alacaklı tarafından kabulü ile borcun yeni vâdeye bağlanması– durumunda, borçlu kendisine verilen yeni vâdenin bağlı olduğu koşullara uymaya devam ettiği sürece, iki yıllık sürenin yürümeyeceği, ancak taksitle ödeme sözleşmesi ihlâl edildiği takdirde, satış isteme süresinin taahhüdün ihlâl edildiği tarihten başlaması gerektiği Yargıtay'ımızın içtihatlarında öngörülmektedir³⁹.

430. Alacaklının satış isteminden sonra rehinli taşınmaza yapılan değer takdiri ilgililerin buna şikâyet etmemesi ile ya da şikâyetin reddi ile kesinleşir. Kesinleşen değere göre rehinli malın değerinin alacağı karşılayamaması halinde alacaklıya geçici rehin açığı belgesi verilir⁴⁰(İİK. m. 150/f).

431. Paraya çevirme yöntemi bakımından kayda değer bir özellik yoktur. *“Satılması istenen rehin hakkında 92’nci maddenin 3 üncü fıkrası ve 93, 96, 97, 97a, 98 ve 99’uncu maddeler ile 112’den 137’nci maddeye kadar olan hükümler kıyas yolu ile uygulanır”* (İİK. m. 150g).

Bu madde, eski metne göre İİK. m. 96 ve 99’a yönelik yollamanın tamamlanması ve İİK. m. 97a’ya yollama yapılmasını sağlaması bakımından değişikliğe uğramıştır. Bu nedenle belirtelim ki, rehin konusunun paraya çevrilmesi sırasında da üçüncü kişilerin istihkak iddiaları ile karşılaşılacak mümkündür. Bu iddialar tâkibi yapan alacaklının alacağına göre öncelik taşımakta ise, tıpkı haciz taşınmaz üzerinde ileri sürülen istihkak iddiaları gibi tâkip sürecini etkilemeleri gerekir. Buna karşılık, rehinli mal üzerinde ileri sürülen iddialar tâkibi yapan alacaklıdan sonra geliyorsa, bu iddianın

39 Ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, No. 489 ve orada anılan Yargıtay İİD.’nin 16.09.1957 tarih ve 4845/5068 sayılı kararı.

40 Ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, No. 478.

satışa etki etmemesi gerekir. Bu takdirde, tâkip alacaklısı önceliğe sahip olduğu için satış tutarından hakkını alacak, kalan tutarın istihkak iddiasında bulunan diğer alacaklıya mı, yoksa haciz sahibi alacaklılara mı ait olduğu istihkak iddiasına ilişkin davanın sonuna bırakılacaktır. Eğer başka alacaklı olayda mevcut olmayıp, rehin alacaklısından sonra gelmek iddiasında bulunan istihkak iddiası sahibi, iddiasını borçluya karşı ileri sürmekte ise, burada tâkibi ilgilendiren bir uyuşmazlık bulunmayacağından, bu sorunu çözmekle görevli organ, icra mahkemesi olmayıp genel mahkemedir.

Uygulamada oldukça sık olarak rastlanan bir anlaşmazlık, arsa olarak ipotek edilmiş yerde sonradan üçüncü kişi tarafından inşaat yapılmasıdır. İnşaat sahibinin inşaatı nedeniyle sahip olduğu istem hakkını istihkak prosedürü içinde ileri sürmesi ve iddiasının bu prosedür içinde çözümlenmesi gerekir.

432. Alacak birden çok taşınmazla sağlandığı takdirde, ayrıca MK. m. 863 ve 873 hükümlerinin dikkate alınması gerekir. Bu varsayım, karmaşık sorunlara yol açmakta ve Medenî Yasa'nın sözü geçen hükümleri bu konuda yeterli açıklığı sağlamamaktadır. Biz sorun hakkında, fazla ayrıntıya girmeden, öğretilde beliren görüşleri açıklamakla yetineceğiz.

MK. m. 873'e göre, aynı alacak için birden fazla taşınmaz rehin edilmişse, alacaklı bunların aynı zamanda satılmasını istemek zorundadır. Buna aykırı işlem, tâkibin şikâyet yolu ile iptaline yol açar. Bununla birlikte, icra müdürü ancak satışı zorunlu olanları satar. Bu hüküm, alacaklıya bu taşınmazlar hakkında tâkip istemini aynı zamanda yapmak ve satışı aynı zamanda istemek zorunluluğunu yüklediği gibi, icra müdürünü de bunların satışını aynı günde yapmakla yükümlü kılar. Ancak, rehin konusu taşınmazlardan bir kaçının satışı sonucunda alacak karşılanmış olursa, icra müdürü satışa son vermek zorundadır (MK. m. 873 ve İİK. m. 109).

Yukarıda söz konusu ettiğimiz varsayım, taşınmazların aynı borçluya ait olması durumuna ilişkindir. Eğer bir borç için farklı kişilere ait taşınmazlar güvence olarak gösterilmişse; bu takdirde, tümünün satışı ve MK. m. 855'in uygulanması gerekir. JAEGER, bu hususta şunu belirtiyor ki, her bir taşınmazın alacağın hangi tutarını sağladığı hususunun belirlenmesine ihaleden önce gerek yoktur. Zirâ, her durumda değişik kişilere ait taşınmazların tümünün satışı zorunludur. Her taşınmaza alacağın hangi ölçüde isâbet ettiğinin hangi esaslar üzerinde kararlaştırılacağı konusunda

JAEGGER, MK.'un suskunluğunun ne yolda doldurulması gerektiği hakkında görüş açıklamaktan kaçınmakla birlikte, alacağın taşınmazlara dağıtım işleminin icra müdürü tarafından yapılacağını bildirmektedir. İcra müdürü bu işlemi satıştan sonra alacağın ödenmesini tâkiben artabilecek paranın ne kadarının hangi taşınmaz sahibine verileceğini saptamak için yapacaktır. Bu işlem, icra müdürünün işlemi olmak dolayısıyla bu işlemdeki yanlışlıklar ve aykırılıklar ancak şikâyet prosedürü çerçevesinde düzeltilebilir. Demek oluyor ki, taşınmaz sahiplerinin karşılıklı durumları icra müdürünün, takdirine göre belirlenecektir. Buna karşılık, taşınmazların ne ölçüde borcu karşıladığı hakkında alacaklı ile borçlu arasında uyuşmazlık çıkacak olursa, bu, hiç olmazsa taşınmazların işleyecek bir alacağın güvencesini oluşturduğu durumda, itirazın kaldırılması sırasında çözümlenmek gerekecektir. Bu konudaki uyuşmazlık aynı taşınmazın çeşitli alacaklıları ile rehin alacaklısı arasında ortaya çıktığı takdirde, aradaki görüş ayrılığı mükellefiyetler listesinin düzenlenmesi prosedürü çerçevesinde çözülecektir⁴¹.

433. Taşınmaz rehlinin paraya çevrilmesi sonucunda ortaya çıkan satış bedelinin paylaşılmasına gelince, bu konudaki İİK. m. 151 hükmü gerek taşınır, gerek taşınmaz rehinlerini kapsamakta olup; bu madde, haciz yolu ile yapılan tâkiplerdeki paylaşırma ilkelerine yollama yapmaktadır⁴². Paylaşırma sonunda rehin sahibi alacağının tümünü alamazsa kendisine rehin açığı belgesi verilir⁴³.

434. Taşınır ve taşınmaz rehinlerini kapsayan İİK. m. 150h hükmüne de değinelim. Bu maddeye göre, *“alacağın veya rehin hakkının yahut, her ikisinin bir ilâmda veya ilâm mâhiyetini haiz belgelerde tespit edilmiş olması halinde, ilâmların icrasına dair hükümler kıyasen uygulanır”*.

Yukarıdaki açıklamalarımızda biz, gerek taşınır ve gerek taşınmaz rehinlerinin paraya çevrilmesi konusunu incelerken, sadece ilâmsız tâkip rejimi çerçevesinde kaldık. Sözleşme tablosunda kayıtsız ve koşulsuz borç ikrarının muacceliyet kazanması durumunda, icra emri gönderilmekle birlikte, bu varsayım İİK. m. 149a çerçevesine girmekte, yoksa İİK. m. 32 vd. maddelerdeki ilâmların uygulanması rejimi kapsamında bulunmamaktadır.

41 Bkz. yukarıda No. 285.

42 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, No. 490.

43 Bkz. aşağıda No. 436-438.

Başka bir deyişle, söz konusu olan varsayımda durum İİK. m. 33 normlarına göre gelişmeyecek, sadece İİK. m. 149a çerçevesinde kalınacak ve ancak bu maddenin açıkça yollama yaptığı ölçüde ilâmların yerine getirilmesi ile ilgili İİK. m. 33'ün uygulanması söz konusu olacaktır.

Oysaki, İİK. m. 150a'nın öngördüğü durumlarda durum farklıdır. Burada ya rehinle sağlanan alacak ilâma bağlanmış ya da rehin hakkı bir ilâmın hüküm özetine konu oluşturmuştur.

Eğer alacak ilâma bağlanmışsa, bunun rehinle olan ilişkisi yine ilâmla saptanmış olmalıdır. Rehın hakkı ilâmın hüküm özetinde yer almasa da, en azından, ilâma bağlanan alacakla rehin arasındaki bağlantı ilâma yansımış olmalı; hiç olmazsa bunun gerekçelerinde yer almalıdır. Böyle bir durumda borçlu rehın varlığını tartışmak isterse, menfi tespit davası açmaktan başka çaresi bulunmayacaktır. Hiç olmazsa, taşınır rehınının alacağını ilâma bağlatmış alacaklının elinde bulunması varsayımında durum böyledir. Yoksa, ilâmın gerekçelerine yansımış bir rehinle güçlendirilmiş olduğu anlaşılan ve hüküm özetinde yer alan alacak kapsamında paraya çevrilmesi istenilen taşınır rehin konusu mal, borçlunun ya da üçüncü kişinin elinde ise, bu ilâm icra müdürünün taşınır rehine el koyması için elverişli bir temel oluşturmayacaktır.

Buna karşılık, rehin hakkı ilâmın hüküm özetine konu oluşturmuşsa, ister hüküm bir tespit hükmü olsun, ister bir eda hükmü olsun, İİK. m. 150h uyarınca rehın paraya çevrilmesi ilâmların yerine getirilmesi rejimine bağlı bulunacaktır. Fakat böyle bir halde de, İİK. m. 150h uyarınca ilâmların uygulanması rejimi içinde rehın paraya çevrilmesi için rehın ilişkin bulunduğu alacağın muaccel olması gerekir. Gerçekten, böyle bir alacak muaccel olmadan dahi rehın varlığının tanınması ya da rehin konusu malın alacaklıya rehin oluşturmak üzere verilmesi dava edilebileceğine göre, rehın varlığı hakkındaki ilâm icra kuralları uyarınca İİK. m. 150h'ın açık metnine dayanılarak alacağın varlığı hakkında yeterli bir temel oluşturuyorsa da bu, aynı alacağın mutlaka muaccel hale geldiğinin kesin kanıtı olamaz. Hatta burada, rehın varlığını saptayan ilâmlardan alacağın vâdesinin henüz geldiği anlaşılmıyorsa, bu hususun icra aşamasında bile tartışma konusu olup olamayacağı üzerinde tereddüt duymak kabildir. Bizce, ilâmların uygulanmasına ilişkin rejimden yararlanabilmesi için alacağın varlığını sadece gerekçeleri içinde açıklayan ilâmlar söz konusu olsa bile, ilâmın

hem alacağın tutarını, hem de muaccel olduğunu göstermesi gerekir. Ancak o zaman, hüküm özeti itibarıyla rehnin saptanmasına yönelik bulunan bir ilâm, ilişkin bulunduğu alacak için ilâmların uygulanması rejimine göre rehnin paraya çevrilmesine esas teşkil edecektir.

435. İİK. m. 150h, kanımızca, hiç olmazsa taşınır rehinleri bakımından, İİK. m. 38'i dışlamış değildir. Bu nedenle, taşınır rehni alacaklıya teslim edilip ilişkin bulunduğu alacak kayıtsız ve koşulsuz olarak re'sen düzenlenme biçiminde oluşturulmuş olan noter senedinde ikrar edilmiş olursa, bu senede dayanılarak taşınır rehninin ilâmların uygulanması hakkındaki rejime göre paraya çevrilmesine gidilebilmelidir. Taşınmazlar için ise yasamız ilâmlarla tam bir denkliği kabul etmemiş, bu varsayımı, İİK. m. 149 içinde değerlendirmiştir.

İİK. m. 150h içinde kalındığı takdirde, İİK. m. 149'a göre şu farkların ortaya çıkacağını kısaca belirtelim: a) İcra dairesinin yetkisi ilâmlar bakımından sınırlanmadığından, ilâma dayanılarak herhangi bir icra dairesine başvurulabilecektir. b) Borçlu itirazını İİK. m. 33 çerçevesinde icra mahkemesine kabul ettirecek, itirazının reddi halinde temyiz yoluna başvurabilmesi, ilâm konusu hakkında güvence göstermesine bağlı kalacaktır. Oysaki, İİK. m. 149 çerçevesinde yetki sorunu tartışma yaratabilecek niteliktedir. Ancak, Yargıtay İİK. m. 149'un öngördüğü ilâmlara kıyasen uygulanan prosedürde de İİK. m. 34'ün uygulanacağı görüşündedir⁴⁴.

436. *“Rehin, satış isteyenin, alacağına derece itibarıyla rüçhanı olan diğer rehinli alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından dolayı satılmazsa veya satılıp da tutarı tâkip olunan alacağa yetmezse, alacaklıya bütün veya geri kalan alacağı için bir belge verilir”* (İİK. m. 152/I). Buna, rehin açığı belgesi denilir. Bu belgenin sağladığı yarar, alacak irat senedinden ya da diğer bir taşınmaz mükellefiyetinden doğmadıkça, kalan tutar için borçlunun haciz ya da iflâs yoluyla tâkibine olanak sağlamasıdır (İİK. m. 152/II). Bu belge karşısında, borçlu muhatap olduğu haciz ya da iflâs yollarıyla tâkibe karşı artık önce rehnin paraya çevrilmesi gerektiği iddiasıyla karşı çıkamaz.

44 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **POSTACIOĞLU/ALTAY**, s. 707, dn. 104.

437. Rehin açığı belgesinin İcra - İflâs Hukuku alanında diğer etki ve sonuçlarının analizine geçmeden önce, bunun Medenî Hukuk bakımından bir sonuç meydana getirmediğini belirtmemiz gerekir. JAEGER, kişisel görüşü olarak, satışın yapılmaması durumunda, verilen rehin açığı belgesinin dahi, ipoteğin ortadan kalkması sonucunu doğuracağını ısrarlı bir biçimde, fakat inandırıcı olmayan kanıtlara dayanarak savunmaktadır⁴⁵. Bilgin hukukçunun dayandığı başlıca gerekçe, rehin açığı belgesinin yalnız satıştan sonra rehnin açık kalması durumunda değil, fakat satışın mümkün olmaması durumunda da verilmesini emreden yasa hükmüdür. Fakat böyle bir hüküm olmasa idi, satışın yapılamamasına karşın, alacaklının haciz ya da iflâs yollarından birine dahi başvuramaması gerekirdi. Unutmamalıdır ki, rehinli mal paraya çevrilmeden önce, alacaklıya haciz yoluna başvurmak olanağını sağlayan geçici rehin açığı belgesi sistemi İsviçre’de mevcut değildir ve bizde de, ancak 538 sayılı Kanun’dan itibâren mevzuatımıza girmiştir. Bu nedenle, satışın yapılamaması durumunda dahi rehin açığı belgesi verilmesi, diğer takip şekillerine yol açması bakımından vazgeçilmesi olanaksız bir aşama oluşturmaktadır. Bu nedenle de, satışın yapılmaması durumunda, bunun verilmiş olması zorunlu bulunmaktadır. Bundan dolayı buna bir sonuç bağlamak zorunluluğu karşısında, rehnin sona ermiş olduğunu kabule hiç de gerek yoktur. Rehin paraya çevrilmiş olmadıkça aynı hak olmak itibarıyla varlığını sürdürecektir. JAEGER’in benimsediği çözüm tarzı, pratik bakımdan da sakıncalıdır; zirâ, bu hiç olmazsa, birinci derecede rehin sahibini satışın yapılmasını önlemek için çok az bir bedelle rehinli malı kendisine ihale ettirmeye yöneltecektir ki, bunun borçlunun yararlarına ne derece aykırı olduğu meydandadır. Çünkü sonraki bir takip sonucunda yapılacak bir artırmada elverişli bir bedelle malın ihalesi olasılığı böylelikle zorla önlenmiş olacaktır.

Rehnin satılmaması sonucunda rehin açığı belgesi verilmek gerektiğine göre, daha sonra, rehin hakkının saklı kalmış olmasından dolayı rehin konusunun sonraki bir artırma ile satılması sonucunda alacaklı bu kez alacağının ancak bir bölümünü tahsil ederse, kendisine ikinci bir rehin açığı belgesi verilmesine de kanımızca gerek yoktur. Borçlu ilk takip sonucunda verilen rehin açığı belgesine karşı, daha sonra gerçekleştirilen

satış üzerine yaptığı ödemeyi icradan alacağı herhangi bir resmi belge ile alacaklısına karşı ileri sürmek durumunda olacaktır.

438. Rehin açığı belgesinin takip hukuku bakımından doğurduğu diğer sonuçlara gelirse, bu sonuçları 538 sayılı Kanun genişletmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan, 538 sayılı Kanun aciz belgesinin bazı sonuçlarını rehin açığı belgesine de yüklemekle uygulama alanında duyulan ciddi bir gereksinime yanıt vermiştir. Bu bağlamda alacaklı, satış yapılmamışsa artırma gününden, satış yapıp da alacağı karşılanmamışsa satışın kesinleşmesi tarihinden itibaren bir yıl içinde haciz yolu ile takip isteminde bulunduğu takdirde, yeniden icra ya da ödeme emri tebliğine gerek kalmaz (İİK. m. 152/III). Bu nedenle, bu koşullar içinde ileri sürülecek talep üzerine borçlunun bulunabilecek mallarına haciz konulur.

Diğer yandan, yukarıda niteliği belirtilen bir yıl geçtikten sonra alacaklı haciz yolu ile takibe girişecek olursa, buna karşı borçlu tarafından ileri sürülebilecek itirazın kaldırılması için alacaklı rehin açığı belgesine dayanabilir (İİK. m. 152/IV). Yasa, burada da aciz belgesi ile bir paralellik kurmuştur. Şu bakımdan ki, rehin açığı belgesinin borç ikrarını içeren senet niteliğinde sayılması yalnız takip hukuku ve itirazın kaldırılması yönündendir. Yoksa bu, maddi hukuk bakımından alacağın varlığının kesin kanıtını oluşturmaz.

Belirtmeye gerek yoktur ki, borçlu, rehin açığı belgesinden sonra ortaya çıkan bir sona erme nedenini daha sonra muhatap olduğu takibe itirazında bildirecek olursa, onun bu sona erme nedenini rehin açığı belgesine göre sonraki tarihli bir belge ile kanıtlanmasına engel yoktur. Ya da borçlu, rehin açığı belgesinden sonra zamanaşımı def'ini öne sürerse bu def'i, rehin açığı belgesinin tarihinden sonra işleyecek zamanaşımı süresinin dolması durumunda geçerli olacaktır. Meğer ki, rehin satılmamış olduğundan dolayı düşmemiş olsun. Bu itibarla, rehin açığı belgesinde rehin konusunun paraya çevrilmiş olup olmadığının belirtilmesinde yarar vardır.

V. BORÇLU, CARİ HESAP VEYA KISA, ORTA, UZUN VADELİ KREDİ ŞEKLİNDE İŞLEYEN NAKDİ KREDİLERİ VE GAYRİNAKDİ KREDİLERİ TEMİNEN ALINAN İPOTEKLER

439. İİK.'e 3494 Sayılı Yasayla eklenen ve 4949 Sayılı Yasa ile değişikliğe uğrayan İİK. m. 150ı, kredi kurumları yâni bankalar yararına yasanın sistemine aykırı bir hüküm getirmiştir. Bu aykırılık, kredi kurumlarının kredi borçlularından elde ettikleri üst sınır ipoteklerine dayanarak, kredi borçlusuna hesap kesme ihtarını gönderdikten sonra ilâmlı tâkiplerde olduğu gibi icra emri göndermelerine olanak sağlamaktadır. Oysa Kanunumuzun sistemi, ancak ilâma bağlanan alacaklara ya da ilâm niteliğindeki belgelere dayanılarak borçluya icra emri gönderilmesi temel esprisine dayanmaktadır. İlâma dayanmayan alacaklar için borçluya ilâmsız tâkiplere paralel olarak ödeme emri gönderilmesi öngörülmüştür. İpotekler bakımından kabul edilen sistemde ipotek sözleşme tablosunun kayıtsız ve koşulsuz kesin borç ikrarını taşıdığı durumlarda, borçluya ilâmlı tâkiplere kıyasen icra emri gönderilmesi İİK. m. 149'da düzenlenen makûl bir hukukî prensiptir. Çünkü, bu faraziyede borç açık ve kesin bir biçimde, kayıtsız ve koşulsuz olarak ikrar edilmekte ve bu açık ikrar ipotek sözleşme tablosuna geçirilmekte ve resmî bir nitelik kazanmaktadır. Bu hüküm dahi, doğrudan doğruya ilâmlı tâkibi öngören bir özellik taşımayıp, yasanın özel hükümlerle yaptığı bir düzenlemeye dayanmaktadır. Buna karşılık, alacağın bir mahkeme ilâmıyla ya da ilâm niteliğinde bir belge ile veya sözleşme tablosuna geçirilen kayıtsız koşulsuz borç ikrarıyla belirlenmediği durumlarda borçluya icra emri gönderilmesi, kanunumuzun sistemine aykırı olduğu gibi, kredi kurumlarına tanınan bu ayrıcalığın diğer alacaklılara aynı koşullar altında sağlanmaması hususu da kredi kurumları yararına genel hukuk ilkelerine aykırı ciddi bir ayrıcalık oluşturmaktadır. Böylece, kredi kurumları; ellerindeki üst sınır ipoteği (MK. m. 881) borcun varlığını ve tutarını yansıtan bir belge niteliğini taşımasına karşın, kredi borçlusuna gönderdikleri bir hesap kesme ve ödeme uyarısına dayanarak, ilâmlı icra sisteminden yararlandırılmaktadır. Ayrıca, getirilen bu özel hüküm ve ayrıcalıkla, borçluya hesap kesme uyarısına sekiz gün içinde itiraz ettiği takdirde, icra mahkemesine şikâyet yoluyla başvurma olanağı

tanınmış ise de, bu noktada da borçlu İİK. m. 68b'nin öngördüğü aşılma koşulları çerçevesinde itirazını kanıtlamak zorunda bırakılmıştır. İİK. m. 68b hükmünün hukuka aykırılığını ve kredi kurumları yararına ayrıcalık tanıdığını daha önceki açıklamalarımızda belirtmiştik⁴⁶. Böylece, İİK. m. 150i hükmü kredi kurumları yararına İİK. m. 68b hükmü ile de desteklenerek, kredi borçlusunun âdeta eli kelepçelenmiştir. Bu ayrıcalıklı düzenlemede kredi borçlusu ancak borcu ödediğini ya da borcun ertelendiğini resmî belge ile veya diğer tarafın ikrarıyla kanıtlayarak, aleyhindeki ağır koşulları içeren cebri icrayı önleyebilecektir. Oysa, itfa (söndürme), imhal (erteleme) nedeniyle İİK. m. 33'ün öngördüğü olgular, kesinleşmiş ve ilâm niteliğini kazanmış alacaklar için uygulanırlar. İİK. m. 150i'nin düzenlediği faraziye ise, kesinleşmemiş bir takibe kesinleşmiş bir takip niteliği ve ayrıcalığı tanınmaktadır. Bu olanak sadece bankalar için sağlanmış muazzam bir ayrıcalıktır. Kanunumuzun sistemine ve prensiplere göre, bu faraziye borçluya ilâmsız takiplere kıyasen ödeme emri gönderilmesi gerekmekte idi.

Diğer yandan, bu özel hükümle şikâyet ve itiraz kurumları da iç içe girmiş ve birbirine karışmıştır. Şöyle ki, borçlu kredi kurumunun gönderdiği hesap kesme uyarısına sekiz gün içinde itiraz ettiği takdirde -ve ancak bu koşulla- icra emrinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde şikâyet yoluyla icra mahkemesine başvurabilmektedir. Borçlu hesap kesme uyarısına sekiz gün içinde itiraz etmemiş ise, icra mahkemesine şikâyet yoluyla başvurma olanağına sahip değildir. Borçlunun hesap kesme uyarısına sekiz gün içinde noter kanalıyla itiraz etmesi ve icra emrinin tebliğinden itibaren de yedi gün içinde şikâyet yoluna başvurması durumunda, bu şikâyeti İİK. m. 68b'nin öngördüğü kural ve koşullar çerçevesinde bir itiraz olarak, daha doğrusu itirazın kaldırılması prosedürünün öngördüğü kurallar çerçevesinde icra mahkemesince sıkı kayıt ve koşullar altında incelenerek karara bağlanacaktır. Borcun ödendiğine ya da ertelendiğine ilişkin resmî ya da imzası ikrar edilmiş bir belge borçlu tarafından sunulmadıkça, icra tâkibinin tedbir yolu ile durdurulması da mümkün olmayacaktır. Bu açıklamalar, gayri nakdi kredinin ödenmiş olması nedeniyle tazmin talebinin noter aracılığıyla krediyi kullanan tarafa bildirildiği durumda da aynen uygulanacaktır.

440. Bu hükümleri böylece saptadıktan sonra madde metnini aşağıya aktarmakta yarar vardır:

“Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdî veya ilişkin ihtarın noter aracılığıyla krediyi kullanan tarafa kredi sözleşmesinde yazılı ya da ipotek akit tablosunda belirtilen adrese gönderilmek suretiyle tebliğ edildiğini veya 68/b maddesi gereğince tebliğ edilmiş sayıldığını gösteren noterden tasdikli bir sureti icra müdürüne ibraz ederse icra müdürü 149 uncu madde uyarınca işlem yapar. Şu kadar ki, krediyi gayrinakdi bir krediyi kullandıran tarafın ibraz ettiği ipotek akit tablosu kayıtsız ve şartsız bir para borcu ikrarını ihtiva etmese dahi, krediyi kullandıran taraf, krediyi kullanan tarafa ait cari hesabın kesilmesine veya kısa, orta, uzun vadeli kredi hesabının muaccel kılınmasına ilişkin hesap özetinin veya gayrinakdi kredinin ödenmiş olması nedeniyle tazmin talebinin veya borcun ödenmesine kullanan tarafın hesap özetine ve borcun ödenmesine ilişkin ihtar ya da gayrinakdi kredi nedeniyle tazmin talebine, kendisine tebliğ edildiği veya 68/b maddesi gereğince tebliğ edilmiş sayıldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde noter aracılığıyla itiraz etmiş olduğunu ispat etmek suretiyle icra mahkemesine şikâyette bulunmak hakkı saklıdır. Bu takdirde krediyi kullandıran taraf alacağını 68/b maddesi çerçevesinde diğer belgelerle ispatlayabiliyorsa, krediyi kullanan tarafın şikâyeti reddedilir. İcra mahkemesinde yapılan inceleme sırasında, borçlu, borcun sona erdiğine veya ertelendiğine ilişkin resmî veya imzası ikrar edilmiş bir belge sunmadıkça takibin durdurulmasına karar verilemez. Hesap özetinin, tazmin talebinin veya ihtarın ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişiye tebliğ edilmesi veya tebliğ edilmiş sayılması Türk Medenî Kanununun 887’nci maddesinde öngörülen ödeme istemi yerine geçer”.

441. Kredi kurumuna ipoteğin üçüncü kişi tarafından verilmiş olması ve tâkibin ilâmlı tâkiplere kıyasen yapılmış olması durumunda, İİK. m. 150’nin m. 149’a yaptığı yollama uyarınca ipotek veren üçüncü kişiye de icra emrinin tebliği gerekmektedir. Ancak, üçüncü kişiye hesap kesme ihtarının gönderilmesi zorunluluğu yoktur. Borçlunun süresi içinde hesap kesme uyarısına itiraz etmesi ve daha sonra kendisine gönderilen icra emrine karşı şikâyet yoluna başvurması durumunda, üçüncü kişinin de borca itiraz nedenlerini ve kanıtlarını ileri sürmeye hakkı var ise de, borçlunun hesap kesme uyarısına süresi içinde itiraz etmeyerek, şikâyet

yoluna da başvurmaması durumunda, üçüncü kişinin haklarını nasıl koruyacağı konusunda İİK. m. 150ı herhangi bir hüküm içermemektedir. Bu durumda, üçüncü kişiye şikâyet hakkının ve bu şikâyet kapsamında itiraz olanağının tanınması gerektiği kanısındayız. Ancak, üçüncü kişiye hesap kesme uyarısının gönderilmemesi halinde, MK. m. 887'de öngörülen uyarı üçüncü kişiye yapılmamış olacaktır. Böyle bir varsayımda, artık tâkibin iptali yoluna gidilmesi kanımızca sert bir yaptırım sayılmamalıdır. Kezâ, hesap kesme ihtarına borçlunun itiraz etmemesi ve üçüncü kişinin kendisine gönderilen icra emrine karşı süresi içinde şikâyet yoluna başvurması durumunda, üçüncü kişiye İİK. m. 68b çerçevesinde tüm def'ilerini ileri sürmesine olanak tanınması gerekir. Bu bağlamda belirtelim ki, İİK. m. 150ı çevresinde kefile icra emri gönderilmesi söz konusu olamaz. Şu kadar ki, kefil aynı zamanda ipotek veren kişi ise, icra emrinin kendisine de tebliği gerekeceğinde kuşku yoktur.

VI. İPOTEKLİ ALACAKTA ALACAKLININ BULUNAMAMASI VE PARAYI ALMAKTAN KAÇINMASI (İİK. m. 153)

442. İİK. m. 153, ipotek alacaklısının ipotekle temin edilen alacağını almaktan kaçınması veya alacaklının yerleşim yerinin belli olmaması varsayımlarında, borçluya ipotekten kurtulma imkanı sağlamıştır. Buna göre, borçlu yukarıda belirtilen sebeplerle icra dairesine başvurarak ipotek konusu borcu ve fer'ilerini icra dairesine öder. Bunun üzerine, icra müdürü, alacaklıya 15 gün içinde bu meblağı almak suretiyle ipoteği çözmesi lüzumunu bildirir. Alacaklı bu süre içinde gelmediği ya da kanunen geçerli bir mazeret göstermeksizin parayı almaktan ve ipoteği çözmekten kaçındığı takdirde, borçlu borcunu icra dairesine tümüyle yatırır, icra mahkemesi verilen paranın alacaklı adına bloke edilmesine ve ipotek kaydının terkinine karar verir. Bu karar, tapu dairesine tebliğ edilerek ipotekli taşınmazın siciline geçirilir (İİK. m. 153/I).

Vadesi gelmeyen borcun ipotek senedi uyarınca işlemiş ve işleyecek bütün faizleri ile birlikte ödenmesini üstlenen borçlu hakkında da yukarıdaki hüküm uygulanır (İİK. m. 153/II).

Türk Ticaret Kanunu'nun gemi ipoteği hakkındaki 930-931. maddeleri saklıdır (İİK. m. 153/III).

22. İHTİYATİ HACİZ

I. KAVRAM

443. İhtiyati haciz para alacakları bakımından öngörülmüş olan bir koruma tedbiri teşkil etmektedir⁴⁷. Alacaklının alacağını elde etmesi için -uyuşmazlık halinde- icra takibi yapması ve dava açması gerekir. Ancak, gerek icra takibi ve gerekse davanın sonuçlanması borçlunun mallarını gizlemesine ve kaçırmasına imkan sağlayan oldukça müsait bir sürenin geçmesini zorunlu kılar. Alacaklının haklılığı dava ve takip süreci içinde saptansa bile, aradaki zamanda borçlu malvarlığına dahil unsurları kaçırabileceğinden, alacaklının hakkına kavuşması mümkün olmayabilir. Bu nedenle, alacaklının hakkının korunması için, para alacakları bakımından ihtiyati haciz kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Şöyle ki, kural olarak alacağı muaccel olan ve rehinle sağlanmamış bulunan alacaklı yaklaşık ispat kurallarına göre alacak hakkını kanıtladığı takdirde, alacağını güvence altına almak için borçlunun taşınır ve taşınmaz mallarına ve üçüncü kişiler nezdindeki hak ve alacaklarına alacağının tutarı oranında ihtiyati haciz koyma olanağına kavuşur. İhtiyati haczin uygulanması, borçlunun ihtiyati hacze konu mallarını kaçırmasını, gizlemesini ve böylece ileride kesinleşecek alacağın tahsilini engellemesini önlemekte ve alacağın tahsilinin güvence altına alınmasını sağlayan bir koruma önlemi niteliğini taşımaktadır. İhtiyati haczin tamamlanması ve bu suretle kesin hacze dönüşmesi sonucunda (İİK. m. 264) alacaklının haciz konusu malların paraya çevrilmesini sağlayarak alacağını satış bedeli üzerinden elde etmesi mümkün olacaktır.

II. İHTİYATİ HACZİN ŞARTLARI

444. Kural olarak ihtiyati haciz rehinle sağlanmamış ve vadesi gelmiş

para alacakları hakkında istenebilir. Rehinle sağlanmış alacaklar için, rehinle karşılanan bölüm bakımından haciz ve ihtiyati haciz istenemez. Bu konuda İİK. m. 45'in öngördüğü "önce rehne müracaat" ilkesi geçerlidir. Şu kadar ki, İİK. m. 45'in öngördüğü istisnalar saklıdır.

445. Kanunumuz bazı özel durumlarda henüz vadesi gelmeyen alacaklar yönünden de ihtiyati haciz istenebileceğini öngörmüştür; şöyle ki:

1. Borçlunun belli bir yerleşim yeri yoksa,

2. Borçlu taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya veya kendisi kaçmaya hazırlanır yahut kaçar ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlal eden hileli işlerde bulunursa;

Bu suretle ihtiyati haciz konulursa borç yalnız borçlu hakkında muacceliyet kazanır.

446. İhtiyati haciz şartlarının daha iyi anlaşılması için İİK. m. 257 hükmünü aşağıya aktarıyoruz:

"Rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş bir para borcunun alacaklısı, borçlunun yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır ve taşınmaz mallarını ve alacaklarıyla diğer haklarını ihtiyaten haczettirebilir.

Vadesi gelmemiş borçtan dolayı yalnız aşağıdaki hallerde ihtiyati haciz istenebilir:

1. Borçlunun muayyen yerleşim yeri yoksa;

2. Borçlu taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla mallarını gizlemeğe, kaçırmağa veya kendisi kaçmağa hazırlanır yahut kaçar ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlal eden hileli işlemlerde bulunursa;

Bu suretle ihtiyati haciz konulursa borç yalnız borçlu hakkında muacceliyet kesbeder.

Gemi alacaklıları, donatanın yalnız mahdut aynı surette mesul olduğu haller de, ancak mesuliyete mevzu teşkil eden mal ve haklara ihtiyati haciz koydurabilirler. Donatanın aynı zamanda şahsan mesul olduğu haller bundan müstesnadır. Şu kadar ki, donatanın şahsi mesuliyeti bir miktar ile mahdut ise gemi alacaklıları ancak bu miktar için donatanın diğer mallarını haczettirebilirler.

Yük alacaklıları hakkında da yukarıki fıkra hükmü kıyas yoluyla tatbik olunur".

III. İHTİYATİ HACİZDE GÖREV VE YETKİ

447. İhtiyati haciz, İİK. m. 50 uyarınca yetkili mahkemeden takip edilir. Görev yönünden ise, HUMK'un göreve ilişkin hükümleri uygulanır.

IV. İHTİYATİ HACİZ KARARI

448. İhtiyati haciz talebi sadece para alacaklarının tahsilinin güvence altına alınması için öngörülmüş olan geçici önlem niteliğindeki bir hukukî kurumdur. Bu nedenle, parasal nitelikte olmayan hakların korunması için geçici önlem olarak "ihtiyati tedbir" kurumuna başvurulur (HUMK. m. 101 vd). uygulamada parasal alacaklar için ihtiyati tedbir kararı verildiğine bazen rastlanmaktadır. Bu uygulama hatalı olup, sakıncalı sonuçlar doğurmaktadır. Özellikle, ihtiyati haczin sonuçlarının ve ihtiyati haczi tamamlayan prosedürün, ihtiyati tedbirin sonuçlarından ve tedbiri tamamlayan işlemlerden farklı olması uygulamada hukukî güvenliği sarsan karışıklıklar meydana getirmektedir.

Bu nedenle; ihtiyati haczin, münhasıran para alacaklarına ilişkin olarak uygulanmasında zorunluluk vardır.

449. İİK. m. 258/I, alacaklının ihtiyati haciz kararı alabilmesi için, alacağı ve gereğinde ihtiyati haciz nedenleri hakkında mahkemeye kanaat verici deliller sunması gerektiğini öngörmektedir.

Bu konuda alacaklı alacağını, "gerçeğe yakınlık" veya "hakka yakınlık" ölçütlerine göre, yaklaşık ispat kuralları uyarınca kanıtlamak zorundadır. Bu bağlamda ve bu safhada alacaklıdan tam ve kesin bir ispat istenemez. Çünkü, henüz uyuşmazlık konusu alacak ile ilgili olarak bir maddî hukuk yargılaması, hatta bir takip hukuku yargılaması dahi yapılmış değildir. Bu nedenle, alacaklının hakkını muhtemel gösteren deliller sunarak alacağını yaklaşık ispat ölçüsü içinde kanıtlaması gerekir.

450. Mahkeme ihtiyati haciz istemi hakkında karar vermeden önce, tarafları dinleyip dinlememekte takdir yetkisine sahiptir (İİK. m. 258/II).

451. İhtiyati haciz talebinin reddi halinde, alacaklı kanun yoluna başvurabilir (İİK. m. 258/III).

Bu gün itibariyle başvurulacak kanun yolu, temyiz prosedürüdür. Ancak, 5311 sayılı Yasa'nın 16. maddesi uyarınca, bölge adliye

mahkemelerinin faaliyete geçmesi halinde, alacaklı istinaf kanun yoluna başvurabilecektir.

V. İHTİYATİ HACİZDE TEMİNAT

452. Mahkemece alacaklının ihtiyatî haciz talebi yerinde görüldüğü takdirde, alacaklı hacizde haksız çıkması durumunda borçlunun ve üçüncü kişinin bu nedenle uğrayacakları tüm zararlardan sorumlu olması dolayısıyla, anılan kişilerin ileride doğabilecek zararlarının tazminine mahsup edilmek üzere HUMK. m. 96'nın öngördüğü, hakimın takdir edeceği teminatı göstermek zorundadır (İİK. m. 259/I).

Ancak alacak bir ilama dayanmakta ise teminat aranmaz (İİK. m. 259/II). Alacak ilam niteliğinde bir belgeye bağlı ise, mahkemece teminata gerek olup olmadığını takdir eder (İİK. m. 259/III).

453. Haksız ihtiyatî hacizden doğan tazminat davasına aşağıdaki bölümlerde değineceğiz.

VI- İHTİYATÎ HACİZ KARARININ İÇERİĞİNİ OLUŞTURAN UNSURLAR

454. İhtiyatî haciz kararının içeriği İİK. m. 260'da şu şekilde düzenlenmiştir.

“İhtiyatî haciz kararında:

1. Alacaklının ve icabında mümessilinin ve borçlunun adı, soyadı ve yerleşim yeri,
2. Haczin ne gibi belgelere müsteniden ve ne miktar alacak için konulduğu,
3. Haciz konulmasının sebebi,
4. Haczolunacak şeyler,
5. Alacaklının zararın tazminiyle mükellef olduğu ve gösterilen teminatın nelerden ibaret bulunduğu, yazılır”.

VII. İHTİYATÎ HACİZ KARARININ UYGULANMASI

455. Bu husus, İİK. m. 261'de şu şekilde düzenlenmiştir:

“Alacaklı, ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden kararın infazını istemeye mecburdur. Aksi halde ihtiyati haciz kararı kendiliğinden kalkar.

İhtiyati haciz kararları, 79 dan 99 uncuya kadar olan maddelerdeki haczin ne suretle yapılacağına dair hükümlere göre icra edilir.

İhtiyati haczin infazı ile ilgili şikayetler infazı yapan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine yapılır”.

Bu hükme göre; ihtiyatî haczin, bu kararı veren mahkemenin yargı çevresi içindeki icra dairesi tarafından, kararın verilmesinden itibaren on gün içinde uygulanması (infazı) gerekir. Alacaklı eğer ihtiyatî haciz teminat gösterilmesine bağlı tutulmuş ise, kararı takip edip, karar tarihinden itibaren on gün içinde mahkemenin takdir ettiği teminatı vermek suretiyle aynı süre içinde ihtiyatî haciz kararını mahkeme hakiminden alıp, icra dairesine ibraz etmek ve bu kararın uygulanmasını talep etmek, giderlerini vererek ihtiyatî haciz kararının icrasını sağlamak zorundadır.

Alacaklı bu süreye uymadığı takdirde, ihtiyatî haciz kararı hükümden düşer. Ancak bu durum, alacaklının yeninde ihtiyatî haciz talep etmesine engel teşkil etmez.

VIII. TUTANAK DÜZENLENMESİ VE TUTANAĞIN TEBLİĞİ

456. İhtiyatî haczi uygulayan icra müdürü veya onun görevlendirdiği infaz memuru, ihtiyatî haczi uygulayarak bir tutanak düzenler. Bunda haczolunan şey ve kıymetleri gösterilir ve derhal icra dairesine verilir (İİK. m. 262/I).

457. İcra dairesi, ihtiyatî haciz tutanağının birer örneğini üç gün içinde haciz sırasında hazır bulunmayan alacaklı ve borçluya ve gereğinde üçüncü kişiye tebliğ eder (İİK. m. 262/II).

İhtiyatî haciz tutanağının alacaklıya tebliği, alacaklının veya vekilinin ihtiyatî haczin uygulanması sırasında hazır bulunmaması halinde önem taşımaktadır. İhtiyatî haczin uygulanması sırasında hazır bulunmayan alacaklı veya vekili, anılan tutanağın kendisine tebliğinden itibaren ihtiyatî haczin uygulandığını öğrenmiş sayılır. Alacaklı hakkında ihtiyatî haczin

tamamlayan prosedüre ilişkin süre tutanağın alacaklıya tebliği tarihinden itibaren işlemeye başlar. Örneğin, alacaklı ihtiyatî haczi ilamsız takip ile tamamlayacak ise, anılan tutanağın kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde yetkili icra dairesi nezdinde takip talebinde bulunarak, borçluya ödeme emri gönderilmesini sağlamak suretiyle ihtiyatî haczi tamamlayan merasimi yerine getirmek zorundadır (İİK. m. 264) eğer alacaklı, İİK. m. 264'ün öngördüğü ihtiyatî haczi, icrai hacze dönüştürmeye yönelik işlemleri bu yedi günlük süre içinde gerçekleştirmez ise, ihtiyatî haciz ortadan kalkar (İİK. m. 264).

İhtiyatî haciz tutanağının borçlu ve gereğinde üçüncü kişiye tebliğ edilmesinin anlamı da, bu kişilere uygulanan hacze karşı itiraz ve şikayet olanaklarını tamamlamaya yöneliktir.

İhtiyatî haczin uygulanmasına ilişkin şikayetlerin infazı yapan icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine sunulması gerekir (İİK. m. 261/ III).

Bu bağlamda belirtelim ki, ihtiyatî haciz istinabe yoluyla uygulanmış ise, ihtiyatî haczin uygulanmasına ilişkin şikayetlerin infazı yapan talimat icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesine sunulması gerekir (İİK. m. 79).

IX. BORÇLUNUN GÖSTERECEĞİ GÜVENCE İLE HACİZLİ MALLARIN GERİ ALINMASI

458. Borçlu güvence göstermek koşuluyla istenildiği zaman para ve aynı olarak geri verilmek üzere ihtiyaten haczedilen malları haciz saklı kalmak üzere geri alabilir. Bu husus İİK. m. 263 hükmüyle şu şekilde düzenlenmiştir:

“Haczolunan mallar istenildiği zaman para veya ayın olarak verilmek ve bu hususu temin için malların kıymetleri depo edilmek veya icra memuru tarafından kabul edilecek esham ve tahvilat veya taşınır ve taşınmaz rehin veya muteber bir banka kefaleti gösterilmek şartıyla borçluya ve mal üçüncü şahıs elinde haczolunmuşsa bir taahhüt senedi alınarak bu şahsa bırakılabilir. İstenilecek teminat her halde borç ve masraf tutarını geçemez”.

X. İHTİYATÎ HACZİ TAMAMLAYAN İŞLEMLER

459. İhtiyati haczi tamamlayan prosedür başarı ile yerine getirildiğinde ihtiyati haciz kesin hacze, yani normal hacze dönüşür. Örneğin, İİK. m. 262 uyarınca ihtiyati haciz tutanağının alacaklıya tebliği tarihinden itibaren alacaklı yedi gün içinde takip talebinde bulunarak, uygulamadaki deyimiyle esas takibe geçtiğinde, ihtiyati haczi tamamlayan işlem gerçekleşmiş olur. Borçluya gönderilen ödeme emri süresinde itiraz edilmeyerek veya itiraz, itirazın kaldırılması ya da itirazın iptali suretiyle bertaraf edildiğinde, ihtiyati haciz kesin ve icrai hacze dönüşmüş olur. Alacaklı öncesinde ihtiyati haciz kararı alarak genel haciz yoluyla takibe geçmek suretiyle ihtiyati haczi tamamlayan işlemi yapmış ise; ödeme emrine itiraz üzerine yedi gün içinde itirazın kaldırılması veya itirazın iptali yollarından birine başvurarak ihtiyati haczi takipten sonra da ayakta tutmak ve devam ettirmek zorundadır. Alacaklı yedi gün içinde bu işlemi yapmadığı takdirde, ihtiyati haciz ortadan kalkar. Ancak bu hususun takibe etkisi yoktur. Yukarıdaki örneklerin dışında da ihtiyati haczi tamamlayan işlem çeşitleri mevcuttur. Bütün bu işlemleri İİK. m. 264 şu şekilde ifade etmektedir:

“Dava açılmadan veya icra takibine başlanmadan evvel ihtiyati haciz yaptırmış olan alacaklı; haczin tatbikinden, haciz giyabında yapılmışsa haciz zabıt varakasının kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde ya takip talebinde (Haciz veya iflas) bulunmaya veya dava açmaya mecburdur.

İcra takibinde, borçlu ödeme emrine itiraz ederse bu itiraz hemen alacaklıya tebliğ olunur. Alacaklı, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını istemeye veya mahkemede dava açmaya mecburdur. İcra mahkemesi, itirazın kaldırılması talebini reddederse alacaklının kararın tefhim veya tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde dava açması lazımdır.

İhtiyatî haciz, alacak davasının mahkemede görüldüğü sırada konulmuş veya alacaklı birinci fıkraya göre mahkemede dava açmış ise, esas hakkında verilecek hükmün mahkemece tebliğinden itibaren bir ay içinde alacaklı takip talebinde bulunmaya mecburdur.

Alacaklı bu müddetleri geçirir veya davasından yahut takip talebinden vazgeçerse veya takip talebi kanuni müddetlerin geçmesiyle düşerse veya dava dosyası muameleden kaldırılıp da bir ay içinde dava yenilenmezse

veya davasında haksız çıkarsa ihtiyati haciz hükümsüz kalır ve alakadarlar isterse lazım gelenlere bildirilir.

Borçlu müddeti içinde ödeme emrine itiraz etmez veya itirazı icra mahkemesince kesin olarak kaldırılır veya mahkemece iptal edilirse, ihtiyati haciz kendiliğinden icrai hacze inkılabeder”.

XI. İHTİYATÎ HACİZ KARARINA İTİRAZ VE TEMYİZ

460. Bu husus İİK. m. 265 ile düzenlenmiş olup, hüküm şu şekildedir:

“Borçlu kendisi dinlenmeden verilen ihtiyati haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata karşı; huzuriyle yapılan hacizlerde haczin tatbiki, aksi halde haciz tutanağının kendisine tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkemeye müracaatla itiraz edebilir.

Menfaati ihlal edilen üçüncü kişiler de ihtiyati haczi öğrendiği tarihten itibaren yedi gün içinde ihtiyati haczin dayandığı sebeplere veya teminata itiraz edebilir.

Mahkeme, gösterilen sebeplere hasren tetkikat yaparak itirazı kabul veya reddeder.

İtiraz eden, dilekçesine istinat ettiği bütün belgeleri bağlamaya mecburdur. Mahkeme, itiraz üzerine iki tarafı davet edip gelenleri dinledikten sonra, itirazı varit görürse kararını değiştirebilir veya kaldırabilir. Şu kadar ki, iki taraf da gelmezse evrak üzerinde inceleme yapılarak karar verilir.

İtiraz üzerine verilen karara karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruyu öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir. İstinaf yoluna başvuru, ihtiyatî haciz kararının icrasını durdurmaz”.

461. Bu hükme göre, borçlu veya menfaati ihlal edilen üçüncü kişiler ihtiyatî haczi öğrendikleri tarihten itibaren yedi gün içinde ihtiyatî haciz kararı veren mahkemeye başvurarak, ihtiyatî hacze itiraz edebilirler. Borçlu haczin uygulanması sırasında hazır bulunmamış ise, ihtiyatî haciz tutanağının kendisine tebliği; eğer haciz sırasında hazır bulunmuş ise, haczin uygulandığı tarihten itibaren yedi gün içinde itirazını ileri sürebilir.

Borçlu, ihtiyatî haczin dayandığı sebeplere, mahkemenin yetkisine ve teminata yönelik olarak itirazda bulunabilir.

462. Mahkeme, ihtiyatî hacze itirazı duruşmalı olarak inceleyerek

karara bağlar. Şu kadar ki, ihtiyatî haciz kararı verilmeden önce, mahkemece borçlu dinlenmiş ise, borçlunun ihtiyatî hacze itiraz etmesi mümkün değildir.

İhtiyatî haciz duruşmasına taraflar gelmedikleri takdirde, mahkeme dosya üzerinde inceleme yaparak karar verir (İİK. m. 265/III). Mahkeme itiraz sebepleriyle sınırlı olarak ihtiyatî hacze yöneltilen itirazı inceleyerek karara bağlar.

463. İtiraz üzerine verilen karara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Ancak temyiz yoluna başvurulması, ihtiyatî haciz kararının uygulanmasını durdurmaz. 5311 sayılı Yasa'nın 17. maddesi uyarınca, ihtiyatî hacze itiraz üzerine verilen kararlara karşı Bölge Adliye Mahkemelerinin faaliyete geçmeleri halinde, bu mahkemeler nezdinde istinaf yoluna başvurulabilecektir.

XII. İHTİYATİ HACZİN KALDIRILMASI

464. Borçlunun ihtiyaten haczedilen malları göstereceği güvence karşılığında icra müdürlüğünce istenildiğinde geri verilmek üzere alabileceğini İİK. m. 263 bağlamında belirtmiştik. Bu varsayımda, ihtiyaten haczedilen mallar üzerindeki ihtiyati haciz kalkmamakta, devam etmektedir. Ancak haczedilen mallar istenildiğinde iade edilmek koşuluyla geri alınmakta, bunun için de ayrıca haczedilen malların değeri kadar güvence verilmektedir. İİK. m. 263'ün öngördüğü bu işlem icra müdürlüğü nezdinde gerçekleştirilmekte ve hacizli malların borçluya iadesine icra müdürü tarafından karar verilmektedir.

465. Buna karşılık İİK. m. 266, İİK. m. 263'ten farklı bir düzenlemeyi öngörmektedir. İİK. m. 266'nın belirlediği sistemde, borçlu ihtiyati haciz kararını veren mahkemeye başvurarak ihtiyati haczin gösterdiği teminata kaydırılmasını ve böylece ihtiyati haczin kaydırılmasını talep etmektedir. Bu hususu düzenleyen İİK. m. 266 hükmü şöyledir:

“Borçlu, para veya mahkemece kabul edilecek rehin veya esham yahut tahvilat depo etmek veya taşınmaz rehin yahut muteber bir banka kefaleti göstermek şartı ile ihtiyati haczin kaldırılmasını mahkemeden isteyebilir. Takibe başlandıktan sonra bu yetki, icra mahkemesine geçer”.

XIII. İCRAİ HACİZLERE İŞTİRAK

466. İİK. m. 268 kesin hacizden önce uygulanan ihtiyati haczin icrai hacze iştirakini şu şekilde düzenlemektedir:

“261 inci maddeye göre ihtiyaten haczedilen mallar, ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmeden önce diğer bir alacaklı tarafından bu Kanuna veya diğer kanunlara göre haczedilirse, ihtiyati haciz sahibi alacaklı, bu hacze 100 üncü maddedeki şartlar dairesinde kendiliğinden ve muvakkaten iştirak eder. Rehinden önce ihtiyati veya icrai haciz bulunması halinde amme alacağı dahil hiçbir haciz rehinden önceki hacze iştirak edemez.

İhtiyati haciz masrafları satış tutarından alınır.

İhtiyati haciz diğer rüçhan hakkını vermez”.

XIV. İHTİYATİ HACİZDE İFLAS YOLUYLA TAKİP

467. İhtiyati haczin, iflasa tabi borçlu bakımından iflas yoluyla takip ile de tamamlanması mümkündür. Bu hususu düzenleyen İİK. m. 267 şu hükmü içermektedir:

“Alacaklı, iflasa tabi borçlusunu aleyhine 264 üncü maddenin, birinci fıkrası gereğince iflas yolu ile takipte bulunmuş veya iflas yolu ile takipte bulunduktan sonra borçlunun mallarını ihtiyaten haczettirmiş ise, aşağıdaki hükümler tatbik olunur.

Borçlu ödeme emrine itiraz ederse bu itiraz hemen alacaklıya tebliğ olunur. Alacaklı, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde ticaret mahkemesine başvurarak itirazın kaldırılmasıyla beraber borçlunun iflasına karar verilmesini istemeye mecburdur.

Borçlu ödeme emrine itiraz etmezse, bu durum hemen alacaklıya tebliğ olunur. Alacaklı, tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde ticaret mahkemesine başvurarak borçlunun iflasına karar verilmesini istemeye mecburdur.

264 üncü maddenin 4 üncü fıkrası hükmü kıyasen uygulanır”.

XV. İHTİYATİ HACİZDEN DOLAYI TAZMİNAT DAVASI

468. Alacaklının ihtiyatî haciz istemi kabul edildikten sonra teminat yatırmak suretiyle ihtiyatî haciz kararı alabileceğine değinmiştik. Keza

ihtiyati haczin geçici bir koruma önlemi niteliğini taşıdığını belirtmiştik. Alacaklının ihtiyatî haciz kararı almakta haksız olduğu belirlendiği ve ihtiyati haciz kalktığı takdirde borçlu ve üçüncü kişi alacaklı aleyhine haksız ihtiyati hacizden dolayı teminat davası açabilir. Bu dava genel hükümler uyarınca açılır. Bu faraziyede objektif sorumluluk esas geçerli olduğunu, alacaklı sadece uğradığı zararı ispatla yükümlü olup, borçlunun kusurlu olduğunu kanıtlamak definde bulunamaz. Haksız ihtiyatî hacizden dolayı maddi tazminat davasının yanı sıra –koşulları varsa- manevi tazminat davası açılabilir. Ancak, mücerret ihtiyati haczin kaldırılmasının ihtiyati haciz kararının haksızlığını ve bu nedenle tazminat davası açılabileceğini kabul etmek kolaylıkla mümkün değildir. Bu konuda doktrinde ve yargı içtihatlarında kesin bir tavır alındığına rastlanmamaktadır. Şu kadar ki, ihtiyati haciz kararının ilişkin bulunduğu maddi hukuk davasında ihtiyati haciz kararı alan alacaklının haklı olmadığı maddi anlamda kesin hüküm teşkil eden bir ilamla sabit olduğu takdirde, alacaklı aleyhine açılacak haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davasının haklı olacağından hiçbir kuşku yoktur. Ancak bu durumda davacının uğradığı zararı ispat etmesi zorunludur. Manevi tazminat davası bakımından ise, ayrıca borçlunun veya üçüncü kişinin kişilik haklarının örneğin onur ve haysiyetinin zedelendiğinin sübut etmesi gerekmektedir. Haksız ihtiyati hacizden dolayı tazminat davası açılması halinde ihtiyati haciz teminatından davacının yararlanması gerekmektedir. Zira ihtiyati haciz teminatının amacı bundan ibarettir.

Ancak, alacaklı aleyhine haksız ihtiyati hacizden dolayı dava açılması halinde, ihtiyati haciz teminatından davacının ne suretle yararlanacağını ve bu konuda hangi prosedürün izlenmesi gerekeceğini saptamakta yarar vardır.

Şöyle ki:

Davacı öncelikle ihtiyati haciz kararı veren mahkemeye başvurarak, bu konuda dava açtığına ilişkin davanın açıldığı mahkemeden aldığı derkenarı sunarak, teminatın alacaklıya iade edilmesini talep etmelidir. Davacı tazminata hüküm aldıktan sonra, ilamlı icra yoluna başvurarak teminatı icra dosyasına celbederek; para ise, bunu alacaklıya öder; para dışındaki teminatları paraya çevirerek alacaklıya yapılacak ödemeye mahsuben takip alacaklısına ödemedede bulunur. İhtiyati haciz teminatının karşılanmadığı

alacak için ilamlı icra prosedürü bağlamında cebri icra işlemlerine devam edilir.

23. İCRA VE İFLAS SUÇLARI⁴⁸

(CEZAÎ HÜKÜMLER)

I. GENEL İLKELER VE İCRA MAHKEMESİNİN GÖREVİNE GİREN İCRA SUÇLARINDA PROSEDÜR

469. Kitabımızın başında belirttiğimiz üzere, Roma Hukukunun özellikle ilk dönemlerinde cebri icra, öncelikle borçlunun şahsına yönelmişti. Daha sonra tarihî bir gelişme ile cebri icranın konusunu mallar teşkil etti. Fakat Roma Hukuku, borçlunun şahsı üzerinde cebir kullanılmasını ortadan kaldırmadı. Buna karşılık, modern hukuk gittikçe borçlunun şahsı üzerindeki tazyiki elemiş, cebri icrayı mallara özgülemiştir. Yani, cebir unsuru sadece mal sahibi borçlunun rıza ve muvafakatına bakılmaksızın, ona ait mallara hukuken el konulması ve paraya çevrilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Fakat bu, borçlunun şahsına karşı herhangi bir tazyikin hiçbir sûretle kullanılmaması anlamına gelmemiştir ve gelemezdi. Mal aleyhine işlenen suçlara yer veren bir ceza sisteminde, borçlunun borcunu bazı nitelikli koşullar içinde ödememesinin bir takım suçlar şeklinde değerlendirilmesi ve bu sûretle cezaî hükümlerin tanımına dâhil edilmesi, doğal karşılanmalıdır.

Bizde ise, borç nedeniyle hapsin ortadan kaldırılması için 1929 tarihli İİK.'in yürürlüğe girmesini beklemek gerekmiştir. Yeni İİK.'müzün borçlu lehine bir takım hükümler içermesi yanında, borç için hapsi ortadan kaldırması, bu yasaya karşı bir çeşit kayıtsızlığın meydana gelmesine yol açmış ve borçlular, işi eskisi kadar ciddiye almamak yolunu tutmuşlardır. Bunun ilk sonucu, yasamızın yakın zaman aralıkları ile genel nitelikte değişikliklere konu teşkil etmesi olmuştur. Nihayet, 1965 değişikliğinin ele alındığı süreçte, yasa baştan aşağıya gözden geçirilmekle birlikte, cezaî hükümlerde de değişiklik gereği üzerinde durulmuş ve İİK.'in düzenlediği

48 İcra ve iflas suçları ve yargılama usulü konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **HALMAN ÇETİN Emine**, Açıklamalı İçtihatlı İcra ve İflas Suçları, İzmir 2007.

icra suçlarını borçluların kötü niyetli hareketlerini karşılayacak şekilde yeni tanımlara bağlı tutmak gerekmiştir. 538 sayılı Yasa ile yapılan esaslı değişikliklerden sonra İİK. zaman içinde münferit bazı değişikliklere uğramıştır. Ancak, İİK.'nda, icra ve iflâs suçlarına ilişkin önemli ve son değişiklik 31.05.2005 tarihinde 5358 sayılı Yasa ile gerçekleştirilmiş ve bu hükümler 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleriyle uyumlu duruma getirilmiştir. Bu bağlamda, İİK.'ndaki “*konkordato komiserin sorumluluğu*” kenar başlıklı 334a, “*kendisine teslim edilen malları vermeyenler hakkındaki cezalar*” kenar başlıklı 336a, “*ceza kararname*” kenar başlıklı 352a ile tecil ve paraya çevirme yasağını düzenleyen 352b maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Son değişiklikle ağır para cezaları adli para cezalarına dönüştürülmüş ve bazı suçlar için hapis cezası yerine “*disiplin hapsi*” ve “*tazyik hapsi*” kabul edilerek, bu cezaların ertelenmesi veya paraya çevrilmesi imkânı engellenmiştir. Hapis cezalarının ise, TCK. m. 5 gereği, TCK. m. 51 uyarınca ertelenmesi mümkündür.

470. Biz bu faslımızda, İİK.'deki icra suçlarının bağlı olduğu rejimi ana çizgileriyle belirtecek ve icra suçlarından en önemlilerine değinmekle yetineceğiz. Bununla birlikte, hemen belirtelim ki, borçlunun kötü niyetini karşılamak üzere ihdas edilen suçlar münhasıran İİK.'de yer almayıp, bunlardan bazılarında TCK.'da rastlamaktayız (örneğin; TCK m. 161, 162, 289). Özel yasalarda da bu tür suçlara yer verilmesi, doğal olarak mümkündür.

471. İİK.'da tanımı yapılan ve icra mahkemesinin görevine verilen suçlar, şikâyete tâbi tutulmuş suçlardır ve şikâyet hakkı da, suçun işlendiğinin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve herhalde filin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşer (İİK m. 347).

Bu maddede söz konusu olan üç aylık ve bir yıllık süreler şikâyet süresi olup, zamanaşımı süresi değildir. Disiplin hapsi ve tazyik hapsi, suç karşılığı uygulanan yaptırımlar olarak TCK. 45 vd. maddelerinde sayılmadığından, TCK.'nın dava zamanaşımına ilişkin 66. maddesi hükmü, bu cezaları gerektiren suçlar için uygulanamayacaktır. Buna karşılık, anılan suçlarda ceza zamanaşımı İİK. m. 354/II uyarınca, tazyik veya disiplin cezaları hakkındaki kararların kesinleşmelerinden itibaren iki yıl olarak belirlenmiştir. Hapis ve adli para cezasına ilişkin suçlarda ise; dava zamanaşımı, TCK. m. 66/I-e'ye göre sekiz yıldır. Bu suçlar bakımından ceza

zamanaşımı ise, TCK. m. 68/I-e'ye göre on yıldır.

472. Burada ayrıca belirtilmesi gereken bir husus da, icra ceza mekanizmasını harekete geçiren alacaklının alacağıın icra prosedürü içinde kesinleşmesi, şikâyetin bir ön koşulu olup, icradaki ceza iddiasına el koyan icra mahkemesi hâkimi kesinleşmiş tâkibin, kesinleşme koşullarını tartışmak yetkisine sahip değildir. Bu nedenle, ödeme emrinin itirazsız kalması üzerine, İİK. m. 89 uyarınca, kendisine yapılan tebliğe verdiği cevabın gerçeğe aykırılığı iddia edilen üçüncü kişi, ödeme emrinin borçluya tebliğindeki usulsüzlüğü ve bu bağlamda tâkibin borçlu aleyhine kesinleşmiş sayılmayacağı hususunu ceza hâkimi önünde tartışamaz. İcra ceza hâkimi olaya el koymadan önce, kesinleşmiş tâkiyle bağlı sayılmak gerekir.

473. Şikâyet, dilekçe ile ya da sözlü beyanla icra mahkemesine yapılır (İİK. m. 349/I). Dilekçeyi ya da dava beyanını alan icra mahkemesi, duruşma için hemen bir gün belirleyip şikâyetçinin imzasını alır ve sanığa celpname gönderir. Şikâyetçi oturum gününde gelmez ve vekil de göndermezse, şikâyet hakkı düşer (İİK. m. 349/VI). Görülüyor ki İİK., icra ceza rejimini bir çeşit şahsî dava sistemine benzetmiştir. Sanık şikâyeti alan ya da –yerleşim yerinin farklı yerde olması nedeniyle- istinabe edilen icra mahkemesinin huzuruna gelmez veya savunman (müdafî) göndermezse yahut bizzat bulunmasına gerek görülürse, zabıta aracılığıyla (zorla) getirilir. Bu suretle de bulundurulamazsa, yargılama yokluğunda görülür. Gelmeyen tanıklar hakkında yapılacak işlem ile borçlunun yokluğunda verilen karara karşı eski hâle getirme istemi yönünden CMK. m. 40, 41 uygulanır (İİK. m. 349/VII).

474. Duruşmada cumhuriyet savcısı hazır bulundurulmaz (İİK. m. 350/II). Şikâyetçi, dilekçe ya da beyanında göstermiş olduğu delillerle bağlıdır. Buna karşılık, sanık savunması için soruşturmanın genişletilmesini ancak bir defa istemeye yetkili kılınmıştır (İİK. m. 351/III).

475. İcra mahkemesi, iki tarafın ifadelerini ve bütün kanıtlarını ve iddia ve savunmalarını dinledikten sonra, nihayet beş gün içinde kararını verir ve karar özetini cumhuriyet savcısına bildirir (İİK. m. 352/I). 4949 sayılı Yasa'nın 99. maddesi ile İİK. m. 352/II'ye şu hüküm getirilmiştir: *"Takibi şikâyete bağlı suçlarda dava ve cezanın 354 üncü maddede yazılı sebeplerle düşeceği kararda belirtilir"*. İcra mahkemesinin bu bâb hükümlerine göre verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı tefhim veya tebliğ

tarihinden itibaren yedi gün içinde yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesine itiraz edebilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

476. İcra mahkemesinin bu bâbta yer alan suçlardan dolayı verdiği hükümlerle ilgili olarak 04.12.2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanır (5358 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile değişik İİK. m. 353).

İcra mahkemesinin verdiği disiplin ve tazyik hapsine ilişkin kararlara karşı tebliğ veya tefhim tarihinden itibaren yedi gün içinde yargı çevresinde bulunduğu ağır ceza mahkemesi nezdinde itiraz edilebilir (İİK. m. 353/I). İtiraz üzerine verilen karar kesindir. İdari para cezası verilmesine ilişkin kararın temyizi mümkün olmayıp, bu karar da itirazı kabil kararlar kapsamındadır.

İİK.'nin 353, 354, 363, 366 maddelerinde temyiz ile ilgili önel hükümler yer almaktadır. İcra ceza mahkemesinin vermiş bulunduğu kararlara ilişkin disiplin ve tazyik hapsi dışındaki hükümler hakkında temyiz incelemesi Yargıtay 16. Hukuk Dairesince yapılır. Bu daire, 01.03.2002 tarihinden itibaren icra mahkemelerinin cezaya ilişkin hükümleri hakkındaki temyiz incelemelerini yapmakla görevlendirilmiştir. Temyiz talebi, dilekçe veya icra mahkemesine tutanakla tespit ettirilecek beyanla yapılır. Dilekçe veya beyan üzerine dosya hemen Yargıtay'a gönderilir. Yargıtay'da ceza kararlarının incelenmesi sırasında duruşma yapılabileceğine ilişkin kanunda açık bir hüküm yoktur.

477. Şikâyetçinin feragatı ya da borcun itfa edildiğinin saptanması durumunda, icra suçuna ilişkin dava ve ceza bütün sonuçlarıyla birlikte düşer (İİK. m. 354/I). Feragatın, hükmü veren icra mahkemesine yapılması gerekirse de, ödemenin kanıtlanma biçimini yasa belirtmemiştir. Bir görüşe göre, ödemenin ancak icra veznesine yatırılması durumunda kanıtlanacağı düşünülebilir. Fakat, bize daha uygun gelen görüş, ödemenin İİK. m. 71 doğrultusunda kanıtlanmasıdır. Doğrusu, ceza rejimini belirleyen hükümler çerçevesinde bu konuda en küçük bir yollama yoksa da, bu düşünce tarzı alacaklının haklarını hiçbir biçimde etkilemediğinden, borçluyu da mâkûl ölçüde koruduğu gözetilerek, menfaatler dengesini en iyi şekilde bağdaştırıyor sayılmalıdır. Bu nedenle, borçlu özel makbuz karşılığında ödemedede bulunmuşsa, cezanın düşmesini sağlamak için bu ödemesini icra mahkemesinde kanıtlamak üzere makbuz altındaki imzanın alacaklı

tarafından kabulüne gereksinim vardır.

478. İcra suçları hakkında yasanın öngördüğü prosedür gereği, icra mahkemesinin yetkisine giren ceza davaları ile diğer mahkemelere ait olan davaların birleştirilemeyeceği esası kabul edilmiştir (İİK. m. 346).

479. Burada belirtilen ilkeler, İİK.'nda tanımlanan ve icra mahkemesince hükme bağlanması gerektiği belirtilmiş suçlara ilişkindir. Buna karşılık, bazı suçların yargılaması ve hükme bağlanması genel mahkemelerin görev ve yetkisine tâbidir. Örneğin; hacizli mal kendisine verildiği halde, bu malı icra dairesine istendiği zaman teslim etmeyen borçlunun TCK. m. 289 uyarınca işlediği suç, genel hükümlere tâbidir. Kezâ, taksiratlı ve hileli iflâs hallerine ilişkin suçlar, TCK. m. 161 ve 162 hükümlerine göre genel mahkemelerin yetki alanına girer.

480. İcra iflâs suçlarının ayrı ayrı incelemesine geçmeden önce, icra suçlarında öngörülen hapis cezasının beklenen etkiye sahip olmasını önleyecek bir duruma işaret edelim. Tazyik ve disiplin hapsi öngörülen filler dışında hapis cezası öngörülen icra ve iflâs suçlarında iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına hükmedilmesi halinde, 5237 sayılı TCK.'da belirtilen diğer şartların da birlikte gerçekleşmesiyle TCK.'nın 5 ve 51/I maddeleri gereğince, hükmedilen hapis cezası ertelenebilecektir. Yaptırım olarak hapis cezası öngörülen icra iflâs suçlarında hükmedilen ceza en fazla bir yıl hapis cezası olarak belirlendiği takdirde, bu ceza TCK'nın 49/II maddesi uyarınca kısa süreli hapis cezası sayılacak ve bu ceza TCK.'nın 50/I maddesinde öngörülen seçenek yaptırımlardan birine çevrilebilecektir.

II. MÜNFERİT İCRA SUÇLARI

490. İcra iflâs suçları, İİK. m. 331-354'te düzenlenmiştir. Bu suçlar, birçok yönden TCK.'da yer alan suçlardan farklıdır. Örneğin, bu suçların bir kısmının cezası disiplin hapsi ve tazyik hapsi (İİK. m. 337, 338/II, 339, 340, 341, 343, 344), diğer bir kısmının ise cezası hapis (İİK. m. 332, 333, 334, 335, 337a, 338/I, 342, 345/a) veya adli para (İİK. m. 336, 337.a/II) ya da hem hapis hem de adli para (İİK. m. 331, 333a/I, 345/b) cezasıdır. Disiplin hapsi ve tazyik hapsinin kendilerine özgü bazı özellikleri bulunmaktadır.

491. Biz konuyu suç teşkil eden eyleme uygulanacak yaptırıma göre;

- A. Disiplin hapsi ve tazyik hapsi cezasını gerektiren suçlar,
 B. Hapis ve adli para cezasını gerektiren suçlar,
 şeklinde iki kategoriye ayırarak incelemeyi uygun görüyoruz.

A. Disiplin Hapsi ve Tazyik Hapsi Cezasını Gerektiren Suçlar:

1. Mal beyanında bulunmamak suçu (İİK. m. 337)

492. Mal beyanında bulunmayan borçlu alacaklının talebi üzerine beyanda bulununcaya kadar icra mahkemesi hâkimi tarafından bir defaya mahsus olmak üzere hapisle tazyik olunur. Ancak bu hapis 3 ayı geçemez (İİK. m. 76). İcra mahkemesi borçlunun hapis ile tazyikine karar verirse bu kararını cumhuriyet savcılığına bildirir. Hapis ile tazyik borçlunun mal beyanında bulunmasını sağlamak için bir önlem niteliğinde olup, icra mahkemesince hapis ile tazyike “*mal beyanında bulununcaya kadar*” kaydı altında karar verilecektir.

Borçlu süresi geçtikten sonra mal beyanında bulunmuş olsa bile, hapis ile tazyik edilemez. Diğer yandan, borçlu hapis ile tazyik edildikten sonra mal beyanında bulunduğu takdirde serbest bırakılır.

Borçlunun İİK. m. 76 uyarınca hapis tazyikine karar verilmesi ceza hükümlülüğünün sonuçlarını doğurmaz. Adli sicile işlenmez; tekerrüre esas olmaz ve para cezasına çevrilemez.

Hapis ile tazyik kararları icra mahkemesince dosya üzerinde verilir. Bu kararlar temyiz edilemez; cumhuriyet savcılığına bildirilir ve infazı cumhuriyet savcılığınca takip edilir.

Hapis ile tazyik kararlarının temyizi kâbil değildir. Bu kararlara karşı itiraz yoluna başvurmak mümkündür. İtiraz, CMK ve İİK'nun 353. maddesi hükümlerine göre ceza mahkemesi kararlarına karşı yapılan itirazın usulüne tâbidir. Bu kararlara karşı ağır ceza mahkemesi nezdinde itiraz edilebilir.

Ayrıca İİK. m. 337 mal beyanında bulunulmaması olgusunun suç oluşturacağını belirtmiştir. Ancak, Anayasa Mahkemesi'nin 16.04.2008 T. Ve 26849 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 28.02.2008 T., 2006/71 E. ve 2008/69 K. sayılı kararı ile İİK. m. 337/I hükmü iptal edilmiş ve iptale

ilişkin bu hükmün Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak 1 yıl sonra yürürlüğe girmesi öngörülmüştür.

2. Taahhüdü ihlâl suçu (İİK. m.340)

493. İİK. m. 340 icra dosyasına alacaklının muvafakatı ile veya İİK. m. 111 uyarınca takip konusu borcu ödeme taahhüdünde bulunan borçlunun, taahhüdünü ihlal etmesi durumunda alacaklının şikayeti üzerine 3 aya kadar tazyik hapsi ile cezalandırılmasını öngörmüştür.

Hapsin uygulanmasına başladıktan sonra borçlu borcun tamamını veya o tarihe kadar icra veznesine yatırmak zorunda olduğu tutarı öder ise tahliye edilir. Ödemelerini tekrar keser ise hakkında tazyik hapsine yeniden karar verilir. Ancak, bir borçtan dolayı tazyik hapsinin süresi 3 ayı geçemez.

İİK. m. 347, *“bu bapta yer alan fiillerden dolayı şikayet hakkı, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde fiilin işlediği tarihten itibaren 1 yılı geçmekle düşer.”* hükmünü öngördüğünden, bu suçlar için dava zamanaşımı bir yıl olarak kabul edilmek gerekir. Ceza zamanaşımı ise, İİK. m. 354/II uyarınca kararın kesinleşmesinden itibaren iki yıldır. Bu bağlamda belirtelim ki, davanın sürdüğü sırada takip konusu borç eklentileri ile birlikte ödendiği takdirde, mahkemece borçlu hakkında açılan davanın düşmesine karar verilir. Eğer borçlu, hükümden sonra borcunu tüm eklentileri ile birlikte öder ise yine borçlu hakkındaki cezanın düşmesine karar verilir. Alacaklının şikâyetinden vazgeçmesi durumunda da, borçlu hakkındaki cezanın düşmesine karar verilir. Kararın kesinleşmesinden sonra gerçekleştirilen şikâyetten vazgeçme beyanı da aynı hükme tâbidir.

3. Nafakaya ilişkin kararlara uymamak (İİK. m. 344)

494. 5358 sayılı Yasanın 15. maddesi ile değişik İİK. m. 344, *“nafakaya ilişkin kararların gereğini yerine getirmeyen borçlunun alacaklının şikayeti üzerine üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin takibine başlandıktan sonra kararın gereği yerine getirilirse borçlu tahliye edilir. Borçlunun refahının arttırılması veya azaltılması talebiyle dava açmış olması halinde ileri sürdüğü sebepler göz önünde bulundurularak tazyik hapsinin uygulanması bu davanın sonuna bırakılabilir”* hükmünü öngörmektedir.

Bu suçun unsurları takibe esas olan ilamın nafakaya ilişkin olması ve borçlunun ilamda yazılı ödeme şartlarını yerine getirmemesidir. Dava zamanaşımı bir ceza zamanaşımı ise iki yılın geçmesidir.

4. Çocuk tesliminden kaçınma (İİK. m. 341)

495. 5358 sayılı yasanın 12. maddesi ile değişik İİK. m. 341 şu hükmü içermektedir:

“Çocuk teslimi hakkındaki ilamın veya ara kararının gereğini yerine getirmeyen veya yerine getirilmesini engelleyen kişinin, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikayeti üzerine, altı aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilamın veya ara kararının gereği yerine getirilirse kişi tahliye edilir”.

Maddenin gerekçesinde çocuk tesliminde kaçınmanın cezası, tazyik hapsine dönüştürülecek, kararın yerine getirilmesi halinde sanığın tahliye edileceği belirtilmiştir.

İİK. m. 341’in uygulanmasında İİK. m. 25 ve İİK. m. 25/a hükümlerinin düzenlediği prosedürün yerine getirilmesi veya bu konudaki ihlalin cezai yaptırımının borçluya bildirilmesi gerekir.

496. 5. Mal beyanından sonra mal ve kazançta meydana gelen artışları bildirmemek (İİK. m. 339)

(bkz. yandaki sayfa)

497. 6. İİK. m. 30 ve 31’e aykırılık (İİK. m. 343)

(bkz. yandaki sayfa)

B. Hapis ve Adli Para Cezasını Gerektiren İcra ve İflâs Suçları:

1. Alacaklısını zarara sokmak koşuluyla mevcudunu azaltmak (İİK. m. 331)

498. 5358 sayılı Yasa’nın 1. maddesiyle değişik İİK. m. 331, alacaklılarını zarara sokmak kasdıyla mevcudunu azaltmak suçunu şu şekilde düzenlemiştir:

“Haciz yolu ile takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde borçlu; alacaklısını zarara sokmak maksadıyla, mallarını veya bunlardan bir kısmını mülkünden çıkararak, telef ederek veya kıymetten düşürerek hakiki surette yahut gizleyerek muvazaa yoluyla başkasının uhdesine geçirerek veya asıl olmayan borçlar ikrar ederek mevcudunu suni surette eksiltirse, aleyhine aciz belgesi aldığı veya alacaklı alacağını alamadığını ispat ettiği takdirde, altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

İflas takibinden veya doğrudan doğruya iflâs hallerinde iflâs talebinden önce birinci fıkradaki filleri işleyen borçlu hakkında da bu filler başka bir suç oluştursa dahi bu hükümler uygulanır.

Konkordato mühleti veya iflâsın ertelenmesi talebinden önceki iki yıl içinde ya da konkordato mühleti talebi veya iflâsın ertelenmesi süresinden sonra birinci fıkradaki filleri işleyen borçlu hakkında da bu hükümler uygulanır.

Taşınmaz rehni kapsamında bulunan eklentinin rehin alacaklısına zarar vermek kastı ile taşınmaz dışına çıkarılması halinde, eklentinin zilyedi iki yıldan dört yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Bu suçlar alacaklının şikâyeti üzerine takip olunur”.

İİK.’nin bu bâbında yer alan suçlara ilişkin davalara icra mahkemesinde bakılır. Şikâyetin dilekçe ile veya sözlü beyanın icra mahkemesine tutanağa geçirilmesi yoluyla sunulması gerekir. Davanın açılması için cumhuriyet savcılığınca iddianame düzenlenmesi söz konusu değildir.

Bu suç bakımından dava zamanaşımı, süresinde şikâyetin ileri sürülmesi koşuluyla TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı ise, TCK. m. 68/I-e uyarınca 10 yıldır.

İcra mahkemesince İİK. m. 331/I, II ve III fıkraları uyarınca verilen cezanın asgarî haddine hükmedilmiş ise veya ceza takdiren arttırılarak en fazla bir yıl olarak verilmişse, bu ceza TCK. m. 49/II uyarınca kısa süreli hapis cezası sayılacağından, mahkeme bu cezayı TCK. m. 50/I doğrultusunda alternatif yaptırımlardan birine, sanığın kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sırasında duyduğu pişmanlığa, suçun işlenmesindeki özelliklere göre çevirebilecektir. Ancak, mahkemece takdiren bir yıldan daha fazla hapis cezasına karar verilmiş olması durumunda, bu

ceza kısa süreli hapis cezası sayılmayacağından TCK. m. 49/II çerçevesinde değerlendirilmeyecek ve TCK. m. 50/I'de öngörülen alternatif yaptırımlardan birisine çevrilemeyecektir. İcra mahkemesince verilen temel ceza iki yıl veya daha az süreli ise, TCK. m. 51/I uyarınca bu cezanın ertelenmesi mümkündür. Şu kadar ki, mahkeme iki yıldan daha çok süreli hapis cezasına karar verdiği takdirde, cezanın ertelenmesi mümkün olmayacaktır. Ceza Yasamız, para cezalarında ertelemeyi kabul etmediği için, hükmedilen adli cezaların ertelenmesi olanaksızdır.

1. Aczine kendi fiiliyle sebebiyet vermek veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırmak (İİK. m. 332)

499. 5358 sayılı Yasanın 2. maddesi ile değişik İİK. m. 332 “*aczine kendi fiiliyle sebebiyet vermek veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırmak*” suçu hakkında şu hükmü öngörmüştür:

“Haciz yolu ile takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde borçlu, adet üzere tecviz edilemeyecek bir hiffetle hareket ederek veya haddinden ziyade masraflar yaparak yahut cüretli talih oyunlarına veya basiretsizce spekülasyonlara girişerek yahut işlerinde ağır ihmallerde bulunarak aczine kendi fiili ile sebebiyet verir yahut vaziyetinin fenalığını bildiği halde o gibi hareketlerle bu fenalığı ağırlaştırırsa, aleyhine aciz belgesi istihlal edildiği veya alacaklı alacağını istifa edemediğini ispat ettiği takdirde, onbeş günden altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Konkordato mühleti talebinden önceki iki yıl içinde birinci fıkradaki fiilleri işleyen borçlu hakkında da bu hükümler uygulanır.

Bu suç alacaklının şikâyeti üzerine takip olunur. Borçluyu fazla borç altına girmeye veya talih oyunu ile spekülasyonlarda bulunmaya sevk etmiş yahut ağır faiz almak suretiyle zaafından istifade etmiş olan alacaklıların şikâyet hakkı yoktur”.

Bu suç için dava zamanaşımı, şikâyet süresinde yapılmış olmak koşuluyla TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı ise, TCK. m. 68/I-e doğrultusunda 10 yıldır.

2. Gerçeğe aykırı mal beyanında bulunmak İİK. m. 338)

500. 5358 Sayılı Yasanın 9. maddesi ile değişik İİK. m. 338 “gerçeğe aykırı mal beyanında bulunmak” suçu ile ilgili olarak şu düzenlemeyi kapsamaktadır:

“Bu Kanuna göre istenen beyanı, hakikate aykırı surette yapan kimse, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Hakkında aciz vesikası alınmış borçlu, asgari ücretin üstünde bir geçim sürdürdüğü, aciz vesikası hamili alacaklının alacağına aciz vesikasına bağlanmasından en geç beş sene içinde müracaatı üzerine sabit olursa, asgari ücretin üstünde kalan gelirlerinden icra tetkik merciinin dörtte birden az olmamak üzere tespit edeceği kısmını merci kararının kesinleşmesinden itibaren en geç bir ay içinde ve aciz vesikasındaki borcun ödenmesine kadar her ay icra dairesine yatırmaya mecburdur. Bu mükellefiyeti yerine getirmeyen borçlu hakkında bir yıla kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra borçlu borcun tamamını veya o tarihe kadar icra veznesine yatırmak zorunda olduğu meblağı öderse tahliye edilir; ödemelerini tekrar keserse, hakkında tazyik hapsine yeniden karar verilir. Ancak, bir borçtan dolayı tazyik hapsinin süresi bir yılı geçemez.

Borçlunun nafaka borçluları dahil üçüncü şahıstan yardım görmesi, asgari ücretin üstünde eline geçen para ve menfaatlerin icra mahkemesi kararı ile belirlenecek kısmını, icra veznesine yatırmak mükellefiyetini ortadan kaldırmaz.

İkinci fıkradaki hükmün tatbikini birden fazla aciz vesikası hamili alacaklı talep etmiş ise, bunlar talep tarihi sırasıyla öncelik hakkını haizdir”.

Bu suç için dava zamanaşımı, şikâyet süresinde yapılmış olmak kaydıyla TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı ise, TCK. m. 68/I-e doğrultusunda on yıldır.

İcra mahkemesinin kanununun bu bâbı hükümlerine göre verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlar, kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra infaz edilemez. (5358 sayılı Yasa'nın 22. maddesi ile değişik İİK. m. 354/ek fıkra).

3. Hükmen teslim edilen taşınmaz ve gemiye yeniden girmek (İİK. m. 342)

501. 5358 sayılı yasanın 13. maddesi ile değişik İİK. m. 342 şu hükmü öngörmektedir:

“İcra dairesi marifetiyle alacaklıya veya alıcıya teslim edilen bir taşınmaza veya gemiye haklı bir sebep olmaksızın tekrar giren borçlu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 290 ıncı maddesi mucibince umumi hükümler dairesinde cezalandırılır”.

İİK. m. 342, icra dairesi marifetiyle alacaklıya veya alıcıya teslim edilen bir taşınmaza veya gemiye haklı bir sebeple tekrar giren borçlunun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 290. maddesine göre cezalandırılmasını öngördüğünden, bu faraziyede alacaklının şikayeti zorunlu bir unsur teşkil etmez. Bu durumda, icra dairesince yapılacak suç duyurusu üzerine, Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenecek iddianame ile kamu davası açılır. Bu nedenle, İİK.’nin şikâyet süresine ilişkin hükmü (İİK. m. 347) bu suçlarda uygulama alanına sahip değildir. Dava savcılık tarafından açılarak yargılama re’sen yürütüleceğinden, şikâyetçinin oturumlarda hazır bulunmasına da gerek yoktur. Keza, şikâyetten vazgeçme davanın düşmesi sonucunu doğurmaz.

Bu davada dava zamanaşımı TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıl, TCK. m. 68/I-e doğrultusunda on yıldır.

4. İflâs ve konkordato işlerinde kişisel menfaat temin etmek (İİK. m. 333)

502. 5358 sayılı Yasa’nın 3. maddesi ile değişik İİK. m. 333 iflâs ve konkordato işlerinde özel çıkar sağlayanların cezasını şu şekilde düzenlemektedir:

“Her kim iflâs bürosu veya idaresinin yahut bir alacaklının veya alacaklılar toplanmasındaki mümessilinin reyini yahut konkordatoya muvafakatini kazanmak için ona hususi bir menfaat temin veya vaat ederse altı aydan iki seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Menfaat temin eden alacaklı yahut mümessili de aynı ceza ile

cezalandırılır.

Suçun iflâs bürosu veya idaresi üyesi tarafından işlenmesi halinde, ceza yarı oranında artırılır”.

İcra mahkemesince bu suç nedeniyle bir yıl veya daha az süreli hapis cezasına hükmedilirse, bu ceza kısa süreli hapis cezası kapsamına gireceğinden, TCK. m. 50/I uyarınca alternatif yaptırımlardan birine çevrilebileceği gibi, hükmedilen cezanın 1-2 yıl olması halinde (iki yılı aşmamak koşuluyla) TCK. m. 51/I uyarınca ertelenmesi yoluna da gidilecektir.

Bu suç bakımından dava zamanaşımı süresinde şikayetin ileri sürülmesi koşuluyla TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı ise, TCK. m. 68/I-e uyarınca on yıldır.

5. Konkordatoda yetkili kişileri hataya düşürmek, konkordato veya sermaye şirketleri ile kooperatiflerin yeniden yapılanmasında yetkili kimseleri hataya düşürmek veya borçların uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırılması koşullarına uymamak (İİK. m. 334)

503. 5358 sayılı Yasanın 5. maddesi ile değişik İİK. m. 334 bu suçu şu şekilde düzenlemektedir:

“Konkordato mühleti elde etmek veya konkordato veya sermaye şirketleri ile kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırma projesini tasdik ettirmek için hileli tutum ve davranışlarıyla malî durumu hakkında alacaklıları, komiseri, ara dönem denetçisini veya yetkili memuru hataya düşürmek veya konkordato projesine ya da sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması projesine uymamak yoluyla kasten zarara sebebiyet veren borçlu, ilgilinin şikâyeti üzerine altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”.

Bu suç bakımından dava zamanaşımı, süresinde şikayetin ileri sürülmesi koşuluyla TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı ise, TCK. m. 68/I-e uyarınca on yıldır.

6. Müflisin mallarını İflâs idaresine vermemek ve müflisin alacaklılarını icra dairesine bildirmemek (İİK. m. 336)

504. 5358 sayılı Yasanın 6. maddesi ile değişik İİK. m. 336 bu suç kapsamında şu hükmü sevketmektedir:

“Müflisin mallarını ellerinde bulunduran veya müflise borçlu olan üçüncü şahıslar, iflâsın açıldığına dair ilana muttali oldukları tarihten itibaren bir ay içinde makbul bir mazeret olmaksızın o malları iflâs idaresi emrine vermezler veya borçlarını bildirmezlerse, doksan güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır”.

Bu fiil bakımından şikâyet süresi, fiilin öğrenilmesinden itibaren üç ay, işlenmesinden itibaren ise bir yıldır (İİK. m. 347). İİK. m. 354’te yer alan ek fıkra uyarınca tazyik ve disiplin hazine ilişkin ceza kararın kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemez.

7. Sermaye şirketinin iflâsını istememek (İİK. m. 345/a)

505. 5358 sayılı Yasanın 16. maddesi ile değişik İİK. m. 345/a şu hükmü içermektedir:

“İdare ve temsil ile görevlendirilmiş kimseler veya tasfiye memurları, 179 uncu maddeye göre şirketin mevcudunun borçlarını karşılamadığını bildirerek şirketin iflâsını istemezlerse, alacaklılardan birinin şikâyeti üzerine, on günden üç aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır”.

Bu suç bakımından dava zamanaşımı, süresinde şikâyetin ileri sürülmesi koşuluyla TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı ise TCK. m. 68/I-e uyarınca on yıldır.

8. Ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu (İİK. m. 333/a)

506. 5358 sayılı Yasanın 4. maddesi ile değişik İİK. m. 333/a bu konuda şu hükmü düzenlemektedir:

“Ticaret şirketlerinde hukuken veya fiilen yönetim yetkisine sahip

olanların alacaklıları zarara uğratmak kastıyla ticarî işletmenin borçlarını kısmen veya tamamen ödemeyerek alacaklıları zarara soktukları takdirde, bu işlem ve eylemlerin başka bir suç oluşturmaması hâlinde, alacaklının şikâyeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Birinci fıkradaki suç taksirle işlendiği takdirde, alacaklının şikâyeti üzerine, fail hakkında zararın ağırlığına göre ikibin güne kadar adli para cezasına hükmolunur”.

Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, borçlu hakkında hapis cezasına hükmedilebilmesi için failin kasıtlı işlenmesi gerekmektedir. Eğer suç taksirle işlenmiş ise, fail hakkında zararın ağırlığına göre ikibin güne kadar adli para cezasına hükmedilir.

Bu suç bakımından dava zamanaşımı süresinde şikâyetin ileri sürülmesi koşuluyla TCK. m. 66/I-e uyarınca on yıldır.

9. Ticareti terk edenlerin cezası (İİK. m. 337/a)

507. 5358 sayılı Yasanın 8. maddesi ile değişik İİK. m. 337/a ticareti terk edenlerin cezasını şu şekilde düzenlemektedir:

“44 üncü maddeye göre mal beyanında bulunmayan veya beyanında mevcudunu eksik gösteren veya aktifinde yer almış malı veya yerine kaim olan değerini haciz veya iflâs sırasında göstermeyen veya beyanından sonra bu malları üzerinde tasarruf eden borçlu, bundan zarar gören alacaklının şikâyeti üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Birinci fıkradaki fiillerin işlenmesinden alacaklının zarar görmediğini ispat eden borçluya ceza verilmez.

Borçlunun iflâsı halinde, birinci fıkradaki durum ayrıca taksiratlî iflâs hali sayılır”.

Borçlunun bu hükmü uyarınca cezalandırılabilmesi için tacir olması ve ticaret hayatını bırakırken İİK. m. 44’ün öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmemiş olması gerekir.

İİK. m. 44, şu hükmü içermektedir:

“Ticareti terk eden bir tacir 15 gün içinde keyfiyeti kayıtlı bulunduğu ticaret siciline bildirmeye ve bütün aktif ve pasifi ile alacaklılarının isim ve adreslerini gösteren bir mal beyanında bulunmaya mecburdur. Keyfiyet

ticaret sicili memurluğunca ticaret sicili ilanlarının yayınlandığı gazete’de ve alacaklıların bulunduğu yerlerde de mutat ve münasip vasıtalarla ilan olunur. İlan masraflarını ödemeyen tacir beyanda bulunmamış sayılır.

Bu ilan tarihinden itibaren bir sene içinde, ticareti terk eden tacir hakkında iflâs yolu ile takip yapılabilir.

Ticareti terk eden tacir, mal beyanının tevdi tarihinden itibaren iki ay müddetle haczi kabil malları üzerinde tasarruf edemez.

Üçüncü şahısların zilyedlik ve tapu sicili hükümlerine dayanarak iyi niyetle elde ettiği haklar saklıdır. Ancak karı ve koca ile usul ve fûru, neseben veya sıhren ikinci dereceye kadar (Bu derece dahil) hısımlar, evlat edinenle evlatlık arasındaki iktisaplarda iyi niyet iddiasında bulunulamaz.

Mal beyanını alan merci, keyfiyeti tapu veya gemi sicil daireleri ile Türk Patent Enstitüsüne bildirir. Bu bildiri üzerine sicile, temlik hakkının iki ay süre ile tahdit edilmiş bulunduğu şerhi verilir. Keyfiyet ayrıca Türkiye Bankalar Birliğine de bildirilir.

Bozulmaya maruz veya muhafazası külfetli olan veya tayı edilen kanuni müddet içinde değerinin düşmesi kuvvetle muhtemel bulunan mallar hakkında, tacirin talebi üzerine, mahkemece icra memuru marifetiyle ve bu kanun hükümleri dairesinde bu malların satılmasına ve bedelinin 9 uncu maddede yazılı bir bankaya depo edilmesine karar verilebilir”.

Bu suç bakımından dava zamanaşımı, süresinde şikayet ileri sürülmesi koşuluyla TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı ise, TCK. m. 68/I-e uyarınca on yıldır.

10. Üzerinde kiralayanın hapis hakkı bulunan eşyanın kaçırılması veya gizlenmesi ve tahliyesi gereken yerin başkasına işgal ettirilmesi (İİK. m. 335)

508. İİK. m. 335, bu faraziyede şu hükmü öngörmüştür:

“Üzerlerinde kiralayanın hapis hakkı tanınmış ve 270 inci madde mucibince defteri yapılmış eşyayı kaçıran veya gizleyen borçlu ile tahliyesi emrolunan yeri kiralayana zarar vermek maksadıyla işgal ettiren şahıs Türk Ceza Kanununun (276) ncı maddesine göre cezalandırılır”.

İİK. m. 335 uygulanacak cezaî yaptırım açısından TCK. m. 289’a yollama yaptığından, borçlu hakkında dava açılması, alacaklının şikayetine

bağlı değildir. Dava cumhuriyet savcısının iddianamesi ile açılır.

TCK. m. 289'un öngördüğü cezanın tutarı bakımından TCK. m. 66/I-e uyarınca dava zamanaşımı sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı süresi ise TCK. m. 68/I-e doğrultusunda on yıldır.

11. Arttırmadan çekilme (İİK. m. 345/b)

509. 5358 sayılı Yasanın 17. maddesi ile değişik İİK. m. 345/b maddesi arttırmadan çekilme konusunda şu hükmü sevk etmiştir:

“Bu Kanuna göre yapılan ihalelerde kendisine veya başkasına vaat olunan veya sağlanan yarar karşılığında arttırmadan çekilen veya arttırmaya katılmayan kimseye bir yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası verilir.

Araçlara da aynı ceza verilir”.

Bu suç bakımından dava zamanaşımı, süresinde şikayetin ileri sürülmesi koşuluyla TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı ise, TCK. m. 68/I-e uyarınca on yıldır.

12. Yedieminlik görevini kötüye kullanma (İİK. m. 336/a; TCK. m. 289)

510. 31.01.2005 gün ve 5358 sayılı Yasa'nın 23. maddesi ile TTK.'nun kendisine teslim edilen malları vermeyenler hakkındaki ceza hükmünü gösteren İİK. m. 336/a yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle, İİK.'nin uygulanmasından doğan yedieminlik görevini kötüye kullanmak suçu da dâhil olmak üzere muhafaza görevini kötüye kullanma suçlarının tümü TCK. m. 289 kapsamına dahil edilmiştir.

Bu konuyu düzenleyen TCK. m. 289 şu şekildedir:

“(1) Muhafaza edilmek üzere kendisine resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle elkonulmuş olan mal üzerinde teslim amacı dışında tasarrufta bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Kişinin bu malın sahibi olması hâlinde, verilecek ceza yarı oranında indirilir.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan suçun konusunu oluşturan eşyayı kovuşturma başlamadan önce geri veren veya bunun mümkün olmaması

hâlinde bedelini ödeyen kişi hakkında verilecek cezaların beşte dördü indirilir.

(3) Muhafaza edilmek üzere kendisine resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle elkonulmuş olan malın dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması nedeniyle kaybolmasına veya bozulmasına neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Bir suça ilişkin soruşturma veya kovuşturma kapsamında elkonulan eşyayı amacı dışında kullanan kimse, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”.

Bu suçun TCK. m. 289'a tâbi tutulması karşısında, artık davaya bakacak olan mahkeme icra mahkemesi olmayıp, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkındaki Kanun'un 10. maddesi uyarınca sulh ceza mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise, icra veya iflâs takibinin yapıldığı ve bu nedenle muhafaza altına alınan malın teslim edildiği ve malın getirilmesinin istendiği icra dairesinin bulunduğu yerdeki sulh mahkemesidir.

Bu suç bakımından dava zamanaşımı TCK. m. 66/I-e uyarınca sekiz yıldır. Ancak 01.06.2006 tarihinden önce işlenen suçlar için sanığın daha yararına olması açısından TCK. m. 7/II ve TCK. m. 102/V uyarınca olağan zamanaşımı süresi iki yıl ve m. 104/II doğrultusundaki olağanüstü dava zamanaşımı süresi üç yıldır. Ceza zamanaşımı süresi ise, 5237 sayılı TCK.'nun 68/I-e maddesi uyarınca on yıldır.

KAYNAKÇA

- ALTAY Sümer, Türk İflâs Hukuku, C. 1-2, İstanbul 2004 (Kısaca: "ALTAY, İflâs").
- ALTAY Sümer, Konkordato ve Yeniden Yapılanma Hukuku, C. 1-2, İstanbul 2005 (Kısaca: "ALTAY, Konkordato").
- ALTAY Sümer, Hacze İştirak ve Sıra Cetveli, Yasa Hukuk Dergisi, Mart 1996, Cilt: 15, Sayı: 171, s. 224-233 (Kısaca: "ALTAY, Sıra Cetveli").
- ALTAY Sümer, Doğru İşlemeyen Bir Kurum: Mükellefiyetler Listesi ve İşlevi, **İBD.**, 1994/10-11-12 (Kısaca: "ALTAY, Mükellefiyetler Listesi").
- ALTAY Sümer/
ESKİOCAK Ali,
AMONN Kurt/
WALTHER Fridolin, Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni, İstanbul 2007.
- Grundriss des Schuldbetreibungs- und Konkursrechts, 7. Auflage, Stämpfli, Bern 2003.
- ANSAY S. Şakir,
ARSLAN Ramazan,
BELGESAY M. Reşit,
BELGESAY M. Reşit,
BERKİN N.,
BLUMENSTEIN Ernst,
BUDAK Ali Cem,
ÇAĞA Tahir,
HALMAN ÇETİN
Emine,
ERDEMİR İlter,
FAVRE Antoine,
FRITZSCHE Hans/
WALDER-BOHNER
Hans Ulrich,
GÖREN ÜLKÜ Nazlı,
GÜLEKLİ Yeşim,
GÜNEREN Ali,
GÜRDOĞAN Burhan,
JAEGER Carl/
WALDER Hans
Ulrich/KULL Thomas
M./ KOTTMANN
Martin,
KİRAZ Taylan Özgür,
KURU Baki,
KURU Baki,
KURU Baki,
KURU Baki,
KURU Baki,
MUŞUL Timuçin,
NEDİMOĞLU Kevni,
OSKAY Mustafa/
KOÇAK Coşkun/
DEYNEKLİ Adnan/
DOĞAN Ayhan,
- Hukuk İcra ve İflâs Usülleri, 4. Bası, Ankara 1956.
- İcra-İflâs Hukukunda İhale ve İhalenin Feshi, Ankara 1984.
- İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, 4. Bası, C. 1, m. 1-153, İstanbul 1955.
- İcra ve İflâs Hukuku Sentetik Bölüm, C. II, 2. Bası, İstanbul 1953.
- İcra Hukuku Rehberi, İstanbul 1980 (Kısaca: "BERKİN, Rehber).
- Handbuch des schweizerischen Schuldbetreibungsrechtes, Bern 1911.
- İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, 2. Bası, İstanbul 2009.
- Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair, BATİDER., 1976/6, Cilt: VIII, S. 3, s. 20-31.
- Açıklamalı-İçtihatlı İcra ve İflâs Suçları, İzmir 2007.
- Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Basım, Ankara 1998.
- Cours de Droits des Poursuites, Fribourg 1953.
- Schuldbetreibung und Konkurs nach schweizerischem Recht, Band I, Zürich 1993.
- İcra Hukukunda Ödeme Emri, İstanbul 2008.
- İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı, İstanbul 1992.
- İcra ve İflâs Hukukunda İstihkak Davaları, Ankara 2008.
- Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi, Ankara 1967.
- Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, Band I Art. 1-158, 4. Auflage, Zürich 1997.
- İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması, 3. Baskı, İstanbul 2007.
- İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, İstanbul 2006.
- İcra ve İflâs Hukuku, C. 1, 3. Baskı, İstanbul 1988.
- İcra ve İflâs Hukuku, C. 2, 3. Baskı, İstanbul 1990.
- İcra ve İflâs Hukuku, C. 3, 3. Baskı, İstanbul 1993.
- İcra ve İflâs Hukuku, C. 4, 3. Baskı, İstanbul 1997.
- İcra ve İflâs Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2008.
- Notlu ve İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu, 1958.
- İİK. Şerhi, C. 1-2-3-4-5, Ankara 2007.

- UYAR Talih, Gerekeçeli-İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C. 7, 2. Baskı, İzmir 2007.
- UYAR Talih, Gerekeçeli-İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C. 8, 3. Baskı, İzmir 2008.
- UYAR Talih, Gerekeçeli-İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C. 10, 2. Baskı, İzmir 2009.
- UYAR Talih, Gerekeçeli-İçtihatlı İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, C. 11, 2. Baskı, İzmir 2009.
- ÜSTÜNDAĞ Saim, İcra Hukukunun Esasları, 8. Bası, İstanbul 2004.
- VON TUHR A. (Çev.: EDEGE Cevat), Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, Ankara 1983.
- VON OVERBECK (Çev.: ANSAY S. Şakir), İcra ve İflâs Kanunu Şerhi ve Esasları, İstanbul 1929.
- YAVAS Murat, Borçlunun Üçüncü Şahıslardaki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi (İİK. m. 89), İstanbul 2005.
- YILDIRIM M. Kamil, İcra Hukuku Ders Notları, İstanbul 2005.

KAVRAM DİZİNİ

Kavramların yanında belirtilen rakamlar sayfaları değil, kenar numaralarını göstermektedir.

A

Aciz 18, 19

Aciz Belgesi 13, 29, 54, 89, 90, 153, 219, 220, 248, 335-339, 438

Adalet Müfettişi 24,28, 67 vd.

Adi İştirak 247

Adi Kira 359, 360

Adi Ortaklık 82, 234

Adil Yargılanma 5

Adli Para Cezası 156, 164, 306, 349, 351, 354, 355, 372, 383, 471, 491, 492, 506

Adres Değişikliği 176

Aile 242

Aile Hukuku 384

Aile Yurdu 318

Aktif 11, 15, 45, 235, 251, 327

Alacak

-Alacak Haczi 235-239

-Alacak Hakkı 7, 87, 413, 443

-Miktarı 18, 121, 218, 329

-Tahsili 14, 23, 68, 96, 141, 188, 204, 301, 332, 365, 389, 437, 443, 448

Alım Hakkı 255

Altın 96, 214, 223, 276

Amme Alacağı 23

Anonim Ortaklık 232

Açık Artırım 272 vd., 279 vd., 292

Artırım

-Artırımdan Çekilme Suçu 509

-İlk Artırım 275, 277

-İkinci Artırım 273-277, 280, 299

Asliye Hukuk Mahkemesi 61

Avans 320

Avukat 85, 228, 303

Avukatlık Ücreti 319

Aynî Hak 8, 234, 255, 285, 326, 384, 405, 413, 437

Aynî Yük 284, 285, 286, 295, 296

B

Banka Teminat Mektubu 97, 167, 283, 312, 331, 332, 333,353

Baro 85, 128, 383

Başvurma Harcı 68, 102

Bekletici Sorun 150

Belgeler Zinciri 153, 427

Bilirkişi 51, 123, 143, 163, 216, 218, 254, 278, 287, 349, 403

Birinci Artırma 273, 275, 277, 290, 299

Birlikte Oturma 264

Bono 340

Borca Batıklık 19

Borca İtiraz 120, 121-124, 125, 131, 346, 441

Borcun

-Ertelenmesi (bkz. "İmhal")

-Haricen Ödenmesi 182

-Takside Bağlanması 181, 207, 266-269, 429

Borç İkrarı 111, 127, 140, 146, 153, 155, 165, 174, 175, 185, 418-421, 439

Borç Ödemeden Aciz Vesikası (bkz. "Aciz Belgesi")

Borçlar Hukuku 8

Borçlunun Hâline Münasip Evi 215

Borçlunun Kişiliği 6

Borçlunun Ölümü 79

Borçtan Kurtulma Davası 161 vd.

Bozma Kararı 388, 389

Bütünleyici Parça 228, 229

C

Cari Hesap 176, 427, 438, 440

Cebrî İcra 2, 110, 113, 177, 353, 384, 389, 468

-Belgesi 13

-İşlemi 9

-Prosedürü 3, 5

Celpnâme 473

Ceza

-Cezanın Ertelenmesi 498

Cezaevci Harcı 68

Ciranta 343, 344, 356

Cirosu Kabil Senet 223

Cumhuriyet Savcısı 474, 475, 501, 508

Cüz'î İcra 11, 15

Ç

Çek 340

Çıplak Payın Haczi 232

Çocuk Teslimi 8, 377, 409, 495

Çocuk Tesliminden Kaçınma 495

Çocukla Kişisel İlişki Kurulması 410, 411

D

Dava 1 vd., 12, 36 vd., 45, 54, 61, 62, 66, 87, 96, 97, 100, 105, 106, 111, 112, 116, 121, 123, 124, 130, 137 vd., 234, 236, 238, 247, 248, 250 vd., 271, 300 vd., 329 vd., 342, 351 vd., 371 vd., 395 vd., 326, 431, 443, 453, 459, 468, 471 vd., 493 vd.

Dava Hakkı 301

Def'i 342, 349, 468

Devlet Malları 243

Devletin Sorumluluğu 36-39

Disiplin Cezası 27, 108, 116

Donatan 446

E

Ecrimisil (bkz. "İşgal Tazminatı")

Eda Davası 2, 141, 142

Eda Hükümü 2 vd., 12, 380, 434

Edim 3,8, 131, 153, 362, 378, 394

Ehliyet

-Fiil Ehliyeti 84

-Takip Ehliyeti 84 vd., 128

-Taraf Ehliyeti 83, 84, 86

Ek Haciz (bkz. "Haciz")

Eklenti 10, 228, 243, 289, 498

Eski Hale İade 10, 13, 191 vd., 204, 217, 219, 228, 243, 289, 493, 498

Eşya

-Ev Eşyası 243

F

Faiz

-Gecikme Faizi 418, 419

Fikri Ve Sınai Haklar 7

Feragat 374

-Haczedilmezlik Niteliğinden Feragat 244

-Sürelerden Feragat 74

-Şikâyetten Feragat 477

-Takipten Feragat 107

G

Gecikmiş İtiraz (bkz. "İtiraz")

Geçersizlik

-Kesin Hükümsüzlük 35, 110

Geçici Haciz (bkz. "Haciz")

Geçici İştirak 466

Geçici Rehin Açığı Belgesi 430, 437

Gemi 10, 318, 334, 403 vd., 442, 446, 501, 507

Gemi Sicili 10, 318, 334, 403 vd.

Genel Mahkeme 6, 54, 62, 66, 90, 123, 124, 130, 132, 139, 140, 141, 147, 148, 151, 156, 159, 161, 166, 174, 186, 205, 255, 330, 351, 352, 354, 372, 400, 431, 479

Gerçeğe Aykırı Beyan 6, 114, 203, 336

Geri Alım Hakkı 255

Geri Alma Davası (bkz. “İstirdat Davası”)

Gider

-Giderlerden Borçlunun Sorumluluğu 71

-İcra Giderleri 68-71

-Posta Giderleri 70

-Satış Giderleri 271

-Yargılama Giderleri 12, 380 vd.

Görevsizlik 308

Gözetim 27

Güç (Zor) Kullanılması 214

H

Haciz

-Belgesi (bkz. “Haciz Tutanağı”)

-Beyânı 226

-Ek (İlâve) Haciz 204, 249

-Geçici Haciz 112, 161, 167, 168, 204

-Kesin Haciz 112, 161, 204, 322, 466

-Tamamlayıcı Haciz 204, 320

-Taşınırların Haczi 223

-Taşınmazların Haczi 222, 226

Haciz İhbarnamesi 236 vd.

Haciz İstemi 205-207, 450, 468

-Süre 207

Haciz Tutanağı 218 vd., 457, 459, 460, 461

Hacze İştirak 13, 116, 246-250, 324, 325, 336, 466

- Adi (Takipli) İştirak 247-249

- İmtiyazlı (Takipsiz) İştirak 250

Haczedilmezlik 242-245

-Haczedilmezlik İtirazından Feragat 244

-Haczin Kısmen Caiz Olması 243

Haczi Mümkün Olmayan Mal Ve Haklar 243

Haciz Tutanağı 218-221, 336

Hâdise 40, 42, 135, 264

Hakkın Tesbiti 5

Hakkın Yerine Getirilmemesi 43, 46

Haksız Fiil 38

Hamiline Yazılı Senet 223, 235, 301

Hapis

-Disiplin Hapsi 469, 471, 475, 489, 490, 491, 499

-Hapisle Tazyik 113, 114, 203, 393, 492

Hapis Hakkı 10

Harç

-Başvurma Harcı 68, 102

-Harcın Yatırıldığı Tarih 106

-Tahsil Harcı 68, 102, 107

-Peşin Harç 68, 69

Hasarın Geçişi 291

Hesap Kat İhtarı 175, 177, 179

Hileli İşlem 445, 446

Hisse Haczi 231, 232, 233, 234

Hisse Satışı 302

Hukukî Olgu 7

Hukukî Yarar 40, 70, 188, 189, 215, 310, 316, 461

İ

İcra Dairesi 25 vd.

İcra Emri 9, 12, 25, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 401, 402, 403, 404, 407, 408, 409, 410, 412, 419, 422, 429, 434, 439, 441

İcra Görevlilerinin Sorumluluğu 36-39

İcra İnkâr Tazminatı 142, 143, 351, 355

İcra Kabiliyeti 132, 181, 204, 205

İcra Mahkemesi 60-64

İcra Müdürü 25 vd.

İcra Takibinin İptali 106, 181-186, 357, 392

İcra Takibinin Taliki 181-186

İcra Tebliğleri (bkz. "Tebliğat")

İcra Teşkilatı 24 vd.

İcra Tutanakları 31, 129

İcra Ve İflâs Suçları 469 vd.

İcra Veznesi 39, 97, 169, 190, 191, 192, 247, 250, 312, 477, 493, 500

İcranın Durması 13, 51, 112, 120, 131, 133, 345, 417

İcranın Geri Bırakılması 12, 128, 184, 186, 353, 394-400, 401, 402, 419, 429

İcranın İadesi 387, 388-389

İhale

-Bedeli 277, 280, 284, 291, 296, 297, 309, 310, 312, 313, 314, 320, 321, 324, 325

-Bedelin Ödenmemesi 277, 297, 298, 299, 300

İhalenin Feshi 62, 277, 286, 300, 303, 304, 309, 312

İhalenin Kesinleşmesi 277, 305, 310, 314, 319, 438

İhaleye Fesat Karıştırmaya 303, 304, 315

İhkâk-I Hak 1

İhtiyatî Haciz

-Görev 447

-İtiraz 460-463

-Kaldırılması 464-465

-Kesin Hacze Dönüşmesi 443, 459

-Koşulları 444-446

-Niteliği 443

-Tamamlayan Merasim 459

-Teminat 452, 455, 468

-Tutanağı 456, 457, 459, 460, 461

-Uygulanması (İcrası) 455

-Yetki 447

İhtiyatî Tedbir 51, 55, 106, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 256, 345, 448

İkinci Artırma 273, 274, 275, 277, 280, 299

İkrar 111, 127, 140, 146, 153, 155, 165, 174, 175, 183, 335, 349, 350, 372, 382, 397, 419, 421, 434, 435, 438, 439, 440, 498

İlâm 2

İlâm Niteliğindeki Belgeler 382-383

İlâmsız İcra 6, 12, 13, 88 vd.

İlâmlı İcra 5, 12, 13, 377 vd.

İlâmsız Tahliye 365, 371

İlân 63, 273, 274, 279, 280, 281, 282, 290, 297, 298, 304, 310, 315

İlave Haciz (bkz. "Haciz")

İmhâl (Borcun Ertelenmesi) 12, 182, 183, 348, 395, 396, 400, 439

İmtiyaz 246, 250, 324

İmzaya İtiraz 120, 125, 127, 346, 357, 362, 371

İnşâî Hüküm 4, 12, 380

İntifa Hakkı

-Devri 231, 241

-Haczi 231, 241

-Paraya Çevrilmesi 302

İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip 418 vd.

İpotek Akit Tablosu 111, 228, 418, 419, 440

İrtifak Hakları 280, 284, 292, 293, 334, 407, 412

İspat Gücü 31

İstihkak İddiası 251, 252, 254, 255, 256, 431

İstihkak Davası 252, 253, 254, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 271

İstinabe 48, 162, 208, 322, 457, 473

İstinaf 64, 353, 382, 402, 451, 460, 463

İstirdat Davası 66, 124, 152, 158, 159, 175, 177, 179, 183, 186, 188, 196, 198, 352, 355, 399

İtfa 12, 181, 183, 348, 395, 400, 439, 477

İtiraz

-Gecikmiş İtiraz 133-137

-Geçerliliği 131

-Hükmü 13, 112, 120, 131, 375, 417

-Nedenleri 121-127, 129, 143, 157, 359, 361, 395, 462

-Nedenleri İle Bağlılık 157

-Sıfat 129

-Sözlü İtiraz 129, 372

-Süresi 128, 372, 345

-Şekli 129, 345, 372

İtirazın İptali 66, 90, 97, 112, 120, 132, 138, 139-145, 151, 154, 165, 166,174, 345, 459

İtirazın Kaldırılması

-Geçici Kaldırılması 112, 127, 161-165, 166, 167

-Kesin Kaldırılması 96, 123, 146-160, 174, 175, 176, 177, 179

İyiniyet 226, 240, 241, 342, 389, 507

K

Kabul 33, 43, 54, 56, 57, 106, 110, 111, 112, 114, 121, 125, 135, 137, 150, 153, 155, 156, 158, 159, 178, 220, 237, 252, 254, 256, 265, 309, 313, 349, 350, 351, 352, 354, 357, 359, 361, 362, 363, 371, 382, 384, 392, 429, 460, 465, 468, 477

Kambiyo Senedi 94, 343, 347, 349, 350, 354, 356, 357

Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takip 340 vd.

Kamu Alacağı 23, 289

Kamu Düzeni 46, 99, 110

Kanunyonları (Bkz. "Temyiz", "Karar Düzeltme" ve "İstinaf")

Karar Düzeltme 64, 141, 145, 159, 387

Karşılama İlkesi 290

Karz İpoteği 418

Kefalet 382, 398, 458, 465

Kefil 180, 277, 335, 337, 339, 441

Kesin Aciz Belgesi 219, 335-339

Kesin Hüküm 186, 400

-Maddî Anlamda Kesin Hüküm 54, 62, 66, 123, 124, 141, 152, 159, 236, 254, 364, 392

-Şekli Anlamda Kesin Hüküm 123, 124, 141, 152, 160, 170, 388, 389, 392

Kesin Hükümsüzlük 35, 110

Kısmen Haciz Caiz Olan Şeyler 243

Kısmî İtiraz 131

Kıymet Taktiri 217, 278, 279, 280, 287, 288, 392, 430

Kiralanan Taşınmazların Tahliyesi 358-375

-Kira Bedelinin Ödenmemesi Nedeniyle 359-371

-Kira Süresinin Sona Ermesi Nedeniyle 372-375

Kiralayanın Hapis Hakkı 376

Kişisel Hak 255, 286, 295, 326

Kolektif Şirket 232

Komandit Şirket 232

Konkordato 18, 80, 122

Konut Finansmanı 288, 307, 420

Kooperatif 19, 21, 232

Koruma Önlemleri 443, 468

Koşul Olgu 7

Kötüniyet 143, 195, 238, 262, 340, 352, 354, 406, 469, 470

Kötüniyet Tazminatı 262, 352, 354

L

Likit Alacak 121, 131, 142, 143

Limited Şirket 232

M

Maaş Haczi 243

Makbuz 75, 105, 156, 178, 183, 247, 248, 427, 477

Mal Beyanı 6, 13, 114, 199-203, 345, 393, 416, 492, 496, 500, 507

Manevi Tazminat 468

Masraflar 4, 21, 105, 110, 113, 135, 274, 276, 277, 278, 280, 284, 290, 291, 301, 319, 404, 408, 420, 458, 466, 499, 507

Menfi Tespit Davası 54, 66, 106, 123, 130, 152, 158, 159, 166, 169, 172, 174, 175, 177, 179, 183, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 194, 195, 196, 198, 238, 342, 355, 384, 434

Mehil Vesikası 169, 171, 353, 385, 386

Meskeniyet İddiası 243, 245

Miras 2, 82, 105, 144, 150, 233, 302, 335, 338

Muacceliyet 434, 445, 446

Muhafaza Tedbirleri 78, 160, 213, 222, 223, 224, 225, 265, 267, 271, 326

Mükellefiyetler Listesi 279, 284, 285-289, 304, 334, 432

Mülkiyet Karinesi 225, 264, 265

Müteselsil Borç 277, 344, 382

N

Nafaka 243, 250, 494, 500

Nedensellik Bağı 38

Noter 126, 146, 155, 175, 176, 183, 371, 372, 373, 382, 383, 400, 435, 439, 440

Ö

Ödeme Emri 9, 13, 25, 29, 47, 61, 70, 81, 89, 90, 91, 94, 97, 102, 106, 108-180, 182, 184, 202, 205, 207, 319, 335, 345, 346, 347, 356, 359, 360, 366, 367, 368, 369, 415, 416, 417, 424, 425, 426, 427, 429, 438, 439, 457, 459, 467, 472

-İcra Kabiliyetini Kazanması 132, 181, 204, 205

-Ödeme Emrine İtiraz (bkz. "İtiraz")

Önalım Hakkı 255

Ön Sorun (Bkz. "Hadise")

Önce Rehin İlkesi 14, 93, 444

P

Para Cezası 156, 164, 306, 349, 351, 354, 355, 372, 383, 471, 476, 491, 492, 498, 504, 506, 509, 510

Paranın Paylaştırılması 319-334

Paraya Çevirme (bkz. "Satış")

Pay Cetveli 16, 327

Pay Senedi 398

Pey 283, 297

Pey Akçesi 283

R

Rehin Açığı Belgesi 153, 433, 436, 437, 438

Rehinli Alacak 436

Rehnin Paraya Çevrilmesi 14,376,413 vd., 414, 416, 433, 434,

436

Rüçhan Hakkı 275, 277, 290, 299, 324, 413, 436, 466

S

Sahtelik 121, 127

Sahtelik Davası 127

Satış (bkz. "İhale")

Satış İstemi 220, 267, 271, 272, 273, 275, 278, 280, 287, 290, 430

Satış Vaadi 255, 285

Sermaye Şirketinin İflasını İstememe Suçu 505

Sıfat 8, 14, 25, 87, 129, 371, 389

Sıra Cetveli 16, 29, 66, 116, 246, 255, 286, 314, 321-333

Sulh 382

Süreler 72-75

Ş

Şerh 103, 129, 209, 226, 233, 240, 255, 285, 286, 295, 326, 406, 507

Şikâyet 27, 40-59, 116, 122, 128, 129, 208, 215, 220, 245, 269, 278, 286, 287, 303, 306, 308, 309, 310, 311, 313, 315, 328, 332, 333, 345, 356, 392, 403, 410, 455, 457, 475, 493, 494, 495, 501, 502, 503, 506, 507, 508, 509

-Kanuna Aykırılık 41

-Konusu 40

-Süresi 46

-Süresiz Şikâyet 46

-Sonuçları 53-59

-Taraflar 45

-Usulü 47-52

Şirket Hissesi 232

Şube 238

T

Taahhüdü İhlal Suçu 6, 269, 490, 493

Tahkim 381

Tahliye

-Kira Bedelinin Ödenmemesi Nedeniyle Tahliye 359-371

-Kira Süresinin Sona Ermesi Nedeniyle 372-375

Tahliye Emri 317, 372, 374

Tahsil Harcı 68, 102, 107

Tahliye Taahhüdü 373, 374

Tahliyenin Ertelenmesi 374

Takas 370

Takip Ehliyeti (bkz. "Ehliyet")

Takibin İptali 106, 181 vd., 357, 392

Takip Talebi 9, 12, 25, 29, 43, 54, 68, 81, 89, 90 vd., 108, 109, 113, 116, 141, 230, 247, 248, 319, 345, 366, 376, 391, 392, 394, 414, 415, 419, 457, 459, 498, 499

Takipli İştirak (bkz. "Hacze İştirak")

Takipsiz İştirak (bkz. "Hacze İştirak")

Taksit (bkz. "Borcun Takside Bağlanması")

Tamamlayıcı Haciz (bkz. "Haciz")

Tanık 51, 123, 143, 152, 254, 303, 473

Tapu Sicili 233, 278, 280, 281, 285, 286, 296, 306, 314, 334, 507

Tasarruf Yetkisi 87, 240

Taşınır Rehninin Paraya Çevrilmesi (bkz. "Rehnin Paraya Çevrilmesi")

Taşınmaz Rehninin Paraya Çevrilmesi (bkz. "Rehnin Paraya Çevrilmesi")

Tatil 9, 76 vd., 186, 212, 275, 280

Tazminat Davası 36, 37, 38, 62, 116, 236, 265, 404, 405, 453, 468

Tebliğat 75, 78, 90, 105, 136, 176, 213, 220, 259, 281, 311, 404

Tehir-İ İcra (bkz. "İcranın Geri Brakılması")

Temerrüt Faizi (bkz. "Faiz")

Teminat 6, 12, 13, 19, 51, 92, 94, 96, 97, 105, 119, 120, 145, 167, 169, 171, 172, 187, 189, 190, 191, 193, 194, 256, 261, 277, 283, 291, 297, 312, 331, 452, 454, 455, 458, 460, 461, 465, 468

Teminat Mektubu 97, 167, 283, 312, 331, 332, 333, 353

Temyiz 56, 63, 64, 65, 141, 145, 159, 160, 169, 171, 263, 353, 371, 379, 383, 384, 385, 386, 388, 389, 398, 402, 419, 427, 429, 435, 451, 463, 476, 492

Tereke 105, 150

Tespit

-Tespit Davası 4, 141 (ayrıca bkz. “Menfî Tespit Davası”)

-Tespit Hükümü 4, 12, 380, 434

Ticaretin Terki 6, 507

Ticari İşletme Rehni 10

Ticari İşletmede Yöneticinin Sorumluluğu 506

Tutanak (bkz. “İcra Tutanakları”)

Ü

Üst Sınır İpoteği 421, 424, 439

V

Vade 14, 18, 109, 157, 176, 266, 284, 342, 356, 413, 418, 419, 439, 440, 442, 444, 445, 446

Vekâlet Ücreti 4, 12, 70, 236, 254, 319, 330, 380

Y

Yabancı Para Alacağı 95, 105

Yaklaşık İspat 443, 449

Yargılama Giderleri 12, 380, 381, 384

Yargılamanın Yenilenmesi 54, 124, 152, 303, 304

Yeddiemin 224, 510

Yenileme Talebi 184, 185, 207, 271

Yenilik Doğuran Hüküm (bkz. “İnşâî Hüküm”)

Yerleşim Yeri 98, 105, 198, 238, 252, 390, 442, 445, 446, 454, 473

Yetişmemiş Ürünlerin Haczi 229, 230

Yetki İtirazı 98, 122, 347

Yetki Sözleşmesi 99

Yetkili İcra Dairesi 98, 99, 347, 390, 447

Z

Zamanaşımı 9, 12, 38, 106, 109, 144, 157, 184, 186, 335, 338, 342, 348, 349, 350, 395, 396, 400, 438, 471, 493, 494, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 505, 506, 507, 508, 509, 510

Zilyetlik 234, 241, 265, 498, 507

Zimmet 39, 236, 237, 238

Zor Kullanma 30, 214

MADDE ENDEKSİ

[Kenar numaraları temel alınmıştır.]

Madde No. Kenar No.**İcra ve İflas Kanunu**

1 25

5 38, 39

6 39

7 38

8 31, 101

9 32, 223

10 34

11 34, 35

12 33

13 67

15 68, 71

16 40, 46, 86, 136, 245, 328, 392

18 50, 149, 150

19 72

20 74

21 75

22 51, 128, 345, 357

23 10

24 12, 25, 392, 393, 402

25 393, 409, 495

25a 393, 410, 495

Madde No	Kenar No
25b	411
26	392, 393, 403, 404
27	404, 405
28	406
29	405, 406
30	392, 393, 408, 497
31	25, 393, 407, 412, 497
32	392, 393, 434
33	12, 160, 353, 395, 397, 398, 399, 400, 401, 419, 434, 435, 439
33a	186, 400
34	390, 435
35	391
36	145, 169, 171, 263, 331, 353, 371, 385, 388
37	391
38	382, 435
39	400
40	387, 389
41	12
42	12, 92, 96, 97, 119, 358
44	507
45	14, 93, 444
46	13
50	98, 347, 390, 447
51	76, 78, 212
52	79
53	79
54	79, 212
54a	212
55	212
56	76, 80
58	95, 105, 106, 364, 391, 414
59	70, 71, 102
60	106, 113, 115, 202
61	106, 108, 116

Madde No	Kenar No
62	102, 359, 361, 375, 416, 427
64	372
65	133, 135, 372, 375
66	13, 112, 120, 131, 375, 417
67	97, 120, 132, 140, 143, 151, 165, 205
68	112, 120, 132, 138, 139, 140, 147, 148, 150, 151, 153, 156, 157, 158, 174, 175, 177, 205, 336, 362, 363, 364, 371, 375, 427
68a	112, 120, 132, 139, 140, 151, 161, 162, 354
68b	173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 439, 441
69	132, 167, 168
70	149, 375
71	181, 182, 183, 184, 185, 400, 477
72	106, 126, 130, 166, 174, 183, 186, 190, 191, 192, 195, 196, 197, 198, 238, 342, 375, 384, 416, 426, 427
74	88, 199, 201
75	202
76	203, 492
77	199
78	182, 184, 205, 207, 429
79	48, 209, 211, 457
80	210, 213, 214
81	30, 160, 214
82	242, 243
83	228, 243
84	62, 227, 229, 230
85	217, 222
86	241
88	160, 223, 224, 265, 267, 301
89	235, 236, 237, 238, 239, 472
90	301
91	226, 240
92	227, 228
93	228
94	232, 233, 234
96	222, 252, 256, 285, 431

Madde No	Kenar No
97	225, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 285
97a	256, 264, 431
99	225, 252, 253, 431
100	13, 106, 247, 248, 322, 324, 336
101	250
102	218, 219, 222, 226, 226, 287
103	220, 249
104	249
105	219
106	167, 185, 238, 240, 259, 268, 271
107	271
109	432
110	271
111	182, 267, 268, 269, 493
113	222, 271
114	273, 274, 280
116	275
117	276
118	277
119	272
120	301
121	234, 302
123	278
124	282, 283
125	284, 295, 296
126	280
127	281
128	285, 286, 287, 288, 289
128a	278, 287
129	289, 290, 297, 298
130	291, 297, 309, 312
131	291
132	240, 292, 294, 295, 296
133	297, 300
134	300, 303, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 315, 316

Madde No	Kenar No
135	317
136	318
137	318
138	70, 240, 319
139	320
140	321, 324
141	323
142	314
142a	331, 333
143	13, 219, 335, 338, 339
144	13, 88, 334
145	14, 376, 414
146	415
147	414, 416, 417
148a	423
149	435, 439, 441
149a	419, 420, 427, 429, 434
149b	14, 424
150	426
150a	427, 434
150e	14, 268, 429
150f	430
150g	431
150h	14, 434, 435
150ı	14, 439, 440, 441
151	433
	152436, 438
153	442
167	13, 92
168	354
169a	160, 349, 350, 351, 352, 353
	170 354, 355, 357
170a	357
170b	92
173	47

Madde No	Kenar No
176	13, 88
176 a	92
176b	92
177	141, 401
193	326
206	16, 321, 324, 326
235	255
257	446
258	98, 449, 450, 451
259	452
260	454
261	455, 457
262	56, 457
263	458, 459, 464, 465
264	443, 457, 459
265	13, 99, 460, 462
266	465
267	467
268	466
269	12, 88, 153, 358, 359, 360, 368, 369, 371,
269a	368
269c	371
269d	375
270	30, 106, 376
271	30, 376
272	106, 372, 376
273	372
274	372
275	13, 88, 372
276	153, 317, 374
287	80
309a	18
309k	18
309m	19

Madde No	Kenar No
309ü	19, 21
317	80
330	80
331	336, 490, 498
332	336, 490, 499
333	490, 502
333a	490, 506
334	490, 503
334a	469
335	490, 508
336	490, 504
336a	469, 510
337	203, 490, 492
337a	490, 507
338	203, 336, 490, 500
339	203, 490, 496
340	269, 490, 493
341	490, 495
342	490, 501
343	490, 497
344	490, 494
345a	490, 505
345b	490, 509
346	478
347	471, 493, 504
349	473
350	474
351	474
352	475
352a	469
352b	469
353	476, 492
354	471, 476, 477, 490, 493, 500, 504
360	48

362 64

363 56, 63, 371, 476

364 160, 353

366 476

T.C. Anayasası

10 175

36 175

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

1 141

8 38, 141, 364

9 38, 98, 99, 141, 347

12 98

21 38

22 99

27 98, 99, 141, 347

96 189, 452

101 189, 256, 345, 448

193 145

237 62, 66, 123, 141, 152, 159, 170, 236, 254, 303, 304

309 163

310 163

311 163

312 163

314 126

392 377

440 304

443 145, 171, 263, 353, 384, 385, 388

445 124, 152

507 50

511 50

536 384

Medeni Kanun

684 228

- 686** 228
705 305
851 421
855 432
862 228
863 432
873 432
875 418, 419
876 420
881 421, 439
887 441
888 284
940 10
1010 226, 240

Borçlar Kanunu

- 67** 130
73 347
83 95
84 33
85 33
86 33
101 106
114 337
132 400
133 106, 400
136 400
226 306
231 277, 305
260 358, 359, 360, 367
267 376
269 376
281 376
288 358, 359, 360, 367
491 180

535 234

Türk Ticaret Kanunu

145 232

191 232

267 232

522 232

599 342

662 106

Türk Ceza Kanunu

5 469, 480

7 510

45 471

49 480, 498

50 480, 498, 502

51 469, 480, 498, 502

66 471, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 505, 506, 507, 508, 509, 510

68 471, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 505, 507, 508, 509, 510

102 510

104 510

161 470, 479

162 470, 479

289 470, 479, 508, 510

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

40 473

41 473

492 Sayılı Harçlar Kanunu

25 68

29 68, 142

32 69

94 234

127 69

137 68

Mülga 3182 sayılı Bankalar Yasası

91 175

213 sayılı Vergi Usul Kanunu

Mükerrer 298 63

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu

124 27

Tapu Sicil Tüzüğü

56 226

İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği

18 391

20 101